

T. 62

no. 49 1841.

HERM. JOH. ROYAARDS,
EVANGELIE-WOORDEN,

VOORAL VOOR

LIJDENDE CHRISTENEN.

1171
C32

EVANGELIE-WOORDEN,

VOORAL VOOR

L I J D E N D E N .

EVANGELIE-WOORDEN,

VOORAL

VOOR LIJDENDE CHRISTENEN.

LEERREDENEN

DOOR

HERM. JOH. ROYAARDS.

UTRECHT,

C. VAN DER POST JR.

1841.

GEDRUKT BIJ K. J. GIEFFY.

Evangelië-woorden te spreken tot het verstand en het hart van mijne Broeders en Zusters, die met mij aan het Evangelie gelooven, en troost en opbeuring, vermaning en bestier voor bestaan en wandel, vooral onder lijden, behoeven; dit was het eenige doel, hetwelk mij voor den geest zweefde bij de uitgave dezer Leerredenen.

Ik weet het, er is in onze dagen geenerlei behoefte bij onze Christelijke Landgenooten aan de uitgave van Leerredenen; want zoovele onzer voortreffelijke en welsprekende Kansel-Redenaars hebben hunne woorden van Christelijk bestier niet onthouden; zoodat het ligtelijk, of nutteloos, of vermetel zou kunnen schijnen het getal dier Bundels te vermeerderen, indien niet eene bijzondere aanleiding mij hiertoe gedrongen had. — Waarom zou ik derselver vermelding voor mijne Lezers verzwijgen?

Te midden der groote en veelvuldige weldaden Gods, welke geheel mijn leven kenmerkten, werd ik herhaaldelyk, vooral in de laatste jaren, in de tijdensschool ingeleid en geoeffend. Het behaagde den wijzen en liefderijken Bestuurder van mijn lot mij, vooral door het verlies van de leederste betrekkingen, en van dierbare panden, die mij van het harte gescheurd werden, zware en herhaalde beproevingen toe te zenden. — Wanneer ik in dergelyke tijden telkens, als Akademisprediker, voor de Gemeente moest optreden, hoe kon ik dan anders spreken, dan uit de stemming van een geschokt gemoed, hetwelk met mijne betrekkingen, in die aandoenlijke oogenblikken, de kracht en den troost van het Evangelie mogt ondervinden? Niet, dat ik op den Christelyken leerstoel ooit over mij zelven of mijne lotgevallen sprak; want ik leef in de overtuiging, dat de Christelyke leerstoel daartoe geene vrijheid verleent, omdat wij daar spreken, als gezanten van CHRISTUS, over de boodschap des Evangelies, en niet over ons zelven; tenzij welligt onze lotgevallen in betrekking staan tot de gansche Gemeente. Maar iets anders is het, en dit scheen mij steeds en behoefte en pligt te zijn, uit de stemming van ons eigen gemoed, onze Broederen en Zustersen toe te spreken. — Aan die behoefte trachtte ik, naar de mate der gaven, mij verleend, steeds te voldoen, en meermalen mogt ik dan ook ondervinden, dat het eenvoudige woord, uit het volle hart gesproken, gereeden ingang vond in de harten van hen, die in gelijke omstandigheden met mij verkeerden, en door

Gods Geest werd vruchtbaar gemaakt, om vertroostenden balsem te bereiden voor het gewonde gemoed.

Was het dan vreemd, indien ik wenschte, dat ook die tijdperken mijns levens verder nog nuttig mogten zijn voor lijdenden, en weldadig op hen werken, en dat ik, na eigene ondervinding, van welk eene onschatbare waarde ons het Evangelie van CHRISTUS ook in lijden en druk is, die waarde ook verder wenschte aan te bevelen aan de zoodanigen, die dezelfde behoeften hebben. — En derzulken getal zal toch wel, ten allen tijde, groot blijven op aarde.

Met dit doel beziel, had ik reeds vroeger eenige dier Leerredenen, welke onder den indruk van dergelijke omstandigheden waren opgesteld en uitgesproken, of waarop de duurzame stemming dier gewaarwordingen werkte, voor de drukpers afgezonderd. Ik hield dezelve echter alstoen nog terug, tot dat ik voor weinige weken, daar het ouderhart op nieuw door een driewerf herhaald verlies geschokt werd, eene inwendige opwekking en behoefte gevoelde, mijnen lijdenden Mede-Christenen woorden van troost, bemoediging en vooral van bestuur, uit de lijdensschool ontleend, toe te spreken, en ik den grootendeels reeds gereedliggenden Bundel aan de drukpers overgaf.

Ontvangt denzelven dan als zoodanig, Lijders en Lijderessen op aarde! met de opregte bede, dat de eenvoudige, kunsteloze taal van het gemoed, hetwelk overtuigd is, dat niets zóózeer in staat is, onder elk lijden der aarde, ons het hoofd te doen opheffen,

het levenspad moedig aan Gods Vaderhand te doen vervolgen, en ons te leeren, hoe wij hier beneden, ook in gemeenschap met de wereld der Geesten, moeten leven, dan het Evangelie der verzoening, zoowel als der vertroosting en bemoediging, — dat die taal ook aan uw hart moge gezegend worden!

Daar meest al deze Leerredenen uit de ondervinding des levens geput zijn, heb ik gemeend daar, waar dit vooral te pas kwam, den tijd en de gelegenheid te moeten aanduiden, waarbij dezelve gehouden werden. — Tevens meende ik ook zoodanige voorafspraken hier of daar niet te moeten terughouden, welke regtstreeks betrekking hadden op den tijd, toen zij werden uitgesproken; zoowel, wijl die Inleidingen vaak in verband stonden tot het geheel der Leerrede, als om mijne overtuiging uit te spreken, dat de Leeraar de aanleiding tot zijne Rede veelal met vrucht kan ontleenen van de tijdelijke omstandigheden, waaronder zijne Toehoorders leven, opdat hij daarin het voorbeeld van JESUS en zijne Apostelen en der vroegste Kerkvadersen volge.

Is het regtstreeksche doel dezer Leerredenen tot het gewonde hart van lijdende Christenen te spreken, men zal het dan minder vreemd vinden, dat sommige hoofddenkbeelden, nu eens aangestipt en vermeld, en elders meer uitvoerig ontwikkeld worden; hetgeen ook bij de uitgave te eerder geschieden kon, daar Leerredenen niet achter elkander plegen gelezen te worden; maar de een welligt door

het eene, de ander door het andere denkbeeld meer bijzonder wordt agetrokken, helgeen in dagen van rouw en droefheid bijzonder geldt.

*Intusschen mogen Leerredenen, vooral voor tijden-
de Christenen geschikt, daarom echter de behoeften
van anderen, en dus eene meer algemeene strekking
voor eene gemengde schare van Toehoorders, uit
welke onze Christelijke bijeenkomsten gewoonlijk be-
staan, niet voorbij zien. — Bovenal behooren
Leerredenen steeds dienstbaar te zijn aan de ver-
spreiding van zuivere Bijbelkennis. Want deze aan
te kweeken, in den Bijbel de Gemeente in te leiden,
en den Christenen behulpzaam te zijn in het huisse-
lijke gebruik van den Bijbel; dit, dit zal toch wel
te allen tijde eene der eerste vereischen blijven
bij onze godsdienstoefeningen. Daarom nam ik veel-
al uit kortere gezegden aanleiding om grootere
gedeelten der Bijbelschriften, waarmede zij in
het naauwste verband staan, op te helderen, en
daardoor het Bijbelgebruik aan te kweeken. —
Waar het Oude Verbond mij de aanleiding aan-
bod, daar moest zoodanig woord ons steeds op-
leiden tot het Evangelie. Vroeger en later had
vooral het boek van jon mijne aandacht tot zich ge-
trokken, inzonderheid in dagen van rouw; zoodat
ik meerdere Leerredenen uit hetzelfde ontleende. Eeni-
ge dierzelf, welke meer regtstreeks tot dit doel
zich uitstrekten, heb ik hier medegedeeld, doch an-
dere teruggehouden.*

Indien dan bij zoovele Geschriften welke onze

leeftijd ten dienste van lyders en lijderessen bezit, ook deze Bundel, als een Handboek uit de Lijdensschool en voor dezelve, aan dezen of genen mijner Broeders of Zusters, bemoediging, troost en raad moge aanbieden, derzelver harten onder het leed der aarde, hooger moge verheffen, en vooral ook tot bestuur des levens moge leiden; dan zal ik daarin den zegen van den God en Vader aller vertroosting dankbaar erkennen!

6 November 1841.

I N H O U D.

1. <u>HET EVANGELIE, DE GODSSTEM TOT VERTROUWEN OP GOD, IN HET DAGELIJSCH LEVEN.</u>	Blz. 1.
<u>GENESIS XXI: 17^b.....</u>	
2. <u>JOB, EEN VOORBEELD, OOK VOOR DEN CHRISTEN, OM BEIDE, BIJ GENOT EN GEMIS IN HET DAGELIJSCH LE- VEN, GOD TE VERKENNIJKEN.</u>	» 25.
<u>JOB I: 21^b</u>	
3. <u>HET OOGPUNT, WAARBIT DE CHRISTEN LEVEN EN STERVEN BESCHOUWT.</u>	» 53.
<u>JOB III.....</u>	
4. <u>HET LEVEN, VAN DESZELFS BEZWARENDE ZIJDE.</u>	» 79.
<u>JOB VII: 1.....</u>	
5. <u>DE HOPE DES BETEREN LEVENS.</u>	» 103.
<u>JOB XIX: 25—27.....</u>	
6. <u>DE VERBODING EN VOLBRENGING VAN GODS WIL DOOR DE BEWONERS DER AARDE, IN NAVOLGING DER HEWELLINGEN.</u>	» 129.
<u>MATTHEUS VI: 10^b.....</u>	
7. <u>DE TOEKOMST DES HEEREN, ALS EEN AANDRANG TOT WAAKZAAMHEID OP AARDE.</u>	» 159.
<u>MATTHEUS XXV: 13.....</u>	
8. <u>DEN MENSCHEN ZEDELIJKE TOESTAND IN DE EEUWIGHEID, IN VERGELIJKING MET DIEN DER AARDE.</u>	» 187.
<u>1 CORINTHEN XV: 49.....</u>	
9. <u>DE KRACHTIGSTE STEUN IN DIT AARDSCH LEVEN.</u>	» 211.
<u>LUKAS XXII: 31.....</u>	
10. <u>ONZE GEMEENSCHAP MET GOD.</u>	» 241.
<u>HANDELINGEN XVII: 28^a.....</u>	

LEERREDE

OVER

GENESIS XXI: 17^b.

HET EVANGELIE,

DE GODSSTEM TOT VERTROUWEN OP GOD

IN HET DAGELIJSCH LEVEN.

PSALM XLII: 3^a, 5b.

GEZANG XXIII: 4.

GEZANG XVIII: 9.

LEERREDE

OVER

GENESIS XXI: 17^b.

„Wat is U, Hagar! vrees niet!”

Deze bemoedigende Godspraak, eenmaal op aarde gehoord, verplaatst ons bij een der aandoenlijkste tooneelen van het aartsvaderlijke leven. Er is in die verhalen der Aartsvaderen iets, dat ons onwillekeurig boeit en tot zich lokt. Die reine eenvoud van zeden en levenswijjs, dat verkeer te midden van herders, wier vereenigingspunt is aan de tent vanden Patriarch, rondom wien het geheele geslacht zich schaart, en aan dezelve die altaar, waar de offeranden voor het gezin worden geofferd, als het eenige middelpunt der dienst van den waren God op aarde, te midden eener wereld en van volken, aan de Veelgodendienst overgegeven; die eenvoudig natuurlijke toon des verhaals, omtrent de vroege lotgevallen des menschedoms, door de pen van geen' ander' geschiedschrijver geboekt: dit alles roert ons, en doet ons onwillekeurig die gedenkschriften der vroegere menscheid opslaan, om met een' ABRAHAM EN JACOB te verkeeren.

En bij die hoofdgebeurtenissen staan ons telkens

nevenverhalen geboekt, mede hoogstbelangrijk voor de kennis van de zeden en gewoonten dier tijden, van den oorsprong der volken, die later in de geschiedenis optraden en van de lotgevallen der ware Godsdienst op aarde. — Zoodanig een is dat van HAGAR EN ISMAËL, in dit hoofddeel geboekt, waarin het heerschende karakter der aartsvaderlijke geschiedenis: Godsdienst en gemeenschap met God, als de ziel van het dagelijksche leven, zoo duidelijk doorstraalt.

Gij kent die belangwekkende geschiedenis, sedert de dagen uwer jeugd, Gel! en zij heeft u voorzeker menigmaal geboeid. — Aan ABRAHAM, den vriend van God, den Patriarch van zijn geslacht en der geloovigen van latere dagen, was eindelijk de wensch zijns levens vervuld, en den honderdjarigen echtgenoot schonk SARA, door Gods aanbiddelijk bevel, den zoon der belofte! — IZAÏK werd geboren en de Geschiedschrijver teekent ons zoo natuurlijk de vreugde van het ouderenpaar, waar zij een' blik van welgevallen wierpen op IZAÏK. Elke dag leverde hoog genot. De reeds bedaagde SARA (wie zou het hebben kunnen gelooven?) zoogde zelve haren zoon. En hij groeide op tot hunne vreugd. Deszelfs gelukkige en veel belovende ontwikkeling zal wel het onderwerp hunner veelvuldige gesprekken hebben uitgemaakt. »In dien zoon zou JENOVA hen zegenen, en dien tot een' vader van vele volken stellen.» Dat denkbeeld was hun nooit uit de gedachten. — Zoo groeide het kindeke op, en toen het twee of drie jaren oud was, werd het gespeend, en

naar de wijze der Kananese volken, werd daartoe een feestdag bepaald. In de aartsvaderlijke tent werd een maaltijd bereid, den Herdersvorst waardig, waaraan al de huisgenooten en de ingeborenen des huizes deelden. Ook HAGAR, de Egyptische slaavin, die aan ABRAHAM haren ISMAËL geschonken had, deelde in dat huisselijke feest.

Maar ziedaar juist de bron van huisselijk leed en ongenoegen; want geen genot der aarde is onvermengd. Terwijl de jeugdige IZAÏK aller oogen tot zich trok, als de held van het feest, bevond ISMAËL, nu omtrent 16 jaren oud, zich mede in dien kring. Welligt hinderde het den knaap, die toch voelde, dat ook hij een kind van ABRAHAM was, dat niemand zich zijner bekreunde, en een onedele, in dien prikkelbaren leeftijd zoo ligt ontvlamde, naijver maakte zich meester van zijn driftig gemoed. Spottende houdt hij zich ook met dat kind bezig; maar, de verborgen moedwil van den onbesuisden knaap, die de wraak eens getergden naijvers aan IZAÏK koelde, ontging het scherpziend moederoog van SARA niet. Reeds meende zij er de voortekenen in te zien van zijne toekomstige handelwijze; en wat, als dan de grijze ABRAHAM eens stierf, en SARA alleen stond tegen over HAGAR en ISMAËL, en de Egyptische dienstmaagd en de moedwillige knaap de regten van IZAÏK, ook aan het erfdeel, betwistten!

Neen! dat denkbeeld griesde op dezen feestdag van IZAÏK haar moederlijk gevoel; het vergiftigde eenigermate haar genot. Ras is dan ook het besluit genomen; de huisselijke rust moet ongestoord worden bewaard en verzekerd, en HAGAR en ISMAËL moeten zich verwij-

deren. Zij maakte aanstonds, nog dienzelfden dag, haar besluit, waarop zij, nu eenmaal moeder zijnde, toch meende regt te hebben, aan ABRAHAM bekend. Doch dit woord was kwaad in de oogen van ABRAHAM; want toch ook ISMAËL was zijn zoon, en de knaap mogt driftig en trotsch zijn, en den aard zijner moeder vertoonen, toch had de vader hem lief. Er zal nog wel wat goeds in hem geweest zijn. De Aartsvader weifelde, — en echter, zou hij op dezen dag aan SARA iets weigeren, dat de regten van haren zoon, den afgebedenen, verzekerde? Terwijl hij dus in zijn gemoed werd geslingerd, treedt daar JENOVA weder op, en spreekt met zijn' vriend, en bemoeidigt hem, om aan SARA gehoor te geven, met de belofte ook van zegen voor ISMAËL.

Verdwenen was nu de twijfel in het gemoed van den Aartsvader. Hij stemt in den voorslag van SARA in, deelt aan HAGAR zijn besluit mede, en beschikt haar reeds tegen den volgenden morgen de afreize, (de geschiedenis maalt ons die afreize) naar haar Vaderland, of naar naburige herdersstammen. Hoort het, Geliefden! hoe de geschiedschrijver in den toon der ongekunstelde, natuurlijke, eenvoudigheid ons daar verplaatst aan de tent; want, hoe zou ik voortgaan u die reis te beschrijven; leest het verhaal met mij na, het is duidelijk en eenvoudig:

Toen stond Abraham des morgens vroeg op, en nam brood en eene flessche waters, en gaf ze aan Hagar, die leggende op haren schouder; ook (gaf hij haar) het kind, en zond haar weg: en zij ging voort en dwaalde in de woestijn Berséba. Als nu het water van de flessche uitwas, zoo wierp

zij het kind onder een' van de struiken. En zij ging en zette zich daar tegenover, afgaande zoo verre, als die met den boog schieten; want zij zeide: dat ik het kind niet zie sterven; en zat tegen over, en hief hare stem op en weende. En God hoorde de stem des jongens; en de Engel Gods riep Hagar toe uit den Hemel, en zeide tot haar: wat is u, Hagar? vrees niet, want God heeft naar des jongens stem gehoord, ter plaatse waar hij is. Sta op, hef den jongen op, en houd hem vast met uwe hand, want ik zal hem tot een groot volk stellen. En God opende hare oogen, dat zij eenen waterput zag: en zij ging en vulde de flesche met water en gaf den jongen te drinken. En God was met den jongen, en hij werd groot: en hij woonde in de woestijn en werd een boogschutter.

Heb ik wel meer noodig, Gel. l dan de eenvoudige lezing, om u alles duidelijk voor den geest te brengen? Ging het u niet zoo, als of gij dáár, aan den vroegen morgen, den Aartsvader ontmoetede, bezig in de voorbereiding van dat vertrek; en bij dat aandoenlijke afscheid, en dien laatsten kus, dien hij dáár ISMAËL zijnen zoon op de lippen drukte, en bij dien Aartsvaderlijken zegen, dien hij, met het oog op JEHOVA en zijne beloften, over dien moedwilligen knaap uitsprak? — Was het u niet, als of gij dáár HAGAR en haren zoon zaagt scheiden, en de woestijn van Berséba intrekken, langs den weg, die haar niet onbekend was; als of gij daar den onnadenkenden knaap, die in het begin der reis zoo vol moed was, en alles meende te weten, zijne moeder vleijend hoor-

det toespreken: »Moeder! laat ons dezen weg eens inslaan,” en die beiden op dien verkeerden weg zaagt omdolen in de woestijn? Maar ziet, daar stond geene herderstent; alles was woest en ledig; zij waren verdwaald; het pad der woestijn was onbekend en eenzaam. — Gij volgtet dan beiden daar in uwe verbeelding. En terwijl de hette des daags klom, raakte de overmoedige jongeling uitgeput en aëmechtig. Zijne kracht scheen hem te begeven. De moeder vreest: hij zal sterven, en daar staat zij dan alleen in de doodsche woestijn, waar geen levend wezen haar omringt! Dat is te veel voor haar gefolterd moederhart! De aëmechtige jongeling bezwijmt, en de moeder brengt hem, vrij van de zonnestralen, onder de schaduw van eenige struiken, maar zij zelve verwijderd zich, want zij zeide: *ik kan het kind niet zien sterven!* Gij verstond dat woord, teedere Moeders! en hoe zij daar tegen overzat op een’ afstand, weenende. — Maar wie deelde dan tevens niet in hare verbazing en verademing, toen der treurende moeder, welligt met het hoofd ter aarde gebogen, de stem des hemels in de ooren klonk: *Wat is U, Hagar! vrees niet!* Hoe ziet gij zoo droevig? Hoe zijt gij te moede? Ziet de toekomst niet bezorgd of wanhopend te gemoet; *want God heeft de stem des jongelings gehoord, daar, waar hij is.* Zoo gaf de Godspraak den zoon aan de treurende moeder terug; en wat de Engel Gods sprak, werd aan HAGAR vervuld.

Ziet daar dan een woord van bemoediging en opwekking tot kinderlijk vertrouwen op God, in de neerslagtigste en moeijelijkste oogenblikken des levens.

Zoo sprak God oudtijds met zijne vrienden op aarde. Zoo weldadig was in dien aartsvaderlijken tijd die gemeenschapsoefening met God in het dagelijksche leven. Dat woord gaf haar het genot des levens weder.

Christenen! zou uw Evangelie minder voor u zijn, dan de toespraak van den Engel Gods onder het Oude Verbond? Wij willen het onderzoeken, waar wij, uit deze geschiedenis telkens de trekken ontleenende, en dus over dezelve nader nadenkende, dit woord uit een hooger Christelijk oogpunt beschouwen, en *het Evangelie als de opwekking tot vertrouwen op God, bij de teleurstellingen en neerslagtigheid des gemoeds in het dagelijksche leven*, u voorstellen.

Vier hoofdtrekken komen daartoe in aanmerking: *ten eerste*, het Evangelie roept ons, krachtiger nog dan de Godsstem onder het Oude Verbond, op tot dat vertrouwen op God; *ten tweede*, het rigt dat woord inzonderheid aan ouders; *ten derde*, het rigt dat aan lijdenden op aarde; en, *ten vierde*, het verheft, hierdoor geleid, ons geheele leven tot gemeenschapsoefening met God.

I. *Het Evangelie roept ons krachtiger nog, dan de Godsstem onder het O. V. op tot moed en vertrouwen op God onder de teleurstellingen des levens.*

Er is voor het godsdienstige eenvoudige gemoed iets hartverheffends in die verschijningen en openbaringen der Godheid aan de vromen van den ouden dag. Daar verscheen hun de Heer of verschenen de Engelen Gods, als Afgezanten des hemels, of de

Engel des Heeren, die JENOVA vertegenwoordigde, juist in die oogenblikken des levens, waarin zij behoefte hadden aan hooger en bijstand. Wanneer de menschelijke moed bezweek, dan eerst ondersteunde hen de stem uit de hoogte. Het was hun, als of de Almagtige zijne vrienden bij de hand leidde op hun levenspad. En waartoe waren zij in die oogenblikken niet in staat! — Die leiding openbaarde zich niet alleen aan Volken en Vorsten, maar in het huisselijke leven scheen de Heer des hemels zoo vaak in te treden, om de kinderen der menschen te bemoedigen en te leiden. — Ziet het! Waar JENOVA aan de aartsvaderlijke tent zijnen vriend ABRAHAM, misschien in een' oogenblik van wankelmoedigheid, of twijfel aan de vervulling zijner beloften, naar buiten leidt, en hem toespreekt: *tel de starren, zoo gij ze tellen kunt; zoo zal uw zaad zijn!* — Maar niet alleen een ABRAHAM! ook op de Egyptische slavin (want vrijen en slaven zijn gelijk voor Hem,) is in de woestijn zijn oog geslagen. Het moederhart scheen te bezwijken; de woestijn was haar het beeld des doods; alleen de struik van het geboomte schonk eenige verademing. — Zoo scheen het op aarde! Maar neen! daar hoort zij de stem van Gods Engel: *»Wat is U, HAGAR! Hoe »zoo ontmoedigd; vrees niet! God hoorde de stem »des jongelings, daar onder de struiken, waar hij »ligt. Hij is niet vergeten. Hem, den verlorenen, »zal ik tot een volk maken.»* — Nu herleeft het moederlijke gevoel, en zij wandelt naar de bornput, en heeft versterking genoeg in de woestijn, genoeg voor haar volgend leven.

Tot ons spreekt die Engel Gods niet meer, Christenen! De dweeper en geestdrijver moge zijn gevoel en zijne verbeelding voeden met gezigten, verschijningen en openbaringen, als of hij die stemme Gods nog hoorde; hij bedriegt zich in zijnen waan; want de geesten dalen niet meer aanschouwelijk neder op aarde; althans ons stoffelijk oog en oor aanschouwt, noch hoort hen.

Maar is daarom God ons minder nabij? Wij staan niet aan de tent des Aartsvaders, maar in een Christelijk bedehuis; en meer, dan een Engel, is hier! De Zoon Gods is uit den hemel neêrge daald, en heeft zijn Evangelie ons nagelaten, en dat roept ons krachtiger nog, dan de Godsstem onder het Oude Verbond, op tot moed en vertrouwen. Wij behoeven die verschijning niet af te wachten, om dezelve slechts nu en dan te genieten. Dat Evangelie van Gods Zoon leert ons, zoo dikwijls wij daaraan behoefte hebben, waarheden, waarvan men toen alleen gedeeltelijk en bij bijzondere gelegenheden overtuigd werd. — Het roept ons toe, dat God door CHRISTUS onze Vader is, en wat ligt er in dat woord niet besloten! dat de hemelsche Vader alles bestiert, en het geheele gezin der menschen en aller lot regelt naar zijne wijsheid; dat hij, die ons zijn' Zoon schonk, met dien Zoon ons alle dingen schenken zal; dat, gelijk er geen musche op aarde valt, zonder zijnen wil, zoo ook de haren uwes hoofds alle geteld zijn; dat zijn oog altijd op u geslagen is, en zijne hand u altijd geleidt; dat wij op aarde gemeenschap met zijn' Zoon hebben, en deze gemeenschap ook is met den Vader. Het roept ons toe: *bidt en gij zult ontvangen*; — dat is de

godspraak des hemels voor U, Br. en Z.! Het leert ons de verhooring onzer gebeden, waar die ons nuttig is, alzoo ons steeds de gemeenschap met den hemel geopend, en de troon der genade voor ons toegankelijk is. Het roept ons toe: *wentelt uwe zorgen op Hem*; want zoo zeker Jezus gestorven is, zoo zeker ook hebben wij een' Voorspraak bij den Vader.

Br. en Z.! zoudt gij nog verschijningen en gezigten verlangen, waar die openbaring, zoo dikwijls gij het wenscht, tot u spreekt, en door Gods eigen' Zoon bevestigd is? Nooit wandelt gij alleen uwen levensweg; want uw God is overal met u, en zijne toezegging faalt nimmer. Eenzaam en verlaten moge dan uw pad zijn, al dooldet gij om in de woestijn, uw hemelsche Vader reikt u immer de hand, waar gij die aangrijpt.

Verblijdt u dan in dat voorregt, Christenen! en gevoelt uwe hoogere voorregten, boven de geloovigen van den ouden dag. Dankt God voor den zegen des Evangelies, en gewent u om in die openbaring Zijne stem te hooren. Ach! er leven zoovele Christenen, die hier niet als zijne kinderen aan zijne hand willen wandelen, die aan zich zelven genoeg hebben, die zijne stem niet willen hooren, en voor wie dat Evangelie een gesloten boek is. — Beproeft daarom u zelven, of gij ook welligt onder dat getal behoort; of gij die gemeenschap met God ook zoekt in het stille gebed, dan wel of gij met HAGAR daar neêrzit, bedrukt en mistroostig. Verheft veeleer uw hart opwaarts, en zoekt die gemeenschap met de geestenwereld en met den Heer aller geesten,

welke het geloof in JESUS u aanbiedt. Overtuigt u veel van die waarheden, en gewent u aan dien onmiddellijken omgang met den Heer; — dan zult gij geen gehoor geven aan hen, die de openbaring uit den Bijbel wegnemen, terwijl verstand en hart u eene andere getuigenis geven. Bidt om die verlichting des Geestes, die uw geloofsoog verheldert, die de nevelen des verstands wegvaagt, die uw gevoel bezielt, en uwe verbeelding reinigt. En toont het, dat de wandel met God u behoefte is voor uwe ziele. Dan eerst zijt gij immer vol goeden moed; want dan is dit de overwinning, die ook in uw hart de wereld overwint, uw geloof!

II. Gewent gij u zoo aan dien wandel met God, waartoe het Evangelie u oproept, dan hebt gij daaraan genoeg, en *dan zegt het Evangelie dit woord van troost en bemoediging: wat is u, o mensch! vrees niet, ook tot u, Ouders!* even als tot HAGAR! en gij zult daaraan genoeg hebben bij de zorgen der opvoeding, en bij al de lotgevallen uwer kinderen.

Gij zaagt het; HAGAR had behoefte aan die goddelijke ondersteuning en bemoediging, en zij werden haar in ruime mate geschonken. Wie zegt ons, welke vooruitzigten en levensplannen HAGAR reeds voor haren ISMAËL gemaakt had, zoolang hij onmiddellijk met ABRAHAM verkeerde; hoe daarop hare denkbeelden verkeerden, nu zij den jongeling ziet opgroeijen. Maar anders stond het geschreven in het boek van Gods raadsbesluiten. Nog aan den avond deelde zij in het feest, — reeds den volgenden morgen was zij

op reis, verwijderd met ISMAËL uit dit geslachte. Daar lagen al hare plannen vrijdeld! En toen echter verscheen haar geen Engel. — Maar ook niet bij de intrede in de woestijn, toen haar pad reeds in het eenzame was, en de onbesuisde knaap haar uit ABRAHAMS tent verdreef, ook toen verscheen haar die Engel niet, om haar den weg aan te wijzen naar de herderstenten, waar zij kon vertoeven, of brood kon verkrijgen, als vernieuwden voorraad, en water in de lederen flesch. Neen! de moederzorg moest nog hooger klimmen. In het eenzame der woestijn moest eerst brood en water haar begeven; de zonnestralen moesten den jongeling verhitten, en de krachten als uitputten; zijne kracht moest eerst schijnen te bezwijken, en de moeder zich geheel verlaten vinden op aarde. En toen verscheen haar de Engel; toen bemoedigde haar zijne belofte; toen eerst opende God haar de oogen en zij zag een' waterput; toen ging zij heen, en vulde de flesch, en gaf den jongeling te drinken en de kracht kwam terug, en God was voortaan met hem, en rustig woonde hij in de woestijn, al was het dan ook geheel anders, dan HAGAR zich dat pad had voorgesteld; en ziet! van dien ISMAËL stamden de Arabische stammen af.

Zonderling Godsbestel! Voorzeker JEHOVA wandelde in de duisternis met de Egyptische, maar uit die duisternis daagde het licht op. — Ouders! was dat alleen bij HAGAR? Of ziet gij hier niet, als in een' spiegel, vaak de geschiedenis van uw eigen leven? Hoeveel zorg en bekommring wekt u vaak de opvoeding dier dierbare panden, welke God u toevertrouwde! Het is u

dikwerf zoo duister wat te doen, wat te beraadslagen, wat te kiezen. Hoe menigmaal wekt ook de aanleg uwer kinderen en derzelver zedelijk karakter uwe zorg en bekommring op! Gij ontdekt in hen trekken, die u mishagen en voor de toekomst zorgen baren. Wat zal er met *zulk* een gestel van *zulk* een kind niet al worden, indien het aan zich zelve wordt overgelaten! en dan zucht uw ouderlijk hart de toekomst wel eens te ontmoet. — Gij overziet uw kroost, en het brood op de tafel en het water in de kruik begint u te ontbreken. Hoe zult gij voorzien in uwen nood! en in hun volgend leven voor hen zorgen; ook als gij gestorven zijt? Wie zal dan die weezen verzorgen? Ach! wat zal hun lot zijn? — Gij hebt reeds een levensplan ontworpen voor uwe kinderen, vooruitzigten hun geopend, die natuurlijk schijnen voort te vloeijen uit uwe omstandigheden en betrekkingen, en ziet! eene onverwachte wisseling van uw lot, of gelijk bij ISMAËL, één kinderlijke misstap, ééne jeugdige onbezonnenheid, en wat niet al, verijdtelt eensklaps al die uitzigten, en daar staat gij dan, als eene HAGAR aan den ingang der woestijn, zonder plan of voornemen, met eene toekomst, die in het duister gehuld is. — Veelbelovend is wellicht uwe verwachting van uw' zoon of uwe dochter; alles lacht u toe; maar de onweerswolk pakt zich zaam. Gister nog deeldet gij in de feestvreugde des levens; heden staat gij verpletterd, gelijk HAGAR naast de struiken, bij het ziekbed of het leed, dat uwe kinderen treft. Daar liggen al uwe uitzigten ter neder! Gij ziet den dood te ontmoet, en met de weemoedige hand aan het hoofd, en het oog in

tranen, bukt gij neder op aarde. Uw pad loopt door de eenzame woestijn.

En wat dan (want, Ouders! gij zelve vult deze trekken aan uit uwe ondervinding), wat dan in die bange en ontmoedigende oogenblikken, als het zoo duister is in uwe ziel? Wat dan? Meer dan een Engel Gods is dan aan uwe zijde. Het Evangelie ligt voor ons open en het leert ons Gods openbaring aan ouders. En wat leest gij daarin, Vaders, Moeders! telkens als gij het verlangt? Dit, dat niet gij alleen voor uwe kinderen behoeft te zorgen; dat ook zij een' Vader hebben in den hemel, beter Vader dan gij, en dat die het geheele plan hunner opvoeding en hunnes levens en van hunne bestemming en werkzaamheid in het boek zijner raadsbesluiten heeft opgeteekend, en dat alles wat over hen beseht is, de raad is der eeuwige wijsheid en der eeuwige liefde; dat dit alles naar zijnen wil onveranderlijk is, en dat gij evenmin het plan der Goddelijke opvoeding doorgronden kunt, als uwe kinderen het plan uwer opvoeding.

Zou die openbaring u niet bemoedigen? Geliefden! Zij voert u in oogenblikken van wankelmoedigheid en bekommering te gemoet: *wat is u? Vader! Moeder! vreest niet!* Waar gij u niet onttrekt, gaat gij ook daarin aan de hand van uw en hemelschen Leidsman. Hij weet best, wat voor u en uwe kinderen dienstig is. Het moge u zoo duister zijn, als het HAGAR was bij den sehjnbaar stervenden zoon; juist die beproevingen zijn, of voor uwe kinderen, of voor u zelve, dikwerf noodzakelijk ter oefening van uw geloof en van uw vertrouwen op de god-

delijke leiding. Dat ondervond eene Hagar, toen zij den waterput ontdekte en haar ismaël voorspoedig leefde in de woestijn; en hoe menigeen uwer zal het hebben ondervonden, dat die beproevingen door heerlijke uitkomsten gevolgd zijn en leidden tot onbepaald vertrouwen op God. Waar het water aan de lippen is, en alle hoop schijnt te begeven, daar spreekt niet zelden Gods Engel, en de onverwachte uitkomst is daar, waar gij dezelve niet meer verwachtet. Uit die duisternis rijst vaak het licht. — Maar indien ook dat licht dan niet aanbreekt en die Engel Gods u niet verschijnt in de woestijn des levens, en Gods wijsheid u uwe bede ontzegt! Ouders! wat dan? Dan nog spreekt de openbaring van JESUS tot u: *Wat ik doe, weet gij nu niet, maar gij zult het na dezen verstaan.*

Zorgt daarom met ijver voor de belangen uwer kinderen. Weest daarin naauwgezet. Bidt God dagelijks om zijne hulp, en draagt hen veel aan Hem op, ook waar gij neêrgedrukt, als eene Hagar, zit tegenover uw kroost; of, van hen verwijderd, de gedachte moogt koesteren: ook over hen waakt dat Vaderoog. Hoe menig eene Moeder was het niet, wanneer zij, dáár aan het ziek- of sterfbed gezeten, den Bijbel opsloeg, als of dat woord haar trof: *wat is u, Hagar! vrees niet!* — en zij leerde het overgeven aan Gods zorg.

Ouders! verzuimt dan niets, wat gij doen kunt in de opvoeding uwer kinderen, vooral in de zedelijke vorming, of gij hebt u hunne misslagen te wijten. Waakt vooral, zooveel in u is, dat gij geene verkeerde

zaden strooit in de harten uwer kinderen; dat gij door geen zondig voorbeeld hen voorgaat; dat gij geene onedele of zondige neigingen en driften in hen aankweekt; want daarvoor zijt gij verantwoordelijk aan God, die ze U gaf, opdat gij ze zoudt opvoeden ook voor den hemel. ISMAËL had welligt aan zijne moeder en haar voorbeeld dat trotsche en oplopende karakter te danken, en, daar zij het niet had tegengegaan, ondervond zij de gevolgen. Opmerkelijk toch is het, dat wij lezen: *God had de stem des jongelings gehoord*. Ziet, om haren zoon werd HAGAR beweldadigd. Zoo gaarne vergeeft God jeugdige gebreken.

Zijt daarom naauwlettend op hen; — en hebt gij dat gedaan, geeft hen dan ook veilig over in de hand van Hem, die uwe kinderen vaak door beproevingen tot belangrijke betrekkingen in hun volgend leven wil vormen, gelijk een ISMAËL, door de verdrijving uit de aartsvaderlijke tent, een der stamvaderen der Arabieren geworden is; en ondervindt het door geheel het leven, dat ook gij, na die teleurstellingen en beproevingen verklaren mogt: *God was met den jongeling en de jonge dochter!*

III. Wat ik daar zeide, is ook van ruimeren omvang, want *het Evangelie rigt dit woord van be-moediging ook aan alle rampspoedigen.*

Er zijn op aarde, ook in de uitwendige lotgeval-len, zoovele HAGARS en ISMAËLS, die, terwijl er vreugde is in de tenten der ABRAHAMS en SARA's, verlaten en rampspoedig schijnen om te dolen. Er wordt zoo veel leed gedragen in de wereld, in het openbaar en in de stille. Wie zal ze tellen de ramp-

spoeden des levens, die knagen aan de opgeruimdheid des gemoeds? Leed in de maatschappij, leed in huisgezinnen, leed in eigene lotgevallen, of in die der onzen. Elke seconde sterft er een mensch op aarde. En hoe veler dood is de bron van kommer en tranen! Dan zit men droefgeestig ter neder, en men put zich uit in rouwe. — Het is dan nacht rondom ons!

O! hoordet gij bij al dat leed eene stemme des Engels uit den hemel; klaagt gij zoo, Christenen, dan herhaal ik het: meer dan een Engel is hier. — Het Evangelie roept toch ook den vromen lijder toe: *Wat is u, broeder of zuster! vrees niet!* Het zegt u, dat het leed der aarde uit hooger oogpunt te beschouwen is. Want gelijk de smeltkroes en de oven is voor het goud en het zilver, zoo beproeft de Heer de geesten. — Lijden en tegenspoed der aarde is beproeving van uw geloof en uw vertrouwen. Hoe meer beproeving, hoe meer loutering. Want het zijn zijne liefste kinderen, die hij het meest kastijdt. — Waar anders, dan in den Bijbel hebt gij ooit die bemoedigende uitspraak gelezen? en is dat geene openbaring Gods? Geliefden!

Schept dan moed, bedrukte Lijders! want onder dat lijden wil God u vormen. Het is u een blijk, dat Hij u lief heeft, en voor hooger genot u wil opvoeden. Anders liet Hij u aan u zelve over, misschien in zorgeloosheid en vreugde u badende, tot dat de dood u wegrukte in den afgrond des verderfs.

Maar neen! zoo handelt hij niet met u, Lijders! want gelijk het zuiverste goud het meest en aanhoudend door het vuur is gelouterd, zoo ook worden de vrienden van God door tegenspoed beproefd. Hij

weegt daarin uwen geest, of die ook te ligt wordt bevonden. — In de nabijheid van ABRAHAM had de onbedachtzame ISMAËL zijne bestemming niet bereikt; en gij, zoudt gij zonder tegenspoed wel geworden zijn, wat gij nu zijt?

Ik beroep mij op onze ondervinding, en ik weet het, zij zal dat Evangelie-woord niet weerspreken. Brengt u dan dit alles te binnen, wanneer uw gemoed is neêrgebogen, als dat van HAGAR, en gij uwe stem opheft en weent, en hoort dan toch die Godspraak uit uwen Bijbel. Hoe menigmaal wordt het kwade dan afgewend, wanneer gij het reeds zeker rekent. Slaat denzelfden dan op, als het boek van troost en bemoediging, en verheft daarbij uw hart tot God in het stille gebed. Bidt dan met JESUS: *Vader! dat deze drinkbeker van mij voorbij ga, maar niet mijn wil, de Uwe, geschiede*, en leert in dien wil berusten, en de uitkomst verbeiden.

Doch gij kunt dat alleen doen, wanneer gij niet onverschillig zijt of werkeloos. Zoekt die beproeving niet te verdrijven door verstroojing, of door te midden der wereld en van haar genot uw hart onvatbaar te maken voor het gevoel van uwen kommer. Ach! dan zoudt gij al ligtelijk het zedelijke doel dier tegenspoeden missen, en gij werd niet gelouterd in de smeltkroes. Daaruit gekomen, zoudt gij worden gewogen, maar te ligt bevonden.

Tracht evenmin door werkeloosheid God te beproeven, lijdelijk afwachtende, wat hij over u beschoren heeft. Want ook dan zoudt gij die loutering missen. Neen! gelijk HAGAR den waterput op-

zoekt en haren zoon te drinken gaf, doet gij ook zoo, onder het lijden, al wat uwe hand vindt om te doen tot verligting, tot verademing, tot uitredding. Laat geen oogenblik daartoe verloren gaan. — Doet dat, de toevlugt nemende, ook voor uwe belangen en die der uwen, tot den troon der genade en tot Jezus, uwen voorspraak bij den Vader. Dan oefent gij gemeenschap met God. En wacht dan tevens niet onvoorwaardelijk uitkomst uit uwen druk, maar wanneer Gods plan met het uwe niet strookt, bemoedigt u dan met het woord der openbaring: *acht het voor groote blijdschap, M. Br.! indien gij in velerlei verzoeken valt.*

IV. Maar ik spreek niet alleen tot ouders of tot rampspoedigen. — Er zal wel eene schare zijn, die zich daaronder niet rekent. Wat zeg ik? Ouders en Lijders hebben ook andere behoeften, als in die betrekkingen, en ik eindig daarom door de opmerking: *dat die bemoediging van het Evangelie het geheele leven verheft tot gemeenschap met God.*

Wendt uwen blik rondom u, Br. en Z.! op geheel het leven, en ziet, in alle betrekkingen, en bij alle pligten, en in alle tijdperken roept het Evangelie dat woord van bemoediging u toe. — Al uwe lotgevallen op aarde zijn zoo naauw aan elkander verbonden. Welligt ziet gij vaak in dezelve toeval of drang der omstandigheden. Maar het Evangelie doet een ander oogpunt u kennen; het beschouwt uw gansche leven, al de pligten, die u worden opgelegd, elk lot, dat u overkomt, elke betrekking, waarin gij geplaatst wordt,

als verbonden door eene keten, die van uwe wieg reikt tot aan uw graf, en van daar voortloopt in de eeuwigheid. Ja! geheel dat aardsche bestaan staat in verband met uwe voorbereiding voor de eeuwigheid; in uw geheel levenslot kan geen schakel uit die keten gemist worden, of het plan der eeuwige Wijsheid ware verbroken. God zelf heeft dat verband gelegd, en alles, wat u overkomt, staat geschreven in het boek der zegelen Gods. — Zielverheffende gedachte! Er is dan niets toevalligs, niets, dat gemist kan worden in uwen levensloop; geene vreugde en geen leed, die gij zoudt kunnen ontberen; geene betrekking, die anders zou kunnen zijn. Zoo roept het in alle omstandigheden des levens, waar gij jammerend weent, u toe: *Wat is u, o mensch! vrees niet*, want God ziet op u uit den hemel.

Kweekt dat denkbeeld veel aan, Geliefden! en gewent u, hetzelfde te beoefenen, door veel en steeds nabij Hem te zijn; door in alles zijne leiding, zijn bevel, te eerbiedigen, en zoo te leven, als het hem betaamt, die gemeenschap oefent met God. Daardoor zal er kalmte verspreid worden in uw gemoed en over uwen levensweg. Die kalmte van geest, op godsdienstige beginselen rustende, deelt gij mede aan anderen, en uw gezin wordt dan een tempel Gods. Maar, wandelt dan in het licht, Christenen! en haat de zonde, die u uit die gemeenschap uitsluit. Zoekt die vereeniging met God door het geloof in Jezus, en met de bede om zijnen Geest. O! hoe zalig zal u dat leven op aarde zijn, in gemeenschap met den Heer aller geesten. Dan hoort gij telkens op aarde zijne

stem, die u altijd omringt, en gij merkt de hand des Onzigtbare, die u leidt, al ziet gij hem niet.

Jeugdigen! wijdt vroeg uw leven aan God en Christus, aan deugd en godzaligheid. Kinderen! spiegelt u aan ISMAËL. Ziet in kinderlijken leeftijd op hem, en let er op, hoe uwe misgrepen en uwe onbedachtzaamheid u het verwijt opwekken, dat gij zelve de oorzaak zijt uwer rampen; maar weet dan ook, dat JESUS kinderen zegende, en die beste kindervriend is ook de leidsman van uw kinderlijk leven. — Jongelingen! houdt vast aan dien goddelijken leidsman. Zoekt zijne gemeenschap; dan hoort God ook de stem des jongelings daár, waar gij zijt, en op de paden der verleiding staat gij niet alleen tegen over uwe makkers; gij behoeft niet bevreesd te zijn, dat gij miskend zult worden, waar gij hun tegenstaat in het kwade; want God is ook daar aan uwe zijde, en gij hoort die stem des Evangelies: Wat is u, jongeling! vrees niet. — Hoort die stem ook tot u gerigt, mannen! vrouwen! bij elken pligt, die van u geëischt wordt; overal, waar de Heer u roept, of uwe werkzaamheid eischt, en in elke betrekking, waarin gij geplaatst wordt. Daardoor wordt ook het huisselijke, burgerlijke en maatschappelijke leven u gemeenschapsoefening met God, en uwe pligten worden u ligt. — Ouden van dagen! moge uwe ondervinding u dat getuigen. Ziet gij op tegen de hoogten, en drukken u de bezwaren des levens, hooger dan die bergen daar voor u, waartegen gij huiverend opziet, hooger nog uw blik gerigt! Daár leeft de leidsman uwes levens, die ook zijn oog op u geslagen houdt.

Nog één woord. — Er zijn hier velen, die het rouwkleed dragen, hetzij om eigen leed, hetzij om de rouwe des vaderlands (¹). Dat rouwkleed stemme u tot Christelijken ernst, en het zij daarvan de uitdrukking. Het is u eene oproeping, om de wereld niet lief te hebben, noch wat in de wereld is. Want dat donkere kleed is het merkteeken des doods, hetwelk gij omdraagt aan uw ligchaam, de getuige der sterfelijkheid, die niemand ontziet, in de hut of op den troon. — Voorzeker, ook u zal die dood eens treffen. Eens dragen uwe bloedverwanten dat rouwkleed ook over u; eens zal die dood ook ons overvoeren in de eeuwigheid. — Broeders! Zult gij dan onbezorgd zijn, en gemoedigd die reis kunnen ondernemen? Het is toch alleen aan den vromen vereerder van God en JESUS, die hier in gemeenschap met God leefde, dat in die oogenblikken, wanneer de angst des doods, en de vreeze voor dat onbekende land, en voor dat verschijnen bij uwen Regter, u met huivering en schrik vervult, de Engel Gods zal toeroepen: *Wat is u, o mensch! vrees niet!* zijne genade is u genoeg! en dat hij u zal binnen leiden in den hemel. — Amen.

(¹) Deze Leerrede werd uitgesproken te Utrecht in de Domkerk, den 11 Nov. 1837, toen de gansche Natie het rouwkleed droeg over de algemeene Landsmoeder; — de edele en achtenswaardige Koningin der Nederlanden.

LEERREDE

OVER

JOB I: 21^h.

JOB,

EEN VOORBEELD, OOK VOOR DEN CHRISTEN,

OM BEIDE, BIJ GENOT EN GEMIS IN HET DAGELIJSCH LEVEN,

GOD TE VERHEERLIJKEN.

PSALM CXLV: 6.

GEZANG XXVII: 1.

GEZANG CLXXXII: 4.

L E E R R E D E ⁽¹⁾

OVER

J O B I: 21^b.

*De Heere heeft gegeven; de Heere heeft genomen; de
naam des Heeren zij geloofd!*

Later, dan ik gewenscht had, Gel. trede ik op ter hervatting van dit gedeelte mijner werkzaamheden, door de zomerrust afgebroken. En wanneer wij aan die maanden, sints ik tot u sprak, terug denken, wat is er niet al voorgevallen, Gel. Ik zal van mij zelven niet spreken; — want het hart is mij te vol, en ik spreek hier als Evangeliedienaar voor eene Christelijke vergadering. Maar er is toch veel overeenstemmends en gelijksoortigs in dezen tijd in onze aandoeningen en gewaarwordingen; ik denk daarbij aan de algemeene lotgevallen; hoe God in dien tijd den Engel des verderfs, de Cholera, ook ons vaderland deed naderen, ook in onze stad deed woeden; hoe hij nog rondwaart op onze straten; en ik vrage U: hoe waart gij gestemd onder dit alles? Waren er niet twee hoofddenkbeelden levendig voor onzen geest: — de gedachte

(¹) Uitgesproken te Utrecht in de Domkerk, den 28 October 1832, kort na het afsterven eener teedergeleefde Echtgenoot, die in de hope des beteren levens was ontslapen.

aan onze sterfelijkheid, en die aan Gods opperbestuur? — Toen de ziekte naderde, zeide toen niet menig een uwer: ligt worde ik of een der mijnen weggerukt! en hoe was toen uw hart te moede? Zou er wel immer een tijd geweest zijn, waarin elk meer en nadrukkelijker aan zijn' dood of dien der zijnen herinnerd werd, dan in die oogenblikken en maanden, — dan nu nog dagelijks? Maar dan juist — misschien ook aan de ziek- en sterfbedden van onze onvergetelijken, — kon er geen denkbeeld meer opbeurend en vertroostend zijn, dan dat aan Gods weldadig en liefderijk opperbestuur, ook in ons dagelijksch en huisselijk leven. Dat alleen gaf ons moed en kracht en troost; dat gaf licht in de donkere toekomst, en steun bij den rampspoed; dat deed ons wandelen aan de hand van den hemelschen Vader.

Br. en Z.! Ik wenschte in dit uur dit laatste denkbeeld te overwegen. Zoo zal ik uit de tegenwoordige stemming van mijn eigen hart spreken, gelijk ik wensch, naar uwe en mijne behoeften, en u herinneren, wat wij dagelijks moeten bedenken, wie wij ook zijn, en welk ook ons lot zij. Ziet! zoo wapenen wij elkander, en het Evangelie biedt ons die wapenen aan, waardoor wij de reis door dit leven, 't zij dan vrolijk, 't zij somber gestemd, voortzetten, tot dat ook wij, aan het eind onzer baan, het hoofd nederleggen ter ruste. In dat geloof aan Gods vaderlijk bestier vinde ons hart rust, en dat hart ontlaste zich in het gebed.

De Heere heeft gegeven; de Heere heeft genomen; 'de

naam des Heeren zij geloofd! — Treffende uitspraak, die uit de hoogste oudheid met zulk eene verhevenheid van gedachten en uitdrukking spreekt tot onze harten, dat wij te vergeefs elders iets dergelijks zoeken. Zij staat opgeteekend in het boek van JOB, dat reeds zoo menigmaal gedurende den loop der eeuwen is opgeslagen, ook in dagen van lijden en druk. Zoo ging het mij althans dezer dagen; zoo ging het welligt ook velen uwer, en ik besloot in dit uur dit heerlijke dichtstuk, dit godsdienstige handboek, voor u op te slaan. — Van waar toch zou ik eerder beginnen, vooral op *dezen* dag, dan van dit woord, hetwelk voegt in mijnen mond, met onzen tegenwoordigen toestand meest overeenkomt, en ons geheel verplaatst bij JOB in de wisseling van zijnen aardschen voorspoed. Wij zien hier immers het geduld van JOB, op de proef gebleken, en daarin een' spiegel voor ons gedrag? Christenen! — Welaan, laat ons daartoe *eerst* JOB in zijn godsdienstig bestaan onder zijn lijden U voorstellen, om *dan*, ons op hooger Christelijk standpunt plaatsende, U te herinneren, hoe het ons betaamt in het dagelijksche leven, bij genot en gemis, God te verheerlijken.

Sterk ons in dat geloof, Vader in den hemel!

1. Indien het voor ons gevoel iets aantrekkelijks heeft, verplaatst te worden in de oudste tijden der wereld; toen de eenvoudigheid van zeden nog geene plaats gemaakt had voor eene verfijnde wispelturigheid en gekunstelde wellevendheid; hoe veel te meer moet het dan ons godsdienstig gevoel weldadig streelen, dáár de trekken van menschelijke deugd

en godsvrucht te vinden, die ten voorbeeld kunnen strekken voor eeuwen van beschaving en zedelijk — godsdienstige ontwikkeling. Het is ons, als of wij bij die tooneelen uitrusten. — Zoodanig is ons het boek van JOB. Het schijnt ons te verplaatsen in dezelfde tijden, als toen de Aartsvaderen leefden, in het Oosten. Maar wij bevinden ons hier niet aan de aartsvaderlijke tente, waar de Patriarch is gezeten aan het hoofd van zijn geslacht, en aan het altaar offert voor al deszelfs leden. Niet in Palestina staat dit tooneel, maar van daar verwijderd, in Idumea, een grensland van Kanaän, in Arabië gelegen. Geen ABRAHAM treedt hier voor ons op, wandelende met God; maar JOB, een man, wiens lofspraak aan het hoofd des boeks staat vermeld: *deze man was vroom en oprecht en vreezende God, en wijkende van het kwade*. Zie daar zijne korte levensgeschiedenis, — het zou ook een heerlijk grafchrift uitdrukken voor een dienaar van den waren God, in de eeuwen der oudheid.

Het is toch eene ijdele vraag, of die JOB heeft geleefd, en of wij hier zijne geschiedenis, dan wel een dichtstuk, voor ons hebben. Wie zal het beslissen, dan de vermetele? Want welk mensch van geoefenden smaak en dichterlijk gevoel zal hier de taal en de beelden en den gloed des dichters miskennen? wie alles voor prozaïsche redenen aanzien? Maar de plaatsing van dit boek in den H. Bundel en deszelfs inhoud schijnen ons te overtuigen, dat wij hier de geschiedenis van eenen JOB, die vroeger werkelijk in Idumea geleefd heeft, aantreffen, in het kleed der poëzij ingehuld. Daarom willen wij het woord van onzen tekst, als het middelpunt onzer beschouwing kiezen,

en daarnaar ons dien JOH, zoowel in voorspoed, als in tegenspoed, voorstellen, ten einde in beiden zijn gemoedsbestaan en zijne godsvrucht te bewonderen.

De Heere heeft gegeven. — Zoo kon een JOH spreken, wanneer hij terug dacht aan de dagen van voorspoed, die ons aan het begin van dit hoofddeel in derzelfver uitwendig aanzien, en door hem zelven in Hoofdst. XXIX meer inwendig geschetst worden. Hij was een der Arabische herdervorsten, welke alles in zich scheen te vereenigen, wat de aarde hem genoe- gelijks kon aanbieden. — Groot was het aantal van zijne bezittingen, die, naar de wijze dier vorsten, uit kameelen, runderen en ezelinnen bij duizendtallen bestond, zoodat hij grooter was dan een der Arabi- sche vorsten.

En die rijkdom, gepaard aan verstand om denzel- ven te bezigen, deed hem aanzien verwerven en achting en eerbied. Hij zegt het zelf Hoofdst. XXIX vers 2 en verv. Hoort, wat hij zegt: *Och, of ik ware, gelijk in de vorige maanden; gelijk in de dagen, (toen) God mij bewaarde. Toen hij zijne lampe deed schijnen over mijn hoofd (en) ik bij zijn licht de duisternis doorwandelde. Gelijk als ik was in de dagen mijner jongheid; toen Gods verbor- genheid over mijne tent was: toen de Almagtige nog met mij was (en) mijne jongeren rondom mij: toen ik mijne gangen wiesch in boter en de rots bij mij oliebekken uitgoot: toen ik uitging naar de poort voor de stad: (toen) ik mijnen stoel op de straat liet bereiden. De jongeren zagen mij en verstaken zich: en de stokouden rezen op (en) stonden. De*

oversten hielden de woorden in en legden de hand op hunnen mond. De stemme der vorsten verstak zich en hunne tong kleefde aan hun gehemelte. Als een oor (mij) hoorde, zoo hield het mij gelukzalig: als (mij) een oog zag, getuigde het van mij. Want ik bevrijdde den ellendige, die riep, en den wees, en die geenen helper hadden. De zegen desgenen, die verloren ging, kwam op mij, en het hart der weduwe deed ik vrolijk zingen. Ik bekleedde mij met gerechtigheid, en zij bekleedde mij; mijn oordeel was als een mantel en de vorstelijke hoed. Den blinde was ik (tot) oog, en den kreupele was ik (tot) voeten. Ik was den nooddruftige een vader, en het geschil, (dat) ik niet wist, onderzocht ik. Ik verbrak de baktanden des verkeerden en wierp den roof uit zijne tanden. Ik zeide: ik zal in mijn nest den geest geven en ik zal de dagen vermenigvuldigen, als het zand. Mijn wortel was uitgebreid tot aan het water, en daauw vernachtte op mijnen tak. Mijne heerlijkheid was nieuw bij mij en mijn boog veranderde zich in mijne hand. Zij hoorden mij toe en wachtleden, en zwegen op mijnen raad. Na mijn woord spraken zij niet weder, en mijne rede druppelde op hen. Want zij wachtleden naar mij, gelijk (naar) den regen, en sperden hunnen mond op, (als) naar den spaden regen. Lachte ik hen toe, zij geloofden het niet, en het licht mijns aangezigts deden zij niet nedervallen. Verkoos ik hunnen weg, zoo zat ik boven-aan en woonde als een koning onder de benden; als een die treurigen vertroost.

Zoo sprak JOB zelf over zijn' vroegeren toestand. — Maar hij had ook nog hoogere bezitting, edeler voor-

regten en meer verkwikkend voor het hart, dan rijkdom, eer en aanzien. Zeven zonen en drie dochteren verhoogden het geluk van JOH, en waren het sieraad en de kroon van zijn leven. En de geest van den vader schijnt althans in die mate op de kinderen te zijn overgegaan, dat eendragt en huisselijke liefde in derzelver gelukkige gezinnen woonde en de band was van onderlinge liefde, zoodat deze de levensvreugde van den vader verhoogde. Gemeenschappelijk noodigden de broeders en zusters elkander, welligt op derzelver geboortedagen, en dan woonde gulle vrolijkheid in deze gelukkige huisgezinnen, ten dage der maaltijden.

Wat zou er dus nog aan het geluk van een' JOH ontbreken? — Uitwendig niets. Maar wat ware dit alles, indien daar binnen in zijn hart geen vrede en geene deugd gewoond hadden; indien hij al dit genot niet geheiligd had aan den God, dien hij diende. — Ook dat deed hij in vollen nadruk. Daarom staat dat gemoedsbestaan opgeteekend aan het hoofd van zijne levensgeschiedenis, en erkende hij later in tegenspoed alles, wat hij vroeger genoten had, als het geschenk van JEHOVAH; daarom ook sloeg hij naauwkeurig, bij al het genot des levens, het oog op het gedrag en het zedelijke bestaan zijner kinderen, en droeg hij, naar de zeden dier tijden, derzelver belangen op aan JEHOVAH. Zoo toch waakt de godvruchtige vader over het kroost, dat hem ter opvoeding geleend is. — Ziet het; toen de dagen der feesten en maaltijden geëindigd waren, overdacht hij telkens, dat zij, in onbezorgde jeugdige vrolijkheid levende, welligt aan onmatigheid zich konden hebben overgegeven en aan brasserij, en dan zeide hij in zijn

harte: *misschien hebben mijne kinderen gezondigd en God in hun hart verlaten.* — Dat denkbeeld kon de vrome vader niet verdragen, noch dat verantwoorden voor het kroost, hetwelk God hem gaf. Hun geluk toch was zijn geluk, en daarom zocht hij voor en met hen vergeving bij JEHOVAH, ook voor deze mogelijke misdrijven. Dan verzamelde hij hen telkens, na elk dier maaltijden, aan zijn' altaar, hij heiligde hen, en zocht de indrukken van Gods heiligheid levendig te houden door brandofferen voor hen den Heere te offeren. — Welk een aandoenlijk tooneel moet die telkens vernieuwde offerande geweest zijn, wanneer JOB daar stond, omringd van zijne kinderen, voor wier zonden hij vergiffenis smeekte bij God! en kunnen wij twifelen, of zulks moet indruk gemaakt hebben op de harten van zijne zonen en dochteren, en godsdienstige beginselen in hen hebben opgewekt?

Zoo deed JOB alle die dagen; zoo was hij vroom en opregt, vreesende God en wijkende van het kwade, en erkende hij in zijn hart: al dat goede heeft mij de Heer gegeven. O! hoe goed zal het hem daarbij in het gemoed geweest zijn. Hij genoot des levens met een vroom hart; hij was beproefd in het goede.

2. Maar de mate zijner zegeningen was vol. Die ongekende voorspoed verkeerde in *tegenspoed*, en het is daaronder, dat wij JOB moeten *beschouwen in zijn gemoedsbestaan en zijne godsvrucht*, toen hij den Heer loofde, wanneer Hij nam, wat Hij gegeven had. — Op de proef toch moest het blijken, of de godsvrucht van JOB bestand was ook tegen de ure des lijdens. God

wilde hem in lijden beproeven, hem al zijne aard-sche zegeningen ontnemen; en dan eerst zou het blijken, of jon God gediend had uit baatzucht, dan wel uit liefde tot zijnen Heer.

Ziedaar het hoofddenkbeeld, hetwelk vers 6—12 in eene dichtelijke voorstelling treffend en majestueusch wordt geteekend. De Dichter doet het voorkomen, als of deze beproeving van jon in eene hemelsche raadsvergadering wordt besloten en de beelden zijn van de zeden dier tijden ontleend. — Op zekeren dag kwamen de kinderen Gods, om zich voor den Heere te stellen. De hemelsche raad neemt een' aanvang. God, de regeerder der wereld, is daar gezeten in den hemel, even als de Arabische vorst, om ten bestemden dage regt te spreken over zijne onderdanen. Voor hem verschijnen zijne dienaren, en buigen zich voor zijnen troon, en wachten zijne bevelen; en in derzelver midden treedt ook de Satan, de aanklager der menschen, die rondgaat op aarde, om de menschen te bespieden, en dan Gods strafgerigten op aarde te volbrengen. — In dien raad verschenen, verdenkt die arglistige ook de deugd van een' jon, die bij God vast staat, en het Goddelijke raadsbesluit valt, om jon te beproeven, door hem al het genot des levens te ontnemen. Toen ging de Satan uit van voor het aangezicht des Heeren. Uit dien hemelraad daalde hij neder op aarde, volbragt Gods besluit op eene tergende wijze, en jon werd beproefd. — Zoo dichtelijk en Oostersch zijn hier de raadslagen van God jegens zijnen vriend ingekleed.

En hier vinden wij dan eene levendige voorstelling der rampen, die JOB troffen. Op één' dier dagen, toen JOB zich welligt verheugde over de broederlijke liefde zijner kinderen, en over die eensgezindheid, welke onder hen heerschte; toen hij God dankte en hen aan God opdroeg, opdat zij niet zondigden; toen hij, misschien daarop nadenkende, zich verheugde over het goede, dat God hem verleende; toen werd hem eensklaps het harte verpletterd. Den eenen bode na den anderen ziet hij naderen tot zijne tente, en zij melden hem al de rampen, die den tot dusver gelukkigen Herdersvorst troffen, want naauwelijks heeft de één zijn bericht gegeven, of terwijl hij nog sprak, (zoo levendig is deze dichterlijke schets,) staat reeds een tweede, en éér deze heeft uitgesproken, een derde en vierde daar voor hem, om hem telkens zwaardere rampen aan te kondigen. Ziet, de Sabeërs roofden zijne rijke bezitting van runderen en ezelinnen, en versloegen de jongeren; — straks verteerde de bliksem bijna gelijktijdig zijne schapen en de jongeren, en alleen deze bleef over en snelde naar JOB, — en gelijktijdig roofden elders de Chaldeëen de kameelen en versloegen de jongeren, en deze eenige bode bleef over, om JOB dit te melden, — en eindelijk treft hem de verschrikkelijke tijding: *»uwe zonen en dochteren aten en dronken wijn, in het huis hunnes broeders, zij zaten aan den maaltijd, en ziet, een hevige wind, die het onweder vergezelde, kwam over de woestijn, en het huis stortte in, en uwe kinderen zijn gestorven.»* — Zóó spraken die Jobsboden!

Verpletterende tijding! Daar staat hij, de gelukkigste der Arabische vorsten, plotseling van dat top-

punt zijnes voorspoeds gestort, beroofd van alles, wat hem op aarde lief en dierbaar was. Hevig was, naar Oostersche wijze, zijne gemoedsaandoening. Hij scheurde zijnen mantel; — hij schoor zijn hoofd, en hij viel ter aarde, overstelpt van droefheid. — Ach! wat kon nu het leven hem baten? Wat hem genot was, had hij verloren. Is dat Godsbestuur? Is dat het loon zijner deugd? Is het dan om het even, of men God dient, dan niet? — Neen! zoo sprak geen JOB. Hij morde niet, noch bedilde; maar, ook bij de hevigheid zijner aandoeningen, blinkt zijne innige godsvrucht op eene verhevene wijze uit. *Hij aanbad, lezen wij, ter aarde gevallen.* Ziedaar den vromen bij het gevoel van zijn lijden; hij erkent ook dit alles als Godsbestuur; hij gevoelt zijne eigene behoefte, en daarmede vervuld, verheft hij zich tot eene zeldzame hoogte van geduld, en uit zich het vrome hart, ook bij de geschokte aandoeningen zijner ziel, aldus: *De Heere heeft gegeven, de Heere heeft genomen; de naam des Heeren zij geloofd!*

Gij gevoelt de verhevenheid dezer uitspraak. Hij vergat ook nu niet dat alles, wat hij genoten had. Maar erkende het alles, als Gods geschenk, te hebben ontvangen; onverdiend en onverplicht. Dat erkende hij, toen het hem ontnomen werd, en daarin zien wij de grootheid van zijn godsdienstig bestaan. — Hij eerbiedigde in deze zelfde rampen, die zijn gemoed verpletterden, den raad der Godheid; want de Heer had het geleend, en hij nam het terug; wat zal de nietige mensch daarop antwoorden? Of heeft Hij geen regt op het zijne? Zou JOB nu JEROVAH

verloochenen, deszelfs goedheid aantasten, in vertwijfeling hem miskennen, die van het toppunt des geluks hem in het ongeluk had gestort? Neen! te midden zijner overstelpende droefheid zeide hij nog: *de naam des Heeren zij geloofd*. — Verwonderlijke taal! Maar hoe! zegt gij welligt: dankt hij dan God voor die rampen? is dan zijn vaderhart ongevoelig? en klopt er dan zelfs geen menschelijk hart in den boezem van jon? Neen, Geliefden! hij is er verre van af, dat hij God zou danken voor dien rampspoed; maar, te midden van zijn' diepen rouw, met gescheurden mantel ter aarde gezonken, en overgegeven aan zijne smart, looft hij in zooverre Gods naam, als hij deszelfs bestier verheerlijkt, en eerbiedig bukt onder deszelfs slaande hand; in zooverre als hij zijne eigene onwaarde gevoelt, tegenover Gods oppermagt en liefde. *Zouden wij het goede van JEROVAH ontvangen en niet het kwade?* zoo denkt hij en spreekt hij, en wat God doet is hem welgedaan. — Dat gevoel drukt hij uit in de verhevenste bewoordingen, in geene schriften der oudheid ooit geëvenaard, en wij stemmen het toe, wat er geschreven staat: *in dit alles zondigde Job niet, en schreef God niets ongerijmds toe*.

II. Br. en Z. Beseft gij iets van de verhevenheid van dit heerlijke gezegde, hetwelk in een der oudste bijbelboeken ons bewaard is, gevoelt gij u dan ook sterk genoeg, om het een' jon na te zeggen; gij vooral, Lijders en Lijderessen, wie de beker des lijdens wordt op de handen gezet? — Maar ik gevoel het, welligt twijfelt gij, of dit bestaan van ons wel

gevergd wordt, wanneer ons oog weent, en het harte geschokt is? — Ja, Geliefden! ik weet wat het is, te lijden en te treuren, ook bij gemis; maar van deze plaats mag ik u en mij zelve toeroepen: van ons Christenen wordt meer gevergd, dan van JOB; want wij staan op hooger standpunt. Wat alleen een JOB in die oude dagen zeggen kon, dat kan en moet elke Christen zeggen. Daartoe wenschte ik u en mijzelven op te wekken. Dan gevoelen wij de hooge waarde onzer belijdenis; en ik zal daarom in het *andere* deel mijner rede u onze *Christelijke verplichting herinneren, om, ook in het dagelijksche leven, bij genot en gemis, God te verheerlijken.*

Eenvoudig en van den tekst ontleend zal ook hier de gang mijner rede zijn, wanneer ik u twee waarheden voorstel; ten *eerste*: wat wij genieten, ook in het dagelijksche leven, is Godsgeschenk; ten *tweede*: wat wij missen en ons ontnomen wordt, is Godsbestuur, — en u bij elk derzelve aantoon, hoe het ons dus betaamt, bij genot en gemis, God te verheerlijken.

1. *Wat wij genieten in het dagelijksche en huiselijke leven is Godsgeschenk; daarvoor betaamt het ons God te verheerlijken.* — Eenvoudig, maar noodzakelijk ter herinnering, is deze waarheid. Wie twijfelt er aan? vraagt gij welligt; ik antwoorde u met eene andere vraag: wordt het wel erkend en gevoeld en betracht? — Wanneer wij de huisgezinnen en het dagelijksche leven intreden, hoe vaak geniet men daar onnadenkend al de voorregten des levens! Men is aan dezelve gewend, als of zij ons toebehoorden. Men klaagt, wanneer derzelve genot

wordt gestoord of afgebroken, even als had men op dezelve regt en aanspraak. — In de grootere lotgevallen des levens, in die van volken en staten, erkent men zoo gaarne het Godsbestuur; maar hoe vaak wordt het verzuimd in dien kleinen huisselijken kring, van waar al het genot des levens toch afdaalt. Men is daar zoo geneigd dezelve aan zichzelf, aan eigen doorzicht, of ijver en vlijt, toe te schrijven, en God voorbij te zien.

Twijfelt gij hieraan, beproeft dan u zelve, en treedt in uw dagelijksch leven in. — Gel.! Is het wel elken dag uwe belijdenis, waarmede gij ontwaakt aan den morgen: dit en dat heeft de Heer mij gegeven? — Wanneer een aangename en nuttige werkkring u is geopend; wanneer gij rust en vrede en levensgenot in den huisselijken kring moogt smaken; wanneer gij gezegend zijt met het bescheiden deel des dagelijkschen levens; wanneer gij als echtgenooten, ouders en kinderen, u elken dag in elkanders bezit moogt verblijden, en gij behoudt wat gij hebt; Echtgenooten! wanneer gij leeft voor elkander; Ouders! wanneer uwe kinderen u levensgenot verschaffen; ook in droefheid u opbeuren; is het dan aan den morgen en aan den avond uwe eerste en uwe laatste gedachte: *de Heere heeft gegeven. Dat alles is Godsgeschenk?*

En aan de waarheid daarvan twijfelt toch niemand onzer. — Indien toch gij, en niet God, ook uw huisselijk leven rigtte en regelde, dan zou uw levensloop niet wijzer en weldadiger, maar zeker geheel anders, zijn ingerigt. Dan zouden uwe lievelingsplannen, uwe soms dwaze wenschen, meer worden

vervuld; de levensloop der uwen ware dan anders geregeld, een andere werkring wierd u geopend en wat niet al! maar nu is het Godsbestuur, en tot Hem zegt niemand: wat doet gij?

Doch het is meer dan Godsbestuur. Al wat gij hebt en geniet is ook *Godsgeschenk*. — U ten goede schonk u dit alles, juist zoo als het is, Gods onverpligte vaderliefde, die u zijnen Zoon schonk, en in dien Zoon alle dingen verleent. Elk dier voorregten en lotsbepalingen werd u met een liefderijk oogmerk gegeven, uit ware vaderliefde, tot uw heil en uw best. God wist, wat gij behoeft, en dat juist en geenszins iets anders, verleende Hij u, en daarom moogt gij in uw huisselijk leven gelooven: de Heer heeft mij dit en alles, wat ik geniet, gegeven. Het is alles *Godsgeschenk*.

Zietdaar een' levensregel, eene nuttige herinnering, aan den morgen van elken dag en bij het genot des levens. — Maar hoe! is dit denkbeeld niet geschikt om ons angstig te doen voortleven, en al onze werkzaamheid te verlammen? Neen! T., die gedachte is veeleer verheffend en tot lof van God. Want wie zegt: *de Heer heeft gegeven*, zegge er bij: *de naam des Heeren zij geloofd*. Dit punt is rijk aan herinneringen; ik zal slechts het een en ander opnoemen en uwer huisselijke overdenking aanbevelen.

Wie ook in het dagelijksche leven alles als Godsgeschenk ontvangt, hij geniet alles met een dankbaar hart. In alles, in elk genot, in elke lotsbeschikking, in elke vreugd des gezelligen levens, in elken

zegen op zijnen arbeid, in elk nut, dat hij mag stichten, ziet hij de hand van zijnen hemelschen Vader, die hem leidt en hem weldoet. In alles ziet hij Zijne geschenken. Elke aanblik op ouders, echtgenoot en kinderen roept hem toe: ook die gaf mij God. Daardoor wordt hem het genot van elken dag verhoogd. Want hij beschouwt dit alles uit een hooger oogpunt, en daarom zoekt hij meer dan het zinnelijke, ook zedelijke gewaarwordingen en alle edele gevoelens, in zich aan te wakkeren, vooral wederliefde en dankbaarheid; en als hij dan des morgens, of des avonds, in den huisselijken kring, of in de eenzaamheid neerknielt voor God, dan ontlast zich zijn hart in oprechte dankbaarheid.

Wie alles als Godsgeschenk ontvangt, leert tevens alles tot het ware doel aanwenden. — Daarop komt het toch aan op aarde; want elk Godsgeschenk heeft eene verhevener bedoeling. God immers gaf hem al dit genot tot regt gebruik, en zoo leert hem die gedachte zich te hoeden tegen misbruik; want daardoor onteert hij het Godsgeschenk. Hij vraagt daarom in alles: welke toch de bedoeling Gods daarmede is? en die alleen tracht hij te volbrengen. — Dan oefent hij de vermogens van ligchaam en geest, hem gegeven, om daardoor Gods werk te volbrengen, en elk misbruik dier krachten, elke onmatigheid, elke verspilling dier vermogens, of het ongebruikt laten liggen derzelve door ijdel tijdverdrijf, door ledigheid of lofheid, noemt hij misbruik. Zijn' invloed in de maatschappij, zijne goederen en bezittingen, ook het bescheidene deel des dagelijkschen broods, zoekt hij

te besteden tot nut van zich en van anderen, en hij wacht zich voor verkwisting en gierigheid. Ook over dit Godsgeschenk is hij rentmeester. — Huisvaders en Ouders! waar die gedachte u bezielt, daar rigt gij al uwe huisselijke betrekkingen in tot zedelijk doel en tot uwe eigene opleiding. Daár is het huisgezin u een heiligdom, waarin gij de priester Gods zijt. Daár voedt gij uwe kinderen op, als geschenken uit Gods vaderhand, tot nuttige en bruikbare leden der maatschappij en des dagelijkschen levens; maar vooral, gij voedt ze op voor den hemel, en gij versterkt elkander in die begeerte. Daarom let gij zoo zorgvuldig, gelijk een jos u hier voorging, op hun zedelijk bestaan, op hunne genoegens ook in den huisselijken kring, en de bevordering dier onderlinge liefde; en wanneer zij zondigen en uw ouderlijk hart daarover treurt, dan treedt gij, even als een jos, ook met hen, tot den troon des Almagtige; niet aan het altaar met brandofferen, maar met hen smeekt gij om Gods vergevende genade in CHRISTUS, om de hulp des Geestes, ook in hun leven, als een wapen in hunnen strijd. Zoo maakt gij hen gemeenzaam met den Bijbel en leert hen deszelfs uitspraken kennen.

Wie dat alles erkent, hij geniet blijmoedig het leven en wandelt aan de hand van God, ook voor de toekomst. — Of zou die gedachte hem angstig doen genieten, wat de aarde hem geeft? Immers neen! Overal ziet hij Gods liefde, en dit stremt die ontevredenheid met ons lot, die elk genot vergalt. En zou hij, daar alle genot van Hem is, en de aarde en

wat zij oplevert toch ook Gods schepping is, dan door somberheid Gods liefde miskennen? Neen, veeleer beklagt hij de zoodanigen, die meenen, dat men met een somber hart God moet vereeren; want in een' hooger zinn geniet hij des levens, daar hij wandelt aan de hand van zijnen hemelschen Vader. Daardoor voelt hij zich nimmer alleen, en wenscht hij zijne wenschen niet anders bevredigd te zien, en blijft zijn hart niet eindeloos begeeren naar hetgene hij mist; want juist wat hij bezit, is hem behoefte. Rustig en kalm betreedt hij zijn pad, ook waar de storm opsteekt; want zijn Leidsman zal hem niet verlaten.

En nu de hand in uwen boezem! Br. en Z. Gij allen toch leeft in huisselijke of maatschappelijke betrekkingen, en elk uwer geniet veel. Verheerlijkt gij bij al het genot der aarde zoo uwen God, of leeft gij onbezorgd en onnadenkend? — Maakt wellicht dat Godsbestuur nooit het onderwerp uwer huisselijke gesprekken, ook met uwe kinderen, uit, o! ontwaakt dan uit die zorgeloosheid, en gevoelt, wat gij mist, indien de Godsdienst niet uw gids is in het dagelijksche leven. Kunt gij bij die zorgeloosheid rust vinden en vreugde? of verhoogt dit denkbeeld u al uwe levensvreugde? — Gewent u zelve en uwe kinderen vroeg aan dat godsdienstige bestaan. Brengt uwe kinderen veel tot JEZUS en tot Hem, die in JEZUS alles u gaf. Dan wordt die onvergenoegdheid, dat morrend bedillen, dat wenschen en jagen naar andere lotgevallen, geweerd. Welaan oefent u daarin met lust en met ijver, — en doet gij het, oefent u dan van dage tot dage. Zoo ontvangt gij alles uit de hand van God, gelijk uwe

kinderen uit uwe hand het dagelijksche brood; zoo levert de aarde u rein en verhoogd genot op. Gij kweekt dan in de harten uwer kinderen een zaad voor de eeuwigheid; een hemelsche zin heiligt uw huisgezin, en reeds dit aardsche leven geeft u voor-smaak van den Hemel.

2. Ik sprak tot hen, die genieten; maar er zijn er op aarde, — ook in ons midden, — zooveel die treuren; wie veel gegeven was, maar van wie de Heer ook veel genomen heeft. Er worden zoo vele tranen in de eenzaamheid gestort. Er zijn er zooveelen, die, met het hoofd ter aarde gebogen, den lijdenskelk opnemen, om dien ten bodem toe te ledigen. Lijders en Lijderessen! U en mij zelven wijs ik op jon, en wij ontvangen hier eene andere levensles: *wat wij in het dagelijksche leven missen en ons ontnomen wordt, is Godsbestuur, en ook bij dat gemis betaamt het den Christen God te verheerlijken.* Het valt zwaar, ik gevoel het, dan, wanneer het hart is gewond, die waarheid te betrachten; maar voor den Christen is dit geloof de overwinning, die de wereld overwint.

Doch hoe, indien het waar is, dat in alles, wat wij missen, Gods bestuur kenbaar is; van waar dan toch die raadselen in ons leven? Hoe! wanneer hier de zondaar zich baadt in weelde en overvloed, en spot met het leed van anderen; en dáár de deugdzame de bete broods mist voor zich en de zijnen; wanneer onregt en geweld zegepralen op aarde; wanneer de rust van huisgezinnen eensklaps wordt ge-

stoord, en de nuttigste leden der maatschappij, de steun der geslachten, worden weggeroofd in het graf, terwijl de krankzinnige en de ballast der maatschappij jaren lang hun leven voortslepen; wanneer het kind aan het teeder ouderhart wordt ontrukkt, en de wees treurt aan het graf van onvergetelijke ouders; wanneer de Jobsboden volgen de een na den ander; hoe! zijn dat niet de slagen van een wispelturig noodlot of blind toeval? — is dat niet de verwarring, die plaats heeft in de zedelijke wereld, om dat er geen God is, die over de huisgezinnen waakt?

Ach! ik bidde u, ongelooovige twijfelaar! staak toch uwe lastertaal. Het gebouw *onzer* hope staat te vast, dan dat gij het zoudt kunnen schokken door uw ongelooft; maar wij beklagen u in ons hart, omdat gij geen' grondslag hebt voor het gebouw *uwer* hope; want in het geloof aan God is onze sterkte. God geve, dat gij nog hier moogt ontwaken, opdat gij niet, in uw ongelooft gestorven, van uwen twijfel eerst terugkooft in de eeuwigheid!

Christenen! wij immers zeggen het in verhevener zin, bij gemis in het dagelijksche leven, eenen *ios*, al is het dan met een bloedend hart, na: God nam terug, wat hij ons leende; want wij kennen Hem als den Opperbestuurder der wereld; en wij weten het, er is geen ander God, dan Hij, die de Liefde zelve is, en die ook het wormpje niet vergeet. Zijn woord roept ons toe: *Heft uwe oogen omhoog, en ziet, wie alle dese dingen gemaakt heeft, die het getal der starren geteld heeft en ze allen roept bij name, en niet één wordt er gemist. Waarom zegt gij dan, o mensch! mijn*

weg is voor den Heer verborgen? — Wij toch kennen dien God, als onzen Vader in CHRISTUS, die ook het plan onzer opvoeding met liefde geteekend heeft, en daarin genot en gemis elk op deszelfs plaats gesteld heeft, die ons JEZUS gegeven heeft en met zijnen Zoon alle dingen ons schenken zal; zonder wiens wil geen haar valt van ons hoofd, en die onze vorming op aarde in verband plaatst met onze inwoning in dat vaderlijke huis, waar JEZUS ons plaats heeft bereid. — O! hoeveel rustiger klopt ons hart bij dat geloof, dan den twijfelaar bij zijn ongelooft. Niet echter, Gel.! door eene laakbare onderdrukking onzer zinnelijke natuur, zoodat wij zouden meenen, God te moeten danken voor het ongeluk, in den eigen oogenblik, waarin God het ons toezendt; want zoo onnatuurlijk is de eisch van het Evangelie niet; maar toch *leidt het ons op tot Godsverheerlijking*, en geeft het, te midden van den rampspoed, de kalme weder aan ons gemoed. — Wilt gij het weten, hoe-danig die Christelijke Godsverheerlijking is, welaan! herinneren wij het ons in eenige hoofdtrekken.

Wie in al zijn gemis Gods bestuur erkent en daarbij let op het doel der tegenspoeden, hij bukt onder Gods kastijdingen en eerbiedigt zijne Vaderzorg. — Niet aan het toeval of noodlot schrijft hij de oorzaak zijner droefheid toe. Neen! ook het lijden is de uitvoering van Gods raad en in CHRISTUS slaat hij het oog ten hemel. Dáár weet hij, woont een liefderijk vader, die regt heeft de geschenken, welke hij leende, terug te vragen, en dan betaamt het den mensch de hand op den mond te leggen en te aanbidden. — Immers

hij erkent in God een' vader, die niet plaagt noch kastijdt van harte, maar die kastijdt, wien hij lief heeft, die het geheele plan onzer opvoeding met wijsheid geregeld heeft, en daartoe lief en leed bezigt, het geven dus, zoowel als het nemen. Zal dan nog het kind opstaan tegen dien vader, en deszelfs leiding bedillen? Neen! hij zwijgt en aanbidt, ook dáár, waar hij de raadselen niet kan oplossen.

Dat Evangelie, weet hij, wraakt zijne droefheid niet, noch de rouw van zijn hart, waar hij wordt aangetast in levensgenot, en de zwaarste offers brengt aan het graf; want de Christen leest in zijn Evangelie, dat ook JEZUS zeer ontroerd werd in den geest, toen Hij eene MARIA zag weenen aan het graf van haren LAZARUS, en daar staat er van hem aangeteekend: *Jesus weende*. Daarom geeft hij gereedelijk toe aan de stem der natuur en der hartstogten, en hij voelt daarin eene hulde voor de zijnen en behoefte voor zijn hart. Maar de kalmte keert weder in zijn gemoed, ook dan, wanneer hij zoo vele raadselen ontdekt, zoodra hij daarbij denkt: wat de Liefde zelve doet, moet wel goed zijn; de Heer, die gaf, heeft genomen; zijn doel is liefde, zijn naam zij geloofd!

Wie in elk gemis Godsbestuur erkent, hij leert de aarde uit het ware oogpunt beschouwen, als het land der vreemdelingschap en der ontberingen. — In voorspoed zoekt men zoo vaak hier beneden de plaats des genots, en het is alsdan in onze voorstelling, of alles ons toebehoort. Maar wien veel van dat genot wordt ontnomen, gelijk een' JOB, hij gevoelt meer dan vroeger, dat dit alles slechts leengoed was en

daarom voegt hij er altijd bij: *het was de Heere, die gaf!* Ook onder gemis herdenkt hij, even als jon, het goede, hetwelk hij vroeger van God genoot, en schetst zich al die vadergiften voor de aandacht. Dan doorloopt hij in zijne gedachten de jaren van Gods zegen over hem, en dit stemt hem tot onderwerping en eerbied. Dat alles toch gaf God hem reeds op deze aarde; en zou hij dan niet willen afstaan, wat God hier afeischt, wanneer ook de zijnen, rijp voor den hemel, worden inge oogst in de schuur, even als het rijpe koorn op den akker? Hij beseft toch, dat ook hij op reis is naar zijn vaderland; dat hij hun, die de reis goed volbragten, niet moet misgunnen, en dat gewoonlijk op reis genot en ontbering elkander vervangen. Die overtuiging brengt zijn harte tot rust, ook waar hij treurt en weent, en weemoedig vervolgt hij nu zijn' weg aan de hand van zijnen Vader, zoo lang hij nog inwoont op aarde.

Jal er is meer, Gel! *Wie in al zijn gemis Godsbestuur eerbiedigt, verkeerlijkt Hem, door niets na te laten, wat hij te doen vindt.* — Hij ziet, hoe kort elk genot is, en wie weet, wanneer hij zal gestoord worden in het bezit van die goederen en genoegens, van dien invloed en dat aanzien? Zoo roept het verlies van goederen en aanzien en genoegens, het offer van de dierbaarste panden, hem op, om toch te doen, zoo lang hij kan, wat van hem geëischt wordt; want, onzeker wanneer zijne laatste ure slaan zal, gevoelt hij, hoe kostbaar zijn tijd is. Daarom leeft hij, bij het gevoel van de broosheid des levens, met ijver en inspanning, voor de pligten der aarde.

Eindelijk, *wie in al zijn gemis Godsbestuur erkent, hij leeft meer in gemeenschap met den hemel en in voorbereiding voor denzelfden*; en hij gedenkt het nut van dat gemis voor zijne zedelijke vorming. Dat gemis van aardsche goederen en genoegens leert hem streven naar het onvergankelijke, hetwelk hem nooit wordt ontnomen. Zoo doen de ontberingen op deze levensreis hem uitzien naar dat vaderlijke huis, waar hij genieten zal zonder gemis, en door het geloof in *JEZUS* streeft hij derwaarts. — De gedachte, dat de zijnen dáár, in het geloof aan *JEZUS*, zijn aangeland, sterkt hem hier in de hope des wederziens, en dringt hem tot dat kinderlijke geloof; en als dan de reisgenooten zijnes levens hem ontvallen, en hij staat aan hun sterfbed, en hij dáár de juichtaal des geloofs mag hooren, en hij ziet, dat *JEZUS* hen niet verlaat op den donkeren weg door de valleije des doods, en het hem is, of hij hemeltaal hoort van hunne stervende lippen, en als zij hem met die stervende lippen oproepen, om toch te strijden, opdat hij eenmaal met hen aanlande in het Paradijs daarboven, en zij hem naar die betere oorden voorgaan met die kalmte van ziel, waarmede alleen de Christen sterft, die den dood te gemoet gaat, als eene rust, waarin hij wenscht in te sluimeren, — dan, ja, dan is het hart geschokt, want hij blijft daar alleen staan, en met *JOH* valt hij ter aarde en aanbidt. — Maar, sterk in dat geloof aan God, vertroost hem dat denkbeeld; hij ontvangt van zijnen Vader dagelijks moed en kracht om dien last te dragen; hij leeft in gemeenschap met den hemel, waar reeds de zijnen zijn aangeland. Die gemeenschap droogt

hem den traan in het oog, verligt hem dien last des levens, en het valt hem gemakkelijker, als ook zijn dag ten einde is, het hoofd neder te leggen, met de bede op de lippen: *kom, Heere JESUS! kom haastelijk*, en zóó te ontslapen in de hope des beteren levens.

Broeders en Zusters! hebben wij tranen gestort, en was het hart ons verslagen, wanneer God ons opriep tot zware offers, Hij billijkt ook den traan in ons oog en den rouw van ons hart. Maar dan ook zij de troost van dat Evangelie der hope ons deel. — Hebt gij getreurd zonder godsdienstige indrukken; erkent het toch, dat er geene opbeuring te vinden is, buiten het geloof aan God en aan JESUS, en zoekt daarin uwe sterkte. — Mogt iemand der uwen twijfelen aan dat weldadige Godsbestuur; ook onder leed, ach! zoekt hem terug te brengen tot die eenige bron van troost en van rust, en beveelt biddende de rust van zijn hart aan Gods liefde aan. — Neemt voor u zelven, te midden van het leed der aarde, al den troost aan van het Evangelie. Zoekt bij ontberingen van goederen en van het bescheiden deel van levensgenot en nuttige werkzaamheid, van het gebruik uwer krachten en vermogens der ziel en des ligchaams, ook in ziekten en kwalen, u te vreden en te sterken met het denkbeeld aan Gods vaderlijk opperbestuur.

Welaan dan, Medelijders en Lijderessen! er wordt velerlei leed op aarde gedragen, maar terwijl het

oog treurt, en wij de bittere teug proeven in den beker, ons toegereikt, het hoofd opgebeurd ten hemel! Moedig voortgetreden aan de hand van onzen hemelschen Leidsman, van JESUS, onzen Heiland! Hij leidt u en mij, ook op den moeilijksten weg, tot het zekerste doel onzer reis. Ook hij heeft geleden en wil door lijden ons heiligen. Van hem en zijnen Geest kracht gevraagd en moed, ook ter bestrijding der zonde in ons hart! Krachtig in hem elken last getorscht, dien hij oplegt, ook zelfs dan, wanneer hij tot meerder lijden ons riep, — en eens, wanneer ook wij verzameld worden tot onze dooden, en, God geve het! onze zielen tot de gezaligden, dan, aangeland in het ware vaderland, aan het einde onzer pelgrimsreize, mogen wij, terug ziende op ons leven en onze lotgevallen op aarde, dáár al de raadselen zien opgelost, die nu nog duister zijn, en dáár met hemelsche taal juichen: *De Heere heeft op aarde gegeven! de Heere heeft genomen; Zijn naam zij geloofd in eeuwigheid! — Amen.*

LEERREDE

OVER

JOB III.

HET OOGPUNT,

WAARUIT DE CHRISTEN LEVEN EN STERVEN BESCHOUWT.

PSALM XC: 1.

GEZANG XXXI: 4.

GEZANG CLXXX: 1.

LEERREDE ⁽¹⁾

OVER

J O B III.

(vers 1). *Daarna opende Job zijnen mond en
vervloekte zijnen dag.*

De geheele Bijbel is een boek van leering, opwekking en troost, en elke bladzijde deszelfven komt ons te stade in ons aardsche leven. Maar het kan dan toch niet wel anders, of een of ander der Bijbelboeken heeft voor dezen of genen bij voorkeur aantrekkelijkheid, en boezemt vooral in sommige omstandigheden hoog belang in. — Zoo zal het u ook wel gegaan zijn, Br. en Z.! zoover de Bijbel u niet vreemd is, en gelooft niet, dat zulks in strijd is met onze hoogachting voor dat woord des levens. Ja, zoo ging het mij ook nu wederom, toen de laatstverloopen maanden mij, onder het leed der aarde, bij vernieuwing naar het boek jons teruggedreven. Daarom heb ik het nu, gelijk meermalen, wederom voor u opgeslagen.

(¹) Uitgesproken te Utrecht, in de Domkerk, den 21 October 1838, toen ik voor de eerste maal optrad voor de Gemeente, nadat Gods wijsheid het dubbele offer van twee kinderen, kort na elkander, van ons Ouderhart had afgevraagd.

Maar hoe! denkt welligt iemand uwer, heeft dan dat woord iets aantrekkelijks: *Job vervloekte syn' geboortedag?* Wij huiveren bij het lezen van zoodanige uitspraak! Waarom deze dan opgeslagen, als of de Bijbel, en ook dit boek, geene aangenamer onderwerpen voor onze godsdienstige aandacht aanboden?—Geliefden! oordeelt niet te voorbarig. Geloofst niet, dat ik u ditmaal jos als voorbeeld zal voorstellen. Van jos wensch ik u tot het Evangelie op te voeren en op hooger standpunt, dan waarop hij stond, u te verheffen. Daartoe noodig ik u, wanneer ik u

I. bij de nalezing van dit hoofddeel zal doen opmerken, uit welk oogpunt jos het leven en het sterven beschouwde, om

II. daarna u voor den geest te roepen, welk, boven jos, het oogpunt van leven en dood voor den Christen is.

I. Daar zat hij dan, de rampspoedige lijder! God had hem, wien het goede der aarde in ruime mate toevloede, eensklaps van al zijne bezittingen, en, wat meer is, dan deze, van al zijne kinderen beroofd. Maar toen, schoon met een verpletterd hart, kon hij nog zeggen: *de Heere gaf, de Heere nam, zijn naam zij geloofd!* en hij aanbad te midden der droefheid. Dat is de kracht van het geloof, Geliefden! — Maar de lijdensbeker was nog niet geledigd. Bittere teugen waren er nog voor hem in. Den rampspoedigen treft eene afschuwelijke melaatschheid. Pijnlijk zit hij met de potscherf in zijne hand op den aschhoop. Straks verwijt ook zijne huisvrouw hem op eene

gevoelige wijze zijne gewaande godsvrucht. Maar toch houdt de lijder nog vol, en hij antwoordt haar: *zouden wij het goede van den Heer ontvangen en niet het kwade?* Jos zondigde niet met zijne lippen.

Maar toen vervolgens drie zijner vrienden hem naderden, en de lijder van hen woorden van troost verwachtte, en, overweldigd door de zwaarte van het lijden des ligchaams, waarvan zij getuigen waren, zeven dagen lang met hen zat, en zij echter niet één woord van troost hem toevoegden, misschien omdat nu voor de eerste maal de gedachte hen overmeesterde: die lijder moet toch wel schuldig zijn; en toen dit stond uitgedrukt op hun gelaat; toen werd het Jos in zijn gemoed te bang. In eene vlaag van verschrikkelijke pijnen, breekt hij, na die zeven afmattende dagen, het stilzwijgen af, en opent zijnen mond; — en wat spreekt hij? *hij vervloekt zijn' geboortedag.* — Is dat die geduldige Jos, die niet zondigde met zijne lippen? Hoe is het bestaan van dien man zoo omgekeerd? Waar is nu toch zijn vertrouwen op God? waar zijne tevredenheid?

Geliefden! hier zeker niet. Maar om dit gezegde van Jos wel te verstaan, moeten wij zijne geheele rede in dit hoofdstuk nalezen. Het bevat als de uitbreiding van dat ééne woord in onzen tekst, en doet ons indringen in zijn' geest. Daardoor eerst kunnen wij dien uitgesproken' vloek en die geheele rede in het rechte daglicht beschouwen. Alles is in deze algemeene aanmerking bevat: wij vinden hier de dichtertlijke taal van Oosterschen hartstogt.

Ja! het is *de taal van hartstogt*, en gij weet het, dat deze niet altijd die van ons verstand

is, maar veeleer van den oogenblikkelijken, hevigen, indruk, dien overstelpende aandoening op ons gemoed maakt. Dan zwijgt wel eens ons verstand en onze overtuiging, en wij spreken geheel anders, dan wij gewoonlijk plegen. Of, wat gij in oogenblikkelijken hartstogt wel eens verklaardet, Toehoorders! was dat de taal uwer overtuiging, of wel des overstemden gemoeds? Heeft het u, eenige oogenblikken later, niet wel berouwd? En echter die hartstogt, hoe gereedelijk wordt dezelve opgewekt? — Wordt niet daarenboven lijden der ziel vaak kalmer gedragen, dan dat des lichaams? Werkt niet vaak hevige pijn op ongeduld en hartstogt? — Dragen wij niet gelatener, wat God ons toezendt, dan wat menschen ons berokkenen? En, als gij dit alles overweegt, durft gij dan jon nog veroordeelen om de taal, welke de hartstogt van het oogenblik opwekte? — Wat! wanneer JEREMIA deze taal navolgt, waar hij (Hoofdst. xx: vers 14,) zegt: »*Vervloekt zij de dag, in welken ik geboren werd! de dag, in welken mijne Moeder mij baarde, zij niet gezegend! Vervloekt zij de man, die mijnen Vader geboodschapt heeft, zeggende: U is een Zoon geboren: verblijdende hem grootelijks. Ja! dezelve man zij, als de steden, die de Heere heeft omgekeerd; en het heeft hem niet berouwd: en hij hoore in den morgenstond een geroep en op den middagtijd een geschrei. Dat hij mij niet gedood heeft van den moederschoot af;*» wanneer gij die taal later bij een' JEREMIA leest, vindt gij dan daarin geen bewijs, hoe weinig vreemd dergelijke uitlating aan den Oosterling was?

Want gij bemerkt het, het is de *hartstogt van den*

Oosterling; en zijn niet bij hem de uitlatingen altijd heviger? Is niet deszelfs hartstogt altijd veel hartstogtelijker, dan bij ons, *Westerlingen*? In den mond van den *Oosterling* toch zal het vervloeken van den geboortedag wel niet meer zijn, dan wanneer de *Christen* van onze dagen, in oogenblikken van ondragelijk lijden, zich liet ontvallen: ach! ware ik niet geboren!

Voor al, het is de *Oostersche Dichter*, wiens hartstogt in krachtige beelden wordt voorgesteld. Na de historische inleiding van dit dichtstuk, vol oosterschen gloed, laat de dichter den lijder optreden, hevig geschokt; en waar hij optreedt, waar dus het dichtstuk aanvangt, dáár moet de kracht der Poëzij zich openbaren in deszelfs stoutste vlugt, in al de hevigheid der aandoeningen; droefheid onder lijden wordt daar hartstogt, en de klagt over het leven wordt vervloeking van den geboortedag. Ziet het in de geheele dichterlijke rede. Hoort het in *Jon*, *Geliefden*! Zoo als hij hier spreekt, spreekt alleen de dichter; zoo ook ontwikkelt de dichter dat woord.

Jon toch barstte uit, en zeide: *de dag verga, waarop ik werd geboren, de nacht, welke zeide: een jongske is geboren, of ontvangen* (vs. 5)!—Hoort gij den dichter niet in de beide op elkander sluitende leden van deze klagt? in de voorstelling van dag en nacht, als waren zij personen; van den laatsten, als ware deze zich bewust van hetgeen er gebeurde? Hij verwenscht het uur zijner geboorte, den dag of den nacht, die hem het leven schonk. — Tegen over de vreugde, welke in *Arabië* de geboorte van zonen vergezelt, stelt

hij zijne klagt over: *dat uur der blijdschap zij vervloekt!* eene verwensching, die de eerste uitbarsting van zijn gevoel bevat; en nu schildert de dichter, wat hij in dit woord gezegd had, verder, van vers 4—10, naar den geest der Arabische poëzij, die het eene beeld op het andere pleegt te stapelen, en wij zien daaruit, hoe die hartstogtelijke Oosterling over het leven dacht; hoe bekrompen wel het oogpunt, maar hoe dichterlijk stout tevens de voorstelling is; want wij moeten beiden wel onderscheiden. Welaan! hoort de dichterlijke omschrijving van deze verwensching:

Die dag zij duisternis! er ga geen licht over hem op; hij verzinke in den bajert terug en verdwijne voor altijd! *God vrage niet naar hem van boven*, om hem op zijne beurt weder op te roepen onder de dagen des jaars: zoo blijve hij, door Gods almacht niet opgeroepen, voor altijd duisternis, of, *God zelf vinde hem niet terug, omdat hij niet meer bestaat. Geen dageraad breke voor hem immer meer aan.*

Dit zelfde denkbeeld wordt dichterlijk uitgebreid vers 5. *Dat de duisternis en de schaduwen des doods hem verontreinigen!* Immers door de duisternis wordt de dag gezegd verontreinigd te worden; of (gelijk sommigen liever vertalen): *dat zij hem ten eigendom hebbe!* De nacht bezitte voortaan dien dag; hij ga over ten eigendom van den nacht, en de verschrikkingen des nachts mogen zijn deel zijn; *dat wolken, of nevel, over hem wonen*, hare tente over hem opslaan, en de *zwarte pestdampen des daags, of des middags*, of wel, het onweder des middags, hem verschrikken. — Gij ziet, het zijn alle beel-

den, die, het eene levendiger, dan het andere, dien wensch voorstellen, dat die dag zijner geboorte nooit weder optrede in de rij der dagen, maar dezelve tot duisternis overga, en dus in de vernietiging neerzinke.

Dat was de dichterlijke vloek over den dag. Gelijkelijk komt dezelve (vs. 6—10) naar den aard der Arabische poëzij over den nacht zijner geboorte, zoo als het was vers 3. Die nacht staat daar, als een persoon, in de rij der nachten, afwachtede den tijd des jaars, dat hij weder zijne plaats zal innemen, maar dat worde hem geweigerd! *Die nacht, donkerheid, of ondergang, neme hem in*, houde hem gevangen en belette hem zijn' vrijen loop te vervolgen. Hij ga tot vertering over: zoo besta hij niet meer! *Zoo verheuge hij zich niet onder de dagen des jaars en in het getal der maanden kome hij niet!* — Die verwensching beoogt dus de vernietiging van dien dag en dien nacht; die mogten ophouden te bestaan! — Waarlijk, hier vinden wij geheel Oostersche beelden.

Of moet die nacht blijven bestaan, gaat hij niet tot vernietiging over, dan zij hij die duisternis voortaan onvruchtbaarheid zijn deel, (vers 7—9.) *Die nacht zij eenzaam, onvruchtbaar*, als de keisteen; *geen vrolijk gezang* over de geboorte van kinderen *kome daarin*; nooit worde een kind meer geboren in denzelven, geen vrolijk gezang worde in dien nacht ooit meer gehoord. — *Dat hem vervloeken de vervloekers des daags*, die tovenaars, welke, naar de meening der ouden, sommige dagen, als blijvende ongeluksdagen, konden bezweren; *die bereid zijn hem rouw te ver-*

wekken, of liever, *om den krokodil*, het Nijlgedrocht, *op te roepen*, gelijk de voornaamste dier bezweerders geacht werden, den krokodil te kunnen belezen, en denzelven naar verkiezing te kunnen aanhitsen of bedaren. Hem mogen de bezweerders ten kwade doemen!

Nooit ga er dan licht op over dien nacht! Hij wenscht aan dien nacht blijvende duisternis; *hij wachte op het licht, maar het kome niet*; nooit aanschouwe hij de bliken des dageraads; *dat de sterren der schemering duisternis zijn!* — Men meende oudtijds, dat de schemering door sterren veroorzaakt werd, even als de melkweg; en van dezelve zegt hij: die sterren mogen verduisterd worden! En waartoe die verwensching? Omdat (vers 20) die dag en nacht zijne geboorte hebben toegelaten, en dezelve niet belet.

Wie ontzegt aan de schildering van dit anders afzigtelijke tafereel hooge dichterlijke waarde? Vreugde en droefheid, werkzaamheid en beweging, worden aan dag en nacht toegeschreven. En wat het gronddenkbeeld daarbij uitmaakt: hij verwenscht den dag en den nacht zijner geboorte, omdat het leven hem verdriet, en hij niet verder ziet, dan deze aarde.

Maar wat baat die verwensching? Hij is toch dan eenmaal geboren! *Wel, waarom*, zegt hij (vers 11 en 12) *niet liever bij de geboorte gestorven?* waarom *niet den geest gegeven, zoodra ik ademde?* *Waarom was menschelijke hulp gereed om mij op te vangen, en moederborsten gereed om mij te voeden?* — Ach! de onberadene lijder! Het leven is hem ten last, en nu wenscht hij niet geboren, of bij de geboorte gestorven te zijn! — Zoo bekrompen is zijne beschou-

wing van het leven; want waar de rampen zoo stijgen, daar acht hij den dood verkieslijk. — Wilt gij dan weten hoe hij, bij die verwensching van zijn' geboortedag, over het sterven en den dood dacht, wij hooren het, waar hij van vers 13—19 zich het geluk voorstelde, dat hem zou te beurt vallen, indien hij gestorven ware.

Er zijn twee denkkeelden heerschende in de dichterlijke schets, welke nu volgt. De dood is hem de plaats der rust van al de rampen des levens en van al de boosheid der menschen, — en, dáár in den dood zijn allen gelijk. Deze denkkeelden zijn nu eens afgescheiden, dan vereenigd in de voorstelling, naar de weelderigheid der dichterlijke verbeelding.

O! ware ik gestorven; hoe zou ik nu nederliggen in stilte, slapen zoude ik en ruste hebben. — De ongelukkige vergelijkt zijnen tegenwoordigen toestand, onder lijden en kommer, slapeloos des nachts, omdat de ligchaamssmart hem alle rust ontnemen, met het uitzigt des grafs. En dan denkt hij: hoe rustig zal het daar in het graf zijn! — Dáár wordt de stilte niet gestoord; dáár dekt ons een eeuwige slaap en men heeft rust. — Daar ook heerscht gelijkheid met alle anderen. Daar toch kon hij dan rusten met de koningen en de grooten der aarde, die in woeste plaatsen prachtige grafgesteenten bouwden, met vorsten, die paleizen met goud vervuld hadden; dan ware zijn lot niet onderscheiden van hen, wien prachtige grafsteden gebouwd waren. Gelijke rust zou hij met hen deelen, die op aarde zoo groot waren, en toch in den dood klein werden.

Maar: — eensklaps schiet eene andere gedachte voor den geest des Dichters. Zij is deze: anders liever, als eene misdragt, tot vernietiging overgegaan. Had hij toch vernietiging aan dag en nacht toegewenscht; nu wenscht hij die even eens voor zich zelve. *Als een wezen, dat nooit aanwezen ontving* (vs. 16), zou hij niet meer zijn; zelfs de vernietiging komt den radeloozen wenschelijk voor. — Doch neen! die gedachte, welke zich één oogenblik van zijne ziel meester maakte, begeeft hem weér; allengs komt hij tot rust, nu de hartstogten ten top geklommen zijn, en wederom vervult hem de gedachte aan de rust van het graf. Het graf, zoo meent hij, geeft hem de vrijplaats van rampen en geweld. *Daar houden de boozen op te beroeren* (vs. 17), anderen te kwellen, te mishandelen. Geen geweldenaar heeft daar eenig gezag; want deszelfs rijk is ten einde. Hij houdt op anderen onheil te bereiden; en *daar rusten de vermoelden van kracht*, die uitgeput zijn door de beroering der boozen; zamen rusten zij daar. Daar wordt (vs. 18) de slaaf en de gevangene vrij: *geboeiden zijn daar in ruste*, slaven genieten daar rust, en *hebben geen' kommer*, zij *hooren niet de stem des drijvers*, die hen voortzweept naar hun taakwerk. Daarvan rusten zij uit. — *De kleine en de groote is daar, en de slaaf, vrij van zijn' heer* (vs. 19). Daar is dus de gezamentlijke rustplaats van kleinen en grooten, van allen zonder onderscheid, en de slaaf geniet daar volle vrijheid van zijnen heer. De slaaf heeft rust van den arbeid en vrijheid voor zich zelve.

Ook die gedachte aan de rust van het graf en den

vrijdom van alle rampen roept wederom een ander denkbeeld voor zijnen geest; want langzaam komt zijne ziel eerst tot rust. Neen! geene vernietiging, geen' eeuwigen dood wenscht hij voor zich; maar hij durft toch vermetel indringen in den raad des Allerhoogsten, en het waarom? zijner daden Hem afvragen. *Waarom*, zegt hij (vs. 20), *geeft, of verlengt, hij den ellendigen het levensticht, en het leven aan bitterlijk bedroefden van ziel! die smachten naar den dood, maar hij komt niet* (vs. 21), hij blijft uit; *die graven daar naar, meer, dan naar verborgen schatten*, wier eenigste wensch op de ure der ontbinding gerigt is; *die den lijkheuvel tegenjuichen, vervoerd van vreugde, als zij het graf vinden* (vers 22)? waarom den dood niet gegeven aan den man, *wiens levensweg verborgen is* (vers 23), die het einde niet ziet, dat hij wenscht; *dien God overdekt*, of rondom bezet, zoodat hij het ongeluk niet ontgaan kan, als ware hij door eene vijandelijke magt ingesloten? Waartoe baat hem, die dus het leven moede is, het verlengde bestaan? — Zoo klaagt hij over de bedoeling Gods, en wat hij zeide, was uit zijn eigen hart gesproken. En die klagt eindigt in zich zelven, *wijl God ook hem het leven verlengde, daar zuchten en klagten hem ten spijs en drank gegeven zijn* (vers 24), zoo eigen en gemeenzaam, als zijn dagelijksch voedsel, en dat, terwijl nooit *eenige vreeze voor iets hem beving* (vers 25), of het viel hem ten deel, en, *ofschoon hij niet gerust was, noch zorgeloos, toch kwam* (vers 26), trots alle menschelijke voorzorg, *de rampspoed op hem aan*.

En met deze uitbarsting van klagt en hartstogt heeft de lijder zijn hart gelucht, is het dichtstuk geopend en daardoor de grond gelegd tot den twist over het Godsbestuur in de lotgevallen der menschen, welke door het geheele boek wordt gestreden, en eindelijk, nadat JOB aan zijne onschuld had vastgehouden, door de Almagt zelve, aan het slot, wordt beslist, waar deze onder onweder, dat teeken zijner tegenwoordigheid in het Oosten, optreedt, en JOB terug keert tot verdubbeld geluk. — Voorzeker voor den loop van het gedicht staat zulk eene uitbarsting van gevoel en hartstogt verheven aan het hoofd.

Gel. Treden wij thans tot de eigenlijke denkbeelden in, die hier worden voorgedragen, ja! dan vinden wij hier en daar spreuken der waarheid en der ondervinding; maar over het algemeen was het een zwak oogenblik, waartoe de geduldige lijder verviel, en bekrompen waren de voorstellingen, welke JOB zich vormde van leven en dood. Hem schenen de uitzigten der menschen aan het graf te eindigen. Zag hij al later in sommige oogenblikken door het doodenrijk in de eeuwigheid, in deze oogenblikken van wanhoop was zijn oog meer beneveld. Hij zag in het leven slechts reden van beklag; in den dood en het graf alleen de plaats der eeuwige rust en der werkloosheid; het leven was hem de plaats van vermoedjenis en onheil, en de dood eene wenschelijke schuilplaats. Verder zag hij niet; en wij beklagen den lijder, wien onder de rampen geen verder uitzigt geopend wordt. Hem

is het leven een moeilijke strijd en de dood het einde van dien strijd, doch — zonder overwinning.

II. Die klagt, Christenen! zal wel niemand uwer met jon willen uiten; maar ook bij dat uitzigt zal niemand uwer zich willen beperken. Neen, Geliefden! ik wensch u op hooger standpunt te voeren, dan waarop jon stond, wanneer ik, in het tweede deel mijner rede, de vraag beantwoorde: *uit welk oogpunt beschouwt de Christen het leven der aarde en den dood?* — Dat antwoord zal ons van zelf aanleiding geven, om u tot eene Christelijke stemming op te wekken. Tweeledig zal ik dit deel behandelen, door eerst het Christelijk *oogpunt des levens*, en dan dat *des doods*, u voor te stellen.

1. Wij wenden ons van de openbaring des Ouden Verhonds, in haar vroegste tijdperk, tot het helderder licht des Evangelies, waar wij vragen: *hoe beschouwt de Christen het leven en de lotgevallen deszelfs?* en dan zeggen wij: meer dan jon is hier, waar christus ons licht is!

In deze klagt toch scheen aan jon het leven alleen tot de aarde beperkt. Hier was hem de plaats der werkzaamheid, daar ginds die der ruste; hier des genots; hier bereikte hij zijne hestemming. — Zoo oordeelt gij niet, o Christen! wien het licht des Evangelies bestraalt; want gij beschouwt het leven van hooger standpunt. — Er bestaat eene Voorzienigheid, en die bestemde ons niet voor deze aarde. Uwe hestemming ligt niet hier henen, evenmin als die van het kind tot zijne jeugd is beperkt. Er is toch

een onmiddellijk verband tusschen dit en het volgende leven. Beiden worden gesleten in een en hetzelfde vaderlijke huis; hier beneden en daar boven, en er is gemeenschap van hier tot daar, als ware die ladder Gods daar opgericht, waar langs de Engelen Gods op- en afklimmen. In die aardsche woning is het leven een Godsgeschenk, de oefenplaats ter ontwikkeling onzer krachten en vermogens, ons gegeven tot nuttige werkzaamheid. De hand des Onzichtbaren leidt ons op al de paden onzes levens, die Zijne wijsheid en liefde ons afbakende, en elk onzer staat op die plaats, en wordt tot die pligten geroepen, welke God voor hem geschikt achtte. Zoo valt er geen haar van ons hoofd, zonder den wil des hemelschen Vaders, en er bestaat geen noodlot noch toeval in onze lotgevallen.

Het gansche leven toch is den Christen voorbereiding voor het hoogere leven. — Aan dat ééne denkbeeld hechten zich de verhevenste pligten en roeping. Want zoo is dan elk onzer lotgevallen, zoo verre zij niet van ons afhangen, of wij zelve er de bewerkers en oorzaken van zijn, eene onmisbare schakel in de keten onzes levens, welks hoofddoel niet slechts genot der aarde is, maar veeleer vervulling van de taak, die God ons heeft opgelegd, oefening en werkzaamheid in betrekking tot de eeuwigheid.

Dat is het Christelijke oogpunt des levens, Br. en Z. l want daar JESUS CHRISTUS het leven en de onverderfelijkheid heeft aan het licht gebragt, ziet gij over het graf heen in de eeuwigheid, en gij vraagt

niet hier beneden naar de oplossing der raadselen Gods in uwen levensloop. Neen, die gedachte drijft u veeleer tot ijver en werkzaamheid aan. Zij leert u, dat in huisgezin en maatschappij, in Kerk en Staat, elk uwer op de plaats staat, door God voor hem verkoren. Genot des levens schonk God u, elk in ruime mate, maar dat genot is geen hoofddoel. — Vergeet het niet, zinnelijke mensch! die alles berekent naar het genot, dat gij smaakt, en wanneer gij daaraan uw leven besteedt, ook daarnaar uw levensgeluk beoordeelt. Ach! gij zoudt dan van CHRISTUS naar JON terugkeeren, waar gij bij het aard-sche leven, slechts één dag, de eeuwigheid uit het oog verliest. Gij dwaalt, Br. en Z.! en miskent uwe Christelijke roeping. Wilt gij veeleer aan dezelve getrouw blijven, dan met ijver en inspanning elk de taak afgewerkt, welke God ons hier oplegt.

Wie uit dat oogpunt het leven beoordeelt, hij klaagt niet onbillijk, noch mort over zijne lotgevallen, noch wenscht, niet geboren te zijn, omdat hij langs andere paden geleid wordt, dan die hij zich zelven zou willen banen. — Waarlijk het is ons behoefte, dat oogpunt steeds levendig te houden, zullen wij waarlijk gelukkig zijn op aarde. Immers is er naauwelijks eene kwaal meer de erfkwaal der menschheid, dan dat wij zelven zoo gaarne ons levenspad regelen, onze eigene plannen vormen en de beschikkers zijn onzer lotgevallen; en dat gaat toch niet, mijne Br. en Z.! Teleurstelling is het groote woord in deze school onzer zedelijke opvoeding; en waar is het genot, waaraan zij niet verbonden is? Of hebt gij

dat niet ondervonden, Geliefden! elk voor u zelve op uwen levensweg? en weet gij niet, hoe die teleurstelling ons vaak ontevreden maakt en treurig en somber, en klagt op klagt onzen boezem doet ontwellen? Dan zijn zuchten ons in de plaats van brood en uitgestorte jammerklagen zijn onze drank. Wij waren niet zorgeloos, meenden wij, en toch kwam de bezoeking; en wanneer dan teleurstelling op teleurstelling volgt, en ramp op ramp, zoodat droefheid in hartstogt overgaat; neen! wij vervloeken dan nog den dag onzer geboorte niet, maar er komen dan toch wel eens oogenblikken, waarin men zou wenschen, niet geboren te zijn.

Geliefden! gevoelt gij het niet, dat die bedilling van Gods weg opstand is tegen God, en dat die teleurstellingen en rampen dan juist het tegendeel uitwerken van hetgeen God met dezelve bij u bedoelt? Dezelve toch worden ons door eene Vaderhand toegezonden, ter onzer voorbereiding. Zij zijn beproevingen Gods, om u onder het genot der aarde, en bij al uwe plannen, van Hem afhankelijk te doen zijn. — En zij bereiken derzelver doel niet, indien wij, tegen God opstaande, morren en bedillen. — Maar van waar dan toch die klagten? die zuchten? die ontevredenheid? Alleen daarvan, dat wij, even als jon, niet verder zien dan deze aarde, en onzen blik niet over het graf heen rigten; alleen, omdat het Evangelie niet onze steun is; omdat wij die bedoelingen Gods in onze leiding op aarde voorbij zien. Wat toch bedoelt God anders met dezelve, dan een' hooger en zin in ons op te

wekken, ons meer vatbaar te maken voor hooger, voor geestelijk genot, ons aan Zijne hand te doen wandelen; opdat wij geheel en onvoorwaardelijk, schoon niet lijdelijk, op Zijnen weg volgen. En gij weet het, Gel! dat leeren wij zoo zelden in de school des voorspoeds.

Maar vervult ons dat hoogere oogpunt des levens, dan gevoelen wij wel het leed der aarde, dan treurt hier beneden wel vaak ons hart, waar ons menschelijk gevoel geschokt wordt, en zware en herhaalde beproevingen ons deel zijn: maar wij rigten ons uitzigt verder dan deze aarde, en ons oog van de aarde opwaarts naar boven, en de traan wordt afgewischt door kalme gelatenheid, omdat God het wil en die wil liefde is. Dan wordt ons gemoed wel geschokt door de raadselen in ons lot, maar wij vragen niet naar derzelver oplossing; want wij weten, dat die niet aan de aarde behoort. Veeleer is het onze dagelijksche vraag aan ons zelve, of wij wel genoeg geoefend worden in geduld, in het overgeven van eigen wil en zin, in het kinderlijk volgen aan de hand van den hemelschen Leidsman. — Br. en Z.! Komt dan van Hem dat afgesmeekt; om kracht gebeden in dien moeilijken strijd, en als hulpmiddel gebezigd dat ware oogpunt des levens, waarbij hetzelfde ons evenmin een Paradijs toeschijnt, als een tranendal, maar veeleer de leerschool onzer voorbereiding voor de eeuwigheid.

2. Zoo staat dan de Christen, reeds bij de beoordeeling van het leven, op hooger standpunt, maar hoe veel verder reikt niet zijn blik over den dood en het graf! —

Wij willen dit opmerken, waar wij de tweede vraag beantwoorden: *uit welk oogpunt beschouwt de Christen het sterven?* — Is het als JOB, de plaats der gelijkheid van allen, de plaats der rust? Ja, Geliefden! maar het is meer nog; want het Evangelie geeft ons helderder uitzigt in de eeuwigheid.

De dood is ook voor den Christen de toestand van gelijkheid voor allen. — Gelijk wij hier allen zondaren zijn, zoo zijn wij ook allen stervelingen, en het graf wordt aller woonplaats. Hier op aarde bestaat er verschil van stand en betrekking, van aanzien en vermogen, van geleerdheid en roem; en dat verschil moet bestaan, zal de maatschappij in stand blijven. — Maar aan het graf staan de grenzen van dat verschil; kleinen en grooten zijn daar één. Te regt staat dat ten opschrift aan den ingang van sommige rustplaatsen der dooden. Eene gelijke woning, dezelfde aarde dekt hen, die hier elkander naauwelijks ontmoeten. De rijke en de arme wordt er gelijkelijk, elk op zijne beurt, heengedragen; want de dood treedt zoowel het paleis binnen, als de stulp; van denzelfden is er voor den rijkdom geen aflosprijs, en voor de geleerdheid geene uitvlugt. En of een prachtige grafkelder en deftige zerk, of wel de eenvoudige zode, het gebeente bedekt, in den schoot der aarde zijn allen één; want tot allen is gezegd: *stof zijt gij en tot stof zult gij wederkeeren.*

En die gedachte, zou die in staat zijn onzen hoogmoed te voeden? Neen! Gel! den Christen is dat uitzigt de les der nederigheid, en het leert hem het ware oogpunt des levens kennen. Is het niet zoo? kleinen en grooten zijn daar één, — en wat wilt gij dan hech-

ten aan het groote der aarde? Wat verheft zich dan de magtige op zijn gezag; de aanzienlijke op zijnen stand; de geleerde op zijne wijsheid? Gij wandelt toch zamen naar het graf, en daar zijt gij dan één met den geringen, den hulpeloozen, den onkundigen. Die gedachte ontruikt den sluijer, welke hier over het betooverende der aarde voor het zinnelijke oog gespreidt ligt. Wij zien door dat omkleed-
sel heen, en die blik wapene ons tegen elke zege der zinnenwereld, bij de gedachte: dáár in het graf zijn allen één.

Maar ook jon beschouwde *het sterven als overgang ter rustplaats*. Hij zou daar nederliggen, slapen en ruste hebben. — En dat oogpunt is ook den Christen niet vreemd. Of, Br. en Z.! is niet het leven ons zoo vaak een strijd? Strijd met de teleurstellingen en rampen des levens, met de ziekten en kwalen des ligchaams, met armoede en gebrek; strijd vooral met de zonde. Maar hoe dikwerf worden hier onze tranen afgewischt, en onze zuchten terug gehouden, door deze ééne gedachte: ééns is die strijd gestreden! Daar zal ik nederliggen en rusten! — Hoe veel strijd is er niet tegen de boosheid en den wrevel der menschen, en is dan die gedachte niet verademend en moedgevend: dáár houden de boozen op te be-roeren, dáár rusten de uitgeputten van kracht? Doch bleef jon daarbij staan; den Christen is dit oogpunt verhevener, want hij ziet door de doodsvalleije in de eeuwigheid in. Hij weet het, geen eeuwige slaap zal hem bewusteloos doen nederliggen; geene vernietiging wacht hem. Er is hem

eene eeuwigheid aanstaande; wel verschrikkelijk voor den zondaar, maar heerlijk voor den vromen; want dezen is het einde van den strijd tevens het begin der overwinning. Ziet, dat was het niet in het oog van JOB. — Vrienden van JESUS! leest gij het niet in uw Evangelie: daar zal God alle tranen van de oogen afwisschen, en daar zal geen nacht zijn? En ziet, daar strijdt gij niet langer met een bouwvallig ligchaam, met ziekten en kwalen; daar ontvallen u geene dierbaren; daar wacht u geene teleurstelling, die het deel is der aarde; geene rampen zijn daar uwe levensgezellen.

En waartoe, M. Broeders! drijft u dat uitzigt eener storelooze eeuwigheid aan? Doet het u jagen naar den dood? doet het u wenschen, om de levensreis zoo spoedig mogelijk ten einde te brengen, en aan den eindpaal spoedig te naderen? Neen, Geliefden! men dwaalt, indien men meent, dat de hope des beteren levens ons mag doen hĳgen naar het uur onzer ontbinding; dat wij in het ligchaam, als in een' kerker, zouden mogen zuchten, hĳgende naar den oogenblik, wanneer die kerkerdeur ons zal worden ontsloten; of, dat de klimmende rampen ons onverschillig mogen maken voor het leven en naar deszelfs einde doen verlangen. Dat toch ware overdrijving van onze zucht naar den hemel. — De ware Christen jaagt niet naar de toekomst der eeuwigheid. Hij weet het, hier staan wij op den post, door God ons aangewezen; hier betaamt het ons niet, bij de rampen des levens, als JOB, te wenschen: och! dat ook ik gestorven ware! want die wensch is opstand tegen God, en miskenning van zijne liefde. »Wij zijn onsterfelijk,»

zeide een geacht Evangeliedienaar, »zoo lang wij hier noodig zijn;» en waar God ons op aarde plaatst, daar heeft Hij ons noodig op aarde en ook hier nog pligten voor ons te verrigten; dáár wil Hij niet, dat wij zuchten naar den dood, maar dat wij getrouw zijn in onze pligtsvervulling; dat wij niet maar geduldig en gelaten onze bane ten einde loopen, maar ook gewillig, met blijdschap, en eenswillend met Hem. En waarlijk, dat zijn wij niet, als wij klagen over verlenging des levens of durven vragen: waarom Hij aan ons, ellendigen, het licht geeft? Wij staan hier in de dienst van God, en het Evangelie leert ons, wat geen JOB weten kon, dat de ware eenswillendheid met God ook bestaat in het blijmoedig voortzetten van onze aardsche loopbaan, wáár en zóó lang God het wil; ook daarin, dat wij niet hĳgen naar den dood.

Grooter echter dan degenen, die naar den eindpaal hunnes levens hĳgen, is het getal dergenen, die het leven zouden willen verlengen; en ook tot u spreekt dit denkbeeld: de dood is de plaats der rust! Of hebt gĳ een ander uitzigt dan dit noodig, om de gehechtheid aan het leven af te leggen, waar God het wil? Hij heeft dien trek des levens ons ingeplant, maar tevens in dat uitzigt ons een hulpmiddel gegeven, om dien op zijnen tijd te overwinnen. — Broeders! vergeet het niet, wanneer God u oproept, om uwe aardsche woning te verlaten.

Reeds stonden wij op hooger standpunt, dan JOB, waar wij ons oog op het sterven rigten; maar ik heb u ten slotte nog een ander oogpunt te herinneren, dat voor JOB verborgen was, en wij eindigen,

van waar wij begonnen. Is het leven voor den Christen voorbereiding voor de eeuwigheid, dan is het *sterven* hem *de overgang tot de plaats zijner bestemming, tot de plaats der ontwikkeling en der vergelding*. Zoo straalt er van het Evangelie een lichtstraal af op het graf, die de uitzigten des doods verheldert.

Neen! die doodsvallei, die gij intreedt, voert u niet tot vernietiging, en gij houdt niet op te bestaan, als het ligchaam tot stof vergaat. — Trooste zich met die troosteloze leer de wijze, die meent, dat onze ziel stoffelijk is, of in den wereldgeest zich oplost! Dat denkbeeld moge het geweten doen zwijgen van hem, die den Regter zijner daden vreest, — ons Evangelie leert ons, dat ons geestelijk bestaan overblijft bij den dood. Maar dan zijn uwe *voorbereidingsjaren* ten einde. Gij nadert uwe ware bestemming, die in de eeuwigheid zich voor u opent. Dáár is uw vaderland, Br. en Z.! werwaarts wij allen op reis zijn, en waar wij eens zullen aanlanden. Dáár heeft JESUS ons plaatse bereid, en Gods genade ontsluit ons dat Vaderland! Houdt dan moed op uwen levensweg, vermoeiden van kracht! ook onder de rampen der aarde, want de dood voert u dat Vaderland te gemoet.

Maar wilt gij dat ernstig, dan moet het leven ook voorbereiding zijn; want de dood voert u naar de *plaats der vergelding*. Daar maaijen wij, wat wij hier hebben gezaaid. — Zondaar! u is het de overgang ten verderve; want de rampzaligheid wacht u,

en de eeuwigheid zal u verschrikkelijk zijn. Vernietiging ware u wenschelijk, en het ware u goed, niet geboren te zijn; maar de vernietiging komt niet; de plaats der vergelding wacht u. Ach! keert toch terug van dien dwaalweg! — Ja! teruggekeerd, Gel.! naar de voorschriften van het Evangelie; want dat Evangelie wijst u op aarde dien weg aan. God van den hemel laat u vergeving en genade door JESUS CHRISTUS, zijn' Zoon, aankondigen, en wil zijn' Geest u schenken, tot heiliging van uw hart, en ter uwer vorming voor den hemel. Versmaadt hier dat aanbod der liefde niet. Heden veeleer, terwijl gij Zijne stem hoort, zoo verhardt uwe harten niet!

U heeft het geloof in JESUS dat pad ten hemel geweest, Vrienden van God! volgt dan ook blijmoedig op hetzelfde. Streeft Gijl. hier naar heiligheid en hemelschgezindheid, dan zal de dood u, als een bode Gods, overvoeren naar de *plaats der ontwikkeling*. — Reiner en edeler zullen zich daar al de vermogens van ligchaam en geest ontwikkelen. Geene zonde beheerscht u. Geen inwendige vijand belaagt u. Dáár zal de mensch worden, wat hij worden kan. Dáár worden zij reeds opgevoed en ontwikkeld, onze vroeg ontslapene kinderen, en ook onze broeders, zusters en ouders, die in CHRISTUS geloofden; en als wij, door Gods genade, eens bij hen aanlanden, dan leven wij in hunnen kring, en in dien der Engelen; dan wordt daar ons verstand verhelderd door het licht der eeuwigheid, ons gevoel veredeld, onze wil geheiligd, elk onzer vermogens gescherpt, verbeterd, en veredeld. Dáár lost zich voor ons oog het raadsel onzer aardsche opvoeding op, en wij zien het, waarom God dus

en niet anders handelde in de regeling van ons aardsche lot; al dat duistere wordt ons dáár licht, en wij danken Hem ook voor de rampen der aarde, en zien in al de teleurstellingen heilrijke middelen ter onzer opvoeding op aarde. Dáár is de hemel Vaderland; dáár zijn de Engelen en de gezaligden onze broeders; en onze oudste Broeder op den troon doet ons God aanschouwen van aangezicht tot aangezicht!

Voor dien hemelschen glans schemert nog hier op aarde ons oog. Wij dekken het aangezicht en bidden: Vader! leid ons naar Uwen raad op aarde, en Uwe genade vorme ons hier voor de plaats der ontwikkeling! Amen.

L E E R R E D E

OVER

JOB VII: 1.

HET LEVEN

VAN DESZELFS BEZWARENDE ZIJDE.

GEZANG LXXXIII: 1, 3.

PSALM XC: 6.

GEZANG CLXXXIX: 6.

LEERREDE

OVER

JOB VII: 1.

„Heeft niet de mensch een' strijd op aarde?"

Zoo spreekt de wijze der oudheid over het leven der aarde, en ik roep u die uitspraak voor den geest, om u het menschelijke leven van deszelfs bezwarende zijde te doen kennen. Maar wat! — drukt dan de last der rampen nog niet zwaar genoeg bij ondervinding, zoodat men zich deze nog in al derzelve zwaarte moet voor den geest roepen? Vermindert men dezelve niet veeleer, door ze te vergeten? Neen, Christenen! verre van ons, zij dat roekeloze bestaan! De dienaar van het Evangelie zoekt u niet te misleiden, noch te bedriegen, nopens het ware oogpunt en het bestier des levens. Hij moet u behulpzaam zijn op uwe reis door dit leven naar de eeuwigheid, en daarom wijst hij u bij tijds de gevaren en bezwaren, die u aanstaande zijn, opdat gij u niet bedrieget in uwe verwachtingen van dit leven. — Maar daarenboven, hij leert u ook, naar de voorschriften van ons Evangelie, die bezwaren te overwinnen, en bij tijds u tegen dezelve te wapenen. Daarom hebben wij u onlangs het leven van

deszelfs vertroostende zijde doen kennen, door elkander bij genot en gemis te wijzen op dien God, die beiden in zijne wijsheid ons toezendt. Was dat niet vruchteloos, mijne Br. en Z.! dan zullen wij te eerder het leven van deszelfs bezwarende zijde ons mogen voorstellen; want te midden van dat alles leeft en werkt een hooger beginsel in het gemoed van den Christen, daar ook die bezwaren des levens, even als de weldaden en zegeningen, af dalen van het Godsbestuur. Ook zij leeren ons het leven op deszelfs regte waarde schatten.

Komt dan, zoo gesternd, dit treffende woord van JOB overdacht! Het zal ons gelegenheid geven, in het gemoedsbestaan van JOB, zoo als hij het *hier* met weinige woorden kenschetst, maar zoo als het zich tevens meermalen uit, in te dringen. — Laat ons daartoe *eerst*, van dit gezegde van JOB uitgaande, meer bijzonder zijne beschouwing des levens u voorstellen, — om *dan* het leven op aarde van deszelfs bezwarende zijde voor ons, als Christenen, te doen kennen, en *eindelijk* tot de regte waardering en het gebruik van hetzelfde elkander op te wekken. — Zoo leide de godvruchtige JOB ons weder op tot Christelijke levenswijsheid!

I.

Gij kent JOB, reeds bezocht door het verlies van dierbare panden. Het is in het tweede tijdperk van zijn lijden, dat wij den rampspoedigen lijder hier terug vinden; en zullen wij regt in zijn gemoedsbestaan, toen hij deze woorden uitsprak, indringen, dan moeten wij *eerst* u herinneren, wat er met hem voorviel, éér hij deze woorden uitsprak, om dezelve,

dan door hem zelven te hooren verklaren in andere plaatsen van dit heerlijke dichtstuk. — Hierdoor, hoop ik, zullen wij elkander tevens kunnen bevorderlijk zijn, indien gij bij uwe huisselijke bijbellezing met meer vrucht dit oudste der Bijbelboeken wenscht te onderzoeken.

1. Gij herinnert het u nog, M. T.! de eerste proef, die, naar den raad des Eeuwige, op een' JOB genomen was, had een' gunstigen uitslag voor zijne deugd en godsvrucht opgeleverd. Aan het slot van dat verhaal staat er opgeteekend: *In dit alles zondigde Job niet.* — Maar ook de tweede proef werd genomen in den raad der Godheid, en scheen geëigend, om, gevoegd bij al het vroegere leed, de hartstogtelijkheid van den lijder te doen klimmen. De dichter heeft het (Hoofdst. II) wederom onder hetzelfde beeld van dien hemelschen Raad, naar den vorm van een' Oosterschen Vorstenraad, voorgesteld. Daar zit weder de Heere God op zijnen troon, en de kinderen Gods naderen, en buigen zich voor hem neêr, en omringen dien troon, en de Satan, de aanklager en verspieder der menschen, treedt in dien Raad. Hij geeft verslag van zijne zending, en wekt nieuwe vermoedens op tegen dien vriend van JEHOVAH. *Tast zijn gebeente aan*, zegt hij; *en zijn vleesch*; en dan, meende hij, als de schijnbaar ongeneeslijke kwaal ook de hoop van herstelling niet meer overliet, dan zou de wanhoop zelfs een' JOB doen zondigen.

Toen zeide de Heer: *ziedaar hem in uwe hand; spaar alleen zijn leven!* Dadelijk verlaat de Satan den hemelraad, en JOB, reeds aangetast in hetgeen

hem lief was en dierbaar op aarde, werd met eene Egyptische melaatsheid geslagen, zoo ondragelijk voor den lijder, als walgelijk en afschuwelijk voor anderen. Afgezonderd van de zamenleving, zat hij neder, midden op den aschhoop, en nam zich eene potscherf, om zich daarmede te schrabben. Daar zat hij, vroeger de gelukkigste vorst van het Oosten, nu door ondragelijk lijden geteisterd, ten afschuw zijner medemenschen, gedachtig aan de dagen van ouds. — Maar nog hield de deugd van job zich staande, ook bij grievend huisselijk verwijt, en *in dit alles zondigde Job niet.*

Intusschen klom van dag tot dag het lichamelijke lijden van job, hetwelk van dien aard was, dat het veelal de hoogste mate van ongeduld pleegt aan te voeren en ook den bezadigdsten mensch gemelijk te maken. Vergeten wij dit niet in de beoordeeling van zijn gedrag! — Reeds waren drie zijner vrienden uit verschillende landstreken van Arabië aangekomen, om hem te troosten. Maar hun hart werd verslagen; hunne hartstogtelijkheid paarde zich aan die van job, en zij weenden, en scheurden hunnen mantel, en zaten zeven dagen met hem op de aarde, zonder te spreken, en zij zagen, hoe, als bij den dag, het lijden van job steeg.

En *Job vervloekte zijnen geboortedag.* — Hier verkeert welligt uw medelijden in afkeer, en gij verwondert u over hem, die zich zelven zoo vergeten kan, dat hij zijn leven verwenscht. — Gij, die uwen broeder oordeelt, weest toch liefdcrijk, en veroordeelt niet. Ja, hier werd job in eene hooge mate ongeduldig, en ik wil hem niet vrijspreken, — maar

ik behoef niet slechts te zeggen: hier sprak de Oosterling, bij wien alle hartstogten hevig werken; en die hartstogt wordt voorgedragen in dichterlijke taal, zoodat de hevigheid daarin te sterker uitkomt; maar ik vraag u: hebt gij nooit iemand gezien, die door hooggaand lijden aan de grenzen staat van de wanhoop, wien God als voor een oogenblik schijnt los te laten? wien de laatste straal van hoop is verdwenen, en die dit zijn hevig gevoel in hartstogtelijke taal uitstort? Zaaft gij den beklagenswaardige, dan zult gij hem in dien oogenblik ook niet hebben durven veroordeelen, maar wel diep medelijden met hem gehad hebben. Doch dan ook zijt gij eerst gestemd, om jon te beoordeelen. Gij zult dan zijne klagen in het 11te Hoofdstuk misschien beter verstaan. Waar die onstuimige hartstogt woedt, vooral onder de hevigheid van ligchaamspijnen, daar zwijgt de rede en het verstand, en de driften spreken. Zoo ook jon.

Indien gij ooit den bijna wanhopige zaagt, dan zult gij ook de rede van ELIFAZ te beter beoordeelen. Immers, na die uitstorting des gevoels, treden eindelijk zijne vrienden op, om hem te troosten. Eerst spreekt ELIFAZ. — Men heeft hem gewoonlijk, naar mijn inzien, miskend. ELIFAZ was, ik beken het, niet de gevoelige en medelijdende trooster; maar hij bezat menschenkennis; hij doorgrondde zijn' vriend; hij zag, dat jon stond aan de grenzen der wanhoop, en hij wist, dat de wanhopige niet vatbaar is voor zachte toespraak, maar even hevig dáár moet worden aangetast, waar zijne hartstogt het hevigste werkt, dat is, dat men hem, wien de hoop bijna is uitgebluscht, trachten moet, door krachtige toespraak,

een' straal van hoop in de ziel te doen herleven. Men moet hem terug geven, wat hij verloren heeft. Daarin ligt het geheim der genezing van den wanhopige; en dat beproefde ELIFAZ (Hoofdst. iv en v). Hij belooft hem uitkomst, als het loon zijner vroomheid. Hij wijst hem op *God, die alleen wonderen doet, zonder doorgronding*, die den goddelooze niet bestendig voorspoedig doet zijn; hij zegt: *welgelukzalig is de mensch, dien God kastijdt! Hij wondt en Hij heelt.* — En dat zegt hij in dien krachtigen toon, die, zoo iets, in staat zou geweest zijn, het hart van JOB te breken, en de hoop in hem te doen herleven.

Maar het ging JOB, gelijk het meermalen den wanhopende gaat. Het hart is gesloten voor allen troost, omdat de hoop er uit is, en deze keert niet zoo ligtelijk terug. Vaak wordt men dan verdrietig op hen, die nog van hoop willen spreken. Er komen oogenblikken van vertwijfeling. Mislukt toch die proef, dan klimt soms de wanhoop. — Wij zien dit ook in JOB. Welligt klimmen juist in dezen oogenblik de smarten en pijnen des ligchaams, en JOB (Hoofdst. vi) vertoort zich over zijnen vriend, wien hij deszelfs ongevoeligheid verwijt, terwijl hij het doel van deszelfs toespraak miskent: *Uwe woorden walgen mij*, zegt hij, *gelijk mijne spijs.* Spreekt gij mij nog van uitzigt? — Hoort gij hier niet de taal van den wanhopige, die overmeesterd wordt door zijn smartgevoel, en daarom juist aanvalt op den man, van wien hij het niet dulden kan, dat deze welligt, om het walgelijke van zijne kwaal, ten zelfden oogenblik het gezigt van den lijder afwendde.

Intusschen schijnt de woede van den hartslogt te bedaren; misschien bedaarden ook wel de smarten des ligchaams; en eenigzins meer bedaard, weidt hij uit over de rampen en bezwaren des menschelijken levens. Hij begint dit tafereel, waarvan de trekken veelal van hem zelven ontleend zijn, met de uitspraak in onzen tekst: *heeft niet de mensch een' strijd op aarde?* — Men kan ook vertalen: *heeft niet de rampspoedige, de ellendige mensch*, (want het woord, hier gebezigd, stelt den mensch in zijnen rampspoed voor, of wel als sterveling,) — *heeft niet de ellendige, sterfelijke, mensch een' strijd*, dat is: *eene harde dienst of een' moeijelijken, een' zwaren post te vervullen op aarde?* Met andere woorden: is niet het leven van den mensch vol van de grootste bezwaren, en slechts eene aaneenschakeling van rampen? Ja, wel is dit leven moeitevol!

Ziedaar dan ook het hoofddenkbeeld, hetwelk JOB voor den geest zweeft onder al zijn lijden. En wat is natuurlijker? Niet een of ander onheil, maar het *leven* zelf beschouwt hij van deszelfs bezwarende zijde, daar alle hoop hem ontzonk.

2. En wilt gij weten, hoe en op welke wijze dit denkbeeld JOB steeds voor den geest zweeft, en als het middelpunt uitmaakt van al zijne volgende klagen, dan dunkt mij, kan ik niet beter doen, dan hem zelven te hooren. — Op twee plaatsen heeft hij het meer bijzonder ontwikkeld, en die nalezende, zullen wij beter, dan door eene uitvoerige ontleding, in den geest van JOB ons verplaatsen.

Reeds aanstonds vinden wij de ontwikkeling van dit gronddenkbeeld in de op deze uitspraak volgende reden. Ja! wel heeft de brooze mensch een' strijd op aarde, een' moeilijken post te betrekken. Zijn zijne dagen niet als de dagen des daglooners, of van den slaaf, die in het Oosten tot afmattend werk gedwongen en gezweept wordt? *Gelijk die hijgt naar den avond*, wanneer de taak van den dag ten einde is, zoo de mensch, zoo ook ik; *even zoo zijn mij maanden van ramp ten erve en nachten van kommer mij toebedeeld. Als ik mij nederleg, dan zeg ik: wanneer breekt de dag aan; »* ik woel tot aan den morgen. Gedenk dat mijn leven een' ademtogt is; dan komt mijn oog niet weder om het goede te zien. Gelijk een damp verdwijnt en henenvaart, zoo daalt de mensch in het doodenrijk, en zijne plaats is ledig. Zij kent hem niet meer. Wanneer ik zeg: mijn bed zal mij vertroosten, dan verschrikken mij droomen en nachtgezigten. Mijn vleesch is door-knaagd en afzigtelijk." — Ziet, zoo verklaart JOB zelf zijn gezegde. Ja! wel heeft de mensch een' zwaren post; want ziekten en kwalen, zorgen en rampspoed en een zekere dood, aan het einde van dien strijd, zijn zijn deel. Is dat dan het leven, dat zoo begeerlijk schijnt?

Maar dit denkbeeld verliet hem niet, toen andere vrienden, minder heusch en menschkundig, meer ergdenkend, dan ELIPAZ, toen BILDAH en ZOFAR vervolgens hem toespraken; toen gelijktijdig de hevigheid van zijn lijden klom, en zijne smarten werden verhoogd; toen zij hem griefden, door te twijfelen aan

zijne deugd, en zij, hoe meer joes hartstogt klom, bij deze grievende taal, des te meer den rampspoedige verwijten deden. Hoort, hoe hij ook in het veertiende Hoofddeel ditzelfde denkbeeld: *heeft niet de mensch een' moeilijken post op aarde?* als op nieuws ontwikkelt, door de herinnering aan de rampspoeden, de broosheid en de onherroepelijkheid van het menscheelijke leven, welke daar met dichtelijke kleuren worden geschetst.

De mensch (zoo spreekt hij aldaar,) *van eene vrouw geboren, is kort van dagen en zat van onrust, geslingerd door de onrust, of, die onrust is zijne spijs. Gelyk eene bloem ontluikt hij en verwelkt, gelyk eene schaduw vliedt hij weg, en houdt geen' stand; even zoo kortstondig en vergankelijk! En dien onmagtige treffen toch de rampspoeden Gods! — En die onreine zou met God twisten, met den reinen. Wie kan een' reinen geven uit een' onreinen? Niet een.* — Bij die gedachte hijgde joes naar verademing. Ware die onrust nu maar ten einde, *daar gij toch zijne dagen bestemd hebt, en het getal zijner maanden, zoo laat hem met rust; wij hebben dan, even als de daglooner, nog een uur van rust en verpoozing.*

Onherroepelijk, zegt hij verder, is toch het leven van den mensch, en zoodra het eens voorbij is, afgedaan. *Voor een' afgehouwen boom is er hoop, dat hij op nieuw uitbottet; de reuk van het water kan hem weder doen uitspruiten; hij maakt jong plantsoen. Maar als de mensch den geest geeft, waar is hij?* — Deze gedachte bevestigde hem in de overtuiging van den moeilijken post, dien de mensch

heeft op aarde. Rampspoed, onreinheid, en dood; ziedaar zijn deel. Deze deden hem hijgen naar den dood. — Maar eensklaps schiet weder de hoop, als een lichtstraal, hem voor den geest, en hij zegt vs. 14: *Kon een man, die gestorven is, herleven?* had ik dus nog hoop voor de toekomst, dan zou ik al de dagen mijns levens geduldig zijn. Ziet gij het niet! hoe bezwaarlijk ook dat leven was; de hoop alleen zou hem opbeuren; want zij zou de wanhoop weren. — Job zelf zegt het ons.

Van die aandoenlijke zijde stelt de rampspoedige lijder zich het leven des menschen voor; en echter hoe hooggaand zijn lijden was; hoezeer de hoop uit zijne ziel was geweken; hij hield vol, niet in zijn geduld, maar in zijn geloof aan Gods regtvaardigheid, die den deugdzame beproeft, maar niemand plaagt, die over de gansche natuur gebiedt, en zij is zijnen 'wenk gehoorzaam. Dat geloof verlooehende Job niet, en in dit alles zondigde hij niet; maar hij voelde in zijn ligchaam en in zijn leven, wat de ondervinding hem zeide: het leven der menschen is vol van bezwaren! Heeft dan niet de mensch een' strijd op aarde?

II.

Zoo spreekt dus de wanhopige, de man, wien de hoop langzamerhand ontzinkt; — maar hoe! zijne beschouwing van het leven zal toch wel niet de onze zijn, zegt gij welligt. — Gel! er ligt eene diepe waarheid in deze hartstogtelijke taal, en laat ons toch ons zelve niet bedriegen over de waarde des levens. Het leven heeft zooveel goeds, en zooveel weldadigs, en zooveel begeerlijks. Daarom wenscht nog, — en

wij danken er God voor, — de grijsaard en de stervende naar de verlenging van dat leven. Maar er is ook hier eene keerzijde. Het leven heeft ook eene donkere, eene bezwarende, zijde. Die moet gij eveneens kennen, of gij kent het leven niet, of slechts ten halve; en dit woord van JOB geeft mij dus aanleiding, om u, in het andere deel mijner Rede, bij *de bezwarende zijde van hetzelfde* te bepalen.

Ziekten en kwalen, rampen, zonde en dood, zietdaar de vier bronnen van bezwaren in het leven, die ik u, aan de hand van JOB, zal doen kennen.

Nog heeft de mensch, aan zich zelve overgelaten en zonder hoop in de toekomst een' strijd, een' zwaren post op aarde.

Misschien mishagt u die taal, blijmoedigen! die de aarde en het leven geniet, die zoo weinig kent van deszelfs zorgen en zoo zelden eene bittere teug drinkt uit den lijdensbeker; die in eene geruste zorgeloosheid voortleeft, en uw leven doordroomt, en meent dat hetzelfde toch waarlijk zooveel bezwaren niet heeft, — en gij wenscht niet hier te zijn, om in uwen zoeten droom niet te worden gestoord, daar gij toch de bedenkingen van den zwartgalligen man nooit de uwe kunt maken. — Maar gij leeft immers op aarde? en indien dan het leven waarlijk eene bezwarende zijde heeft, schoon de ontdekking ze u nog niet leerde kennen, kunt gij dan wenschen van dezelve geheel onbewust te blijven? Laat ons slechts zien, welke die bezwaren des levens zijn, welke die strijd is, dien de mensch hier strijdt, en dan moogt gij zelf oordeelen, of zij u on-

bekend mag blijven. Wederom zal jon onze gedachten leiden en de trekken van ons eigen beeld ons malen.

De mensch heeft een' strijd op aarde. — Hij kampt zoo dikwijls met de kwalen en ziekten des ligchaams. U, wie een gezond, sterk en gespierd ligchaam ter woonstede gegeven is; die geene smarten of kwalen of ziekten kent, moge die strijd onbekend zijn voor u zelven; gij ziet dezelve vaak in uwe huisgenooten, vrienden of medemenschen. Of woont de gezondheid in uwe woning, dankt God, dat hij u dien strijd niet doet strijden, maar gedenkt tevens aan een' jon.

Want gij leeft immers in eene wereld, waarin zoo velerlei kwalen en ziekten als over het menschedom schijnen uitgestort. Hoe groot is niet het getal derzelve, die het ligchaam ondermijnen, aantasten, verzwakken, en den dood te gemoet voeren! Hoe weinig is er noodig, om den gezonden en sterken, uitgeput van kracht, op het ziekbed te doen nederliggen! Hoe vaak stremmen ons die kwalen in het gebruik onzer geestkrachten! — Treedt slechts de woningen binnen, plaatst u in de vertrekken der klagenden, wier pijnen en smarten hun de lust des levens doen vergaan, en het genot ontroof; wie de geestkracht is uitgedoofd. Zietdaar den huisvader, den steun van zijn gezin, aan het krankbed gekluisterd; de huismoeder, verhinderd in de verzorging van het kroost, of gezeten aan de wieg en aan het leger van haren lieveling, met vrees in het hart en het oog ten hemel. Ziet dat heirleger van ziekten en kwalen, die zich over de verschillende huisgezinnen, als

eene vijandelijke bende, verspreiden. Staart in dezen oogenblik op Europa, op ons vaderland, en onze stad; treedt daar de verblijven der bezochten en de krankenhuizen binnen; en na al deze herinneringen, zegt het mij, blijmoedigen! heeft niet de mensch een' strijd op aarde? heeft hij niet een' zwaren post?

De mensch heeft een' strijd op aarde, want hij kampt met de rampen en de onrust des levens. — Zouden het geene dichterlijke droomen zijn, wanneer men zich deze aarde als een Paradijs voorstelt, waarin enkel genot is te vinden; evenmin als dezelve enkel een tranendal is? Ziet het in de huisgezinnen, hoe er daar moet worden gestreden, en welk een' zwaren post vaak de vader van het gezin heeft, wanneer levensonderhoud hem ontbreekt, en hoe zijne dagen zijn als de dagen des daglooners; hoe er moet worden gesloofd en gezwogd; hoe hij vaak hijgt naar den avond en naar het uur van rust, tusschen zijnen arbeid. — Ziet het, hoeveel huisselijk leed en huisselijke zorg elders drukt; hoe rampen op rampen huisgezinnen en geslachten schijnen te achtervolgen, en rouw en droefheid elkander als vervangen. Hier mislukken de ijverigste pogingen, en al de hoop der toekomst wordt verslonden. Dáár wordt de deugd miskend en de ondeugd beloond. Het gaat den goddelooze naar den wensch van zijn harte, en de stille deugdzame ziet zich teleurgesteld in al zijne verwachtingen en bemoeijingen. Men slooft zich af in de betrekking, waarin men verkeert; en wat is het loon van die geweigerde nachtrust? van die

ontzegde uitspanning? van dat verslijten van de krachten des ligchaams onder de zorgen des levens? Slechts onrust en een zware post. — Ik wijs u niet slechts op den daglooner; want in huisgezinnen en staten heerschen dezelfde bezwaren. Slaat het oog op den koning, schijnbaar zoo hoog verheven boven de rampen des levens. Daar staat hij, ook in deze dagen, te midden der stormen, als in strijd tegen oproer en dweeperij, tegen onregt en geweld, tegen de magtigste staten van Europa, die met vloten en legers hem bedreigen. Heeft niet *die* mensch een' strijd op aarde? — Ik wijs u op ons volk. Getrouw aan deszelfs beginselen, aan eer en aan godsvrucht, staat het daar eendragtig tegen over het verdeelde Europa; onze mannen en jongelingen aan onze grenzen en in onze vestingen en op onze vloten; onze staatslieden, afgemat van zorgen, allen gespannen op de toekomst dezer dagen; de hulk van staat, drijvende op Gods genade op de baren! Heeft daar niet de mensch een' strijd op aarde?

En nog zou het kunnen zijn, dat iemand onzer niets van dit alles bij ondervinding kende, maar dan is er daarenboven een andere strijd, die niemand onbekend is. Gij allen, wie gij zijt, gij kent den *kampstrijd tegen de zonde* in uw binnenste, en in de wereld rondom u. Wie zal eenen reinen geven uit een' onreinen? Zoo sprak reeds jos; en gij moogt het beamen, want gij allen zijt zondaren.

Is het dan geen moeilijke post, en is er dan geen kamp te strijden tegen dat inwonende bederf in uw gemoed, heviger nog dan tegen ziekten en vijandelijke

legerbenden? Kent gij de schuilhoeken daar binnen, waar het zich verschanst? De wapenen, waarmede het u overwint, zijn ze niet ontleend van de begeerlijkheid des vleesches en der oogen en van de wereld rondom u? Voelt gij u sterk genoeg om te strijden, zonder te bukken, tegen de driften en hartstogten en bedorven neigingen, die elken oogenblik u aanvallen en beroeren, en dat dagelijks; of doet gij niet elken oogenblik onder in dien strijd? Kunt gij ééne zonde, ééne bedorven neiging geheel overmeesteren? en zegt het mij, indien gij leedwezen voelt over die heerschappij der zonde in uw gemoed, hebt gij dan, o mensch! niet een' strijd, een' zwaren post op aarde?

Of meent gij dien strijd niet te bemerken, omdat gij zoo zorgeloos leeft, en uw geweten u zoo zelden beschuldigt: o! bedriegt u zelven toch niet! Immers dan waart gij nalatig. Gij moet niet strijden tegen de zonde, opdat gij vrij blijft van haar geweld; want (deze rede moge u hard zijn,) gij allen zijt reeds hare slaven, en gij moet strijden, om van die slavernij bevrijd te worden; maar indien dit uw pligt is, en gij echter reeds zoovele jaren aan de bevelen der zonde gehoorzaamd hebt en hare eischen opgevolgd, en zij al uwe neigingen heeft misvormd; o! wat zal het u dan niet kosten, haar geweld te breken, uwe lusten en begeerten te bedwingen, uw hart te verbeteren; dan waarlijk zal het van niemand meer gelden, dan van u, zorgeloozen: heeft niet deze een' strijd op aarde?

Eindelijk: *de mensch kampt tegen de broosheid en onherroepelijkheid des levens, tegen den dood.*— De mensch van eene vrouwe geboren, is kort van da-

gen. Wat is toch uw leven; en hoe lang zal het duren? Jon geeft u het antwoord: het is één ademtoegt, en gij zijt niet meer, eene bloem, die verwelkt, een damp, en gelijk deze, daalt gij neder in het doodenrijk, — en gij zijt niet meer, en uwe plaatse kent u niet meer, en de uwen vinden u niet meer. Gel! is die gedachte niet bezwarend? — Gij maakt u plannen en ontwerpt uwen levensloop, en wilt nog zooveel verrigten, en gij leeft zoo voor de aarde. Maar te midden dier begoochelingen wenkt u de dood, om hem te volgen op zijne duistere paden. Is dat geen zware post? — Gij voelt, dat gij nog zoo nuttig zijn kunt op aarde, en de natuurlijke trek tot het leven worstelt bij u tegen die ziekten en onrust en kwelling. Die trek, dáár door God ingeplant, moet gij echter overwinnen. Hebt gij *dan* geen' strijd op aarde? — Gij moet afzien van alle uwe ontwerpen voor de toekomst; van uwe geliefkoosde bezigheden, van de zorg voor uw gezin, want de dood roept u. Wat behoort daar niet toe! en is dat geen strijd op aarde? — Gij leeft in het vooruitzicht van de broosheid uwes levens, en daar te midden voedt gij onrust en kwellende zorgen, als des daglooners; en hebt gij dan geen' strijd? — Gij hebt nog zooveel te doen, te regelen, te schikken, maar de tijd ontbreekt u elken dag; de lust vergaat u; gij zijt nog niet rijp voor de eeuwigheid? hoe onttrekt gij u aan de zonde? van waar kracht? van waar volharding? hoe die verzekering des geloofs te verkrijgen, en de bewustheid van uw deelgenootschap aan Jezus verdiensten? en dat, indien de dood u eens plotseling wegrukt, zon-

der ure der voorbereiding. Is dat, M. Br. geen strijd op aarde? — Gij leeft gelukkig, te midden van uw gezin, en daar klimt de dood uwe vensteren binnen en verscheurt den teedersten band, en rooft de uwen weg, en gij staat verpletterd. O mensch! is dat geen zware strijd op aarde?

III.

Br. en Z.! Is zoodanig dan het leven, waarnaar wij zoo hĳgen? Ware het dan niet beter met jon te zeggen: 'k ben alles moede! och! dat gĳ mij in het doodenrijk verborgt? — Neen, Gel.! zoo spreekt de Christen niet, die het Evangelie belijdt. Hij gevoelt, dat hij ook op aarde eene bestemming heeft te vervullen, en dat hier zijne plaats hem is aangewezen. Daaraan wil ik u en mij zelven herinneren, door u voor te stellen, hoe wij dien overeenkomstig het leven in deszelfs regte waarde moeten genieten, en u daartoe opwekken. — Ik zal zulks in drie aanmerkingen ter toepassing behandelen.

1. Tot regt levensgenot behoort vooral dat wij weten, wat wij aan dit leven hebben. Daartoe strekt eene eerste herinnering: *ongemengd genot behoort niet tot dit aardsche leven*. — Gĳ verstaat dit woord, treurenden en bedrukten! maar hoort ook gĳ hetzelfde, blijmoedigen! — niet echter, dewĳl ik wenschen zou u de levensvreugde te ontnemen, en uwe dagen te vergallen. Het Evangelie integendeel verhoogt al onze vreugde en al ons genot, en roept ons toe: geniet des levens, zooverre God u dit gaf; want alles, wat wij genieten, is Godsgeschenk. Gĳ behoeft het dus niet te veroordeelen in u zelven

of anderen, wanneer gij den trek tot het leven en tot de verlenging van hetzelfde in u ontwaart; wanneer gij uwe banden gevoelt aan de aarde, en hier nog zoudt wenschen te genieten. Of zoudt gij het veroordeelen in uw kind, hetwelk de school staat te verlaten, indien het begeerde en u verzocht en u bad, dáár nog langer te mogen blijven? of indien het, spelende met zijne makkers, wenschte daarin nog voort te gaan? Evenmin kan die trek tot het leven uwen Hemelschen Vader mishagen. Hij zelf heeft u dien ingeplant: mits dezelve maar geheel ondergeschikt zij aan Zijn' wil. Ouders! dat eischt gij immers van uw kind!

Belangstelling in het leven betaamt u dus, belijder van Jezus! en geloof zelfs niet, dat gij moogt onverschillig zijn voor dit leven. Er zijn, wel is waar, oogenblikken, waarin die onverschilligheid ons aangrijpt; doch wat zou er van de maatschappij, van den staat, van de huisgezinnen worden, indien wij daaraan toegaven? — Geniet daarom met onderwerping het leven en strijdt tegen die onverschilligheid, doch vergeet nooit, dat ongemengd genot het deel niet is van dit leven. Misschien heeft de ondervinding u zulks nog niet leeren kennen, maar prent het u toch diep in het hart, dat op aarde vreugde en droefheid elkander afwisselen, want daardoor maakt gij uwe banden minder onverbrekkelijk. Gij laat u dan niet kluisteren aan de aarde. Gij leeft dan niet als in eene denkbeeldige wereld, en in zoete droomen, waar alles u bestendig aanlacht, maar in die wereld, waarin God u plaatst. Zoo lang uw weg voorspoedig is, acht gij niet, dat die voorspoed bestendig zijn zal, want daartoe leeft gij

niet op aarde. Vooral dan leert gij, niet te genieten met een beschuldigend geweten. Dit doet u elk genot te hooger waarderen, te dankbaarder ontvangen, te reiner gebruiken.

2. *En ziet daar dan ook de keerzijde van uw leven.* Gij zult ook welligt een' strijd en een' zwaren post hebben op aarde; *wapent u daarom met dit denkbeeld, onder al uwe lotgevallen, en gij zult meerdere rust hebben in het gemoed.* — Hoe treurig is toch uw toestand, wanneer gij gedroomd hebt van bestendig geluk op aarde, en gij ontwaakt eensklaps door den schok van ramp en tegenspoed. Daar staat gij dan verlegen en radeloos, en zoudt ligtelijk morren en de wegen Gods bedillen; want gij waart niet voorbereid voor den ommekeer uwes lots; gij leeftdet een ander leven, dan dat, waarin God u geplaatst heeft; en dat is zoo gevaarlijk!

Maar weet gij, dat uw leven ook eene keerzijde, ook eene bezwarende zijde heeft, en dat, niet slechts bij toeval, maar juist om uw leven tot leven der aarde te maken; omdat dit ligt in het geheele plan uwer opvoeding, hetwelk buiten die bezwaren, die vaderlijke kastijdingen, die beproevingen, niet kan worden volbragt, en is u dit alles steeds levendig voor den geest; dan moge die strijd u zwaar vallen, gij zijt toch meer gewapend, wanneer dezelve ook door u moet worden gestreden; gij leert gemakkelijker te wandelen aan de hand van uwen hemelschen Vader; gij wordt niet onverhoeds overvallen of verrast: maar gij wapent u tegen den dag des kwaads, en wanneer die nadert, dan voelt gij wel de kastijding, die u toe-

gezonden wordt; dan drukt u wel al het bezwarende van den moeilijken post op aarde, maar gij onderwerpt u gewillig onder de slaande hand Gods, wijl gij weet, dat deze ter heeling strekken zal; gij zoudt dan niet onbillijk en ontevreden een' anderen levensloop durven eischen; want gij weet, dat de mensch een' strijd moet hebben op aarde; en gij ziet in de teleurstellingen, niet anders, dan gedeelten van uwen noodzakelijken levensloop. Veeleer leert gij van eigene plannen af te zien, en wordt gij bereid om dien strijd te strijden aan de hand van uwen hemelschen Vader. Daar toch ook deze strijd een bestanddeel van uw leven uitmaakt, waarom zou er ten uwent eenig verschil worden gemaakt op aarde? Neen! gij let reeds hier op het wijze en goede, op het weldadige, dat ook in die moeilijke bane voor u gelegen is.

Welaan dan, Br. en Z.! die het weet, dat gij eenen strijd hebt op aarde, moedig ook gestreden, in het geloof aan onzen God! Laat ons niet schromen voor de bezwaren des levens, welke een wijze Vader voor ons berekend acht. Trachten wij daarin, ook met bloeddende harten, het doel van Gods wijsheid te eerbiedigen en van zijne Vaderliefde, ons in JEZUS CHRISTUS geopenbaard. En, Christenen! rigt dan uw oog op den oversten Leidsman uwes geloofs, die door lijden geheilgd is. Op die bane is JEZUS u voorgegaan. Zoo iemand, Hij had een' strijd op aarde, en Hij geeft ons, die in Hem gelooven, kracht ook in den moeilijksten strijd: ook in ziekten en kwalen, in ouderdom en lijden, in onrust des levens, bij de knagingen van het geweten, en dan vooral, wanneer wij den laatsten strijd gaan strijden.

Moedig dan, Medereisgenooten naar de eeuwigheid! moedig ook den strijd der zonde gestreden! Letten wij op den eersten aanval in ons hart, en dan vertrouwend het wapen aangegrepen, hetwelk het Evangelie ons aanbiedt. Het is in de erkenenis van het Godsbestuur, ook over ons inwendig gemoed, en in het geloof aan God en aan CHRISTUS, waardoor gij niet onderdoet. Daarmede strijdende, in de kracht van uwen Verlosser, en door zijn' Geest, moogt gij aan het einde uwer bane verklaren: *ik heb den goeden strijd gestreden; nu is mij weggelegd de kroone des levens!*

3. Want, wilt gij waarlijk overwinnen in den strijd der aarde, en zoekt gij in dat geloof uwe sterkte en een krachtig behoedmiddel, dan, Br. en Z.! is het de Christelijke hoop der toekomst, die u kan opbeuren. *Vertrouwt u dan met die hoop.* — Gij weet het immers, bij geloof blijft ook de hoop. Dan moogt gij die edele plant der Christelijke hoop, hetzij reeds voor het leven der aarde, hetzij voor eene betere wereld, levendig en vertrouwend in u aankweeken, zoo echter, dat gij tijd en wijze aan God overlaat, en steeds wakende en biddende de toekomst tegengaat. Dan strijdt gij hier nog den strijd der zonde op aarde, en vertrouwt u veel in het eenzame gebed aan God toe, vooral in die oogenblikken, wanneer gij bemerkt, dat gij al ligtelijk zoudt onderdoen in den strijd, — maar Hij, die de harten doorgrondt, geeft op ons gebed de krachten, en Hij, die al onze behoeften kent, heeft ook de Christelijke hoop in uwe harten geplant.

Ik spreek van die hoop, die al de beginselen van den mensch bezielt; en wee hem! die haar zoude

willen uitroeijen uit ons hart. Of heeft niet CHRISTUS dezelve krachtig aangekweekt, toen hij het leven en de onverderfelijkheid aan het licht bragt? Heeft een JOB moeten vragen: kan ook een man, die gestorven is, weér herleven; wij, Christenen, staan, door het Evangelie der hope verlicht, op verhevener standpunt; want wij weten het, dat ons leven in verband staat tot de eeuwigheid. Wij zien van de aarde in de eeuwigheid. — Ja, Br. en Z.! eens zult gij herleven, nadat gij gestorven zijt; houdt dan vol in het geloof aan Gods regtvaardigheid. — Aan gindsche zijde der doodsvalei ligt de eeuwigheid, en daar zult gij eenmaal ontwaken. Ontwaken ten verderve, gij dienaars der zonde! en voor u is er geene hoop, indien gij u niet bekeert. — Maar ontwaken ten leven, gij die hier streedt in de kracht Gods, en die het geloof hebt behouden, gelijk JOB het behield, zelfs daar, waar zijn geduld wel eens bezweek. — Leert dan door die hoop geduldig zijn, al de dagen uwes strijds. Die hoop toch leert wijs en heilig leven; want indien ook al uw geheele leven hier strijd ware, dáár is de tijd der oefening voorbij, die des ongemengden genots is aangebroken. CHRISTUS heeft ons den weg gebaad, en door Zijne verdiensten gaan wij in. Dáár heerscht geene ziekte of kwaal; dáár kwelt geene onrust; dáár drukken geene zorgen; dáár knaagt geene zondenschuld; dáár dreigt geen vijand, dáár is de dood niet meer; het leven zegepraalt. — Dáár verzamele God ons allen! — Amen ⁽¹⁾.

(¹) Uitgesproken te *Utrecht*, in de *Domkerk*, den 11 November 1832.

L E E R R E D E

OVER

JOB XIX: 25—27.

DE HOPE DES BETEREN LEVENS.

PSALM LXXIII: 13, 12.

GEZANG CXXXVII: 1, 4.

GEZANG CXCI: 6.

LEERREDE ⁽¹⁾

OVER

JOB XIX: 25—27.

Want ik weet, mijn Verlosser leeft; en Hij zal de laatste over het stof opstaan.

En als zij, na mijne huid, dit doorknaagd zullen hebben, zal ik uit mijn vleesch God aanschouwen.

Denwelken ik voor mij aanschouwen zal, en mijne oogen zien zullen, en niet een vreemde: mijne nieren verlangen zeer in mijnen schoot.

Zalig zijn ze, die niet zullen gezien en nogtans geloofd hebben. — Dat woord van den herrezenen JESUS is eene levensles voor den Christen in volgende dagen en eeuwen. Er wordt toch zoo veel van ons geëischt te gelooven, dat wij niet zien; ook van u, mijne Br. en Z.! — Nog onlangs hebt gij het Paaschfeest gevierd, als het feest van JESUS opstanding uit den dood, en immers ook als het onderpand uwer opstanding uit het graf? Dat hebt gij niet gezien, maar zalig gij, indien gij het gelooft. Of indien gij nog bevestiging noodig hebt in dat geloof, wij naderen, al is het dan ditmaal met trage schreden, aan het jaarge-

⁽¹⁾ Uitgesproken te Utrecht, in de Domkerk, den 21 April 1833.

tijde, waarin de verjongde natuur ons het beeld aan de hand geeft van onze opstanding en herleving. Dagelijks ziet gij in boom en weide en plant eene herlevende schepping ontwaken, en de lente roept u na het gevierde Paaschfeest toe: het boek der openbaring is ons in de Natuur, zoowel als in den Bijbel, geopend. In beiden spreekt één God en Heer, ook tot ons van opstanding en leven. — Ik wensch u daarom bij de naderende lente, terwijl gij u welligt voorstelt dezelve meer naauwkeurig gade te slaan, een hulpmiddel aan te wijzen, om ook dit jaar, wanneer de natuur ontwaakt, in lente en zomer de hope des beteren levens te versterken. Die hope schenke God ons door *Jesus*, en tot hem verheffe zich ons hart!

Wederom sla ik het boek van *JOB* voor u open. Wij hebben daaruit vroeger aanleiding genomen, om een- en andermaal het menschelijke leven, van deszelfs aandoenlijke, zoo wel als vertroostende, zijde te beschouwen. Wel heeft de mensch hier een' strijd op aarde, maar hij vindt toch in *JOB* een voorbeeld, om, ook in het dagelijksche leven, bij genot en gemis, dien God te verheerlijken, die geeft en neemt, opdat zijn naam worde geloofd. — Ook ditmaal zal dit boek onze gedachten leiden; en het Paaschfeest, dat wij vierden, en de herlevende natuur, noodigden mij, om ditmaal het leven der aarde te verbinden aan het leven der eeuwigheid. Mijn tekst zal daartoe aanleiding geven, wijl voor ons, Christenen, de volle dag is opgegaan, na de schemering, die wij nog bij *JOB* ontdekken. Volgt mij, Gel.! wanneer ik *eerst* trachten

zal, naar mijn vermogen, u den duisteren *tekst op te helderen*; om u dan, naar aanleiding derzelve, te wijzen op de *hope des beteren levens*, zoo als deze, niet aan *jon*, maar aan ons Christenen, geopenbaard is; — en *eindelijk* u te stemmen tot die *gezindheden*, welke ons betamen, als geroepen tot deze hope.

I.

Onze tekst behoort tot de duisterste plaatsen van dit heerlijke Dichtstuk; maar geen wonder, want dezelve geeft ons een' der verhevenste trekken uit hetzelfde te kennen.

Het valt gemakkelijk, met vermetele stoutmoedigheid te beslissen, wat *jon* heeft gemeend; maar wij beklagen den uitlegger, die van de beperktheid zijner kennis zoo weinig besef heeft, dat hem al het duistere licht schijnt. Het valt gemakkelijk, wanneer men oppervlakkig deze woorden leest, en geen onderscheid kent tusschen de leer van het Evangelie en die der vroegere dagen van het O. V., hier de leer van den Messias, van eene opstanding der dooden, van een laatste oordeel, van een leven na dit leven, bijna zoo als *PAULUS* ons die schetst, terug te vinden. Doch de gemoedelijke uitlegger, die in den geest der tijden en der heerschende denkbeelden zich verplaatst, zal niet zoo vermetel oordeelen, maar meer nederig te werk gaan. Waar het duisternis is, meent hij nog niet licht te *moeten* zien.

Gij verlangt niet, dat ik de aandacht eener Christelijke vergadering vermoeije, door de verschillende verklaringen aan te geven, te toetsen en te beoordeelen. Het zij ons derhalve genoeg, het standpunt aan te wijzen, van waar wij deze woorden meenen te moeten

verklaren en daartoe, na korte opgave der verschillende meeningen, de waarschijnlijkste voor te dragen. Wie er meer van verlangt te weten, raadplege zoo vele bruikbare schriften, welke onze tijd hem aanbiedt.

Terwijl toch sommigen meenden in deze woorden van JOH, als ware het eene Christelijke openbaring van de opstanding der dooden, het laatste oordeel en de eeuwige zaligheid te vinden, en elk woord van den alouden Dichter als in een' Christelijken geest opvatten; meenden anderen alleen eene dichterlijke voorstelling te lezen van de hoop, welke JOH koesterde, dat hij nog op herstel zijner gezondheid op aarde mogt rekenen. — Beide gevoelens schijnen mij toe even ver van de waarheid verwijderd te zijn. Wat men toen wist, of vermoedde, van een leven na dit leven, was slechts flauwe schemering; maar eveneens strijdt de geheele inhoud van dit dichtstuk tegen de gedachte, dat JOH nog hoop had, om tot vroegere gezondheid weder te keeren.

Het komt mij daarom beter voor een' middenweg tusschen deze beide uitersten te betreden, en zijne woorden noch te verzwakken, noch te overdrijven. — Ook in die oude dagen waren in het Oosten denkbeelden van het doodenrijk heerschende en gepaard met die eener herstelling tot gelukkiger leven; ofschoon de leer eener opstanding der dooden toen onbekend moge geweest zijn. — En waarom zouden die heerschende denkbeelden van den tijd dan aan JOH of den Dichter onbekend gebleven zijn? Of hoe zouden wij integendeel vrijheid hebben, waar hij zoo duidelijk spreekt, al de kracht zijner woorden te ont-

zenuwen, en zijne geheele rede alleen van dit aard-
sche leven, of van aardische uitzigten, te verstaan?
Neen! anders stellen wij ons de gemoedsgesteldheid
van JOB in dit Dichtstuk voor. En wij moeten dezelve
uit den loop zijner redenen ophelderen.

JOB, door den rampspoed gedrukt, stond aan de gren-
zen der wanhoop. Overstelpend was hem de mate der
tegenspoeden, en diep ging hij onder dezelve gebukt,
vooral, toen onbarmhartige vrienden hem, die zich
onschuldig keurde, daarin den vinger eener regtvaar-
dige Godheid wilden doen erkennen, en toen hunne
onbescheidenheid klom met het klimmen zijner rampen.
Zijne klage in het XVIIe Hoofddeel eindigde met dien
uitroep: *Waar, waar is dan toch mijne hoop? In het
eenzame doodenrijk dalen zij neder; daar vinden wij
t' zamen rust in het stof.* — Maar deze klagt, door BILDAD,
die hem in de rede viel, in het achttiende Hoofdstuk afge-
broken, hervat hij in het negentiende Hoofdstuk. Hij was
op nieuw door BILDAD's onbescheidenheid opgewonden
en verbitterd; hij verwijt zijnen vrienden hunne onre-
delijkheid, en staat op de grenzen, om zelfs God te be-
schuldigen; want eindelijk schijnt er niets op aarde hem
over te blijven. Hij staat daar, van allen verlaten en
verfoeid, — en, ten toppunt zijner rampen gestegen,
barst hij uit: (vers 4): *Ontfermt, ontfermt u mijner,
o mijne vrienden! Want Gods hand heeft mij aan-
getast; waarom vervolgt gij mij, even als God?*

Maar naauwelijks is de beklagenswaardige JOB los-
gebarsten, losgebarsten in deze klagt, of in de ziel
van den bijna wanhopende dringt eensklaps een
straal van hoop door; en het is, als of er licht op-

gaat in zijn gemoed. Hij, die wanhoopt voor het lot der aarde, hoopt nog voor de toekomst. Den lijdende, die naar het graf hijgde, wordt de geest als verhelderd, en hij ziet heen over dat graf. Hij schrijft zijn eigen grafschrift; want de klagten waren tijdelijk, maar de hoop, welke eensklaps zijne ziel innam, zou bestendig zijn; ook dan zelfs, wanneer hij, door den rampspoed overstelpt, wederom in die klagt mogt vervallen.

Op die hevige ontboezeming toch volgt een andere toon, niet minder krachtig en levendig. Die hoop, welke, na bijna radelooze wanhoop, hem eensklaps vervulde, wilde hij levendig houden, en daartoe zijne gedachten kunnen opteekenen, ja! overleveren aan zijne kinderen. *Och! wierden nu mijne woorden opgeschreven! Och! wierden ze in eene rol te boek gesteld!* — dat wenscht hij, opdat hij ze altijd zou kunnen lezen, ook in oogenblikken van ongeduld, en zij zouden de kalmte weergeven aan zijn gemoed. Is het niet de taal van den wanhopende, wanneer voor één oogenblik de hoop hem weer vervult? Dan wenscht hij dien indruk te bewaren, tegen dat de strijd weer begint. — Maar die hoop moest ook onuitdelgbaar spreken tot zijn nageslacht, en de heerlijkste uitspraak uit dit geheele boek staat daar ook, boven alle anderen, geteekend. *Met een ijzeren stift en vloeibaar lood wenscht hij het, ter eeuwiger gedachtenis, in eene rots gehouwen*, dat is hoogstwaarschijnlijk, op zijn graf uitgehouwen. Het zal dan zijn eigen grafschrift zijn, dat hij hier opgeeft. — Te midden van het treffendste lijden en van zwaar ongeduld, maakt hij gebruik van één helder oogenblik, hetwelk hem die duistere tijden mogt ver-

goeden, en hij wil den indruk van deze laatste verwijderen, door zelf zijn grafschrift op te geven.

En hoedanig zou dit zijn? Het moest zijne hoop en zijn vertrouwen voor de toekomst te kennen geven. Welaan! treden wij nader en leest met mij dat grafschrift:

Ja! ik weet mijn Goël leeft.

*Hij zal ten laatste over het stof opstaan,
En nadat deze mijne huid zal doorknaagd zijn,
Dan zal ik, van mijn vleesch ontdaan, God aanschouwen,
Dien ik aanschouwen zal, mij ten goede,
En mijne oogen zien zullen, niet meer van mij vervreemd.*

Hoe smacht het verlangen in mijnen boezem!

Ziet! dat was het geloof, dat de verwachting van een' jon; dat mogt ter gedachtenis in eene steenrots, of op zijn graf, worden uitgehouwen, als de hoop en de verwachting van den gestorvene! — Peinzen wij eenige oogenblikken op den diepen zin dezer woorden.

Ja! ik weet, mijn Verlosser, of liever vertalen wij: mijn Goël leeft. — Mijn wreker leeft, hij, die eens mijne regtvaardige zaak zal handhaven, die mij eens zal regt verschaffen tegenover onregtvaardige vrienden. — Het beeld is ontleend van den bloedwreker in het Oosten, die wrake nam over het bloed van een' vermoorden, en hem regt moest verschaffen. En die handhaving zijner zaak wachtte hij niet van één' zijner vrienden, maar alleen van God. Mogten dan menschen hem verlaten, God leeft; zijn God zou, als zijn wreker, d. i. als de handhaver zijner regtvaardige zaak, eenmaal optreden. Hij mogt

sterven, God blijft leven. — Dat geloof en die overtuiging houdt hem staande onder het lijden, en doet hem zich hoven de wanhoop verheffen. Verder rigt hij dus zijn oog, dan dit aardsche leven.

En Hij zal ten laatste voor het stof opstaan; 't zij dan dat de dichter meent: hij zal aan mijn graf staan, om mij te bewaken, en mijne zaak te handhaven; 't zij dan: hij zal als mijn Regter en de handhaver mijner zaak, ter bescherming van mijn stof, voor mij, die dan zal vergaan zijn tot stof, optreden. Wanneer ik niet meer ben in het ligchaam, leeft hij nog, om dan mijne zaak te handhaven.

Job echter dacht niet aan vernietiging. Sterven zou hij eerlang, en uit het graf kwam niemand ooit weder op aarde: maar dan ging men over in het doodenrijk, waar de schimmen der vaderen zijn verzameld, en daar is men wel is waar eerst nog niet gelukkig, omdat men geen genot heeft, maar ook niet ongelukkig, omdat men geen gemis heeft; van daar ging men over in de woonplaats Gods. — Dat was het geloof der oudheid, hetwelk leefde ook in de ziel van Job.

Doch hij vervolgt: *en nadat deze mijne huid geheel zal doorknaagd zijn; wanneer het gewormte mijn ligchaam geheel zal verteerd hebben; wanneer ik na de toenemende vertering mijns ligchaams, eerlang niet meer zijn zal, en ik zal rusten in het graf. — Ach! hoe aandoenlijk is deze beschrijving, wanneer wij ons den lijder voorstellen, zoo als zijn ligchaam nu reeds aanvankelijk door het gewormte werd verteerd, en zoo als hij hierbij dacht: eerlang zal er van dit vleesch en dit gebeente niets meer overig zijn, het*

zal verteed zijn en doorknaagd! — dan, zegt jon, dan ben ik niet aan vernietiging prijs gegeven; neen! ik blijf over, ook als mijn ligchaam verteed is; *dan zal ik uit mijn vleesch*; beter: *van mijn vleesch ontdaan*, of, *zonder mijn vleesch*, God aanschouwen. Wanneer mijn vleesch en ligchaam verteed is, en ik woon in het doodenrijk, waar de schimmen zweven, buiten het ligchaam, dan zal ik, van daar overgebracht in de woonstede Gods, hem aanschouwen. Nu schijnt hij wel verre van mij, maar eens zal ik hem zien, als mijn' Goël, mijn' wreker, den handhaver mijner regtvaardige zaak. Ik zal God zien; *dien ik aanschouwen zal mij ten goede*; en de dichter gaat in de Oostersche dichterlijke parallelie, of overeenstemming der leden, voort: *mijne oogen zullen hem zien, en niet een' vreemde*, d. i. *hem, niet langer van mij vervreemd*; nu moge ik in de woede der droefheid God mij voorstellen, als ware hij een vreemde, die zich mijner zaak niet aantrekt; eens, als mijn ligchaam vergaan is, ben ik in zijne nabijheid; dan handhaaft hij mijne regtvaardige zaak. Dan leef ik bij hem, mijn' vriend, gelijk nu bij vrienden, die van mij vervreemd zijn! — Was het wonder, dat die verwachting, in een helder oogenblik in hem opgewekt, hem, waar hij nu nog in den druk verkeert, doet hijgen naar de aflegging des ligchaams, of liever, naar dat betere leven, en dat hij daarbij uitroept: *mijne nieren verlangen zeer in mijnen schoot*, of: *hoe smacht het verlangen in mijnen boezem!* wij zouden zeggen: *o! ware het dan ook maar schietlijk*.

Ja! zoo hijgt de lijder, gedrukt onder het lijden des ligchaams en der ziele, bij het vooruitzicht van

een' beteren toestand. Hij smacht dan naar dien gelukkigen tijd. Ook Jos drukt zijne hijkende begeerte uit: hoe hijgt mijn binnenste naar dien tijd!

Wanneer wij zoo deze dichterlijke taal van Jos nalezen, als ware het zijn grafschrift, hetwelk de uitdrukking is van het geloof en verlangen, die in een helder oogenblik, te midden van folterende ligchaampijnen en knagend zielelijden, hem vervullen, is er dan wel iets in, dat vreemd is aan de denkbeelden dier dagen, of aan den geest, die in alle Jos redenen spreekt? Het zijn de denkbeelden van het doodenrijk, zoo als zij bij de Oosterlingen, ook in de vroegste tijden, heerschten, en vooral de ziel eens vereerders van den waren God vervulden. Maar wij lezen hier dan niets van eene opstanding der dooden, of van een laatste oordeel.

Zoodanige denkbeelden van het Doodenrijk strijden evenmin tegen den gang van dit Dichtstuk. In hetzelfde komt wel is waar weinig voor van een toekomstend leven en van de hope des beteren levens; doch zou zulks regt geven, het ook hier uit te sluiten. Jos wordt toch door den Dichter voorgesteld, als bijna wanhopend aan de herstelling zijner gezondheid, en dit was te grievender, omdat zijne vrienden daarin de straffe Gods over zijne misdrijven zagen. En waar de wanhoop heerscht, daar is het hart doorgaans voor de hoop gesloten. Maar er komen toch nu en dan heldere oogenblikken, vooral wanneer godsvrucht het harte vervult, en de hope der toekomst aanlacht. Zulk een oogenblik beleefde Jos nu. En even hevig, als vroeger zijne verwijfeling, werkt ook nu zijne hoop op de toekomst.

Daarom is hij zoo bevreesd, dat die indrukken zullen verloren gaan. Hij wilde ze opteekenen op eene rol, of ingehouwen hebben in eene rots, of wel op zijn grafgesteente. Ziet, zoo drukte dat grafchrift zijne hoop uit, betrekkelijk hetgeen hij te wachten had na zijnen dood.

II.

Leefde reeds eenige hoop der toekomst in een' jon, hoe groot is het niet in dit Dichtstuk der oudheid die verwachtingen zoo krachtig te zien uitgedrukt. En echter, Geliefden! met het Evangelie voor ons zeggen wij: het was de eerste flauwe schemering van den dag, die over ons is opgegaan.

Ja, Broeders en Zusters! over ons, over ons is het volle daglicht opgegaan. Wij wandelen niet meer in de schemering van den ouden dag. Jezus heeft ons het leven en de onverderfelijkheid aan het licht gebracht. Wandelt dan als kinderen, des lights! — Ik wensch u uwe hoogere voorregten te doen gevoelen, door u het volle licht des Evangelies aan te wijzen, dat voor ons over dood en graf is opgegaan. Daarheen dan uwe blikken gewend, en verder gezien dan een jon door de schemering kon onderkennen van die gindsche gewesten der eeuwigheid, wanneer ik u in het *tweede* deel mijner Rede bij *de hope des beteren levens, naar het licht des Evangelies*, bepale. Onze tekst zal ons aanleiding geven, om, telkens van denzelfven uitgaande, u de hooge voortreffelijkheid onzer Christelijke hope voor de eeuwigheid, boven die van den ouden dag, te doen gevoelen.

Er zijn drie trekken, welke ik wensch in het licht van het Evangelie te plaatsen:

ten eerste: het geloof aan JEZUS leven is de grondslag van der Christenen moed, kracht en vertrouwen; *ten tweede:* daarop rust hun vooral de hope der opstanding; *ten derde:* daarop ook die des zaligsten levens, in de nabijheid van God.

1. *Ik weet mijn Verlosser leeft; — dat woord is de grondslag van der Christenen moed, kracht en vertrouwen.* — In dat geloof kon een JOH niet leven, die alleen in een helderder oogenblik gevoelde, dat God leefde, en zijne zaak, als zijn Goël, zou handhaven. Hij kende nog geen' Verlosser, die geleefd had en gestorven was, en uit de dooden verrezen. Maar tot dat geloof zijt gij geroepen, Br. en Z.! die het Paaschfeest mogt vieren, en wie de overtuiging is geschonken: JEZUS leeft tot in eeuwigheid.

En verbeeldt u eens, dat gij dit geloof niet mogt voeden. — Indien JEZUS wel ware gestorven, maar niet verrezen uit het graf, zoudt gij dan nog moed hebben en kracht en vertrouwen? Indien JEZUS niet ware verrezen en thans niet leefde, dan hadt gij geen' Heer en Verlosser in den hemel; dan ware hij niet de redder onzer zielen, gelijk hij beloofd had; dan ware het kruis te vergeefs op Golgotha geplant. Waar zou uw verslagen hart dan rust vinden bij de kloppingen van het geweten, want er was geen verzoener uwer zonden? hoe zoudt gij dan troosteloos staan aan de graven uwer dierbaren? — Hij had u bedrogen en zijne Apostelen waren valsche getuigen en het Christen-

dom ware een gebouw, op leugen en bedrog gevestigd, en de Bijbel gaf u dan geen' moed en geen' troost en geen uitzigt. Gij moest dan twijfelen aan deszelfs uitspraken, en een' anderen God u zoeken, dan dien JESUS u predikte. IJdel ware dan onze prediking en ijdel ook uw geloof.

Maar neen, Christenen! JESUS is opgestaan en hij leeft. Dat geloof is ons onwankelbaar en nog bevestigd op het Paaschfeest. Hij is verrezen uit het graf, en hij leeft in den hemel. Dáár is hij onze Verlosser, wien alle magt is gegeven in hemel en op aarde, en die van daar ons lot bestuurt. — In dat geloof leven wij; en al wat ons op aarde overkomt, komt van zijne liefde, die onze behoeften kent en regelt, die ook aan de JONS op aarde hun deel geeft. — Ja, Lijders! hij houdt uit den hemel het oog op u geslagen. Hij, die voor u stierf, leidt u aan de hand, ook als uw oog weent. — Zondaren! uw Verlosser treedt voor u in bij God, en als uw geweten klopt, en gij genade bij Hem zoekt, hij wil uwe zonden vergeven en het geweten u stillen. — Christenen! aan zijne hand (want hij leeft!) gaat gij uwen weg voorwaarts, en welk ook uw lot hier zijn moge, dat is u de grondslag van moed en kracht en vertrouwen: »ik weet, mijn Verlosser leeft in den hemel; leeft ook voor mij!» Wat behoeft gij dan nog op aarde, hetwelk dit geloof u niet schenkt? Ziet, dat geloof kon een JON niet voeden.

2. Verblijdt u dan in uwe voorregten, Christenen! — en toch, een Apostel des Heeren roept ons toe: *indien wij alleen in dit leven op CHRISTUS zijn ho-*

pende, zijn wij de ongelukkigste aller menschen. En hij sprak waarheid. Want wat dan, als de dood ons wegrukt van deze aarde, of als wij daar staan aan de graven onzer dierbaren en geen uitzigt hebben over het graf? Ja! weeklaagt dan en jammert, mijne Br. en Z.! want waartoe baat u dan uw geloof aan een' Verlosser, die alleen in dit leven u nuttig is.

Doch neen! gij wandelt in helderder licht; JEZUS sprak: *ik ben de opstanding en het leven*; erkent dan de hooge voortreffelijkheid onzer leer; want *de overtuiging, dat JEZUS leeft, is ons de waarborg onzer opstanding ten jongsten dage.*

Dat het ligchaam eens uit het graf zou verrijzen, gelijk de graankorrel uit de aarde, daarvan was aan JOH niets bekend. Zijn Goël mogt staan ter bescherming van zijn stof; hij zou ontdaan blijven van zijn vleesch, — maar dat gelooft gij niet, Christenen! want de schemering is u dag geworden. CHRISTUS is opgewekt; Hij was de eersteling dergenen, die ontslapen zijn, en wij zullen hem volgen in de opstanding. Het graf is geheiligd, want het is slechts de rustplaats tot aan den morgen der opstanding. — Eens als de jongste dag aanbreekt, en de tijd zich verliest in de eeuwigheid, dan is de aarde het veld der opstanding. Uit den hemel klinkt dan de stem: komt uit, gij dooden! Het is de stem des Verlossers over de aarde, en alom worden de Engelen uitgezonden; en daar openen zich de graven, en de dooden komen uit, als zoovele LAZARUSSEN, en vinden elkander weder. — Gij, gij ook zult ontwaken, en wij allen, nadat wij gestorven zijn. Ook ons zal

het graf worden geopend; wij zullen uittreden, en gij zult daar de uwen terugvinden, en zalig zal u de ure zijn des wederziens. O! wie kan zich dat tijdstip voor den geest roepen, wanneer dáár, op het veld der opstanding, elk kerkgebouw en elk kerkhof als een Godsakker is, waaruit de nieuwe schepping herrijst. Dáár vinden zich weder, die hier door den dood waren gescheiden, ouders en kinderen, broeders en zusters, echtgenooten en echtgenooten! — Wij duizelen bij die verwachting!

Maar zal het wel waar zijn? Hoe zullen de dooden toch opstaan? Kan het vermoltde gebeente en het vergane vleesch weér worden vereenigd? T. Wij antwoorden u met PAULUS: *Indien Christus is opgewekt, hoe zeggen sommigen, dat er geene opstanding der dooden is.* — Wij wijzen u op het Paascheest, dat gij gevierd hebt, als het onderpand uwer opstanding. En wanneer CHRISTUS is opgewekt, hoe zoudt gij nog twijfelen aan uwe verrijzenis! Leest het na, wat PAULUS u daarvan zegt, 1 Cor. xv. Of wanneer hij een' LAZARUS, die reeds tot onthinding overging, en een' jongeling van Naïn deed herrijzen, hebt gij dan daarin geene waarborgen, dat hij, die u de opstanding der dooden deed prediken door zijne Apostelen, ook de magt bezit, om de dooden te doen verrijzen naar zijnen wil. — Misschien twijfelt gij aan de mogelijkheid der opstanding, omdat gij niet begrijpt, hoe die zal plaats hebben, en ik beklage u, maar veroordeele u niet; want die twijfel is eene ziekte uwer ziele. Hoort hier het woord: *Zalig zijn ze, die gelooven en niet zien, en niet be-*

grijpen hetgeen tot de eeuwigheid behoort; en met PAULUS roep ik u wederom toe: *hetgeen gij zaait, wordt niet levendig, tenzij het gestorven is; gij zaait niet het ligchaam, dat worden moet, maar een bloot graan, en God geeft het zijn eigen ligchaam.* — En als dan het Paaschfeest u, ook aan de graven der uwen, nog niet overtuigd heeft, gaat dan met dien twijfel in uw binnenste, maar met een biddend hart, wanneer de lente eerlang aanbreekt, op onze velden en weiden. Herinnert u, hoe boom en akker, weide en vloed, er uitzagen in den winter, en vraagt dan u zelven af, of het een minder wonder is, dat op den gezetten tijd, dien gij zelven kunt berekenen, de gansche natuur ontwaakt ten leven; dat het kale geboomte zich getooid ziet in het heerlijkste gewaad; dat de aarde zich opent, en blad en kruid en gras en plant zich ontwikkelen? — Ziet dan vooral in het graan het beeld uwer opstanding, en denkt daarbij: zou God mij niet, even als het graan uit de aarde, kunnen doen herrijzen uit het graf? Verga dan mijn vleesch en gebeente, gelijk het graan in de aarde; de kiem blijft aanwezig, en uit dezelve doet God alsdan het hemelsche ligchaam verrijzen. — Zoo mogen Paaschfeest en lente u versterken in het geloof aan de opstanding!

3. En wat dan, als de dooden zijn opgestaan? weten wij niets van die toekomst? Ja, veel, Geliefden! en toch weinig. Veel in vergelijking van JOB, weinig in vergelijking van hetgeen wij eens weten zullen. — Het geloof, dat zijn Goël leefde, die zijne zaak zou handhaven, deed JOB in een helder

oogenblik zijn vast vertrouwen uiten, dat hij na zijn' dood, in het doodenrijk neergedaald, zou worden toegelaten tot de woonplaatse Gods, en hem zien zou, als zijn' vriend, en niet langer van hem vervreemd. Maar de schemering bij JOS werd alzoo weder door duisternis vervangen. — Doch over u is zooveel licht opgegaan, als uwe oogen kunnen verdragen. JEZUS heeft het leven en de onverderfelijkheid aan het licht gebracht, en *zijn leven is de grondslag van de hope des beteren levens.*

JEZUS, de verrezene Heiland, leeft in den hemel, en hij ging daarheen, om ons plaats te bereiden, en hij zal ons eens tot zich nemen, opdat wij zijn, daar hij is, in het vaderlijke huis daarboven, waar vele woningen zijn. Ware JEZUS niet opgestaan, ja! dan zouden wij daarop geene hoop hebben, want wie zou ons iets kunnen melden van den hemel en onze inwoning in denzelven, dan Hij, die van daar is neêrgedaald en derwaarts weder is opgevaren? En nu hij het gezegd heeft, die dood was en leeft, nu gelooven wij, dat ook wij zullen leven met Hem.

Zalige overtuiging, niet slechts, als ware dezelve eene bijzondere openbaring, in een helder oogenblik aan dezen of genen geschonken, maar duidelijk uitgesproken in het woord, dáár voor u geopend, aan het kind bekend, even als aan den grijsaard. Die hope des beteren levens is thans het eigendom van elken Christen, die in JEZUS gelooft.

En waarin zal dat leven bestaan? Geliefden! hier schemert nog onze kennis. Toen gij kind waart, kondet gij u toen voorstellen, hoe gij als man zijn zoudet;

toen bleef gij immers altijd hechten aan uwe kinderlijke beelden? En hoe zouden wij dan hier de eeuwigheid bevatten? Voorzeker, wij kunnen het niet; en toch leert de Bijbel er ons zooveel van, als wij bevatten kunnen.

Het is de inwoning in het vaderlijke huis. Onder dit beeld heeft Jezus het voorgesteld; en zijn Apostel heeft er bijgevoegd: *wij zullen God zien, gelijk Hij is.* — Aan deze twee trekken hebben wij genoeg.

Dan zal onze vreemdelingsreis ten einde zijn; onze eerste opvoeding is afgelopen, en, na de leerschool der aarde, wacht ons het vaderlijke huis. — Dáár is men ten einde aller zorg en kommer. Hier wisselen vreugde en droefheid elkander af en die wisseling is het erfdeel van den mensch. Zoowel de trek der vreugd op het gelaat, als de traan in het oog, voegen u beurtelings, kinderen van het stof; maar dáár zullen alle tranen van de oogen zijn afgewischt, en ongemengd genot wordt in het vaderlijke huis genoten. — Hier leeft eene maatschappij van goeden en kwaden, en elk onzer brengt zijn aandeel bij aan de reeks der ondeugden. Maar dáár zijn de boozen uit het vaderlijke huis gesloten; en verbeeldt u, zoo gij kunt, eene maatschappij, enkel van reinen en geheiligden. Welk een omgang moet het daar zijn! met heiligen, ja, met de Engelen, wat zeg ik? met Christus, met God!

Want daar zult gij God zien, van aangezicht tot aangezicht. Onze gedachte verliest zich bij dat denkbeeld. — Hoeveel toch wordt daartoe niet vereischt! Met onze tegenwoordige krachten, vermogens en den indruk

der zinnenwereld, zijn wij nog niet geschikt om God te zien; maar als wij sterven in den Heer, dan wordt onze opvoeding niet afgebroken, doch voortgezet. De vermogens en talenten, die zich hier reeds ontwikkelden, maar in deze aardse hutte, bij den tegenstand des ligchaams en der zinnenwereld, zoo vele hinderpalen ontmoeteden, zullen daar, ontdaan van alles, wat bekrompen was en nietig, zich reiner en edeler en vrijer ontwikkelen. En verbeeldt u dan die kennis verrijkt, dat oordeel gezuiverd, dien wil geheiligd, dien smaak veredeld, alles eene strekking hebbende tot de geheele ontwikkeling van den menschelijken aanleg in deszelfs reinheid, onzondigheid en verhevenheid, tot de nadering van den mensch aan zijne ware bestemming! — O! wat ligt daar niet in! Gel.! — Niet afgeleid te worden door verkeerde indrukken en den omgang met zondaren, maar met Heiligen en Engelen dagelijks te verkeeren, en van dage tot dage het volmaakte voorbeeld zich voor te stellen, God te zien van aangezigt tot aangezigt, met hem om te gaan, gelijk een vriend met zijne vrienden, gelijk de Apostelen met JESUS; dat, dat zal uw deel zijn in den hemel. Br. en Z.! Ja, nu reeds is die ontwikkeling aanvankelijk het deel uwer in CHRISTUS ontslapene vrienden. Zij zijn met God, en zij wachten u daar bij hen. — Wie roept bij dat vooruitzicht niet met een' JOH uit: *hoe smacht het verlangen in mijnen boezem!*

III.

Toeh.! Is deze uwe gemoedsstemming, vergunt mij dan, ten slotte mijner rede, u op te wekken, tot

die gevoelens, welke ons betamen, als geroepen tot de hope des beteren levens.

Het is toch eene heerlijke hoop, die ons in het Evangelie is gegeven! Gij behoort dan reeds hier op aarde tot eene hoogere wereld; er is ook voor u een beter leven aanstaande. Zal het wel noodig zijn, dat ik u toeroep: dankt daar God voor, te midden van de aardsche zorgen! dankt er JESUS voor, die u met God wilde verzoenen? Christenen! zoodra gij de hooge waarde dier Christelijke hoop gevoelt, zult gij wel tot die dankbaarheid gestemd zijn; maar gij wenscht welligt te weten, waarin die dankbaarheid zich moet openbaren. Daartoe roep ik u toe: *leeft hier zóó, dat gij die hope des beteren levens in u moogt aankweeken.* Die hoop toch moet geenszins het gevolg zijn van rampspoed en lijden, waardoor gij verdriet krijgt in dit aardsche leven, maar zij moet het gevolg zijn van het gevoel en de bewustheid onzer ware bestemming voor de eeuwigheid.

En die bewustheid mist gij, en gij kunt dus die hope niet voeden, zondaren! die, aan de aarde geketend, alleen leeft voor het zinnelijke genot. Ook u roept de naderende lente het denkbeeld voor den geest: gij zult eens herleven! Leest dan toch in dat boek der natuur, wat gij misschien in den Bijbel voorbij ziet, en deze lente zij u tot opwekking van een' hemelschen zin. — Vraagt het ernstig en waarheidlievend u zelven af, of gij daaraan uw leven geheiligd hebt in den winter, die nu weer voorbij is? Beproeft uw hart naauwgezet in betrek-

king tot dit laatst verloopene tijdperk, door u de vraag te beantwoorden, of gij de bewustheid hebt, dat gij in den vervlogenen winter úw hart voor de eeuwigheid hebt trachten te vormen? Bedriegt u zelve niet, want wie hier de taak des hemels niet aanvangt, zal daar vreemdeling zijn. Hij voegt daar niet en wordt buitengeworpen, dáár, waar weening zijn zal. Leeft dan veeleer in gemeenschap met den hemel, en tracht uw geheele leven, als voorbereiding voor een beter leven, als vorming voor uwe volgende betrekking, u voor te stellen. Dan zal dat oogpunt vruchtbaar worden voor geheel uw bestaan, en geheel uw leven heiligen door een' hooger zin. — Maar gevoelt dan tevens, wat er toe behoort, om zóó te leven en zóó gestemd te zijn. Want wie zich geroepen gevoelt tot de eeuwigheid, waar hij God zal aanschouwen, hij wachte zich voor de zonde; en ziedaar een krachtig wapen in dit leven. — Hij stelt zich het beeld van den heiligen God voor oogen, die te rein is, dan dat hij het kwade zou zien; en zoekt zich daarnaar te vormen, zoo als het zich in JEZUS CHRISTUS aanschouwelijk heeft geopenbaard. — Tracht dan ook gij, waar uw geweten u beschuldigt, en die hope u ontzegt, reeds op aarde, met berouw over de zonde, de toevlugt te nemen tot het bloed der verzoening. Leeft daartoe veel in gemeenschap met God, in het stille gebed; dan wordt gij meer geschikt om God te zien.

Maar weet dan ook, wat gij aan uwe eigene vorming verschuldigd zijt. Gevoelt, dat gij uwe vermogens moet ontwikkelen, in betrekking tot dat betere

leven. Aan elk uwer is eene betrekking op aarde aangewezen, en wie deze regt tracht te vervullen, vormt zich ook voor eene hoogere betrekking. Alles toch, wat op aarde onze bezigheid is, elke pligt, die hier in verschillende, huisselijke of maatschappelijke, betrekking van ons geëischt wordt; elke bezigheid des dagelijkschen levens, dit alles kan daarmede in verband gebragt worden. — Dan werkt men voor de aarde, maar met een hooger beginsel. Dan zoekt men al zijne vermogens en krachten te richten op het ware, edele, schoone en goede, en van al het lage en zondige af te keeren. Dan zult gij uw verstand niet verrijken, zonder tevens uwe godsdienstige kennis te vermeerderen; want die kennis zal u in het vaderlijke huis te stade komen; en hoe meer gij ook het hoogste beginsel in u, het zedelijke en godsdienstige beginsel, hebt veredeld, des te vatbaarder zult gij zijn voor de inwoning in dat vaderlijke huis.

Broeders en Zusters! welk een spoorslag, om de talenten en vermogens, ons door God gegeven, niet ongebruikt te laten liggen. Zij zijn u niet slechts geschonken, om ze voor de aarde aan te leggen. Zij moeten ook vruchten dragen voor uwe volgende bestemming. Houdt dat in het oog, dan zal de Godsdienst de rigting geven aan al uwe werkzaamheden en onder de bezigheden des levens uw hart en uw bestaan verheffen. Dan vervult gij met een' hemelschen zin ook uwe huisselijke, maatschappelijke en burgerlijke betrekkingen. — Ouders! dan wekt gij dat hoogere beginsel reeds vroeg op in het

gemoed uwer kinderen, en gaat door uw voorbeeld daarin voor; en gij zelve gevoelt dan, deze leerschool nog te behoeven, zoo lang God u daarin plaatst.

*Zoo vatbaar geworden voor een beter leven, be-
moedigt gij u met die hoop ook onder lijden.* Nog
zijn er jobs op deze aarde. Nog gaat de beker des
lijdens rond, en de rampen des levens zijn nog uw
erfdeel. Waar is er dan kracht en moed, anders
dan in het geloof aan God en Jezus, dan in de hope
des beteren levens, indien gij die zoekt door geloof
in Jezus?

Gaat het u, als job, en ziet gij geen uitzigt voor
u en de uwen, ook bij ziekten en kwalen des lig-
chaams; of wordt de hoop voor deze aarde u be-
nomen; rigt dan het oog op dat betere leven, dat
u als uwe erfenis is weggelegd. Uw Verlosser leeft,
geloovige Christen en Christinne! en hij zal eens uw
stof doen verrijzen, en gij zult dan, vrij van een
zwak ligchaam, God aanschouwen. Versterkt dat
veel door het gevierde Paaschfeest, ook onder de
rampen des levens. — Gij wandelt dan aan zijne
hand uw leven ten einde.

Treurt gij over het gemis van hen, die in den
Heere ontsliepen; Jezus riep u toe op het Paasch-
feest: *Ik leef en gij zult leven.* En gaat dan, ook
als de lente nadert, daar in de opene natuur, wel-
ke ten leven herrijst, het geloof aan opstanding en
onsterfelijkheid in u versterken. Elke plant en elke
grasscheut, vooral elke graanhalm, wekke dat geloof
in u op. Zij zijn u het beeld der herleving van u

en de uwen. En zou men dwaas handelen, indien men den man in de maatschappij wilde terughalen tot zijne kinderlijke spelen; roept gij dan ook uwe vrome afgestorvenen niet terug op eene aarde, waar zij niet meer voegen. Zij zijn u reeds verre vooruit; tracht gij slechts *hen* na te volgen door het kinderlijke geloof, en tot hen te naderen.

Dan zal die hope des beteren levens u sterken en bemoedigen; — en als gij dan in het geloof aan *JEZUS*, vroeger of later, uwe oogen zult sluiten, laat dan — met stillen eerbied — op uwe grafzerk plaatsen:

*Ik weet, mijn Verlosser leeft,
En ik zal leven.*

Amen.

L E E R R E D E

OVER

MATTH. VI: 10^b.

OVER DE EERBIEDIGING EN VOLBRENGING VAN GODS' WIL

DOOR DE BEWONERS DER AARDE,

IN NAVOLGING DER HEMELLINGEN.

GEZANG LXXXIX: 1, 10.

GEZANG LXXIX: 5.

PSALM LXXXVI: 6.

LEERREDE ⁽¹⁾

OVER

MATTH. VI: 10^b.

» *Uwe wille geschiede, gelijk in den Hemel, (alzo) ook op de aarde.* »

Er is onder de vele lessen onzer zedelijke opvoeding hier op aarde, welke het Evangelie ons voorschrijft, wel naauwelijks eene, die moeilijker te leeren is, dan die der *zelfsverloochening*. — Zoo gaarne toch volgen wij in ons leven het pad, dat wij ons zelven banen, volbrengen de plannen, en verwezenlijken de uitzigten en de hoop, die wij ons zelven vormen. Er is zoo veel in onze neigingen en beginselen, in ligchaam en ziel, in zinnelijkheid en aardschgezindheid, dat ons uitlokt het ontwerp onzes levens zelve te beramen; en echter noodzakelijk is ons de dagelijksche strijd der zelfsverloochening; want de mensch heeft schikkingen des harten, maar de Heere stiert zijnen gang. Anders dan *wij* wenschen en begeeren, staat er dikwijls geschreven in het boek van Gods raadsbesluiten over ons. Een enkele wenk van Hem, en daar verdwijnen onze

(¹) Uitgesproken te *Utrecht*, in de *Domkerk*, den 6 Mei 1838, kort na het verlies van een eenig Dochtertje, dat in vroegen leeftijd aan ons ouderhart ontrukkt werd.

plannen, onze uitzigten, onze hoop. Teleurstelling is zoo vaak het lot van ons aardsche leven. Dan wordt er zelfsverloochening van ons geëischt, en dat valt ons zoo zwaar en zoo bang.

Br. en Z.! hoe ging het U in die school? — Wie onder ons is toch eenigermate in jaren gevorderd, die in dezelve vreemdeling is? Wien troffen geene teleurstellingen? en hoe waart gij dan gestemd in die moeilijke oogenblikken? — Zij zal ons ook nog wel meermalen in dit leven worden opgelegd, die moeilijke les. Maar heil ons! Hij, die ons in die school der beproeving, der verzaking van eigen' wil en eigene wenschen, inleidt, leert ons tevens in zijn Evangelie, hoe wij ons in dezelve gedragen moeten, hoe wij die zelfsverloochening leeren kunnen. — Welkom zij het dan ook ulieden, indien ik heden aan de behoeften van mijn eigen hart trachte te voldoen door u en mij zelven op dat Evangelie te wijzen, u en mij zelven te herinneren, hoe wij die verzaking van eigen' wil, die teleurstellingen, moeten leeren oefenen, en ons onder dezelve op aarde moeten gedragen. De kracht tot die oefening daalt alleen van Hem af, tot wien ons ootmoedig gebed opklimme.

Ziet daar de bede, die ons leert, hoe wij, op den weg des levens, in vereeniging met God en zijnen heiligen wil moeten leven. Zij staat daar opgeteekend in de Bergrede van JEZUS. — Gij kent die zaakrijke en veel omvattende rede van den Verlosser tot zijne leerlingen. Zij verkondigt in de eenvoudigste

taal des levens de verhevenste waarheden van het koningrijk Gods op aarde, vooral eene Zedeleer, zoo als zij nog nimmer op aarde gehoord was. Het is het dagelijksche leven van den hemelburger op aarde, het is dus ons leven uit een hooger oogpunt, in verband tot de Godsdienst en aan dezelve geheiligd, hetwelk hier aanschouwelijk wordt voor oogen gesteld. Uitwendig ziet gij daar het dagelijksche bestaan van den mensch geschetst; maar dringt gij dieper in, dan ontmoet gij de zuiverste beginselen van Christelijke deugd en godzaligheid, die dat bestaan moeten bezielen, en op den bodem dezer Rede liggen de diepten Gods voor oogen. De band nu, die dat alles verbindt, is deze: de Bergrede bevat levensregelen voor de leden van het Godsrijk op aarde.

Hoe kon in zulk een geheel de groote les des gebeds ontbreken? die gemeenschapsoefening van den Christen met God, zijnen vader; dat voedsel voor zijn geestelijk leven; de toevlugt in den nood en het groote hulpmiddel, om hemel en aarde aan elkander te verbinden en als één huisgezin voor te stellen; zoo als het hier beneden de school is en daarboven de bestemming. Neen! dat heilige onderwerp kon de Heiland niet voorbij zien. Hij deelde het zijnen leerlingen mede en onderrigt hun tevens, *hoe* zij bidden moeten. — Hij waarschuwt hen tegen die lang gerekte en herhalende gebeden der Farizeëen, wijst hen op het stille gebed in de binnenkamer, als de heilige plaats der verkeerung met God; en nu geeft hij hun een voorschrift, hoe zij kort en zaakrijk, veel omvattend en eerbiedig, hunne belangen aan God mogen opdragen.

JEZUS zelf, hij bad dit voor en met hen, — en wij zien hem dáár op den berg, zoo als hij met ernst en eerbied, met eenvoud en vertrouwen, met een' heiligen zin, oog en hart ten hemel verheft, en zoo als zijn blik de leerlingen, die hem omringen, stemt tot het gebed, gelijk zij nog nimmer gebeden hadden. Eene biddende schare, dáár op den berg, en JEZUS hun voorganger, met de aarde als onder zich, en den hemel als in hunne nabijheid! wie onzer zou niet gewenscht hebben, dáár dat gebed te hebben hooren uitspreken?

Maar hij heeft het ons nagelaten, en wij mogen het bezigen in navolging van hem, om daarnaar onze gebeden in te rigten, om van JEZUS te leeren, hoe wij kort en met ernst en vertrouwen moeten bidden. — Hij schikte zich naar de behoeften zijner toehoorders, en het moge dan al waar zijn, dat er eene en' andere bede-in voorkomt, die uit de Joodsche gebedsvoorschriften ontleend is, dwalend is het gevoelen van hen, die meenen, dat elke bede de aanhef geweest zij van eene der Joodsche gebeden.

Na de spraakwending tot God, zoo kort en kernachtig, als eerbiedig, kinderlijk en in den geest van het Evangelie, waarbij hij God leert aanspreken, als *onzen Vader, die in den hemel is*, volgen zes bedden, welke alles omvatten, wat de Christen op aarde van God heeft te vragen. De drie eerste, in den toon der lofverheffing, betreffen de bevordering van Gods zaak en rijk op aarde; *Geheilgd worde uw naam! kome uw rijk op aarde! geschiede uw wil, als in den hemel, ook op aarde!* en de Christen, die het

bidt, drukt daardoor de stemming uit van zijn hart, opdat hij zelf meer en meer aan die belangen bevorderlijk zij! — En alle deze beden staan in verband tot de openbaring en vestiging van dat Godsrijk op aarde.

Maar hoe! bidt dan de Christen in die bede, welke wij u thans ten onderwerp onzer rede hebben voorgelezen, dat Gods wil moge geschieden op aarde, als of Gods wil hier zou kunnen worden gestuit? Is Hij niet de Almagtige, die zijn welbehagen doet, en zal de nietige mensch hem daarin tegenstaan? Ver-raadt die bede niet veeleer twijfel aan het albestuur van God, als of de Christen dat van God moet af-smeeken? — Verre van daar, Geliefden! Het is de bede van een kind tot zijn' vader, dat wenscht in den vaderlijken wil kinderlijk te berusten, dien te eerbiedigen, als beter dan de zijne, en dien zelf te volbrengen. Zij zegt: *Vader in den hemel! Uw wil geschiede, worde geëerbiedigd en volbragt* (want deze beide denkbelden liggen in dit woord besloten,) door menschen op aarde, gelijk die geschiedt, dat is, geëerbiedigd en volbragt wordt in den hemel! — Voorzeker zulk eene bede voegt in den mond van het kind!

Ja! zij voegt ook op onze lippen, Gel.! want zij wekt in ons de bewustheid op, hoe wij Gods beschikkingen over ons moeten beschouwen. Zij doet ons van God de regte stemming onzer harten afvragen, de eerbiediging van zijn welbehagen over ons en de wereld. Zij leert ons onzen eigen' wil, onze plannen en voornemens onderwerpen aan dien

van den besten vader, en zij legt ons tevens de bede in den mond, dat ook wij dien mogen volbrengen, met gewilligheid en vertrouwen.— Tot die stemming wensch ik u en mij zelven op te wekken, mijne Broeders en Zusters! Aan dat woord heb ik in deze ure behoefte voor mijn hart; en ik weet, dat wij allen, die CHRISTUS belijden, daaraan behoefte hebben in geheel ons leven. Volgt mij dan, wanneer ik tot u spreek *over de eerbiediging en volbrenging van Gods wil op aarde, in navolging der hemellingen*. Ik zal dit onderwerp in drie hoofpunten ontwikkelen:

1. Hemellingen eerbiedigen en volbrengen Gods wil.

2. Naar die hemellingen moeten de bewoners der aarde, de burgers van het Godsrijk, zich leeren vormen.

3. Die moeilijke les wordt meest geleerd in gemeenschapsoefening met God door het gebed, en door deze bede wordt ons hart daartoe gestemd.

I.

Ja! daar boven eerbiedigen en volbrengen de Hemellingen den wil van God.

Weinig weten wij, bewoners van het stof, die in dit aardse ligchaam inwonen, en alles door de zinnen waarnemen, van de hoogere geestenwereld. Behoort de mensch wel is waar tot dezelve door het hoogere beginsel in hem, hij kent toch nauwelijks den aard en de werking van dat beginsel, en zou hij dan niet veeleer vreemdeling zijn in de wereld dier reine geesten, die niet in het stoffelijke kleed gehuld zijn? Waar de Bijbel ons in die gees-

tenwereld als inleidt, en ons uitzigten in dezelve opent, daar schikt dezelve zich naar onze behoeften, en bezigt aardsche beelden en zinnelijke voorstellingen, van het leven der menschen ontleend, om datgene, wat buiten den kring onzer bevatting ligt, eenigermate begrijpelijk te maken voor den mensch. Maar dezelve geeft ons daardoor tevens zoovele wenken, om niet nieuwsgierig te willen indringen in hetgeen ons hier niet geopenbaard is, en om tevens hier ons heimwee op te wekken naar het betere vaderland in de geestenwereld. — Intusschen met die kennis is de mensch niet tevreden. Van hier zoovele droomen van Dweepers en Geestenzieners, die naar de indrukken eener opgewondene verbeelding zich die hoogere wereld schetsen.

Doch zegt dan, vraagt gij welligt, dat Evangelie, die boodschap uit de geestenwereld, ons niets van het bestaan, de werkzaamheid en de bestemming der hemellingen, waartoe het ons tracht te verheffen. Ja, Toehoorders! het moge ons, die immer stamelen, waar wij op aarde over dezelve spreken, den *aard* der hemellingen verborgen laten, en als in raadselen inkleeden, het zegt ons genoegzaam van derzelver *zedelijk bestaan* en zedelijke werkzaamheid. — Dat willen wij opnemen, waar wij nagaan, *hoedanig* dit is, en *wie* dit wordt toegeschreven.

Waar wij toch aan den Bijbel vragen, *hoedanig het zedelijke bestaan en de zedelijke werkzaamheid der Hemellingen is*; dan lost alles zich op in één beginsel, ons hier door den Zaligmaker, die uit den hemel was, medegedeeld: in den hemel geschiedt de wil van God.

Daarin bestaat der Hemellingen hoofdbezigheid. — Door den wil van God verstaan wij zijn welbehagen, zijn besluit omtrent alles, wat gebeurt op de wereld. Zijn wil toch bestiert het heelal in hemel en aarde, en de geestenwereld daarboven en de zinnenwereld hier beneden, en zoovele werelden, als in de planeten, die wij aanschouwen, mogten aanwezig zijn, zij ontstaan en verdwijnen; zij worden geregeld en bestierd door dienzelfden wil, die de starren bij namen roept, en derzelve loop regelt, en buiten welken geen vogeltje, en geen haar van ons hoofd, neêrvalt op aarde.

Die wil nu geschiedt door de Hemellingen. Zij *eerbiedigen* denzelven, omdat zij dieper inzien in het plan der Godheid, en daarin wijsheid en liefde eerbiedigen. En zouden zij dan niet het raadsel der eeuwen, de verlossing eener zondige wereld door den Zoon van Gods liefde, eerbiedig huldigen en vol bewondering nedervallen voor Hem, voor wiens troon zij het lied aanheffen: *Heilig, heilig, heilig is de Heer der heerscharen?* — Maar wij zoeken bij hen niet slechts eerbiediging van dien wil; die *geschiedt* ook door hen, want zij volbrengen denzelven. Geropen in de geestenwereld tot de hooge eer, om de gezanten en dienaars van God te zijn, zijn zij het ook in de uitvoering van dien wil. Wat zij doen, weten wij niet; en wij laten de spelingen des vernufts varen, die hunne taak zouden willen beschrijven; en of zij onzichtbaar de gansche schepping doorzweven, en soms ook op aarde nederdalen, wij willen het niet vragen; maar dit weten wij, dat dáár in den Hemel, welligt in verschillende betrekking de

uitvoering der Goddelijke raadsbesluiten met ijver en vaardigheid, de groote harmonie daarstelt in de wereld der geesten; dat zij geheel in eenstemmigheid zijn met den wil van God.

En *wie* zijn dan die Hemellingen, die bewoners der geestenwereld, die den wil van God daarboven volbrengen? — Aan wie denken wij eerder, dan aan de *Engelen*, de troongeesten Gods, de onmiddellijke dienaars des Allerhoogste. Zij mogen dan als zoodanig geschapene geesten, of gezaligden van vroegere werelden, zijn; zijn zij niet allen gediensstige geesten, die tot dienst uitgezonden worden, om dergenen wille, die de zaligheid beërven zullen? En wanneer de oorkonden des ouden Verbonds ons telkens, waar Gods wil en bevelen op aarde moeten worden uitgevoerd, die Engelen voorstellen, als zijne gezanten; hoe kunnen wij dan twijfelen, of zij in de volbrenging zijner bevelen, ook in den hemel hunne hoofdbezigheid vinden? Zij ontvangen die, als door éénen wenk, en volbrengen dezelve door de schepping; want Hij, die zijne Engelen maakt geesten, bezigt hen tot uitvoering van zijnen raad. — Wij weten het niet, of zij, onzichtbaar, als geesten, ons vaak op aarde omringen, of zij de zielen der vromen, wanneer deze op aarde ontslapen, inleiden in de hemelsche woningen; maar dit weten wij, dat zij met vreugde en ijver alles verrigten, wat Hij beveelt, en ootmoedig, geduldig en vertrouwend Gods beschikkingen eerbiedigen, en daarbij voor den troon het Hallelujah aanheffen.

Maar tot de Hemellingen behooren ook de *gezalig-*

den van deze aarde; die gansche schare van gekochten door het Lam, die daar gedurende den loop der eeuwen verzameld is; ook onze ontslapene vromen, Br. en Z.! tot wie ook het woord gerigt werd: *heden zult gij met mij in het Paradijs zijn*. Zij zijn daar met HENOCH, ABRAHAM en JOB, aangeland in het vaderland der ruste. Ook zij volbrengen dáár, voor den troon, den wil van God. Duidelijker dan op aarde, zien zij in het plan der Godheid, ook in de wijsheid, die hun aardsche leven regelde, in. Reeds hebben zij aardschen wil afgelegd, en verheven boven de teleurstellingen der aarde, volbrengen zij dien wil, welligt ook omtrent hunne betrekkingen, die nog op aarde zijn.

En wanneer wij aan die Gezaligden, als Hemellingen, denken, waarom zouden wij dan in de heilige volbrenging van Gods wil niet inzonderheid denken aan de zielen der *vroeg gestorvene kinderen*, aan die gansche schare derzelver, die dáár reeds door den loop der eeuwen verzameld is? — Ouders! ons oog weent, en ons hart bloedt, wanneer de Hemel ons die offers op aarde voor zich afvraagt, en wij de lust onzes levens in het stille graf bergen. Diep, diep dringt die wond in onze ziel. — Maar rigten wij onzen blik naar boven. Zij verlieten de aarde, éér de zonde hunnen wil bedierf. De neigingen en begeerten, de driften en hartstogten, werkten nog niet redelijk, noch met bewustheid, in hen, en zóó, nog niet bedorven door de aarde, werden zij vroegtijdig verplant in dat betere Vaderland, om dáár eene heilige en reine opvoeding te ontvangen. — Zij

blijven dáár geene kinderen, maar hunne zielen worden ontwikkeld; niet aardsch, maar hemelsch; in den kring, niet van zondige menschen, gelijk wij zijn, maar van Engelen en gezaligden. Zij worden niet gewend, gelijk het hun bij een langer leven op aarde zou gegaan zijn, aan het toegeven aan eigen' zin en wil, maar van de eerste zedelijke ontwikkeling af wordt hun wil geheiligd, naar den wil van God en van den Verlosser, die hen kocht met zijn bloed. Zouden zij niet behooren onder die gezaligden, welke, bij verdere opvoeding, reiner en vollediger Gods wil helpen volbrengen, dan eenig ander aardbewoner, die nog zoo vele aardsche begeerten moet afleggen? — O! voor hoe veel reiner genot zijn zij vatbaar! Hoe verre zijn zij, die wij *hier* beneden ons zagen, al ras ons vooruit! En als daar boven hunne opvoeding voltooid wordt, zou dan de gedachte ons niet streelen, dat de zielen van hen, die als jonge kinderen de aarde verlieten, na hemelsche opvoeding, welligt door JOHANNES ⁽¹⁾ bedoeld zijn, waar hij spreekt van die honderd vier en veertig duizend, hebbende den naam des Vaders geschreven op hunne voorhoofden; die zingen een nieuw gezang voor den troon; die aan de aarde ontkocht zijn en gekocht uit de menschen, als eerstelingen Godes, om, als onbevleken voor den troon, het Lam te volgen, waar het heen gaat, en de lijfstoet te zijn van den Verlosser, wiens wil zij meer onmiddellijk volbrengen.

Ons oog dan naar boven, op aarde met mij treurende

(¹) Openb. XIV: 1 verv.

ouders! Hier missen wij die lievelingen, maar als zij ons eens inwachten daar boven, dan zullen zij ons welligt tot het Lam geleiden, en van hen zullen wij leeren, hoe wij den wil van God moeten volbrengen.

II.

Onze gedachte verplaatste ons in den Hemel! — Maar wij moeten terug naar de aarde, omdat wij nog inwoners zijn van het stof. En toch er bestaat voor den Christen een band tusschen hemel en aarde, een ladder van hier naar ginds, en die band ligt in de gezaligden en de Engelen. Zij zijn ons voorbeeld, en daarop wilde ik u en mij zelve wijzen. — Laat mij dan u in het tweede deel voorstellen: *hoe de aardbewoners, welke burgers van het Godsrijk worden willen, zich naar die hemellingen moeten leeren vormen, in de eerbiediging en volbrenging van Gods wil.*

Wij vormen ons zoo dikwijls onze voorstellingen en denkbeelden omtrent den hemel en de hemellingen naar de aarde, en wij brengen in onze verbeelding zoo ligtelijk het aardsche op den hemel over. — Dat is zoo natuurlijk, G. wegens onzen zinnelijken toestand. Maar laat ons behoedzaam zijn in deze overbrenging: ook het Evangelie bedient zich van aardsche beelden, om het geestelijke en de geestenwereld ons eeniger mate verstaanbaar te maken. Indien wij echter niet blijven hangen aan de klanken, en dieper doordringen, Br. en Z.! dan zien wij, dat de mensch in zijn zedelijk bestaan en zijne vorming, daar op de hemellingen gewezen wordt. —

En waar meer, dan in deze bede, heeft JESUS ons geleerd, waarin onze zedelijke opvoeding bestaat? waar nadrukkelijker, dan hier, door een' enkelen wenk, ons herinnerd, dat de burgers van zijn Rijk zich in de eerbiediging en volbrenging van Gods wil naar de Hemellingen moeten vormen. Daarop peinze onze aandacht, waar wij nagaan, *waarom* wij zulks verplicht zijn, en *waarin* dat bestaat.

Zoudt gij nog moeten omzien naar de gronden, die ons dringen, om als zoodanig de Hemellingen te volgen; of voelt gij daarin niet uwe roeping gelegen, *wegens het volmaakter voorbeeld, dat zij ons geven?* — Diep in onze menschelijke natuur zetelt de zucht tot navolging. Daarom volgen wij zoo gereedelijk de kwade voorbeelden na, en hierdoor krijgt de zonde voedsel in ons hart en onzen wandel. En als gij dan, o zondaar! te midden eener zondige wereld gewezen wordt op heilige voorbeelden, die u toonen, hoe uw zedelijk bestaan moet worden ingerigt, zoudt gij dan niet verplicht zijn, die aanwijzing Gods op te volgen, welke alleen bedoelt, dat gij zoudt volmaakt worden, gelijk uw hemelsche Vader volmaakt is? — Ziet gij verder op de *bedoeling van het Godsrijk, waartoe JESUS u oproept*, ook daarin vindt gij een' grond van verplichting. Wat wil toch dat Evangelie anders, dan u hier te vormen tot burgers van een Koningrijk der Hemelen op aarde, van die zedelijke maatschappij, die hier voor den hemel verzameld wordt? Wilt gij dan onderdanen worden van dat Rijk, het oog gerigt op hen, die het in hooger stand reeds geworden zijn! Van

hen geleerd, dat ééne beginsel in onze harten aan te kweeken, hetwelk beslist voor de stemming van ons hart, en alleen rust geeft aan ons gemoed: de volbrenging van Gods wil, onvoorwaardelijk en met vertrouwen. — *En welke verplichting vindt gij daarenboven nadrukkelyker u voorgesteld in de uitspraken van Jezus.* Doorleest zijn leven en zijne leer en overal vindt gij daarvoor bewijzen. Ik verwijs u naar uw eigen Bijbelonderzoek en roepe u slechts twee bewijzen voor den geest. Hij gaf ons het voorbeeld, hoe wij op aarde naar hemellingen ons moeten vormen; hoe Gods wil onze spijsze zijn moet. In Gethsemané bad hij: *Vader! niet mijn wil geschiede, maar de Uwe!* en in deze bede legde hij ons in den mond: *Uwe wil geschiede, gelyk in den Hemel, zoo ook op aarde.* — Gevoelt gij het bij dit alles niet, dat gij het tevens *verplicht zijt uit liefde tot u zelven, wegens het heil daar aan verbonden?* Leeren wij toch hier van de hemellingen onzen wil te verloochenen, waar die in strijd is met Gods wil, en aan dien ons te onderwerpen, dien te eerbiedigen, dien te volbrengen; dan eerst keert de rust hier terug in het geschokte gemoed; dan zijn de teleurstellingen der aarde ons vaderlijke beproevingen van onze gehoorzaamheid aan God; er ontwaakt een hemelsche zin in ons, en die heiligt geheel ons bestaan, zoodat wij dáár geene vreemdelingen meer zijn zullen, als de dood ook ons overbrengt in het vaderlijke huis.

Wenscht gij dat zalige bestaan ook voor u, Gel. dan zult gij niet weigeren u te vormen naar het voorbeeld der Engelen, die dienaren Gods. — Gij, kinderen

van het stof! zoudt gij dan naar de gezaligden, en onder hen ook naar uwe betrekkingen en bloedverwanten, die u op aarde zoo dierbaar waren, u niet willen vormen? Zoudt gij aan hen die hulde, als aan hoogere geesten, niet willen toebrengen? Wat zeg ik? Ouders! zouden wij weigeren te leeren van onze kinderen, die ons al ras vooruit zijn zullen op de bane der heiliging, en van wie de groote kindervriend zeide: *Laat de kinderen tot mij komen; want derzulken is het Koninkrijk der hemelen?* Want ook onze vroeg gestorvene kinderen riep hij zoo tot zich, en ons wijst hij op hun voorbeeld.

2. Maar gij vraagt: hoe kunnen wij, nog gekneld door de banden van het stof, naar die geesten ons vormen? Welaan! laat ons ook overwegen, *waarin die navolging der hemellingen bestaat.* — Eene andere is de taak van de bewoners des hemels en eene andere van die der aarde. Hier moeten wij burgers der aarde blijven, en het is niet in hunne werkzaamheden en verrigtingen, dat wij de hemellingen moeten navolgen; maar wij vormen ons naar hen, door datzelfde *zedelijke beginsel* in ons aan te kweken en heerschend te maken, hetwelk hen bezielt, t. w. eerbiediging en volbrenging van den wil van God. Dat kunnen wij zoo wel op aarde doen, als in den hemel. — Wij willen ook dit in eenige trekken ontwikkelen.

Hij, die de hemellingen in eerbiediging van Gods wil navolgt, leeft niet alleen voor de aarde, maar tracht hier een' hemelschen zin in zich op te wekken. — Br. en Z.! wij gevoelen het dan, dat het hier niet de

plaats is onzer bestemming ; dat dit aardse leven in verband staat met onze hogere bestemming; dat genot en vervulling van eigene wenschen niet het hoofddoel onzes levens zijn kan. Neen! eene hogere wijsheid eischt van ons, wat zij in hare dienst voor ons noodig keurt. God heeft met liefde en alwetendheid dat levenspad voor ons afgebakend, wat voor ons het beste is. Ook door ons leven, en onze lotgevallen wil God zijnen wil volbrengen, en daaraan moeten al die lotgevallen dienstbaar zijn; want boven het beginsel van genot en eigen' wil, van aardse inzichten en berekeningen, geldt een hogere, een hemelsche zin, die ons op aarde getrouw maakt in al onze pligten, en ons gedurig doet vragen, niet slechts: wat wensch ik voor mij? maar, wat wil God van mij?

Die gedachte aan Gods wil in onzen levensloop, en de lust om dien te volbrengen, doet ons ook al de pligten, waartoe wij geroepen worden, op aarde ijverig en met geestkracht volbrengen. — De monnik, zoowel als de dweeper, moge zich aan de aarde en de pligten der aarde, der zamenleving en des maatschappelijken levens, onttrekken; wij niet aldus, mijne Br. en Z.! zoover wij de hemellingen willen navolgen. Deze leven voor de wereld der geesten, omdat zij bewoners derzelve zijn; ons plaatste God op aarde in den huisselijken en maatschappelijken kring, en hij wil, dat wij, onder al zijne leidingen, hier onze pligten vervullen, met dezelfde bereidvaardigheid en denzelfden ijver, als waarmede zij voor den hemel leven. Die wil is onze wet, gedachtig, dat wie hier niet leeft voor de aarde, schoon met een' hemelschen

zin, hier ook niet leeft voor den hemel. — Ziet het in het voorbeeld der Engelen, wier verschijning op aarde, in den Bijbel ons geboekt, om Gods wil jegens menschen te volbrengen, zinnelijk tot ons spreekt, ons opwekt, dat wij, die nog hier beneden wonen, onze pligten jegens de aarde niet moeten verwaarloozen, en telkens ons een spoorslag is, om dezelve getrouw te vervullen.

Maar ik gevoel het, die wil van God leidt ons menigmaal langs duistere paden en in moeilijke wegen. Hij brengt over ons het leed der aarde, en weert dan van ons elk onvermengd levensgenot; 't zij de kwalen des ligchaams ons folteren, of de ziel afgemat is, bij het verlies van aardse voorregten, en, wat meer zegt, bij den dood van dierbare panden. Hoe nu zal die gedachte onder het leed ons staande houden? Zal dan de overweging, dat het de wil is van God, ons tot onverschilligheid leiden, als ware het Christenpligt, met koude gevoelloosheid ons te verheffen boven dat leed, of de slagen van een onverbiddelijk noodlot door verstroojing te verdrijven, en die sombere gedachten, die ons overal vervolgen, in uitspanning te verzetten? — Neen! de Christen is wars van ongevoeligheid. Hij voelt het leed, dat God hem toezendt. Hij denkt er op na. De scherpe wond, die hem geslagen is, valt hem pijnlijk. Hij weet, dat het gevoel hem als een edel vermogen gegeven is, en hij wil het niet verstompen, maar wel lenigen, door zijn hart te verheffen ten hemel, en ook in dat leed een' liefderijken Vader te eerbiedigen, die hem, ook bij dreigend gevaar, toeroept: *Wat is u, o mensch! vrees niet*; die wil, dat hij de vreugde

dankbaar geniete en in de smart zijne onderwerping aan hem toone.

*Maar daarom juist vervalt hij evenmin tot wanhoop of troosteloos treuren, waar Gods weg met hem in het donker is, of waar het graf zich opent voor betrekkingen, die hem ontnomen werden. Wanhoop toch sluit de hoop buiten, en voor den Christen blijft op aarde immer, naast geloof en liefde, ook de hoop overig. En wie troosteloos treurt, ziet alleen op de aarde, op het aardsche, op zich zelve. — Voorzeker, waar geen Evangelie onze steun is en onze kracht, ja, M. G.! daar blijft ons onder het lijden de wanhoop en troosteloosheid bij. Maar waar JESUS onzen blik rigt naar zijne beloften, en de Godsdienst ons sterkt, daar gevoelen wij wel diep in de ziel de grievende slagen; daar weent ons oog en zucht onze boezem; daar zijn er wel zwakke oogenblikken, waarin wij ons niet zoo goed boven het zinnelijke kunnen verheffen en alleen aan het aardsche denken; maar die oogenblikken zijn voorbijgaande, en duurzamer leeft daarentegen in ons hart de vaste overtuiging: het is toch een Vader, die uit liefde kastijdt; zijn wil is liefde. Die overtuiging doet ons aanbiddend zwijgen, maar dan ook in navolging van den volmaakten Hemelling op aarde bidden: *Vader! kan het zijn, dat deze drinkbeker voorbij ga; maar niet mijn wil geschiede; de uwe alleen!**

III.

Dat zal dan wel de groote les onzer zedelijke opvoeding op aarde zijn, Br. en Z.! en wanneer wij

die geleerd hebben, dan zal de kalnte wederkeeren in onze ziel, en wij volgen dan door geheel ons leven vertrouwend en kinderlijk aan de hand van God. Maar die les is niet zoo gemakkelijk te leeren, en ik wensch niet, dat gij dit bedehuis verlaat, eer ik u en mijzelven het voldoende hulpmiddel heb aange-
wezen, hetwelk ons daartoe dienstig is. — Ik zal dus, in het *laatste deel* mijner Rede, u dezen raad des Evangelies voorstellen: *die moeilijke les wordt het meest geleerd in gemeenschapsoefening met God door het gebed en door de hartelijke bede, welke Jezus ons in den mond legde: Vader! Uw wil geschiede, gelijk in den hemel, zoo ook door de menschen op aarde.*

1. Ja! wel *moeijelijk is die les op aarde te leeren*; zwaar is die taak. — Er is zoo veel in ligchaam en ziel, en de inwerking van beiden op elkander; in geheel ons gestel; er is zooveel in ons hart, dat zich daar tegen verzet. Het is niet maar genoeg, van die waarheid overtuigd te zijn, maar het geldt hier de toepassing derzelve in alle, ook de moeilijkste, omstandigheden van het leven. Het volstaat niet slechts, die ééns te leeren beoefenen, maar telkens op nieuw, vaak dag aan dag. Onze lotgevallen geven er ons steeds vernieuwde aanleiding toe. — En dan nog zijn wij dikwerf zoo ongelijk aan ons zelve. Ons verstand is er wel is waar van overtuigd, maar ons gevoel heeft ook deszelfs regten, en dat gevoel en die hartstogten overweldigen dikwerf de redeneringen van het verstand. Die zinnelijke natuur toch behoort tot ons wezen. Er is zooveel buiten en rondom ons, in herinnering en verbeelding, hetwelk dat verstand

doet zwijgen. Die leidingen Gods grijpen zoo dikwerf in de edelste beginselen, welke God ons inplante en welke wij niet mogen onderdrukken. — Wat is er niet al te overwinnen, eer wij die les duurzaam en bestendig geleerd hebben! Het valt ons dikwerf ook onwillekeurig zoo zwaar, ons hart van de aarde naar den hemel te verheffen. O! wat al voortdurende dagelijksche strijd, tegen het *te veel* in de droefheid.

Maar zullen wij daarom wanhopen, of wij deze les wel leeren zullen, zoodat wij dezelve immer kunnen betrachten, waar zij ons te stade komt. — Ja! wanhopen mogten wij, indien wij dit door eigene kracht moesten doen. Niet uit ons zelve, zijn wij daartoe in staat. — Onze aardschgezindheid, wat zegge ik! ons menschelijk gevoel zou daarmede in strijd zijn.

Maar ik spreek als bode des Evangelies, met dien geopenden Bijbel voor mij, en daar lees ik: *mijne genade is u genoeg, mijne kracht wordt in zwakheid volbragt*. — Dat woord geve ons moed en kracht, Broeders en Zusters! Van God is onze hulp, en hij wil daartoe ons nabij zijn. Het geduld onderlijden en de eenswillendheid met God, wordt door die gedachte, maar ook daardoor alleen, krachtig opgewekt. Daarom heeft JESUS als grondregel van ons zedelijk bestaan, niet om ons gevoel te verstompen, maar om het te leiden en te regelen en te heiligen, ons die bede in den mond gelegd, onder de weinige, die hij voorschreef, als eene der belangrijkste onzes levens, en daardoor ons hart opgeleid tot God, van wien alleen daartoe onze hulpe is.

2. *Wenscht gij dat gemoedsbestaan*, en den duur-

zamen invloed daarvan op uw leven te ondervinden, *zoeken wij dan veel die gemeenschapsoefening met God, in het gebed.* Dat hulpmiddel wensch ik u vooral aan de hand te geven, en tevens u te herinneren, hoe wij het bezigen moeten.

Er is toch niets, dat zoo zeer in staat is, onze harten van de aarde opwaarts te verheffen, dan de gemeenschap, welke onze geest hier reeds oefent met de wereld der geesten en met God, den allervolmaaktsten Geest. Daartoe nu dient het gebed. — Het stemt onze harten tot eenswillendheid met God; want in die heilige oogenblikken, wanneer wij ons buigen voor den troon, dan doen wij op aarde het werk der hemellingen; dan zijn wij in ééne taak met hen werkzaam. Bij die verhevene stemming des gemoeds gevoelen wij, meer dan anders, onze hoogere bestemming. Wij spreken toch tot Hem, die ons lot regelt, en wij weten: hij is onze Vader in den hemel, die het ware geluk van ons, zijne kinderen, bedoelt. En als die gedachte, waaraan wij bij het gebed niet twijfelen, in ons regt levendig is, o! Geliefden! dan volgen wij gemakkelijker aan de hand van den hemelschen leidsman; dan dragen wij gewilliger elken aardschen last, en wij geven met meer bereidvaardigheid elk offer, dat hij ons afvraagt, hem over. Want die Vader kent de behoeften zijner kinderen beter, dan wij ouders op aarde die der onzen.

Welaan dan, Geliefden! gewennen wij ons daartoe aan dien omgang met God en den Verlosser. — Is er wel een aandoenlijker en treffender gezigt voor den gevoeligen mensch, dan een kind, dat vertrouwend, en

openhartig nadert tot zijne ouders, om daar zijne ongehoorzaamheid te belijden, zijne behoeften te openbaren, en te vragen, al wat het noodig heeft? Daar spreekt niet de gekunstelde taal der veinzerij, maar het hart opent daar al deszelfs geheimen. — Vaders en Moeders! wie uwer zal aan hetzelfde niet uwe vergevende liefde schenken? wie niet deszelfs nooden en redelijke behoeften bevredigen? wie een steen geven voor brood?

En ziedaar dan ook het beeld van den mensch, die ootmoedig en kinderlijk bidt tot zijnen God en Vader. Dan, wanneer wij eene Christelijke stemming voor ons hart behoeven, dan in de stille binnenkamer, met een getroffen gemoed, neêr te knielen voor God; dáár, waar geen mensch op aarde ons ziet, voor Hem het geheele hart uit te storten, al onze afwijkingen te belijden, ons gebrek aan vertrouwen, aan geduld, aan eerbiediging van zijne wijsheid; dan te vragen, al wat wij behoeven; o! dat is reine wellust voor het hart, dat geeft ons te midden van het lijden de zaligste oogenblikken.

Kent gij dat bij ondervinding, Gel.! dan zult gij in die, voor uw hart zoo heilige, oogenblikken reiner en hooger voldoening gesmaakt hebben, dan de aarde u geven kon, meer heilige rust en kalmte, dan in het genot der wereld; ja! gemeenschapsoefening met de hemellingen, en voorsmaak van het leven daar boven. — Maar is die hemelsche zin, waarin de bewoners dier zalige gewesten u voorgaan, u nog bij ondervinding onbekend, dan is het welligt, omdat dit krachtige hulpmiddel door u niet wordt aangewend, omdat gij in uw dagelijksch leven niet regt *bidden* geleerd hebt.

Waarlijk, Gel. l er heerscht ook in ons bidden zooveel geesteloos en werktuigelijk Christendom, zooveel Farizeeuwsche godsdienstigheid, ja l er heerscht zooveel gebrek aan bidlust en bidzin; en hoe zou daarbij die hemelsche zin kunnen worden opgewekt? — Zegt het mij, Br. en Z. l bidt gij wel? — Maar wat vraag ik zulks? hoe zou men van eene vergadering van Christenen, die in het heiligdom is opgekomen, kunnen verwachten, dat men niet bidt! Zou men dan den dag kunnen beginnen en eindigen; zou men dan kunnen eten en drinken; zou men dan de openlijke godsdienst kunnen bijwonen, zonder te bidden? Wie is er, die hier niet zijne oogen sluit en zijne handen vouwt? — En noemt gij dat alles, bidden tot God? en verwacht gij daarvan versterking van een' hemelschen zin? Ach! gij bedriegt u. — Neen, het is geen bidden, wanneer uw geest daarbij zoo ledig blijft, dat gij na uw: *Amen*, naauwelijks meer weet, wat gij gebeden hebt; of waar gij uw formuliergebed, dat gij vroeger geleerd hebt, slechts opzegt. Het is niet genoeg, aan den morgen en aan den avond en op die bestemde uren, in die bepaalde houding des ligchaams, die voor vele jaren aangeleerde woorden uit te spreken. Daarin gaan u de hemellingen niet voor: daarin vindt uw Verlosser geene uitstorting van het hart.

Het gebed is heilige gemeenschapsoefening met God, naar het voorbeeld der hemellingen. Het is eene vrome wending en verheffing van onze ziel en van ons inwendig gemoed tot Hem, onzen Vader; en zou daaraan door die geestelooze gebeden kunnen voldaan

worden? — Vaders en Moeders! zou het u op aarde voldoen, wanneer uwe kinderen, volgens een aangeleerd voorschrift, altijd in dezelfde woorden, waarbij het harte ledig blijft, op dezelfde uren des daags en nooit anders, hunne nooden u openbaarden? Neen, het gebed bestaat niet slechts in gevouwen handen en gesloten oogen; maar in de godsdienstige verheffing van uw hart tot uwen hemelschen Vader; niet slechts in een morgen-, middag- en avondgebed, waarmede gij meent te kunnen volstaan; want wanneer en zoo dikwijls het kind behoefte heeft, dan vliedt het tot zijne ouders, en in ongekunstelde taal hoort men het gaarne deszelfs nooden voordragen. — Niet anders de Christen. Waar en zoo dikwijls ons hart behoefte gevoelt aan het gebed, daar verheffen wij hetzelfde naar boven, en zoowel de stille verzuchting, als de biddende openlegging onzer nooden door woorden, klimt op uit dat hart voor den troon van God. Hij hoort zoowel die verzuchting, die wij, zonder dat menschen het bemerken, al is het in den gezelligen kring, of in de opene natuur, met het heldere oog ten hemel geslagen, opzenden, als die, welke wij in onze binnenkameren en in dit heiligdom, met gesloten oogen, doen opgaan.

Ja! er wordt veelal te weinig gebeden onder Christenen, en dat wel, omdat men het bidden te veel alleen aan den uitwendigen vorm des gebeds verbindt, en te weinig de hemellingen tracht na te volgen. — Oefent u dan daarin, door in elken nood vertrouwelijk te verkeerren met uwen Vader, of hem uwe gevoelens te openbaren, en zoo te bidden zonder ophouden. Dan bidt gij meer in uw dagelijksch le-

ven, en onder al uw bedrijf wekt gij eene biddende stemming in u op.

Houdt u daarom minder aan formuliergebeden, welke dikwijls een geesteloos bidden veroorzaken; maar spreekt uit het hart, al is het dan met gebrekkige woorden, tot uwen Vader, die liever het stamelende kind hoort, dan het welsprekende gebed, waaraan het harte vreemd is. — Zegt nooit, dat gij die formuliergebeden bezigt, omdat gij zelve niet bidden kunt; want gij zegt dit, wijl gij u verkeerde denkbeelden vormt van het gebed. Of zou er wel een kind zijn, dat zijne ouders niet zou kunnen vragen om zijne nooden en behoeften; en gij, kind der aarde! zoudt gij het dan niet kunnen doen jegens uwen hemelschen Vader? Neen! daarin ligt eene voorname oorzaak van deze uwe dwaling, dat gij zelve niet vroeg genoeg uit het hart hebt leeren bidden. Ouders! wilt gij dan vroeg de gemeenschaps-oefening met den hemel en de gezindheid der hemelingen in uwe kinderen opwekken, wekt ook dien bidlust en bidzin in hen op; niet zoo zeer door hen gebeden en dankzeggingen te laten opzeggen, waarvan zij den zin niet begrijpen, en de klanken slechts uitspreken; maar door hen zelve, al is het dan in kinderlijke taal, en dus in het verborgen, van God te leeren vragen, wat zij behoeven.

Gaat zelve hen voor, door veel en in alle omstandigheden zoo gemeenschappelijk met God te verkeerren, en zoo uwe betrekking met den Heer aller geesten te voeden en aan te kweeken. — Bezigt niet te veel in uw huisgezin voorbiddingen van anderen. Deze, hoe gepast ook bij openbare en huisselijke

godsdienstoefeningen, en soms ook in grooteren kring, dooven, aanhoudend gebezigd, niet zelden den eigen' bidlust uit. — Bidt veel en gedurig, maar toch kort, vooral waar gij met anderen bidt, en gelooft niet, dat God door lange gebeden meer gediend wordt, dan door de korte verzuchtingen van het hart. Huisvaders! zoekt ook bij de huisselijke godsdienstoefening kort te bidden, overtuigd, dat uwe huisgeenooten niet lang in die biddende stemming kunnen blijven.

Bidt vooral onder rampen en lijden en in die zwakke oogenblikken, als uw hart lager gestemd is en gij behoefte gevoelt aan moed en opwekking; want als het kind in den nood is, dan vliedt het tot zijne ouders. En gij wacht immers de redding niet van u zelven of van anderen, maar van God, die de eerste oorzaak is van alles, wat ook door anderen, u ten goede, geschiedt. — Bidt dan in het geloof, niet dat God altijd uwe gebeden verhooren zal; want zoo menigmaal ontzegt God ons onze dringende en herhaalde gebeden; maar toch zonder twijfel in het hart, met gevoel en vertrouwen, dat God alles u schenken zal, wat voor u nuttig is, en dat Hij u uwe bede ontzeggen zal, als zijne wijsheid dit voor u nuttiger oordeelt. En waar gij zoo in volle afhankelijkheid uwe nooden Hem openlegt, daar vermag het gebed des regtvaardigen veel bij den Heere.

3. Zijt gij zoo tot bidden gestemd, dan zij ten allen tijde u de bede op de lippen en in het harte: *Vader! uw wille geschiede, gelijk in den hemel, zoo ook op aarde door ons.* — Die bede zal aan het ontruste en geschokte

gemoed meer kalmte en rust geven, dan alle andere hulpmiddelen. Stellen wij ons daarbij de hemellingen voor, zoo als zij met ijver dien wil eerbiedigen en volbrengen, en hun voorbeeld wekke ons tot navolging. — Dan gevoelen wij wel het leed, en wij zijn niet onverschillig voor hetzelfde; wij jagen ook niet naar de beproevingen, als naar eene martelaarskroon. Neen! waar teleurstelling ons dreigt, en onze wil in strijd schijnt te zullen komen met Gods wil, daar volgen wij JESUS na, die bad: *Vader! kan het zijn, dat deze drinkbeker van mij voorbij ga*; maar gelijktijdig voegde hij er bij: *niet mijn wil, de uwe geschiede*. En komt die in strijd met onzen wil, dan trooste ons de gedachte, dat hij, die dus voor ons koos, de liefde zelve is, die ons meer bemint, dan onze vrienden op aarde, welke zoo gaarne onze wenschen zouden vervullen.

Maar, Gel.! zal deze de bede zijn, niet slechts van onze lippen, maar ook van ons hart, dan moet het gevoel, daardoor opgewekt, ook werken en leven in ons inwendig bestaan, en wij moeten trachten, zooveel in ons is, en met Gods hulp, de gevoelens, daardoor opgewekt, levendig te houden in ons gemoed. — Dat gebed zij de spijsz onzes geestelijken levens, waaraan wij behoefte hebben voor ons hart, d. i. het voede telkens en als bij vernieuwing ons geestelijk leven en onze betrekking op de wereld der geesten, en zoo worde het ook onze spijsz, even als het die van JESUS was, dat wij doen den wil desgenen, die ons lot beschikt. — Want bij de eerbiediging van zijnen wil, voegen wij ook de volbrenging deszelven. Doen wij alles, wat onze

hand vindt om te doen, en dan zullen de teleurstellingen des levens ons niet traag maken in de vervulling dier pligten, welke God hier ons nog oplegt, noch ondankbaar, of ongevoelig, voor hetgene zijn wil ons nog geeft te genieten. Het genot des levens moge dan voor ons niet onvermengd zijn, wij zien toch niet ondankbaar voorbij, wat wij nog uit zijne Vaderhand ontvangen, en juist dat vermengde genot zal in staat zijn, ons te doen genieten, zoo als wij op aarde genieten moeten, afhankelijk, kinderlijk, onderworpen, en met een' hemelschen zin. — Broeders! zoo wij die stemming door deze bede aankweeken, dan gebruiken wij de wereld en misbruiken haar niet.

Ja! zalig kan dan bij ons de vrucht zijn der zelfverloochening! Zalig dat bestaan, want op aarde worden wij meer voorbereid voor den hemel. Immers als wij die groote en moeilijke les hier leeren, dan leeren wij reeds aanvankelijk het werk des hemels. Wij worden meer vatbaar voor de inwoning in het vaderlijke huis daarboven, en wanneer wij van hier naar de eeuwigheid verhuizen, dan zetten wij die taak der aarde ruimer en heiliger voort, en ook wij, door de genade van JESUS opgenomen onder de hemelingen, volbrengen daar in hunnen kring, beter dan op aarde, den wil van God.

Vader in den Hemel! Uwe wil geschiede dan, gelijk nu reeds in den hemel, zoo ook door ons op aarde! Amen.

L E E R R E D E

OVER

MATTH. XXV: 13.

DE TOEKOMST DES HEEREN,

ALS

EEN AANDRANG TOT WAAKZAAMHEID OP AARDE.

PSALM LXXXIV: 1, 6.

GEZANG XXXI: 1, 3.

GEZANG XXXVII: 12.

LEERREDE ⁽¹⁾

OVER

MATTH. XXV: 13.

»Wacht dan, want gij weet den dag niet, noch de ure, in welke de Heere des huizes komen zal.»

De Leerprofetie, waaruit onze tekst is genomen, teekent ons in zoovele trekken Jezus, als Volksleeraar, en is ons een der kostbaarste overblijfselen zijner welsprekendheid. Telkens wist hij toon en voordragt en inkleeding te wijzigen naar de behoeften zijner toehoorders, en hier, aan het einde van zijn leeraar-ambt, ontwikkelt hij al zijne grootheid en mensche-lijke welsprekendheid ter verkondiging zijner goddelijke voorwetenschap. — Daar wandelt hij met zijne Leerlingen, kort voor zijn lijden, van Jeruzalem naar den Olijfberg, en toen de Discipelen hem wezen op die prachtige gebouwen des tempels, treedt hij op als de profeet der toekomst, en voorspelt deszelfs val en slooping: *»geen steen, zegt hij, zal op den ander gelaten worden.»* Reeds stonden daar voor zijnen geest de bouwvallen van die prachtige gebouwen, en hij leidt hen daartoe in door het plegtige: *voorwaar,*

(¹) Gehouden te Utrecht, in de Domkerk, den 15 September 1833, na herstelling uit eene gevaarlijke ziekte.

voorwaar! ik zegge u.—Intusschen naderen zij den berg, beklimmen dien, en zetten zich daar neder met den Meester, en dáár gezeten, ondervragen zij hem naar die toekomst der tijden.

Deze vraag gaf hem aanleiding tot die treffende redevoering, welke MATTHEUS ons in Hoofdstuk xxiv en xxv heeft geboekt. Zij bevat een *tafereel van de toekomst des Heeren*, voorgesteld met de meest mogelijke verscheidenheid. — Nu eens schildert hij de treffende lotgevallen der menschen bij zijne aanstaande toekomst, in korte, maar krachtige, soms huiveringwekkende trekken, om dit af te wisselen door de aanhaling van aloude Profetiën, en op derzelver vervulling te wijzen. Straks bezigt hij voorbeelden, uit de gewijde volksgeschiedenis geput, en verlevendigt daardoor het geheele tafereel; en na de schildering der treffendste natuurtooneelen, bij zijne toekomst aanstaande, brengt hij eensklaps het gemoed zijner Leerlingen weér tot rust door de aanvoering eener gelijkenis, uit het dagelijksche leven geput, maar tevens van diepen zin en treffende beteekenis. Onze tekst geeft u daarvan het voorbeeld.

Men heeft gevraagd, en helaas! ook getwist, of deze Rede, in Hoofdst. xxiv en xxv geboekt, op de eerste of tweede toekomst des Heeren, op Jeruzalems val, of op het laatste gerigt, doelt; of dezelve hier onderscheiden, dan wel werkelijk vermengd zijn? Ons antwoord is eenvoudig. — Zoo ergens, dan voorzeker zien wij het hier, dat door de toekomst des Heeren niet maar ééne plegtige verschijning des Heeren, 't zij dan vroeger, 't zij later, moet verstaan worden, welke

zich aan zekere luisterrijke handeling zal verbinden; neen! de toekomst des Heeren beteekent eene voortdurende verschijning, of liever, dat geheele tijdvak, waarin de Heer zich zou openbaren en het Godsrijk vestigen; welks eerste luisterrijke openbaring zou zijn bij de verwoesting van Jeruzalem, en welke, doorlopende door al de eeuwen, waarin het Godsrijk zich ontwikkelen zou, zich zal oplossen in het eindelijke oordeel en wereldgerigt. Van die doorlopende toekomst vinden wij hier een tafereel; want hier spreekt de *profeet* des Nieuwen Verbonds, en in dat karakter openbaart JESUS zich hier nog eenmaal, aan het einde zijner bediening. — Wilt gij dat geheele tafereel overzien, als zaagt gij het uitgedrukt op het paneel; ziet! op den voorgrond, (Hoofdst. xxiv) staat het begin van die komst des Heeren, vóór en bij den val van Jeruzalem, geteekend met al die kleine bijzonderheden, welke in zoovele wenken zich voordoen. Dan zou CHRISTUS zich beginnen te openbaren. Dan zou hij voor de eerste maal optreden, maar door handelingen en gebeurtenissen, die zijne grootheid zouden kenmerken bij het Volk, dat hem verworpen had. En die toekomst, door den loop der eeuwen voortgezet, zou eindigen bij het jongste wereldgerigt, dat dan niet over ISRAËL, hetwelk hem, maar over de gansche menschheid, welke zijne leer verworpen had, niet alleen, gelijk bij het begin, over het levende geslacht, maar tevens over al de vroegere geslachten der wereld, zal gehouden worden. Dat was de laatste beslissende handeling en gebeurtenis dier luisterrijke toekomst. — Op den achtergrond staat die laatste toekomst ten jong-

sten dage, of de eindelijke afloop derzelve. — Het tusschenvak is niet geschetst, want het is geene geschiedenis, maar eene Profetie; en in dat tusschenvak, tusschen Jeruzalems verwoesting en het jongste wereldgericht, leven wij, en daarom vragen wij niet angstig naar het nabij of verre af zijn van die toekomst; want wij leven te midden derzelve. Jezus vult echter dit tusschenvak door gelijkenissen aan, en treedt hierdoor weér geheel in den leertoon terug; want de eene spraakwending vervangt in dit profetische tafereel de andere. Donker en licht wordt er beurtelings ter behoorlijke plaatse aangebragt, en wie onzer wordt niet geroerd, wanneer hij, na de teekening van hemel en aarde, die zullen voorbijgaan, en van alle geslachten des menschen, die weenen, en van den Zoon der menschen, die komen zal op de wolken des hemels, eensklaps als op de aarde terug verplaatst wordt, en de gelijkenissen leest van den ontrouwen dienstknecht, en van de tien maagden!

En waartoe strekt die geheele voorstelling? (want ik mag bij dit profetische tafereel niet langer stilstaan). Het is eene *Leer*-profetie, waarvan de toepassing en het doel is: *waakt tegen de toekomst des Heeren en bereidt u voor dezelve!* — Met dat woord eindigde hij zijne openbare bediening; die vermaning werd in gelijkenissen ingekleed, en eene derzelve biedt onze tekst u aan.

Wien onzer heeft die gelijkenis van de wijze en dwaze maagden niet wel geroerd en getroffen? Er ligt toch in die eenvoudige woorden des dagelijkschen levens een diepe en treffende zin verborgen. — Zij

is geheel ontleend van de huwelijks-gewoonten der Joden, en werd dus door hen verstaan. Men plagt daar de dagen der voorbereiding voor het huwelijk, in de woning van den vader der bruid, met feesten te vieren, en als op den zevenden dag het huwelijk voltrokken werd, zat men aan den huwelijksmaaltijd aan, ten huize van den man. Dan geleidde hij meestal des avonds, vergezeld van zijne speelmakkers en vrienden, de bruid naar zijne woning, en ook haar verzelden hare speelnooten en vriendinnen, alen, niet van fakkelen, maar van lampen, met olie gevuld, voorzien, en jubelend naderde men aan de feestzaal, waar de maaltijd was aangerigt en het huwelijksfeest gevierd werd.

Onder dat beeld stelde JESUS zijne toekomst voor, niet bij den val van Jeruzalem, maar later aan het einde dezes aardschen levens, wanneer hij zich zou openbaren, gelijk blijkt uit het verband dezer gelijkenis.

Alsdan, zegt hij, wanneer het koninkrijk der hemelen wordt gevestigd, en bij de ontrouwen weening zijn zal en knersinge der tanden, *zal het* in dat *Koninkrijk der Hemelen zijn*, gelijk onder ulieden bij het bruiloftsfeest. — Dan zullen de menschen, die tot dat Koninkrijk behooren, zijn *gelijk aan tien maagden, welke*, ter viering van den huwelijksdag, *hare lampen medenamen en gingen uit den Bruidegom te gemoet*. Zij wilden, als speelnooten der Bruid, haar geleiden naar hare woning en zich daartoe in staat stellen. *Maar vijf van haar waren wijs en bedachtzaam, en vijf waren dwaas en zorgeloos. De dwazen namen wel hare lampen, en in die lampen was*

wel olie, maar zij hadden geen' meerderen voorraad van olie met zich, dan de lampen bevatteden. Zij berekenden niet, dat de bruidegom langer vertoeven kon. Dat bedachten en overlegden *de vijf wijze* of voorzigtige maagden, die vooruit berekenden, wat er gebeuren kon. Zij vulden hare lampen eveneens met olie, en namen daarenboven nog kruiken, of kleine vaatjes, met zich, met olie gevuld. — En wat gebeurt er? — Het werd later, dan gewoonlijk. *De bruidegom en de bruid vertoefden* te komen; niet, gelijk meestal, tegen de schemering, maar eerst tegen middernacht kwamen zij. Die tijd viel haar lang, en, gelijk het gaat, toen zij, op den weg naar de woning der Bruid, hier of daar in een haar bekend huis waren ingegaan, *werden zij sluimerig*, het hoofd knikte voorover en allen vielen in slaap. Zoo inslapende duurde het tot *aan middernacht*, toen eensklaps de blijbaar gehoord werd: *de Bruidegom komt, gaat alle uit hem te gemoet!* — Eensklaps rijzen allen op dien jubel op; zij namen hare lampen en maakten die gereed, om Bruidegom en Bruid te ontmoeten en feestelijk te geleiden. — Maar wat bemerkten zij? Door het lang uitblijven was de olie bijna verbrand in de lampen: zij stonden uit te gaan. En toen de vijf dwaze, die geen' anderen voorraad bij zich hadden, dat bemerkten, gingen zij dadelijk naar de vijf wijze, en zeiden: och! geeft ons toch wat van uwe olie, die gij bij u hebt in uwe kruiken. — Geenszins, zeiden de wijzen, er mogt eens voor ons en voor u niet genoeg zijn; gaat liever spoedig tot de verkoopers en koopt voorraad voor u zelve. Zij deden het en gingen. Intusschen kwam

de Bruidegom en de Bruid, en die vijf met de gevulde en ontstokene lampen gingen hun te gemoet, vergezelden ze naar de woning; de deur werd gesloten; het feestmaal ging aan en de gasten waren binnen. Maar nadat nu de deur reeds gesloten was, kwamen de vijf andere achter na, klopten aan, en riepen, verlegen, wyl de deur was gesloten en de toegang verhinderd: »Heere! Heere! doe ons open. *Wij willen met u feest vieren.*” Te vergeefs. Zij kwamen te laat. De Heere zeide: »*Ik ken u niet. Ik heb u niet gezien* onder de speelnooten der Bruid. Gij waart niet gereed.” — Zij bleven daar buiten en inmiddels werd binnen het feestmaal gevierd.

Ziet daar de gelijkenis. Wat mag ze wel bedoelen? — Gel.! De zin is eenvoudig en duidelijk. Zij teekent, naar JESUS eigene woorden, de belijders van JESUS, die tot het Koninkrijk der hemelen wenschen te komen, en wel deels in derzelfer zorgeloosheid, deels in derzelfer betamelijke voorbereiding voor de verschijning des Heeren. — Zij zegt ons met nadrukkelijke woorden, dat de Heere zal verschijnen, en dat dan ons lot beslist is. Zij zegt ons, dat een deel der belijders van JESUS gelijk is aan de wijze maagden; zij namelijk, die, gedurende het leven op aarde, zich voorbereiden voor de toekomst des Heeren, en ook, bij de blijvende zwakheid en traagheid, ter aller ure gereed zijn; dat die toekomst hen niet overvalt, maar dat zij, tijdig voorbereid, zullen ingaan in de vreugde des Heeren. — Doch zij teekent ons tevens een gedeelte dier belijders van JESUS, die wel wenschen in te gaan, maar de middelen verzuimen; die zor-

geloos en onnadenkend voortleven, en, omdat de Heer hun niet dadelijk verschijnt, meenen dat Hij uitblijft; die dus niet bereid zijn, wanneer hij eensklaps verschijnt, omdat hun vroeger leven niet was voorbereiding voor het volgende. Te laat zien zij hunne dwaling in. De deure is hun gesloten. Zij blijven buiten het Koninkrijk der hemelen. De Heer kent hen niet.

Treffende sehets van den zedelijk-godsdienstigen toestand der Christelijke maatschappij op aarde, zoo wel vroeger, als later; ook in dat tusschenvak, waarin wij leven. Zoo verschillend is dan nog het zedelijke bestaan der menschen; zoo verschillend zal ook hun lot zijn. — En die teekening moet leiden tot die ernstige vermaning: »zoo waakt dan; want gij weet den dag niet, noch de ure, in welke de Zoon des menschen komen zal. Bereidt u in uw aardse leven voor den tijd, wanneer gij wordt opgeroepen voor den Heer. Waakt steeds, want elk oogenblik kan het plaats hebben, en dat oogenblik zal beslissen voor de eeuwigheid.»

Aan dien zin hebben wij genoeg, en wij vragen dan niet, of dit tiental en dat vijftal eenig doel hebben, wat die olie beteekent en die lampen. Wij lezen hier eene gelijkenis en dus beeldspraak; maar de toepassing, daaruit getrokken, is treffend en leeraam; immers zoo als Jezus sprak tot zijne leerlingen, zoo spreekt hij nog tot ons. Daarom zal het wel niet ongepast zijn, dat ik u aan haren diepen en nadrukkelijken zin herinner.

Toehoorders! de tijd, waarin wij leven, roept ons op tot ernst en herinnert ons aan die gelijkenis. Wij willen daarom ook nu nadenken op dien zin, en ik zal, dunkt mij, denzelven uitdrukken, wanneer ik spreke over *die toekomst des Heeren voor ons* en daartoe u, naar aanleiding van deze gelijkenis, voorts in deze leerrede *de bewustheid onzer hoogere roeping voor de eeuwigheid voorstelle, als een' aandrang tot waakzaamheid op aarde.*

Drieledig zal deze voorstelling zijn:

1. *Wij hebben hier eene hoogere roeping voor de eeuwigheid.*
2. *Eens is het ook voor ons de toekomst des Heeren, maar onzeker, wanneer.*
3. *Daarin ligt ernstige aandrang tot waakzaamheid.*

I.

1. Ja! *ons leven op aarde staat in verband tot onze hoogere roeping voor de eeuwigheid.* — Gij leest uw beeld, M. Br. en Z.! in deze gelijkenis. De maagden, die in voorbereiding voor de bruiloft uitgingen, den Bruidegom te gemoet, schetsen u uw eigen leven op aarde. Zij hadden een ander luisterrijker doel, dan daar op de wacht te staan; en echter zij moesten blijven wachten, tot op de komst des Bruidegoms. — Ziet daar het welgelijkende beeld van uw leven; brengt de trekken slechts bedachtzaam over, en gij herkent er u zelve in.

Gij leeft op aarde, maar niet aan de aarde is uw

aanwezen verbonden; want gij ademt voor de eeuwigheid. Niet, als de plant, verwelkt gij, en zijt verdwenen; niet, als het dier, sterft gij, en houdt op te bestaan. — Verheven is deze gedachte: deze schare, daar voor mij, is bestemd voor de eeuwigheid! — Reeds is die jagende trek naar de toekomst als een beginsel der eeuwigheid, u in het hart geplant. Dat besef en die bewustheid, hoezeer donker en verduisterd, behoort aan het menschedom, was kenbaar in de gebruiken en begrafenis-plegtigheden der Heidensche volken, werd uitgesproken, als eene hope, door hunne wijsgeeren, maar is aan het licht gebragt door Jezus, onzen Heer; en nu is die kennis en onwankelbare bewustheid het onvervreemdbare eigendom van het kind, zoowel als van den wijsgeer. — Aan dat licht des Evangelies danken wij die overtuiging. Ja! wij gevoelen het, wij hebben eene hoogere roeping en bestemming, dan deze aarde. Nu wij eenmaal bestaan, worden wij nooit meer vernietigd. Eeuwen mogen na eeuwen zich wentelen, en de tijd zich oplossen in de eeuwigheid, ons bestaan zal den tijd overleven. — In dat denkbeeld verliezen zich onze gedachten.

Maar wordt ons dan uit dit oogpunt ons aard-sche leven niet nietig? En zouden wij dan de pligten der aarde niet moeten gering achten? — Toeh.! in de verschillende betrekkingen, waarin wij geplaatst zijn, zijn ons pligten en werkzaamheden opgelegd; en wat zou er van de maatschappij worden, indien wij die moesten verzuimen? — Moet niet de huisvader zorgen voor het dagelijksche brood van zijn

gezin, en echter, wat heeft hij, na volbragten arbeid, aan den avond van elken dag, gewonnen, dan voedsel voor het ligchaam? Is dat het leven van een' bestemde voor de eeuwigheid? die handenarbeid, die stoffelijke werkzaamheid, een gansch leven te besteden, alleen om brood te verdienen? — Onder de bedrijven des levens, en de betrekkingen der maatschappij, hoevele nietige bezigheden, hoevele, die weinig nalaten voor den geest! Staat ook niet de krijgsman jaren na jaren op de wacht, of keert weder tot dezelfde bezigheden en bewegingen des ligchaams. Is dat leven voor de eeuwigheid? — Moet niet de ambtenaar en regent, zelfs de koning in zijn paleis, van den morgen tot den avond, den eenen dag na den anderen, arbeiden, vaak om te herstellen, wat anderen bedierven, of te regelen, wat reeds vroeger geregeld was? Kan een leven voor de eeuwigheid niet beter besteed worden? Zoo vragen wij; en toch, waar zou het heen met de maatschappij, indien die pligten werden verwaarloosd? — Hoe vaak slijt de letterkundige en de geleerde dagen en jaren, om na te vorschen, wat reeds vóór hem is onderzocht, en wat men misschien eerlang dwaasheid zal noemen; hoe weinig blijvends heeft hij vaak, na een werkzaam leven, nagelaten! En toch gevoelt hij daarin zijn' plicht gelegen. Is dat dan het leven en de plicht van hen, die voor eene eeuwigheid bestemd zijn? — Hoe velen slijten in zorg en kommer hier de jaren hunnes levens! Teleurstelling en ramp vervolgen hen, en nemen al hunne geestkracht in; de ziekten en kwalen des ligchaams binden hen aan hunne legerstede, of het

ziekvertrek; de dood der dierbaarste panden neemt geheel hun denkvermogen in; en met zuchten en klagten, met peinzen en mijmeren, gaat de eene dag na den anderen voorbij. Zij behoeven bezigheid, die niet inspant, niet verstroot, maar afleidt, om een zwak ligchaam, een prikkelbaar zenuwgestel, niet uit te putten noch te overspannen. En is dat dan het leven van hen, die voor eene eeuwigheid bestemd zijn?

Ja, Gel. I in dat alles ligt onze pligt, en toch zijn wij allen voor de eeuwigheid bestemd. Dat leven der aarde wordt zóó geveegd van hen, die voor de eeuwigheid rijpen; want dat alles staat wezenlijk in verband tot onze hoogere roeping, gelijk ons aard sche leven tot ons eeuwig leven; doch de oplossing van dit anders duistere raadsel ligt daarin, dat de aarde aard sche pligten van ons eischt, gelijk de hemel hemelsche, en wij dwalen, waar wij die beiden onder elkander verwarren. — Bij een' blik, geslagen op het dagelijksche leven en in de Christelijke maatschappij, bij het lezen der dagbladen, zoowel als van de geschiedenis der menschen en volken, moge men zich vaak te regt ergeren aan de menschelijke dwaasheid en nietigheid, aan de verspilling van den kostbaren tijd; daarom is nog, o mensch! uw aard sche leven zelf niet nietig, en gij dwaalt, door uwe aard sche pligten gering te schatten. Niet nietig is het daarom, dat gij uw leven besteedt in de zorg voor het dagelijksche brood uwes gezins, of voor uw ligchaam; in het bestier uwer medeburgeren; in de herhaalde werkzaamheden van den krijgsman; in de soms nuttelooze onderzoekingen van letteren en wetenschap.

Want die taak is u opgelegd, en die werkzaamheid staat in betrekking tot uwe hoogere roeping.

Maar *hoedanig* dan is die *betrekking*? vraagt gij welligt; dat toch te weten, is ons hoofdzaak. — Wij dwalen, indien wij meenen, dat wij hier alleen moeten *verrigten*, wat wij ook in de eeuwigheid doen zullen. Dat geloof heeft Monniken en Dweepers gevormd, maar geene werkzame leden der maatschappij; het heeft kloosters gevuld en de maatschappij ontvolkt. Het rust op eene verkeerde voorstelling van onze aardsche betrekking. — Kiest integendeel het oogpunt, dat de aarde *opvoeding* is voor de eeuwigheid, en gij zult het beter leeren inzien; want het verband tusschen onze bestemming, hier en hier namaals, ligt niet daarin, dat wij hier reeds aanvankelijk hetzelfde *verrigten*, wat wij daar zullen doen; zulks toch ware ijdele waan; maar het ligt in *de vorming en opleiding* van uw hart en uwe beginselen, te midden van uwe aardsche zorgen, werkzaamheden en bemoeijingen, dat is: in uw *gemoedsbestaan* onder dezelve, niet in die bemoeijingen zelve.

Hier moeten goede, godsdienstige *beginselen* van werkzaamheid en pligtsgevoel in ons geplant worden; men moet gehoorzaamheid leeren aan pligt en geweten; hier moet liefde tot God en liefde tot den Verlosser het werkzame beginsel zijn van al uwe daden, gegrond op den wortel des geloofs. Men moet trachten uit reine, aan God en Jezus geheiligde, beginselen te werken en aan de stem van het geweten alles te onderschikken. En wanneer dan zoo het hart wordt verbeterd en gereinigd, en men in de vervulling

van aardsehe pligten, met een' hooger en werkzaam is, dan arbeid de daglooner even ijverig voor de bete broods, als de koning voor het heil van den staat, en dat beginsel draagt bij beiden vruchten voor de eeuwigheid, wanneer het brood is verteerd en de troon is vermolmd. Dan worden beiden daarvoor gelijkelyk voor de eeuwigheid gevormd; en dat zal toch wel de hoofdzaak zijn, Geliefden!

Daarenboven, wilden wij hier en daar hetzelfde *verrigten*, dan hield de aarde op ons eene oefenschool te zijn voor de eeuwigheid. Want hier moeten wij slechts gevormd worden, en bekwaam gemaakt voor hetgeen wij dáár moeten verrigten: hoe meer lessen wij hier dus ontvangen, des te geoefender zullen wij daar zijn. — Lijders en Lijderessen! zou dat denkbeeld niet geschikt zijn, om u met het leed der aarde, met teleurstellingen en beproevingen, meer te verzoenen? Gij, meer dan anderen, ontvangt die lessen; want hoe zeer uw geest vaak wordt afgetrokken naar de aarde, en naar het ligehaam, dat gij om draagt, gij hoort toch telkens die roepstem, welke de verstrooijing des levens aan anderen niet doet hooren. Hoog dus, omhoog! het harte naar boven; want hier beneden is het niet. Zou dat voor den inwendigen mensch geene stem der voorbereiding zijn? — Boven alles, die roeping voor de eeuwigheid, dat verband van onze aardsehe betrekking met de hemelsche, bestaat daarin, dat wij *de godsdienst verbinden met al onze werkzaamheden*. Wie met een vroom gemoed en uit gehoorzaamheid aan God, werkzaam is in zijnen stand en zijne betrekking; wie elken

pligt, hem opgelegd, beschouwt als de taak, die God hem aanwijst, als hetgeen *zijne* hand vindt om te doen; wie alles in het dagelijksche leven begint met het ootmoedige gebed, en wie daardoor afhankelijk van God werkt; wie dus hier op aarde leert in het werk Gods bezig te zijn, omdat hij gevoelt, dat geene werkzaamheden, ons opgelegd, nietig zijn op aarde, waar God die van ons eischt; wie onder en door dezelve zoekt wijzer en beter te worden; die verbindt de godsdienst met zijn aardsche leven, en dit aardsche leven met zijne roeping voor de eeuwigheid.

Wilt gij het door een voorbeeld u zien opgehelderd; ik zou u kunnen wijzen op de maagden, die daar schijnbaar onledig stonden; maar gaat veeleer in uwe huisgezinnen zelve. Is het niet eveneens gelegen met onze aardsche opvoeding? Ouders! wat verlangt gij toch van uwe kinderen? Immers, niet dat zij verdriet hebben in kinderlijke spelen, omdat deze zoo nietig zijn; of dat zij het leeren hunner lessen verwaarloozen; niet, dat zij als kinderen en knapen doen, wat zij als mannen en vrouwen eens zullen verrigten? Neen! hier moeten zij kinderen blijven, en als zoodanig handelen en leeren, of zij rijpen niet tot den volwassen' leeftijd. Maar gehoorzaamheid, pligtsbetrachting, oefening in het geen zij later kennen moeten, is hier hunne taak, — en zoo ook de uwe, o mensch! want hier beneden verkeert gij in uwe opvoedingsjaren.

Jongelingen! welke is uwe taak aan de Hoogeschool? Den staat te besturen; geschriften uit te geven; het Evangelie te verkondigen; als artsen om te gaan?

Neen! het is de vorming tot dat alles, niet door die werkzaamheid zelve, maar door hetgeen u daartoe kan opleiden; door oefeningen, die gij later niet altijd zult vervolgen, maar waarvan gij de vruchten dan inoogst. — Ziedaar, o mensch! ook voor u het verband tusschen uw leven op aarde en uwe bestemming voor de eeuwigheid.

2. De overgang nu van hier tot daar zal bij de verschijning des Heeren plaats hebben, en de dood zal u dien overgang banen. *Eens is het ook voor ons de toekomst des Heeren, maar onzeker is ons de tijd*, wanneer die zal plaats hebben. — Dat is eene treffende waarheid, welke wij in de *tweede plaats* willen overwegen.

Men moge twisten bij de verklaring van ons tekst-hoofddeel, over het nabij of verre afzijnde van de toekomst des Heeren; *éens* zal er voor u en voor mij ook eene toekomst des Heeren zijn, en wel, aan *het einde van ons aardsche leven*. — Eens is ook de tijd onzer aardsche opvoeding ten einde; onze aardsche taak is dan afgedaan. Gelijk het was bij de maagden, toen eindelijk plotseling de kreet gehoord werd: *de Bruidgom! hij komt! op, hem te gemoet!* zoo zal ook eens ons de doodsstem in de ooren klinken. Eens verschijnt de Heer ook aan ons, om ons af te roepen van onzen aardschen post. Dan slaat onze laatste ure; dan ontzinkt ons, als onder onze voeten, de aarde en haar genot; en goederen en eer en aanzien verdwijnen, als het spinrag, waaraan wij ons vergaapt hebben; en ouders en kinderen, en echtgenooten en bloed-

verwanten, mogen daar weenende staan aan onze sponde, op de stem uit den Hooge verlaten wij hen allen; onze ziel verhuist uit ons ligchaam; onze laatste adem vlot daar henen; het is de toekomst des Heeren. Wij verschijnen voor Hem.

Maar zoo zeker wij zullen sterven, zoo *onzeker is voor ons die ure des doods*. Gij weet den dag, noch de ure, in welke de Heere zal komen, evenmin als de bruiloftsgasten, met de ontstokene lampen. — Wat toch wordt ons nadrukkelijker door de onder-vinding geleerd, daar elke dag ons daarvan getuige is? Of wij zullen voortleven tot in den ouderdom, dan wel in de kracht onzes levens worden afgesneden; of wij den dood, bij de langzame slooping onzes ligchaams, zullen zien naderen, dan wel plotseling van onze werkzaamheden zullen worden afgeroepen en censklaps op het sterfbed zullen neêrliggen; wie onzer weet het? Of wij den dag van heden zullen eindigen; of niet in dezen nacht onze ziel van ons zal worden afgeëischt, dan wel eerst na jaren, — het is u even onbekend, als mij. Van die waarheid, mijne Broeders! zijn wij allen overtuigd en wij gelooven dezelve, maar als wij anderen zien sterven, dan roept vaak eene bedriegelijke stem ons toe: *gij* zult nog niet sterven. Doch wanneer eene gevreesde ziekte onder ons woedt, en de dood zijne slagtoffers plotseling wegmaait op het veld der levenden, dan zijn wij welligt, meer dan ooit, geneigd, aan de onzekerheid van ons eigen sterfuur te denken.

Huivert welligt de een of ander uwer bij die gedach-

te, Broeders! brengt het u dan voor den geest: dat sterfuur is de toekomst des Heeren; en vergeet dan niet onder welk een verblijdend oogpunt u de ure des doods hier wordt voorgesteld voor hen, die tegen die toekomst bereid zijn. — Ja! het is een tijd van blijdschap en vreugde. Het is als de ure, waarin de bruiloftsgasten den bruidegom ontmoeten, en met hem ingaan ten feestmaal. Het is de intrede in het Koninkrijk der hemelen, welks komst men in voorbereiding verbeidde. — Dat oogpunt moge velen vreemd luiden; maar hebt gij het niet wel gezien, Gel.! aan de sterfbedden der uwen, die de komst des Heeren verbeidden, dat het uur des doods bij hen de handen der aarde verbrak. Lang nog bleef de trek naar het leven in hen heerschende, maar waren zij eenmaal overtuigd, dat hunne aardsche taak ten einde was, dan was het, alsof hun geest reeds dadelijk in hoogere gewesten leefde. Nog in uw midden, schenen zij de reis als te ondernemen, en als geopend zagen zij de poort des hemels; vergeten was het leed der aarde, en van hunne lippen hoordet gij de juichtaal: *kom, Heere JESUS! kom haastelijk!*

Of hebt gij het niet wel zelf ondervonden, wanneer gij op een ziekbed den dood, zoo gij meendet, als onder de oogen zaagt? Hoe werd dan die aardschgezindheid, die u bond aan het stof en aan uwe betrekkingen, in u verbroken, als op den wenk der Almagt, terwijl gij door het geloof blikken mogt slaan in eene betere wereld. Dan zweefde reeds uw geest in hoogere gewesten. Het was u, als of gij u in de geestenwereld verplaatst zaagt, en gij de juichtoonen der Engelen hoordet, die u schenen in

te leiden voor den troon; want de hemel scheen u geopend. Het zou u toen zoo ligt gevallen zijn, steunende op Gods trouw, en daarop alleen, en aan de hand van uwen hemelschen Leidsman, deze aarde, en zelfs de teederste betrekkingen, die gij daar achter liet, te verlaten, want gij wist, dat het daar oneindig beter zijn zou, dan hier, en dat de goddelijke trouw ook over de uwen zou waken. Uwe vreemdelingsreis scheen ten einde. Het vaderlijke huis scheen u te wachten, door de genade van JEZUS. Maar neen! God bragt u terug hier beneden, om u nog verder te vormen, en hier nog pligten van u te eischen. — En dat zoodanig gevoel geene dweeperij was, noch opwindung uwer verbeelding, dat dunkt mij leert JEZUS u in dat woord: *zij gingen in tot de bruiloft!*

En, was reeds de voorsmaak hier beneden zoo zalig, Gel.! wat zal het dan dáár zijn, als eens die hoop ons verwisseld wordt in aanschouwen! Onwankelbaar is nu dat geloof, want JEZUS, het woord Gods, bevestigt het in deze gelijkenis. Neen! bij den dood gaat de mensch niet over tot vernietiging. De geloovige Christen, die zich hier ootmoedig voorbeleidde voor die komst, is gereed voor de afreize, en met STEPHANUS roept hij uit: *Heere Jezus! ontvang mijnen geest!* Daar is de vreemdelingsreis ten einde; in het vaderlijke huis is onze plaatse, en binnen geleid in de woningen des lights, zien wij op de aarde terug, als de oefenschool onzer hemelsche vorming; wij oogsten de vruchten in van het geloof der aarde, en de eeuwigheid wacht ons, als aan den maaltijd des Lams.

3. Maar bedriegen wij ons ook? — als eens de deur mogt gesloten zijn! Of beslist niet het uur des doods voor eene eeuwigheid? — Ja! Geliefden, dat zegt u het Evangelie. Er zullen er ingaan met den Koning in zijn rijk, maar wie bij de toekomst des Heeren niet bereid is, hem wordt de deure gesloten. Daarom geeft JESUS, aan het einde der gelijkenis, die treffende uitspraak: *Wacht dan, want gij weet niet, in welke ure de Heere komen zal.* — Ik wilde u ten slotte voordragen, hoe in die onzekerheid van ons sterfuur eene krachtige spore tot waakzaamheid ligt.

Wij willen ons met geene valsche hope bedriegen, mijne Br. en Z.! — Niet voor allen, die sterven, is die toekomst des Heeren zoo zalig, evenmin als voor al de maagden, die waren uitgegaan, den Bruidegom te gemoet. — Er leeft ook onder de Christenen een geslacht op aarde, voor hetwelk de deure des Hemels zal gesloten wezen, en ik ware ontrouw aan mijne roeping, indien ik u dien raad der Godheid verborgen hield. De Bijbel zegt het ons, en deze gelijkenis leert het: voor een gedeelte der menschen zal de toegang tot den hemel gesloten zijn! Niet alleen zij, die JESUS hebben miskend, die ongeloof aan Hem hebben gehuldigd en gepredikt op aarde; niet alleen de verharde zondaren, die den weg des heils versmaden en het Christendom verachten; niet deze alleen zullen worden buitengeworpen in de duisternis, waar weening zijn zal en knersinge der tanden. Neen! ook de zorgeloze, onbedachtzame, maagden, schoon uitgegaan den Bruidegom te gemoet, bleven buiten de bruiloftszaal. —

Zoo zal de poorte des hemels gesloten zijn ook voor u, die u wel schaart onder de belijders des Christendoms; die wel zoudt begeeren door JESUS gezaligd te worden, maar den weg niet inslaat, welke daartoe leidt; ook voor u, zorgeloozen en dragen van harten, die onnadenkend in uw uitwendig Christendom voortleeft, en meent, dat gij daaraan genoeg zult hebben; die, omdat de Heer uitblijft, meent, dat Hij nog vooreerst niet komen zal, en daarom in de zonde blijft voortgaan; die in uw lidmaatschap en kerkgaan en avondmaalvieren berust, maar die de verbetering van het hart, het werkzame geloof in JESUS, verzuimt; en wanneer dan de Heer verschijnt bij uwen dood, dan zijt gij niet bereid voor zijne komst. Uw uitwendig Christendom, hetwelk alleen in vormen bestond, zal u ontvallen, en gij ontbeert het geloof. Het gaat u als haar, die geene olie meer hadden in hare vaten. De Heere kent u niet bij zijne komst en de deure is u gesloten.

Dat zou toch ook ons kunnen gelden, mijne Br. en Z.! en hoe geducht zal die toestand zijn, in eene rampzalige eeuwigheid! Kan er dan — ik vraag het, met al den ernst, dien het heil van onze onsterfelijke zielen vordert, — kan er dan eene *krachtiger spore tot waakzaamheid* zijn, dan deze, om ons bij tijds te bereiden voor de komst des Heeren.

Brengt dat woord en die toespraak u welligt tot nadenken, (en God geve, dat uw geweten spreke in dezen oogenblik!) dan, dunkt mij, rijst al ligt de vraag in u op: *waarin bestaat die waakzaamheid?* Wij behoeven nog slechts weinige hoofdtrekken uwer over-

weging aan te bevelen, want onze geheele rede deed u den aard dier waakzaamheid kennen. — Herinnert u veel aan deze uwe hoogere bestemming op aarde. Denkt dagelijks, dat gij hier leeft, niet alleen voor uwe aard-sche betrekkingen en pligten, maar om dezelve te vervullen, met het oog op uwe hemelsche roeping. Verspilt derhalve het leven niet doorijdelheid en nietigheid, of in de zonde. Waarlijk, waar men de maatschappij ende schare van Christenbelijders overziet, en in het dagelijksche leven intreedt; waar men zonden en onge-rechtigheid rondom zich ziet heerschen; waar men de gesprekken beluistert, het nietige tijdverdrijf gadeslaat, en menschen ziet leven, als of zij alleen voor de aarde hadden te zorgen; zou men dáár eene schare herkennen van geroepenen voor de eeuwigheid? Die zorgeloozen van harten zijn de onvoorzigtige of dwa-ze maagden gelijk, die den tijd verslapen, en als eenmaal, bij de toekomst des Heeren, hun geweten ontwaakt, staan zij verlegen en onvoorbereid. Waakt dan, niet door de aardschgezindheid uit te roeijen, maar door die te heiligen voor den hemel. Zij is een noodzakelijk beginsel, hier in ons hart geplant, om ons met ijver en belangstelling onze pligten der aarde te doen vervullen; wetende, dat wij hier zijn in het werk des Heeren; maar zij moet geheiligd zijn door een' hemelschen zin.

Dan streeft gij op aarde niet naar menschengunst en vlugtige eer, maar naar de goedkeuring van God en uw geweten. — Dan vraagt gij u bij tijds en dagelijks af, of gij wel vordert op den weg van deugd en godzaligheid. Gij houdt rekenschap met uw ge-

weten aan den avond van elken dag, en eindigt dien niet, eer gij, neêrgeknield voor God, niet alleen om genade gesmeekt hebt, maar ook om versterking van uw geloof en heiliging van uw hart. In dien plegtigen oogenblik vraagt gij u telkens af, of gij zoudt bereid zijn, indien de Heer in dezen nacht tot u naderde. Daartoe waakt gij over uwe beginselen en neigingen en daden; gij strijdt tegen de nalatigheid in het goede, en bij Jezus, uwen Heer, zoekt gij hulp, kracht, licht en troost.

Waar die waakzaamheid heerscht, daar denkt gij zonder angstige vrees, maar met blijdschap, aan het uur uwes doods, als der intrede in het rijk des Heeren, en dien hemelschen zin kweekt gij aan, ook onder de bezigheden des levens, ook door veel aan den dood te gedenken. — Zoo leeft gij op aarde, in huisgezin en maatschappij, in gemeenschap met God en met Jezus; en als uw Heer u verschijnt, dan is uw proeftijd ten einde, uwe opvoeding volbragt, en met blijde verrukking gaat gij, na de vreemdelingsreis der aarde, de uwen voor naar het vaderlijke huis.

Heb ik ook uw beeld geschetst, of liever, *zijt gij bereid voor die komst des Heeren?* Gij, mijne Br. en Z.! — Met die vraag aan uw geweten eindig ik mijne Rede, die geheel tot uw hart gerigt was; en aan dat geweten zelf laat ik het antwoord over. Ik wil u daarin behulpzaam zijn, en gij behoeft daarom slechts een enkel woord ten slotte.

Behooren wij tot de wijzen of dwazen? Zal de deur ons gesloten zijn, of geopend? Zijn wij bereid? — Gewigtig, maar noodzakelijk tevens, zijn voor ieder onzer deze vragen; want het geldt hier onze heiligste belangen, en wie te laat komt, staat buiten. Onze tijd roept ons tot ernstig nadenken, en eene eeuwigheid hangt er van af. — Daarom, bedriegt u zelve met geene valsche hope, wanneer gij den tijd der aarde tot dus verre hebt verspild, zonder dien waar te nemen naar de lessen van het Evangelie. O! die tijd is zoo kostbaar. — Bij de liefde van **CHRISTUS** bidde ik u, doet die vragen ernstig aan u zelve, en beantwoordt ze met een opregt en waarheidlievend hart. — En wat zegt dan op dezelve uw geweten? Is uwe lampe brandende, of zal zij u begeven in den beslissenden oogenblik?

Treft u die roepstem, ach! ontwaakt dan uit uwen slaap, zorgelooze Christenen! Nog is het de ure der genade. Veinst niet voor uw eigen hart; want voor God toch kunt gij niet veinzen. Denkt veel na op uwe belangen voor de eeuwigheid; brengt uw leven hier veel in verband met het betere leven. Waakt, waakt, want gij weet niet de ure zijner toekomst! — Voelt gij, dat de dood u heden onvoorbereid zou overvallen, steunt dan niet op eigene deugd, want zij ontzinkt u op uw sterfbed; maar schuwt de zonde en jaagt de gerechtigheid na; vliedt tot **JEZUS**, den Redder uwer zielen, zoekt door het geloof in hem in te gaan in zijn Rijk, en vergeving te erlangen voor uwe vroegere afwijkingen, en kracht, om dagelijks in die heili-

ging van uw hart en bestaan te vorderen, en bidt daartoe om Gods geest. — Stelt u veel voor, wat gij noodig hebt voor de eeuwigheid. Geeft acht op de roepstemmen onzer dagen, en strijdt tegen de zorgeloosheid, die u ook in de pligten der aarde zorgeloos maakt; want ook derzelve waarneming eischt JESUS van u. Vooral, verzuimt de middelen niet, die het Evangelie u aanbiedt.

Dan eerst wordt uw leven niet somber gesleten, maar blijmoedig in God. — Gevoelt gij, waakzame en nadenkende Christenen! dat gij niet ijverig genoeg zijt, en verontrust u dit dagelijks, spiegelt u dan aan de wijze maagden, die ook moesten waken, maar toch insluimerden en sliepen, en echter toen de Heere kwam, waren zij bereid. — Gij ook leeft op deze aarde nog in den tijd van strijd en van oefening: zoo wapent u dan bij tijds met het schild des geloofs, en zoekt de liefde in den ruimsten omvang te betrachten.

Troost u met den troost dier gelijkenis, bedrukten! die weent over hen, welke zijn ingegaan in het koninkrijk van JESUS. Reeds zijn zij u voorgegaan, waar zij u inwachten. Oogt veel op hun voorbeeld, en gelijk zij die waakzaamheid op aarde beoefend hebben, vaak ook te midden van strijd en beproeving, maar gesterkt door het ootmoedige geloof, dat hen deed vlieden tot hunnen Verlosser; houdt ook gij! zoo uwe kaarse brandende; waakt ter aller ure, Gel! opdat ook u dat tijdstip niet onverwachts overvalle. — Br. en Z.! het zij de levensregel, welken gij u zelve steeds voorhoudt en welken de een den ander

telkens herinnert: de Heere riep ons toe: *Waakt*,
want gij weet den dag niet, noch de ure, in welke
de Heere komen zal! — Amen.

LEERREDE

OVER

1 CORINTHEN XV: 49.

DES MENSCHEN ZEDELIJKE TOESTAND

IN DE EEUWIGHEID, IN VERGELIJKING MET DIEN DER AARDE.

GEZANG CXCH: 1, 5.

GEZANG XLIII: 4.

PSALM LXXXVI: 3.

LEERREDE ⁽¹⁾

OVER

1 CORINTH. XV: 49.

» Gelijkerwijs wij het beeld des aardischen gedragen hebben, (alzo) zullen wij ook het beeld des hemelischen dragen.»

Hoe uitgebreid is niet de menschelijke kennis, in den tijd, waarin wij leven, en hoe veelomvattend de kring, waartoe zij zich uitstrekt! Zij zweeft niet slechts over de oppervlakte der aarde, maar dringt door diep in hare ingewanden, en tot op den bodem der zee en tot in de schuilhoeken der bergen; zij stijgt op in het luchtruim en tot aan den starrenhemel en daalt beurtelings af in den mensch zelven en de geheimen zijner ziel. — En echter die kennis, hoeverre ook uitgestrekt, reikt slechts tot aan het graf; dáár staan hare grenzen.

Doch waar die wijsheid begrensd is, daar treedt de openbaring van het Evangelie op, om dezelve uit te breiden over dood en graf, tot in de eeuwigheid. Het is wel is waar nog niet geopenbaard, wat wij zijn zullen, en de openbaring, welke ons verleend is, voldoet onze nieuwsgierigheid niet, maar zij zegt

(1) Uitgesproken te Utrecht, in de Janskerk, den 27 Mei 1838.

ons toch zooveel, als wij voor onzen aardsehen toestand noodig hebben.

Gel! hebben wij onlangs het feest van JEZUS hemelvaart gevierd, en is daarbij uwe hemelschgezindheid opgewekt, dan, vertrouw ik, zult gij in deze ure gaarne dien zin zien aangekweekt. — Komt! verheffen wij onze harten reeds aanstonds hemelwaarts en oefenen wij reeds op aarde gemeenschap met God.

Indien het ware welsprekendheid verraaft, en den meester, of wel den man, die spreekt naar de overtuiging des harte, kenschetst, dat hij de verhevenste waarheden in de eenvoudigste en meest bevattelijke taal weet voor te dragen, dan komt deze lof vooral aan een' PAULUS toe, waar hij, beziel door den Geest Gods, spreekt en schrijft over de geheimen der toekomst. Aan PAULUS scheen het gegund te zijn, van de opstanding der dooden en de lotgevallen der eeuwigheid zoo te spreken, als nooit was gesproken op aarde, behalve door JEZUS, zijn' Heer. — Zoo sprak hij reeds op den Areöpagus te Athene; maar, meer dan elders, schreef hij zoo aan de Corinthiërs, in dit betoog van de Christelijke leer der opstanding, waar hij de dwalingen der verschillende Heidensehe wijsgeeren weerlegt, en echter zoo eenvoudig en ongekunsteld daarover spreekt, dat de meest ongeoeffende Christen zijn betoog kan volgen. — Gij hebt het veelmalen gelezen, M. G.! en heeft het niet altijd op nieuws u getroffen en vaak u dien waren troost voor het geschokte gemoed aangeboden, welke alleen in de reinigende en verhevene leer van JEZUS te vinden is?

Één van de trekken uit dat heerlijke tafereel zij

heden het onderwerp onzer overwegingen. Het zal ons heenleiden aan gene zijde des grafs, en u daar den mensch voorstellen in zijnen aanleg en zijne bestemming voor de eeuwigheid. — Dat hemelsche gevoel wensch ik in u op te wekken, door *eerst* u de woorden van PAULUS nader te verklaren; *dan* den zedelijken toestand des menschen in de eeuwigheid, in tegenstelling der aarde, te doen kennen; en *eindelijk* u door de gedachte aan die verhevene bestemming tot dat hemelsche genot op te leiden.

I.

Voortreffelijk is de geheele loop van dit betoog, en eene echte proeve van apostolische welsprekendheid. — PAULUS sprak van de opstanding van JEZUS, en dit geeft hem in het 13^e vers aanleiding, om te gewagen van de opstanding der dooden, welke ten naauwste met die van JEZUS verbonden is. — De Grieksche wijsgeerte had, in hare oneindige verscheidenheid, ook zoodanige leeringen voortgebracht, die in strijd waren met de leer van de opstanding der dooden en van de onsterfelijkheid der zielen. Deze dwalingen hadden ook de Christenen te Corinthe besmet. PAULUS ijvert tegen dezelve, en stelt op den voorgrond, dat het geheele Christendom met die waarheid valt of staat, en dat al de weldaden des Evangelies daarmede ten naauwste verbonden zijn. En hier geeft hij een' wenk, hoezeer het Christendom ons de leer der voorbereiding voor den hemel is. — Van vers 23 af, beschrijft hij die opstanding, welke voor ons aanstaande is, en ontsluit ons de raadelen der eeuwigheid. Steeds heeft hij daarbij een weêrleggend

doel, en zoekt zijne leeringen door beelden, uit de natuur ontleend, op te helderen; gelijk de graanhalm hem het bewijs en de opheldering zijner leer moet aanbieden. — Dit leerende, toont hij van vers 39 af aan, welk een aanmerkelijk verschil er bestaan zal tusschen de verrezene lichamen, en die, welke wij op aarde omdragen. Daarom spreekt hij van een onverderfelijk, heerlijk, krachtig, ja! van een geestelijk ligchaam; welke laatste eigenschap wij niet kunnen doorgronden, omdat reeds voor ons in het denkbeeld van ligchaam en geest eene tegenoverstelling gelegen is, maar welke wij eenmaal beter zullen kennen, wanneer ook dat ons geopenbaard zal zijn. Daarom betaamt het ons hier, kinderlijk te gelooven en het onbegrijpelijke niet te willen doorgronden, maar met heiligen eerbied te onderzoeken, wat de Bijbel ons leert.

In dat betoog staat ook onze tekst uitgedrukt, welks woorden wel bevattelijk zijn en verstaanbaar, maar waarvan de zin minder gemakkelijk is te doorgronden. — Er zijn drie denkkeelden in den tekst voorhanden, die wij moeten ophelderen, doch tot welker regt verstand wij den gang zijner denkkeelden, van vers 45 af, moeten nagaan.

Hij spreekt van den *aardschen* en den *hemelschen*; want de geheele tekst bevat eene tegenoverstelling. — Die tegenoverstelling van het aardsche en hemelsche ligchaam, waarvan hij gesproken had, leidde hem tot den oorsprong van beiden, tot *ADAM*, den eersten mensch, en tot *JEZUS*, den laatsten *ADAM*, die de menschheid herstelde; even als dit ook elders in dit

hoofddeel en in den brief aan de Romeinen, in het vijfde hoofddeel, wordt voorgesteld. De eerste ADAM was aardsch, uit de aarde, maar de tweede was de Heere JESUS, die uit den hemel afkomstig was. — Gij begrijpt, dat dit niet alleen ziet op het ligchaam van JESUS, hetwelk niet uit den hemel was neêrge-daald, maar op zijn' persoon; op JESUS, die op aarde slechts menschelijk vleesch aannam, en daarom gezegd wordt, niet uit de aarde te zijn.

Dit leidt ons al aanstonds tot de verklaring van het tweede denkbeeld: *het beeld des aardschen, en het beeld des hemelschen te dragen*. — Gelijk de spreekwijze: iemands beeld te dragen, zegt, aan iemand gelijk te zijn, iemands trekken uit te drukken; gelijk het kind zoo het beeld draagt des vaders: zoo vraagt men hier, of dit ziet op de gelijkheid in het ligchaam aan ADAM en JESUS, dan wel of, bij de uitdrukking: *beeld*, een hooger zin daaraan moet worden gegeven.

Het valt niet te ontkennen, dat het verband van den tekst zulks op het ligchaam toepast, maar ligt daarin dan het bewijs, dat dit gezegde alleen spreekt van het ligchaam? Wij meenen met eenige uitleggers, en onder dezen ook met onzen jongsten geachten Bijbelvertaler, hieraan te moeten twijfelen. — Wij vinden hier toch, naar ons inzien, een algemeen gezegde, ook van ruimeren omvang, hetwelk als zoodanig door PAULUS werd voorgesteld, maar, in verband vooral met de vorige verzen, wordt toegepast op het ligchaam, of liever nog, hetwelk, na het voorgedragene van het ligchaam, het besluit uit-

maakt van dit gedeelte zijns betoogs. — Of sprak hij niet even zoo vers 47, alwaar hij, van de *ligchamen* sprekende, echter deze denkbeelden niet zoo angstig scheidde, als wij in onze dagen, met redkundige spitsvondigheid, wel eens gewoon zijn? Of kunnen wij ook het denkbeeld van een *geestelijk ligchaam* behoorlijk verstaan?

Zoo dan, zegt hij, gelijk wij eenmaal het beeld des aardischen gedragen hebben; gelijk wij eens in ons aardische leven aan ADAM, den mensch uit de aarde, gelijk waren, en daar hij aardisch was, ook wij aardisch waren; gelijk wij dus en door ons ligchaam, dat uit de aarde genomen is, en door geheel ons bestaan, hem gelijk waren, zoowel oorspronkelijk in onze bestemming, als later in onze gelijkvormigheid in het zedelijke bederf, dat in ligchaam en ziel woont; gelijk wij dus als kinderen van dezen stamvader, zijn beeld uitdrukten: zoo zullen wij ook eenmaal, na de opstanding, verheerlijkt in den hemel, aan een' beteren ADAM gelijk wezen; zoo zullen wij ook het beeld des hemelschen dragen; in ons geheel bestaan zullen wij het beeld uitdrukken van JEZUS. Hem zullen wij ook door ons ligchaam gelijkvormig zijn, gelijk op aarde aan ADAM; want hij is daar de oorzaak van ons geestelijk leven. — De trekken van JEZUS brengen zich over op ons. Of zou het beeld van JEZUS alleen op het ligchaam kunnen zien, dat ook bij JEZUS aardisch was? Neen! veeleer op die ziel, die daar woont in het ligchaam. Daarom wordt er gesproken van een geestelijk ligchaam, niet geestelijk van aard, want dit strijdt met het denkbeeld

van een ligchaam; maar zoodanig een, als geschikt is voor de inwoning van den hooger en geest; van onverderfelijkheid en heerlijkheid, omdat geen vleesch dit alles kan bevatten, maar wel een verheerlijkt ligchaam, waarin die door JESUS gereinigde ziel woont; met één woord, van ons geheel, ook zedelijk, bestaan, zoo als dit in den hemel zich zal ontwikkelen.

Wij vinden dan hier een' algemeenen wenk voor ons bestaan in de eeuwigheid, door PAULUS opzettelijk teruggebragt op het ligchaam, omdat hij daarover handelde, maar welke zich voor zijnen geest, in al deszelfs ruimen, verhevenen, omvang vertoonde, en speling gaf aan zijne denkebeelden; een' wenk tevens, welken wij ook mogen opvangen, zoo als hij daar stond voor den geest van PAULUS, wanneer wij wenschen een' blik te werpen op gindsche gewesten, en het vragen aan den Bijbel: hoedanig zal dáár onze zedelijke toestand zijn, zoo als de geheele leer van het Evangelie dezelve bevestigt? Dan laten wij daar de bijzondere toepassing, welke PAULUS daarvan maakt, op het ligchaam der opstanding, en wij zien in zijnen geest ruimer, wanneer wij ons oog slaan op dien min beperkten omvang, en u naar aanleiding daarvan,

II.

in het *tweede deel* onzer Rede, den *zedelijken toestand van den mensch in de eeuwigheid*, in tegenoverstelling der aarde, doen kennen. — Liefst ontleenen wij onze trekken uit het bijzondere oogpunt, hetwelk de tekst ons aanbiedt, door de aarde en

de eeuwigheid in tegenoverstelling te plaatsen; doch alles betrekkelijk gemaakt op dit ééne punt: des menschen zedelijken toestand; en dan zal ook de invloed van ons ligchaam op onze ziel en onze zedelijkheid, in den geest des Apostels, hier zichtbaar zijn. — Welaan! laat ons eenige dezer trekken ons voor den geest roepen, en verplaatsen wij ons telkens met onze voorstelling van de aarde in de eeuwigheid.

De gedachte, dat wij, gelijk wij hier het beeld des aardschen gedragen hebben, alzoo daar het beeld des hemelschen zullen dragen, leidt ons 1) tot de overweging: *dat, gelijk hier een ligchaam der zonde ons tot verkeerdheid leidt, daar een geestelijk ligchaam ons tot zedelijke reinheid zal opwekken.*

Wie kent niet, ook bij eigene ondervinding, den invloed, dien het ligchaam oefent op onze ziel en ons zedelijk bestaan? — Wij kennen wel den band niet tusschen deze beiden, en wij zijn ook daarin voor ons zelve een raadsel; maar wij gevoelen toch, hoe naauw zij vereenigd zijn. Wij weten, hoe de leden des ligchaams de rust onzer ziel aantasten; hoe het oog de begeerlijkheid aankweekt, en de driften opwekt; hoe de togten des vleesches onrust stoken in onze ziel, en de krachten uitputten, en hoe al onze leden dienstbaar zijn aan de zonden; hoe de tong leugen en achterklap verbreidt; hoe hoogmoed en eerzucht worden aangekweekt door hetgeen wij zien en hooren rondom ons; hoe een prikkelbaar ligchaamsgestel, bloedsmenging en andere lichame-

lijke oorzaken, ons tot het kwade aansporen; hoe zij vaak den jongeling van de eene drift tot de andere voeren; den man onbruikbaar maken voor de maatschappij; den grijsaard zich doen beklagen over zijnen vroegeren leeftijd; en hoe wij, aan het einde onzer dagen gekomen, en de broosheid des ligchaams en de afneming dier krachten gevoelende, vaak aan dat ligchaam zooveel onzedelijkheid moeten toeschrijven.

Van waar toch die schadelijke invloed? Het is, omdat wij het beeld des aardschen dragen en een ligchaam der zonde met ons omvoeren! Die zonde is van het paradijs af ons overgeleverd, en wij kweeken ze aan, en leveren haar ons ligchaam dagelijks meer en meer tot dienstbaarheid.

Ja! daaronder zuchten wij, Broeders en Zusters! niet onder het ligchaam zelf, maar onder het ligchaam, aan de zonde gewijd. — Doch, Christen! rigt dan uwen blik aan gindsche zijde des grafs; en wat verbeidt u daar, naar de leere des Bijbels? Een ligchaam zonder zonde, een onverderfelijk, een heerlijk, een geestelijk ligchaam. — Wij wagen het niet, door spelen van het vernuft te ontwikkelen, hoedanig dit ligchaam zijn zal, want het is ons hier duisternis; maar dit weten wij, en wij verkondigen het u, Geliefden in Christus! dáár zal het ontslagen zijn van de heerschappij der zonde. Dáár woont niet het zedelijk bedorvene beginsel, maar het gereinigde geestelijke beginsel in ons. Daar zwijgt de stem der driften en der onreine hartstogten. Geen oog zal daar door onreine voorwerpen worden bezoedeld, geene verbeelding door onreine beelden ontvlamd, geene tong door

onreine taal bevekt, en geene togten van het hart zullen dáár door ons ligchaamsgestel worden opgewonden. Want uit het geestelijke ligchaam zijn de zaden der zonde verdwenen; daar rijpen de beginse-
len van zedelijke reinheid. Is dat gereinigd, dan wekt dit verheerlijkte ligchaam ons op tot zedelijke reinheid, tot al wat edel en goed is; de leden des ligchaams zijn werkzaam en de ziel is ingenomen met den lof van God. Daar wenscht de tong den lof van God en den Verlosser te vermelden; daar ontbreken de prikkels tot het kwade, en heil ons! waar die verstompt zijn. Daar werken ziel en ligchaam, beide geestelijk gestemd (wij weten niet, hoe?) op elkander, en hebben wij dan op aarde het beeld des aardschen gedragen, daar zullen wij, ook in het ligchaam, het beeld des hemelschen dragen. Ziet! zoo is de bron verbeterd, waaruit op aarde zoo veel onreins voortvloeide, en uit die gezuiverde bron vloeit zedelijkheid voort. Immers

2. gelijk de ziel, hier in het ligchaam der aarde wonende, het aardsche bedenkt, zoo zullen wij daar het hemelsche bedenken.

Behoort niet, mijne Vrienden! de aardsgezindheid, dat weldadige beginsel in ons, hetwelk ons voor de aarde vatbaar doet zijn, juist door het misbruik, hetwelk wij van dezelve maken, onder de schadelijkste bronnen van zooveel kwaads en onreins, als daggelijks plaats heeft? — Peilen wij elk den grond van ons harte, en letten wij op de beginselen, waaruit de menschen vaak werkzaam zijn; zien wij op de begeerten en het streven der menschen, op hunne

werkzaamheid en pligtsbetrachting; letten wij vooral op het meer of min gunstig of ongunstig onthaal des Verlossers in onze huizen en harten, en op de beoefening van deugd en godzaligheid; hoeveel gebrek, hoeveel onreinheid en zonden vindt men dan rondom ons! — Van waar dit? Grootendeels, omdat de menschen door aardsgezindheid gedreven worden. Of heeft niet het zien- en zinnelijke den grootsten invloed op ons hart? Vastgeketend aan het stof, woelen wij in hetzelfde, als of daar onze bestemming ware, en zoeken slechts levensgenot, dat streelend is en zinnelijk.

Vraagt gij naar de oorzaak der heerschappij van aardsgezindheid en zinnelijkheid, PAULUS zegt ons: *de eerste mensch was uit de aarde aardsch, en zij droegen het beeld des aardschen.*—Gevormd uit het stof der aarde, oefent dat aardsche en zinnelijke ligchaam zulk eenen invloed op onze ziel. Zoolang wij dat omdragen en geen hooger beginsel ons bezielend bestiert, hechten wij ons aan de aarde. Wij geven toe aan de zinnelijke neigingen; wij vergeten, wat wij niet zien, omdat de zinnen werken op onze ziel. — O! hoe heklagenswaardig zijn wij, Geliefden! dat die zinnelijkheid, ons door God met de edelste hedoelingen, als dienaar, gegeven, daar het gehied voert, en dat dit bedorven vleesch heerscht over den geest. Zóó, zóó dragen wij het beeld des aardschen.

Maar verheugt u in uw lot, Christenen! U wacht eene betere toekomst. *Eenmaal zult gij ook in den hemel het beeld des hemelschen dragen.* Daar in die

zalige gewesten, waar God woont, die een Geest is; daar hebben wij een geestelijk ligchaam. — Wat het zegt, weten wij, in dit stoffelijk omkleedsel gehuld, nog niet; maar dit weten wij, dat wij daar niet meer met het vleesch zullen strijden. Daar lokt de aarde ons niet aan zich, en geene zinnelijkheid boeit ons aan eene ligt vergankelijke wereld. Daar is ons ligchaam onverderfelijk en onsterfelijk, en de ziel, of liever de geest, heerscht over het vleesch. — Ontruikt aan de aarde, bedenken wij dáár, in den hemel, het hemelsche; en wat zegt dat niet, mijne Br. en Z.! Juist omdat wij hier aanhoudend denken aan de aarde, aan onze aardsche betrekkingen en bemoeijingen, aan aardsche genoegens, en ons gedragen, als zouden wij nooit dit tooneel van aardschen strijd verlaten, daarom worden wij dikwerf onvatbaar voor het geestelijke; wij vergeten ons waar vaderland, en als de dood ons derwaarts oproept, dan zijn wij nog niet bereid voor de afreize. Ach! welk eene dwaasheid! — Maar denken wij in den hemel aan het hemelsche, dan zweeft voor Gods troon zijn lof op onze lippen; want wat wij zien, boeit ons geheel. Daar zijn wij steeds vervuld met de werken van deugd en godzaligheid, want die alleen behooren in den hemel te huis. — Wij leven in en voor den hemel. Daardoor wordt elke deugd te meer opgewekt, en het geheiligde beginsel verbeterd, en daardoor wandelen wij naar den geest. — Ziet! zoo dragen wij daar in ligchaam en ziel het beeld des hemelschen!

3. Deze beide trekken werken te meer, omdat wij, menschen, gewoon zijn naar min of meer goede beel-

den ons te vormen. — Gelijk wij toch hier *het beeld dragen van ADAM*, zoo zullen wij daar *het beeld vertoonen van den verheerlijkten Heer*, en daaraan ons vormen. Het ligchaam der zonde ontwikkelt zich hier te meer door de aardsghezindheid, die daaraan telkens voedsel geeft, en zoo werkt het uit- en inwendige te zamen.

Het beeld van ADAM is op al zijn nakroost overgegaan, *want toen*, lezen wij, *gewan hij kinderen naar zijnen beelde*, en niet meer naar Gods beeld. En, van geslacht tot geslacht overgegaan, nam ook de zonde toe in kracht en zou voorzeker telkens zijn toegenomen, indien niet Goddelijke genade, door velerlei hulpmiddelen, ook door het Evangelie van JESUS, dezelve gestuit had. — Maar, helaas! dagelijks omringen ons nog de voorbeelden van hen, die aan de zonden toegeven, en wij weten, hoedanig de kracht is der voorbeelden op den zinnelijken mensch. Hoe vaak worden wij dan medegesleept, waar wij anderen zien voorgaan! Ongemerkt geven wij toe aan de voorbeelden van hen, die veel bij ons vermogen; of verschoonen wij onze afdwalingen door het voorbeeld van anderen, of den heerschenden geest, of de gewoonte der wereld, waaraan wij ons, zonder zonderling te zijn, niet kunnen onttrekken. — Overal omringen ons de lokstrikken der verleiding, waar wij ons begeven, en gevaarlijk en glibberig, o mensch! is u daarom het pad, dat gij betreedt. Er is strijd noodig, om deugd en godzaligheid te beoefenen, en te kampen tegen dat heirleger van in- en uitwendige vijanden, die u bestormen. Ja! daarin draagt

gij het beeld van ADAM, des aardschen, want de aarde levert u de voorbeelden der zonde.

Maar houdt moed in den strijd; Christenen! gewappend met het geloof, overwint gij de wereld, en zult gij dáár in den hemel eenmaal het beeld van den verheerlijkten Heer dragen. Daar zijt gij niet langer omringd van die tallooze belagers uwer deugd, noch van die verkeerde voorbeelden, die u de aarde zoo gevaarlijk doen worden. Daar leeft gij in eene reine maatschappij van heiligen. — Welk een denkbeeld! M. Br.! Stelt het u voor den geest, zoo gij het kunt. Van dáár zijn alle onreinen geweerd, want zij verkeerden in de buitenste duisternis. Het zal een gezelschap zijn van geheiligden door onzen Verlosser. Geen kwaad voorbeeld, maar alleen voorbeelden van deugd, zullen u daar omringen. Welk een prikkel voor uwe zedelijkheid en om toe te nemen en te vorderen in deugd en godzaligheid!

Maar wat zeg ik? niet alleen dat gezelschap, waarin gij verkeert, neen! uw oudste broeder op den troon van het heelal vernieuwt u naar zijn beeld. Aan zijn verheerlijkt ligchaam zult gij gelijkvormig worden, en daardoor hem, ook als mensch, kunnen navolgen. Dat groote, dat eenige, dat onvergelykelijke beeld aller volmaaktheid, staat u daar aanschouwelijk in JESUS, den beheerscher van alles, voor de oogen. Daarop staart gij. Daardoor wordt gij van dage tot dage meer geoefend; want de aardsche strijd is voorbij; zonde en aardgezindheid zijn vernietigd, en de uitwendige vijanden, de wereld en hare dienaren, hebben u dan niet meer onder hun bereik.

4. Eindelijk, *gelijk wij hier, door het beeld des aardschen te dragen, vaak toenemen in verachtering, zoo zullen wij daar, door het beeld des hemelschen te dragen, toenemen in heiliging, en, volmaakt wordende, gelijk God volmaakt is, onze ware bestemming bereiken.*

Wie wordt niet gaarne wijzer en beter, en wien is het geene streelende gedachte, te vorderen in kennis, in doorzicht, in deugd en heiligheid? Onze natuur toch heeft een' afkeer van verachtering. — Of wie zal het gaarne aan zich zelven en anderen bekennen, dat hij verachtend is in kennis en het goede? Wij bestrijden veeleer die meening, waar wij ze bij anderen omtrent ons ontdekken, en het vermoeden daarvan bij anderen te ontwaren, wekt vaak bitterheid en nijd op.

En toch, o mensch! niet zelden gaat gij achterwaarts op den weg van deugd en heiliging. — Dat kunt gij getuigen, die de zonde dient en aan driften en neigingen ongebreideld toegeeft. Zijt gij in ons midden, dat dan uw geweten spreke, of niet zonden en driften u meer en meer overheerschen? of niet toegeven aan ééne neiging u vaak in de bedwelming der zonde gebragt heeft, en hoe gij u in hare strikken verward vindt? Is uw geweten nog zoo rein, als toen gij eerst eene zondige drift en neiging aankweektet, of valt het u thans moeilijker den strijd tegen dezelve te strijden? — Ziet, die zege der zonde is achteruitgang.

Maar gij ook kent het, leerlingen van Jezus! die

wenscht beter en wijzer te worden, en u daarop toelegt. Hebt ook gij niet wel eens een' strijd te strijden, waarin gij moet onderdoen? — Hoeveel is er in uw dagelijksch leven, in den kring, waarin gij leeft, in den geest des tijds, in uwe betrekkingen en maatschappelijke pligten, ja! in uw lichaamsgestel en zinnelijkheid, dat u hindert in dien voortgang, en waarvoor gij onderdoet? en waar gij, als er dan weder een tijdperk van uw leven voorbij is, en gij het geheime dagboek uwes levens opslaat en overziet, eer gij dat tijdperk sluit, zoudt moeten bijvoegen: verachtering!

Van waar die treurige ondervinding? Vraagt het aan PAULUS; hij zegt u: het is omdat wij het beeld des aardschen dragen. Daarin werkt de kracht der aardsgezindheid en zonde, en de zinnelijkheid heerscht vaak over de kracht van uwen wil. Meer dan eenig wijsgcer, heeft JESUS het u verklaard, toen hij sprak: *de geest is wel gewillig, maar het vleesch is zwak.*

En aan dien strijd zijn wij onderworpen op deze aarde, — en meer nog, eens in de eeuwigheid; daar in de rampzalige woonplaats van booze geesten, waar de scharen der goddeloozen van alle eeuwen verzameld zijn, (welk een verschrikkelijk denkbeeld!) daar gaat men in eeuwigheid achterwaarts in het goede.

Doch er is ook nog eene andere woning in de eeuwigheid, mijne Br. en Z.! in het vaderlijke huis daarboven; daar dragen wij het beeld van JESUS, den

hemelschen; daar gaat men nimmer achterwaarts. Voor den troon van God en den Verlosser houdt geen ligchaam der zonde ons terug van het goede; dáár lokt geen voorbeeld, noch betrekking, noch tijdgeest, ons tot het kwade. Dáár bezielt ons de Geest Gods. Wij gaan voort van deugd tot deugd. Vernieuwd naar zijn beeld, is de vordering en ontwikkeling in het goede van ons bestaan onafscheidelijk. Wij verstaan meer en meer, wat het is: volmaakt te worden, gelijk God, onze vader, volmaakt is; want de beletselen der aarde zijn geweken; de oefening in het goede kweekt onzen lust en ijver aan; onafgebroken streven wij naar onze bestemming, om dezelve eindelijk te bereiken, en zoo worden wij der goddelijke natuur deelachtig.

Geliefden! welk een heerlijk verschiets! Daarin oefenen zich reeds onze gezaligden, en de gansche schare der ontslapene vromen, dáár door den loop der eeuwen verzameld; daartoe worden onze vroeggestorvene kinderen, die naauwelijks het beeld des aardschen gedragen hebben, van hunne eerste ontwikkeling af opgeleid en gevormd! en dat, dat is ook uwe bestemming!

III.

Ook de uwe? Gel.! Geloofst gij dat? en leeft gij dien overeenkomstig; wel aan! bezigt dan die overtuiging *tot opwekking van uwe hemelschgezindheid*. — Wijden wij daaraan het *laatste*, toepasselijke, *deel* onzer Rede.

Hemelsgezindheid bestaat niet daarin, dat wij

voor de aarde onbruikbaar worden, en hijgen naar het uur onzer ontbinding, maar veeleer, dat wij hier volijverig en getrouw in dien toestand, waarin God ons geplaatst heeft, met lust onze aardsche taak verrigten, en onder en door dezelve meer het harte heiligen voor eene hoogere bestemming. De groote levensvraag ligt dus daarin: *hoe moeten wij hier hemelschgezind leven?* Ontvangt dan ook hiertoe den raad des Evangelies.

1. *Versterkt u in dat denkbeeld, dat gij hier het beeld des aardschen draagt, en vertroost u met hetzelfde.* — Neen, Gel.! wij zijn hier nog geene heiligen, en wie van aardsche heiligheid, of reine Engelen-zielen op aarde spreekt, hij voedt ijdele droomen, die bij zijn ontwaken verdwijnen. De wereld stelt hem dagelijks te leure, en die teleurstelling voert hem dagelijks onaangenaam van eene denkbeeldige wereld in de werkelijke terug. Hier hebben wij nog den strijd der zonde en der verkeerdheid te strijden; het verderf woelt in ons binnenste; driften en neigingen kampen tegen de stem van ons geweten. — Ontveinst u dat niet, Gel.! of gij zijt ongewapend in den strijd, dien wij toch allen strijden moeten. Wij wonen hier in een ligchaam der zonde, en de leden des ligchaams kweken den strijd aan. — Dat is het beeld des aardschen, hetwelk gij draagt.

Hebt gij nog zoo u zelve niet leeren kennen, dat dan PAULUS er u oplettend op make, opdat gij de vijanden kennen moogt, die u dagelijks aanvallen, en gij tegen dezelve op uwe hoede zijt. Zoekt dagelijks

te vorderen in zelfkennis, die de trekken van het aardsche beeld in u doet kennen.

En dat denkbeeld zij u tot troost, die een ligchaam omdraagt, dat aan lijden en kwalen onderhevig is. Het is nog het ligchaam der aarde, en gij draagt ook daarin dat beeld. — Maar eenmaal zal het voor den geloovigen Christen verwisseld worden met een geestelijk ligchaam, waarin dat gebrek niet heerscht. Strijdt dan ook daarin geloovig uwen aardschen strijd! — Dat denkbeeld trooste u, vrienden van CHRISTUS! en beware u voor moedeloosheid, bij het gevoel uwer gebreken, bij herhaalde verachtering in het goede, terwijl gij zoo gaarne zoudt vooruitgaan. Daardoor toch moet gij hier het beeld des aardschen dragen, en juist daarin wordt van u oefening gevorderd, om het kwade te overwinnen door het goede. — Maar gij weigert dien troost, die u daardoor tot zorgeloosheid laat vervoeren, en die uwe afdwalingen daardoor zoudt willen verschoonen en vergoelijken, dat gij meent toch geene andere trekken te kunnen vertoonen, dan van het beeld, dat gij draagt.

2. *Versterkt u tevens in dat geloof, dat gij eenmaal het beeld des hemelschen dragen moet, en begint u reeds hier te heiligen naar het beeld des hemelschen.*

Er is geen bemoedigender en krachtiger denkbeeld, dan dat wij volmaaktbaar zijn; dat is, dat wij vatbaar zijn voor verbetering en volmaking. — Ik spreek niet van die volmaaktbaarheid, aan welke reeds op aarde geheel zoude voldaan worden; want zij behoort

onder de ijdele droomen van sommige Dichters en Wijsgeeren, wier gezigteinder niet verder reikt, dan tot den grenspaal des levens; maar ik bedoel die Evangelische volmaakbaarheid, waarnaar wij *hier* streven moeten, om dezelve eenmaal, als wij de grenzen der aarde overschreden hebben, *daar* te bereiken. — Tot die volmaking roept CHRISTUS u op.

Ja, Geliefden! eens zullen wij het beeld des hemelschen dragen. Daarin ligt onze hoogste bestemming. — Verliest dat denkbeeld nooit uit het oog! want daarin hebt gij een krachtig wapen tegen de zonde, en een behoedmiddel voor afdwalingen. Het is u eene waarschuwende stem, als gij aan verkeerde neigingen zoudt willen toegeven, en uwe booze driften zoudt inwilligen. Het leert u steeds hier u te heiligen naar het beeld des hemelschen; overtuigd, dat daarin uwe taak op aarde ligt.

Hier is het de tijd der voorbereiding, niet tot de werkzaamheden des hemels, want voor dezelve zijt gij nog op aarde niet vatbaar; maar tot de stemming uwer harten, opdat gij eenmaal vatbaar wordt, en regt voorbereid voor die werkzaamheden, even als het kind wordt voorbereid door het aankweken van beginselen, welke het later moet toepassen. Daarin ligt ook uwe opvoeding voor den hemel, Christenen! — Oefent u dan in dat beeld des hemelschen, leert deszelfs trekken kennen, en zoekt dezelve in uw zedelijk bestaan uit te drukken. — Gij ziet het uitgedrukt in JESUS op aarde, want hij is u het voorbeeld, in hoever gij op aarde het beeld des hemelschen dragen kunt, en de Bijbel leert u dat beoefenen.

Vraagt gij, waarin dat bestaat? de groote hoofdtrek ligt daarin, dat gij het beeld des aardschen, hetwelk gij blijft omdragen, zoolang gij op aarde zijt, tracht te reinigen van al het onedele, hetwelk door de zonde u aankleeft, en daartoe op JESUS het oog gevestigd houdt; dat gij den strijd voert tegen die in- en uitwendige vijanden; dat gij de aarde geniet, maar u door haar niet laat boeijen, en onder dat genot het hemelsche bedenkt; dat gij werkt in uwe taak, maar met een hooger doel. — Dan vooral zal zedelijke en godsdienstige verbetering hoofddoel zijn van uw leven; want dat is het, wat u zoo vaak ontbreekt onder alle omstandigheden des levens. Gewent gij u dan reeds op aarde aan de beginselen des hemels, dan onderdrukt gij de kwade neigingen, en heerscht er zedelijkheid en godsvrucht in uw gemoed, wanneer gij, gewapend met het geloof in CHRISTUS, ook van Hem dagelijks kracht inroept en heiliging door zijn' Geest tot verbetering van uw gemoed. Daardoor werkt gij reeds op aarde aan uwe opvoeding voor den hemel; gij wordt kinderen Gods, en hersteld tot beelddragers Gods op aarde.

3. *Erkent dan, eindelijk, de hooge voortreffelijkheid van onze Christelijke belijdenis.* Zij verbindt den hemel aan de aarde, den tijd aan de eeuwigheid, en beschouwt zoo uwen geheelen zedelijken aanleg in verband. — Hoe verheven is die bestemming!

Eerst dan, wordt uwe zelfkennis volledig, wanneer gij weet, wat gij geweest zijt, wat gij zijt en worden moet; en ziet, dat te bevorderen, is de hei-

lige kracht van het Evangelie; het geeft u in de hemelvaart van JESUS een zinnebeeld uwer hemelsche roeping; eene roepstem tot hemelsgezindheid; want het brengt de aarde nader aan den hemel, door u hier op te roepen tot een' wandel, die hier beneden aan hemelburgers past. — Br. en Z.! dat zij de vrucht van het feest, dat wij vierden, en als eerlang het Pinksterfeest gevierd wordt, dan zij het u het feest uwes geestelijken levens in CHRISTUS, en uwer gemeenschap met hem, waardoor het beeld des hemelschen in u ontwaakt. Dan zij het onzer aller bede: » stort gij, o Vader! uwen Geest uit in onze harten, opdat door zijnen invloed het beeld des aardschen ons niet meer schade, gelijk wij dat in JESUS op aarde aanschouwen!" — Amen.

LEERREDE

OVER

LUKAS XXII: 31.

DE KRACHTIGSTE STEUN

IN DIT AARDSCHE LEVEN.

PSALM XC: 1.

GEZANG LIII: 1.

GEZANG XCIX: 6.

LEERREDE ⁽¹⁾

OVER

LUKAS XXII: 31.

„Ik heb voor u gebeden, dat uw geloof niet ophoude.”

Het zal wel de ondervinding van ons allen zijn, Gel.l in welke betrekking ook geplaatst, dat wij meer behoeven in dit leven, dan wij ons zelven geven kunnen. Er is zooveel noodig, hetgeen onze mensche-lijke krachten schijnt te boven te gaan, en waartoe wij dagelijks onze behoefte aan hoogere hulp gevoelen, om kalm en te vreden, gerust en gemoedigd, ijverig en werkzaam, dankbaar en vertrouwend, ons levenspad te bewandelen, vooral om staande te blijven en niet te wankelen in ons Christelijk geloof. — Weet gij het niet reeds bij ondervinding, hoeveel u daartoe ontbreekt, elk in uwen kring, gij, ouders en kinderen! gij, beschaafden en onkundigen! gij, jongelingen en grijsaards! gij, mannen en vrouwen! om de reis door dit leven zoo aan de hand van uwen hemelschen

(¹) Deze Leerrede werd gehouden te *Utrecht*, in de *Domkerk*, den 19 September 1841, ter godsdienstige opening van het Akademiejaar, nadat, kort te voren, ten derden male, een dierbaar kind van ons ouderhart was opgeëischt.

Leidsman te wandelen, dat gij met geestkraecht en moed uwe levensbane hier beneden voortzet, en ijverig blijft voortgaan in uwe aardsche pligten, opdat eenmaal de ure des doods. u bereid vinde voor dat betere Vaderland, waar de genade van CHRISTUS u eene der vele plaatsen in het vaderlijke huis wil bereiden.

Die ondervinding des dagelijkschen levens wordt vooral in ons opgewekt, waar wij eene nieuwe bane moeten intreden, die ons eene onzekere toekomst voorspiegelt. — En zou dan die gedachte ook niet levendig zijn in onze harten, Leden der Hoogeschooll waar wij weder een' nieuwen jaarkring intreden, en hier zijn bijeengekomen, om denzelven godsdienstig te openen. — Ik wenschte daartoe de gevoelens en behoefte van mijn eigen hart in deze ure dienstbaar te maken aan onzer aller opleiding, wanneer ik ons allen wijs op den *krachtigsten steun in dit aardsche leven*. — Van God dale daartoe zegen af! Bidden wij Hem!

»Ik heb voor u gebeden, dat uw geloof niet op-houde.» — Zoo sprak voor 18 eeuwen de mond der Liefde, de Verlosser op aarde, tot een' zijner vrienden, die deelde zoowel in menschelijke zwakheid, als in Goddelijke hulp. — En wat ligt er in dat woord niet al opgesloten! Gods ontferming, en de liefde van CHRISTUS tegen over de zwakheid en behoefte van het menschelijke hart, maar daarbij tevens troost van boven; met één woord: de krachtigste steun in het wisselvallige menschelijke leven.

Het was eene aandoenlijke ure, toen JESUS dit woord

tot PETRUS rigtte. Het was de laatste avond van zijn leven; het was het laatste gesprek der vertrouwelijke vriendschap met zijne leerlingen; en daar had hij nog zooveel hun te zeggen, en zooveel te herinneren; aan allen in het algemeen, aan sommigen meer bijzonder, vooral aan JUDAS en PETRUS. Geen oogenblik en geene aanleiding laat hij dan ook ongebruikt voorbijgaan. Was het wonder, dat hij zijne afscheidsrede aanvangt met de woorden: *»ik heb zeer begeerd»* (het zijn zoo de laatste woorden van den scheidenden vriend, aan het afscheidsmaal zijner vrienden;) *»ik heb zeer begeerd dit Pascha met u te eten, eer ik tijde.»* Hij stelt het avondmaal in, dat gedachtenismaal aan zijn' naderenden dood; hij verrigt de voetwassing aan zijne Apostelen, als een' wenk voor hun onderling gedrag na zijn vertrek, en zijn hart ontlast zich beurtelings in voorspellingen van de toekomst, in vermaning en lessen, in troost en opwekking. Voorzeker! zoo werd er nooit op aarde gesproken, als in den laatsten avond van het leven des Eenige op aarde!

Bij verschillende Evangelisten vinden wij verschillende trekken uit dien aandoenlijken avond verzameld, zoodat wij den eenen uit den anderen mogen aanvullen. — Ook LUKAS heeft zijne bijzonderheden, die in verband staan met het hoofdkarakter van zijn Evangelie, waarin hij JEZUS vooral als mensch doet kennen, maar wiens menschelijke natuur ten naauwste verbonden is met zijne hoogere, Goddelijke, natuur: ofschoon wij het raadselachtige verband tusschen die beide naturen, welke zich in hem vereenigden, niet kunnen doorgronden. Ook ons tekstwoord zal ons het bewijs daarvoor leveren.

Terwijl de Heer daar aanzat, overziet hij die schare zijner jongeren rondom hem, hoort hunne onderlinge gesprekken, slaat een' diepen blik in hun gemoed, en regelt dienovereenkomstig zijne toespraak tot hen. — Daarom sprak hij over dien onderlingen rangstrijd, die onder hen ontstaan was, en rigtte iets later zijne rede meer bijzonder tot PETRUS. Die blik op den ijverigen discipel was wel pijnlijk voor den Meester, maar toch met zachtere gewaarwordingen gepaard, dan waar straks zijn oog op JUDAS gevallen was, toen zijne toespraak eindigde met die aandoenlijke en voor zijn heilig gemoed zoo weemoedige woorden: *»wee dien mensch, door wien de Zoon des menschen verraden wordt!»* — Plegtig en indrukmakend zegt hij nu tot PETRUS: *»Simon! Simon!»* (er ligt ernstige nadruk in die herhaling) *»ziet, de Satan heeft zeer begeerd ulieden te ziften als de tarwe.»* De Satan heeft ulieden voor zich opgeëischt, of liever: heeft u van God afgevraagd, om ulieden te schokken in uw geloof, even als de tarwe gezift wordt en geschokt; en niet onwaarschijnlijk is de meening van hen, die achten, dat de Heiland doelde op het verhaal in het boek van JOB. — Gij weet het, Toehoorders! daar werd de raad der Godheid, even als de Divan van den Oosterschen Vorst, in dichterlijke kleuren gemaald, en in dien raad treedt de aanklager der menschheid op, om JOB voor zich op te eischen en zijn geloof te schokken. Maar JOB, schoon geschokt, en soms aan de grenzen der wanhoop staande, bleef bestand. — Dat beeld en die voorstelling schijnt den Verlosser voor den geest gestaan te hebben, toen hij, het denk-

beeld van den Satan naar zijne leer aanwendende, dit woord sprak, en het zij hij dan doelde op een gezigt, hem geopenbaard, het zij hij nu een' blik sloeg in het verledene en in de toekomst, hij dacht aan de kort aanstaande ergernis der Apostelen, in dezen zelfden nacht. »De Satan" (want mislukt noemen wij de verklaringen dier uitleggers, die hier ter plaatse het hoofd der booze geesten uitsluiten;) »de Satan had van God gevraagd, dat deze allen in zijne magt mogten worden gesteld, opdat hij hun geloof mogt schokken en beproeven." — Maar wat bij een' JUDAS hem zou gelukken, moest mislukken bij PETRUS; »want", zegt CHRISTUS, en hij voegt er dit bij tot vertroosting van PETRUS, in wiens hart opregte liefde voor zijnen meester huisvestte, maar die toch meer dan anderen zou struikelen: »voor u, Petrus, heb ik gebeden, en door mijne voorbedding voor u bewerkt, dat uw geloof niet zou ophouden." — PETRUS, zoo iemand der Apostelen, hij geloofde in JESUS. Dat was eenmaal uit het volle hart door den ijverigen discipel verklaard, toen JESUS hun allen afvroeg: »wat gelooft gij van den Christus?" dat geloofherkende JESUS ook nu op den bodem van zijn hart, en dat hetzelfde niet mogte ophouden, dat het niet zou worden verbroken, maar duurzaam en bestendig zou blijven, even als de rots in zee, die door de golven gebeukt wordt, maar staande blijft, dat het zelfs door die beproeving zou worden bevestigd, opdat het onwankelbaar staan zoude; dat was het, wat CHRISTUS voor hem had gebeden, en door zijne voorbedding bewerkt. — En dat gebed is verhoord. Niet voor JUDAS had hij het gebeden; want in deszelfs hart woonde

geene liefde voor JEZUS, welke in PETRUS gloeide. En ziet daar de kracht van het gebed des Verlossers, tegen over de magteloosheid des Boozen. — Men heeft het teregt opgemerkt, dat geen der Evangelisten ons zoo menigmaal den biddenden JEZUS voorstelt, als LUKAS. Maar hier zien wij gebed en verhooring vereenigd, en dat gebed in al deszelfs kracht en uitwerking. — Dat gebed (PETRUS mogt er later aan denken), was de oorzaak van zijn behoud, van de onwrikbare vastheid zijns geloofs aan zijnen Meester. En indien een JUDAS dat woord hebbe verstaan; hoe moet het hem later bij nadenken getroffen hebben! Voor PETRUS was het een woord van vertroosting en versterking, wanneer hij na weinige uren den meester zou verloochenen; hij, die nu reeds meende te staan, als eene rots; maar die nog door den Satan zou worden geschokt, om dan eerst bevestigd te worden in zijn geloof. — Dat woord van troost moest hem aanmoedigen. Daarom laat de Verlosser er op volgen: *»gij dan, tot inkeer gekomen,»* of, gelijk welligt taalkundiger vertaald wordt: *»gij dan, op uwe beurt, versterk uwe broederen!»* wees de steun van hun geloof!

Broeders! dat woord staat nog ons tot troost en bemoediging op onze levensreis en in alle omstandigheden des levens aangeteekend in den Bijbel. Het zegt ons, dat er nog hoogere hulp voor ons te verkrijgen is, dan die wij ons zelve kunnen verschaffen: de hulp van JEZUS, onzen Heer. — Daartoe wenschte ik het te bezigen, ook in betrekking tot het doel onzer tegenwoordige zamenkomst, wanneer ik aan

de overweging der groote waarheid, ons hier geleerd, mijne verdere Rede in dit uur toewijde. Volgt mij dan, waar ik

1. u onze behoefte aan vastheid en duurzaamheid van ons Christelijk geloof, als den krachtigsten steun in ons leven, doe kennen;

2. dan u in de zorg van JESUS voor zijne vrienden het groote hulpmiddel in dien strijd voorstelle,

3. En wij elkander opwekken, om door geheel ons leven ons daardoor te laten leiden.

I.

Ja! waarlijk, mijne Broeders en Zusters! *wij hebben behoefte aan vastheid en duurzaamheid van ons Christelijk geloof, als den krachtigsten steun, gedurende ons aardsche leven.* — Ons aardsche levenspad is zoo veelvuldig door bezwaren en moeilijkheden, door zorg en bekommring omgeven, door voorspoed en tegenspoed, door hoop en vrees afgewisseld, dat wij waarlijk in hetzelfde een' staf behoeven, waarop wij veilig steunen kunnen, om staande te blijven onder al de verzoeking en verleidingen en beproevingen. Dien eenigen, maar ook voldoende staf biedt *het geloof in God en Christus* ons aan. — Wanneer ik spreek van *geloof*, dan bedoel ik dat stille en onwankelbare vertrouwen, waardoor men door CHRISTUS alles goeds van God blijft verwachten; waardoor men geloof slaat aan zijn Evangelie en zijne beloften, en daarop staat maakt, als op godspraken. Wie dat gelooft, die berust in de leer en het hooge gezag van JESUS en zijne Apostelen; die erkent God als een' liefderijken vader in CHRISTUS, die hem zijne

genade laat verkondigen, en zijne zonden vergeven wil; als zijn' hemelschen vader, die hem leidt op zijnen levensweg, ook door duistere en langs moeilijke wegen, naar een beter Vaderland. Dat geloof geeft hem kracht, om alles uit zijne hand te ontvangen, vreugde en droefheid, hoop en vreeze, zielsverheffing en kommer. Zoo toch gelooft het kind in zijn' vader, en de mensch in God, en daarbij ook in CHRISTUS, indachtig aan zijn woord: »*gijlieden gelooft in God, gelooft ook in mij.*»

Dat Christelijke geloof is het zalige deel van hem, wien liefde tot God en CHRISTUS bezielt; want het is hem de bron der liefde, en de liefde wederkeerig versterkt dat geloof. Levendig openbaarde het zich in een' PETRUS, werkte door den loop der eeuwen in de belijders van JESUS, en droeg zalige vruchten voor hart en leven.

En toch hebben wij grootelijks *behoefte aan vastheid en duurzaamheid van het geloof; want* waar het in het hart gevestigd, en door het verstand omhelsd is, *niet altijd is het even levendig.* — Het is eene plant op het veld, die door wind en hagelslag wordt geschokt. Er zijn zoovele tijden in het leven, waarin het veel van deszelfs kracht schijnt te verliezen voor verstand en hart. Ik spreek niet te sterk, Geliefden! want een PETRUS is er getuige van; en wij weten het zelve, ons hart is dan onvatbaar voor deszelfs bemoedigende toespraak, en ons verstand brengt zoovele bedenkingen daartegen in. Letten wij slechts op de kracht, welke beurtelings twijfel en ongeloof, verleidingen en zonde, tegenspoeden en rampen, op ons

oefenen, en wij zullen van de waarheid hiervan ten volle overtuigd zijn.

Gij, wijzen en verstandigen dezer eeuw! weet gij het niet, hoe de strijd van *twijfel* en *ongeloof* ons dikwerf wapenen in de hand geeft, om de hooge goddelijke waarde van JESUS en zijn Evangelie in de schaduw te plaatsen; om Gods openbaring als de slotsom van menschelijke wijsheid te doen achten; om een' hevigen strijd in ons binnenste te doen ontstaan, of God wel tot ons spreekt in het Evangelie, of een gekruiste CHRISTUS wel het voorwerp zijn kan van het geloof en de aanbidding der eeuwen; of de leer der verzoening wel goddelijke openbaring, en die der opstanding en der onsterfelijkheid niet een droom onzer verbeelding is? In die vaak bange oogenblikken schijnt niet zelden ons Christelijk geloof te bezwijken, en wel ons, als het ons bange oogenblikken zijn, en wij er niet onverschillig voor zijn!

Zijn zij u onbekend, jeugdige Christenen! die tijden, waarin de *verzoeking* en *verleiding* van onze zinnelijke natuur, en van de wereld rondom ons, schijnen te zegevieren over het beginsel des geloofs aan God en JESUS en der liefde tot Hem? Waar de stem der driften en hartstogten spreekt, daar zwijgt vaak de inspraak van het geloof aan God; men vergeet in de oogenblikken der bedwelming die betere overtuiging, die in ons wortelde; als een PETRUS verloochent men zijnen Meester, wien men tot in den dood meende getrouw te zijn; en weggesleept door de wereld rondom ons, en door die wereld in ons binnenste, schijnt in die Kajaphaszaal bij den anders gemoedelijken Christen vaak de gedachte aan een'

heiligen God, aan een' liefderijken Vader te verdoo-
ven, en hij leeft als zonder geloof. — Het schijnt
op te houden.

Christenen, die God en den Verlosser wenschte te
beminnen en in het geloof aan Hem dagelijks u te
versterken! zijn die tijden u onbekend, waarin dat
geloof schijnt op te houden, of te wankelen, door de
lotgevallen uwes levens en de raadselen, die zich
daarin opdoen? — Gij ziet in de wereldregering
rondom u, in de lotgevallen der menschen en vol-
ken, in den schijnbaren voorspoed van hen, die
God voorbijzien, in de ongelijkmatigheid der bedee-
lingen Gods, en in de beproevingen van Gods kin-
deren, zoovele onoplosbare raadselen, die in u den
twijfel doen oprijzen aan de grondwaarheid, dat
geen blind toeval, geene willekeur, geen noodlot, die
lotgevallen bestiert, maar dat eeuwige wijsheid de-
zelfde regelt. Hoemeer gij op dezelve nadenkt, hoe-
meer die raadselen zich aan u opdoen. — Ja! gij vindt
ze in uw eigen leven. Behoef ik het u te herinne-
ren, hoe dáár, waar God als voortdurende in de
duisternis met ons wandelt, en waar ons oog naau-
welijks is opgedroogd van tranen, of het wordt
tot verdubbelde tranen geroepen; waar naauwelijks
eenig genot ons gegund wordt, of het wordt afge-
wisseld door pijnlijk gemis, en offer na offer, ook
in hetgeen ons het dierbaarste is, van ons nog
verpletterd hart geëischt wordt; waar de beker des
lijdens, dien wij meenden reeds geledigd te heb-
ben, ons op nieuw wordt overgereikt; ons geloof
wel eens schijnt te wankelen. — Het is dan zoo
moeijelijk de vraag des menschelijken gevoels: »ach!

waarom weder dit offer?" op onze lippen en, wat meer zegt, op den bodem van ons hart terug te houden; of wanneer wij haar eenmaal van ons hebben verwijderd, telkens en herhaald hare aanvallen in het binnenste van ons gemoed te wederstaan. Dan wanneer het nacht is rondom ons, en geen lichtstraal schijnt door te breken op onzen eenzamen levensweg, dan, dan schijnt ons Christelijk geloof wel eens te bezwijken, en wij beschuldigen daarover wel ons zelven, maar het geloof blijft zoo klein. — Behoef ik wel meerdere trekken uit uwe eigene ondervinding bij te brengen, Gel.! om u te herinneren, hoe veel er is, in ons en buiten ons, hetwelk ons Christelijk geloof, en die overtuiging kan doen wankelen, zoodat wij schijnen daar alleen en verlaten te staan op onzen weg. — En waar dit gevoel en die hartstogt ons beheerscht, daar, M.Br. bemerken wij het, hoezeer wij behoefte hebben aan vastheid en duurzaamheid van ons Christelijk en godsdienstig geloof.

Maar niet alleen doet het *gemis* van de kracht onzes geloofs ons behoefte gevoelen aan deszelfs duurzaamheid; evenzeer worden wij van deze onze behoefte vergewist, waar wij ons het *bezit van zulk een duurzaam en vast geworteld geloof in deszelfs heilrijke gevolgen* voor den geest roepen. Daarin toch alleen hebben wij een' vasten staf, waarop wij kunnen steunen, door geheel ons leven. — Immers in die oogenblikken gevoelen wij, hoe zwak wij zijn, en hoe wij kracht missen om staande te blijven onder de *rampen* des levens; integendeel, waar het

vast en onwankelbaar in ons gevestigd is, daar beseffen wij, hoe dat geloof in JESUS ons kracht geeft om alles te dragen en alles te dulden, wat God geeft te dragen en te dulden; want het houdt zich vast aan het onwankelbare vertrouwen, dat die liefderijke Vader geheel ons levenslot, van onze wieg tot aan ons graf, door wijsheid en liefde geregeld heeft, zoodat niet eene schakel uit dien keten zou kunnen worden gemist, of het geheele plan onzer aardsche opvoeding lag verbroken. — Ziet, dat denkbeeld bemoedigt in donkere oogenblikken en houdt ons staande, waar wij zouden bezwijken. Er gaat daardoor licht op in onze duistere ziel. Dat geloof toch houdt vast aan het vertrouwen, dat rondom Hem voor ons beneveld oog wel wolken zijn en duisternis; maar dat Hij, daar achter die wolken, een voor ons ontoegankelijk licht bewoont, en dat de eeuwigheid zal opklaren, wat de tijd niet doorzien kan. En behoeft gij dan een' anderen steun op den moeilijken levensweg? — Dat geloof, uit de behoefte van het hart geboren, overwint tevens den *twijfel* van het scherpzinnige verstand, het verbreekt den hoogmoed van ons hart, en werkt daardoor gunstig op de eischen van ons verstand. Het weêrhoudt ons, dat wij vermetel zouden indringen in de diepten Gods en dezelve zouden willen peilen, overtuigd, dat de verborgene dingen zijn voor den Heer, maar de geopenbaarde voor ons en onze kinderen. Het wekt de behoefte op van ons hart aan rust en aan kalmte, en leert ons, dat twijfel en ongeloof daaraan geene voldoening schenken kunnen, maar ons steeds onvoldaan laten; ja, het

verheft ons door een kinderlijk, ootmoedig bestaan, hetwelk Gods stem hoort in zijn Evangelie, en ons leert onze menschelijke wijsheid aan die van God te onderwerpen. En is dat geen steun op uwen weg? twijfelbaar en ongeloofige! — Dat geloof hervat evenzeer hare kracht en geeft ons een schild in de ure der verzoeking. Dan is een: »er staat geschreven,” ons de wegwijzer op den weg der verbetering. Daar mede gewapend, wren wij al de aanvallen af van onze zinnelijke natuur, van driften en hartstogten, en doorgonden ons hart tot op deszelfs bodem. Het leert onze zwakke zijde ons kennen, want het roept ons het woord des Verlossers: *weest dan volmaakt, gelijk uw Vader in den hemel volmaakt is*, gebiedend voor den geest; daarmede gewapend, weerstaan wij de lokstemmen der verleiding rondom ons, en van bedriegelijke vrienden, die treden op de paden der ongerechtigheid; want wij houden ons vast aan dien beteren vriend, en volgen den Verlosser na, die ons een voorbeeld van menschelijke reinheid gaf; en dan moge de Satan begeeren ons voor zich op te eischen, opdat hij dat geloof schokke, voor die stem wijkt de zinnelijke drift, en herleeft het geheiligde beginsel in ons met vernieuwde kracht. Dat geloof overwint de wereld. — Ja! welgelukzalig de man, die zoo vast en onwankelbaar in het geloof is geworteld, dat hij bestand is tegen al die bezwaren der aarde!

II.

Maar hoe dan dien strijd vereffend? waardoor kunnen wij dat geloof behouden, daar er zooveel is, dat zich daartegen aankant en wij toch zonder zulk een

vastgeworteld geloof niet gelukkig kunnen leven op aarde, noch blijmoedig den dood te gemoet gaan? — Gel.! ik wilde u *ten tweede wijzen op de zorg van CHRISTUS voor zijne vrienden, als het krachtigste hulpmiddel in dien strijd des geloofs.* Zulk een wapen, dat u de zege verschaffen kan, wilde ik u aanbieden; en zou u dat niet welkom zijn?

Gij gelooft het toch wel, Gel.! en de ondervinding uwes levens zal het u wel geleerd hebben, *dat gij uit u zelven zoo weinig vermoogt, om door dat geloof de overwinning te behalen.* — Al de beletselen toch komen uit u en uwe zinnelijke natuur voort; die *twijfel* en dat ongeloof uit de beperktheid, zoo wel als uit den hoogmoed van uw verstand en hart, en er moge waarheidsliefde in u zijn, uw oordeel is menigmaal zoo bevangen, dat gij verkeerdelijk oordeelt en dat hetzelfde uwe waarheidsliefde gevangen neemt. — Die *verzoeking*en rondom u werken op de zinnelijke begeerten en neigingen, en het vleesch getuigt tegen den geest, en wat gij niet wilt, dat doet gij. — Die *tegenspoeden* en raadselen in uw levenslot werken op uw gevoel, en dat heerscht niet zelden over uw verstand en bedwelmt uwe inzigten; of de hartslogten van droefheid en lijden roepen de beperktheid van dat verstand voor zich in. Waar toch gevoelt gij het meer, dan wanneer uw gemoed door aandoeeningen is overstelpt, dat gij zelf door eigene kracht uw neêrgebogen gemoed niet kunt oprigten, noch uwe verpletterde ziel tot rust brengen; dat gij uw hart en verstand uit het lage stof der aarde niet kunt opbeuren; noch de troostgronden, die het Evan-

gelie.u deed kennen, toepassen op uw hart. — Voorzeker, Gel.! er moet op aarde een voortdurende strijd worden gestreden; maar, gij gevoelt daartoe uw onvermogen, en gij behoeft andere en krachtiger wapenen in dien strijd, dan die gij u zelven aanbieden kunt. Welkom zij u daarom dat woord van den Verlosser: »ik heb voor u gebeden, dat uw geloof niet »ophoude."

Zoo toch *sorgde* CHRISTUS voor PETRUS; zijn' Apostel, en wij zien daarin zijne liefde doorstralen. — Zoo menigmaal heeft LUKAS ons den Meester op aarde biddende voorgesteld, en hij vond er behagen in, hem in die heilige verheffing des gemoeds, in die gemeenschapsoefening met God, zijn' Vader, ons voor te stellen, en JOHANNES heeft ons dat roerende gebed geboekt, hetwelk hij, korte oogenblikken na ons tekstwoord, vóór en met zijne discipelen ten hemel opzond. Dáár bad hij voor zijne discipelen, en aller oog en hart was ten hemel gerigt; en in dien laatsten nacht in Gethsemané en op Golgotha, o! hoe menig gebed werd er niet door hem opgezonden, als of hij in eene aanhoudende gemeenschap leefde met zijnen Vader. »Vader," zeide hij toen, »ik weet, »dat Gij mij altijd hoort," en ook hier zorgde hij krachtig voor zijn' Apostel, wien liefde voor hem in het hart woonde. Zoo had hij niet gebeden voor JUDAS; want dat gebed ware vruchteloos geweest, en vruchteloos bad de Verlosser niet. God toch gaf hem steeds, wat hij, die Heilige, stellig van Hem bad.

Maar wat zegt ons die toespraak aan PETRUS? Waar

vinden wij dezelve ook aan ons gerigt? — Gel.! staat het dan niet in uwen Bijbel te lezen, wat PAULUS getuigde van CHRISTUS, die aan de regterhand Gods gezeten is: »*dat Hij ook voor ons bidt;*» (Rom: viii: 34,) en wordt er niet in den brief aan de Hebreëen gelezen: »*Hij kan volkomen zalig maken de-
»genen, die door Hem tot God gaan, alzoo hij
»altijd leeft, om voor hen te bidden?*» (Hoofdst. vii: 25). En zou dan het Evangelie in deze en zoovele andere uitspraken niet luide verkondigen, dat, gelijk hij op aarde bad voor PETRUS, hij zoo ook daarboven de Voorbidder en de Voorspraak is voor zijne vrienden? Hij zelf heeft dit aan de wereld verkondigd, in dat laatste gebed met zijne Apostelen: »*Vader! ik bid niet alleen voor hen, maar ook voor
»degenen, die door hun woord in mij gelooven zullen.*» — Geloofst gij dan, Gel.! door het woord der Apostelen, dan roept ook CHRISTUS u »toe: »*ik heb voor u gebeden, dat uw geloof niet
»ophoude.*»

Wij behoeven daarom niet angstvallig te vragen, noch vermetel te beslissen, *hoe* de Verlosser thans, verheven op den troon van het Heelal, voor ons bidt, en *hoe* het gebed van den mensch, JESUS, verschilt van de voorbedding des Zoons, wien de Vader alles in handen gesteld heeft; want hoe zouden wij, stofbewoners! de hemelsche dingen begrijpen! Het is ons genoeg te weten, wat wij in zoodanige uitspraken duidelijk lezen: de verheerlijkte CHRISTUS *zorgt* voor zijne vrienden op aarde, en *begeert*, dat hun geloof niet ophoude, en die zorg en die begeerte is de zorg en begeerte van

den bestuurder onzes lots, die met goddelijke kracht ons ondersteunt, en onze zwakheden te hulp komt door zijnen Geest. Dáár, waar hij liefde tot Hem in ons hart ontdekt, daar staat ook ons gemoed onder zijne bescherming en hoede. Dan moge ons geloof soms worden geschokt, en er mogen oogenblikken zijn, waarin wij ons beklagen over onze kleingeloovigheid, wij weten het, Christus bidt voor ons, dat ons geloof niet ophoude, en zijn gebed zal niet onverhoord blijven.

Welk een zielverheffend denkbeeld! Hij, die ons in onze aardsche loopbaan, waar zooveel ons in den weg staat, zoowel in ons, als buiten ons, de hand biedt, om ons veilig en zeker te geleiden en voor wankeling des geloofs te behoeden, is geen aardsche vriend, wien het faalt aan krachten, maar onze Verlosser en Heer, die, op den troon van het heelal verheven, van daar alle magt in hemel en aarde, welke hem gegeven is, ten toon spreidt; die gebiedt over de Engelen, dat ze u ten dienste staan, en gelijk hij het lot der wereld en der volken regelt, zoo ook elk menschelijk hart leidt en regelt; wien alle krachten der natuur en alle werkzaamheid der menschen dienstbaar zijn; en die, daar hij het geloof in u wil bevestigen en aan hetzelfde onwrikbare vastheid geven, van zijn' hemeltroon u het woord toeroept, hetwelk hij eenmaal, gereed staande de aarde te verlaten, hier beneden sprak: *Mij is gegeven alle magt, in hemel en op aarde.* — Die Jezus bidt voor u! Broeders en Zusters!

Deze gedachte nu is het krachtige en voldoende

hulpmiddel, hetwelk het Evangelie ons aanbiedt in den strijd des geloofs. Gij strijdt niet alleen in eigene kracht. CHRISTUS zorgt voor u, en houdt het oog op u geslagen. Woont er slechts liefde voor Hem in uw hart en de ernstige begeerte, om versterkt te worden in dat geloof, en wendt gij al de middelen aan, welke Hij u daartoe geschonken heeft, dan wil hij vaak, juist door dien twijfel en die schokken des ongeloofs, uw geloof onwankelbaar vestigen. — Heeft hij het niet getoond in de rij der geloovigen en van zoovele heilige Martelaren, welke door STEPHANUS aangevoerd, door PETRUS gevolgd, en door PAULUS bekrachtigd, tot in den dood onwankelbaar stonden in dat geloof? Heeft hij niet, gedurende achttien eeuwen, die belofte gestand gedaan? Gij roept u zoovele voorbeelden voor den geest; ik zal u er een herinneren. Eens zeide mij een voortreffelijke Christen, de achtingwaardige HESS, wiens schriften aan velen uwer bekend zijn, toen hij in tachtigjarigen ouderdom aan den rand des grafs stond: »Ach! ik heb aan alles getwijfeld, en ben daardoor bevestigd in mijn »geloof!» Maar het was hem te doen geweest om versterking van het geloof, dat door den twijfel verzwakt was, en met een biddend gemoed had hij den weg ingeslagen, dien het Evangelie hem aanwees. Er woonde liefde voor JEZUS in zijn gemoed, en ziet, CHRISTUS had voor zijn' vriend op aarde gebeden, dat deszelfs geloof niet mogt ophouden; en dat gebed was verhoord. Aan den rand van het graf stond hij onwankelbaar gevestigd in het geloof aan JEZUS en zijn Evangelie. — En dat gebed gaat ook voor u op, indien het u om waarheid te doen is, en gij ook bij

een geschoikt geloof de liefde voor JESUS in u blijft aankweeken.

Woont er toch liefde voor Hem in uw hart, dan wil hij ook door die verzoeken en verleidingen der wereld en der zonde uw geloof versterken. Gij gevoelt dan uwe behoefte aan zijne hulp, ervarende, dat de geest wel gewillig, maar het vleesch zwak is, en dan wordt zijne kracht in uwe zwakheid volbragt. — Woont er slechts liefde voor hem in uw gemoed, dan wil hij, lijdende Medebroeder en Zuster! ook door de raadselen in ons levenslot, ook op de duisterste paden en in den moeilijksten weg, wanneer het ons zoo bang valt op aarde, en wij zouden wanhopen aan ons geloof, ons leiden aan zijne hand, en hij voert ons dit woord der vertroosting te gemoet: *„Ik heb voor u gebeden, dat uw geloof niet ophoude.”* Of toont niet de Bijbel, dat de opregte vrienden van God steeds door de donkerste wegen geleid zijn, opdat hun geloof zou beproefd worden? — Denkt daaraan, als uw geloof schijnt te wankelen, en gij uw hart niet kunt opheffen naar boven, omdat de raadselen in uw lot uw verstand benevelen en uw geloof schijnen te verzwakken. Door die duisternis leidt hij u voort, opdat het eens ook voor uw oog licht worde; — en dat bidt CHRISTUS voor u af, en wat hij begeert, dat geschiedt.

III.

Ik had nog zooveel u mede te deelen, Gel.! maar ik moet zulks aan uwe huisselijke overwegingen, ook in de eenzame binnenkameren, overlaten; want de tijd roept mij, om ten slotte u te herinneren, hoe

ook wij moeten medewerken, opdat door dat onwankelbaar geloof ons geheele leven worde geleid en bestuurd.

Ons geheele leven, wordt het door dat geloof in God en CHRISTUS duurzaam beziel, Br. en Z.! dan geeft dit ons kracht en moed, steun en verkracht, en doet ons op aarde aan onze ware bestemming beantwoorden, overtuigd, dat, wie vasthoudt aan het geloof in God en CHRISTUS, niet zal wankelen op zijnen levensweg. — Zoekt het dan te planten in uwe harten, en gelijk CHRISTUS bidt voor zijne vrienden, weest gij allen zoo medearbeiders Gods. Wil CHRISTUS voor u bidden, zoudt gij dan niet in dat gebed u met Hem willen vereenigen? Gij zijt dan bezig in diezelfde taak, welke uw Verlosser op aarde als zijne zaligste bezigheid beschouwde, die zijne spijs was des nachts, en waardoor hij zich aangordde en voorbereidde tot elk werk. Dan toch had hij voor zich, maar tevens voor zijne vrienden.

Zou die gedachte, dat hij ook voor u bad, u niet aanmoedigen, om Hem na te volgen en uw eigen heil te bevorderen? Bidt veel, dat uw geloof niet ophoude, in alle omstandigheden des levens; en waar gij dit opregtelijk bidt, daar bidt CHRISTUS met u, en zijne bede vindt verhooring voor den troon der genade. Zoekt dat levendige geloof in u aan te kweeken, opdat het dan, wanneer God het op de proef stelt, niet ophoude. — Paart bij uw gebed ook waakzaamheid, opdat gij hierin de les van den Verlosser moogt opvolgen: *W'akt en bidt!* Die waakzaamheid worde aangekweekt door vlijtig onder-

zoek van den Bijbel, zoodat gij niet aan de klanken blijft hangen, maar doordringt tot den geest der Evangelie-waarheden en Evangelie-beloften; aangekweekt door naauwkeurig onderzoek van uw eigen hart en de schuilhoeken daar binnen, opdat gij uwe behoeften leert kennen, en met die kennis tot den Bijbel gaat, om te onderzoeken, hoe het Evangelie in die behoeften voorziet; aangekweekt door den geest van het Evangelie geheel in u op te nemen, zoodat het ook in u geest en leven zij, uw geheel bestaan doordringe, en daardoor deszelfs werkzaam en levendig beginsel worde.

Dan zal door dat geloof geheel uw leven beziel worden; het leven in de huisgezinnen, in de kweekplaatsen der jeugd, in de maatschappij. — Ouders! zoekt dat levendige beginsel vroeg te planten in de harten uwer kinderen, en gij zult hen wapenen tegen de moeilijke dagen van hun volgend leven. Gij strooit een zaad in hunne harten, dat later, onder Gods zegen, opschiet en vruchten draagt. Gij geeft hun een' staf in de hand op hunnen volgenden levensweg, die hen steunt in die latere jaren, wanneer zij de ondervinding der werkelijke wereld zoo geheel verschillend zullen leeren kennen van de droomen eener denkbeldige wereld, waarmede hunne kindschheid en jeugd zich voedden. Gij laat hun de rijkste erfenis na bij uwen dood, en op aarde leert gij hun de taak des hemels te beginnen. — Zoekt daartoe te waken over hun hart en hunne beginselen, over de geschriften, die zij lezen, en over hunne vermaken en bezigheden. Doet hun de Godsdienst van eene

aangename zijde beschouwen, en niet als een lastig taakwerk. Maar kweekt bovenal in hunne harten vroeg liefde aan voor God en voor Jezus; dan zal op dien wortel het Christelijke geloof groeijen, en op uw sterfbed zult gij er rust bij hebben.—Kinderen! schat het hoog, dat woord der vermaning uwer ouders! en roept het u veel voor den geest, wat een zorgvuldige vader, wat eene teederhartige en vrome moeder u, in oogenblikken van vertrouwelyken omgang, hebben voorgesteld en bij u aangedrongen. Vergeet, ook in lateren leeftijd, die ouderlijke toespraak niet! Zoo zult gij de rust van hun sterfbed vermeederen, en hunne nagedachtenis vereeren!

Dat geloof leve ook in de Hoogeschool, in den jaarkring, dien wij zijn ingetreden. — Dat uw geloof niet ophoude, Kweekelingen onzer Hoogeschool! dat woord wensch ik u mede te geven, als eene reisles, als een dagwoord, in den Akademischen jaarkring, dien wij nu weder intreden; want gij hebt er behoefte aan, mijne jeugdige vrienden! — Toen gij de ouderlijke woning verliet, zal wel die bede van de lippen en uit het hart van vele vaders en moeders zijn opgegaan. Velen uwer zullen wel in hunne jeugd tot opregt en kinderlijk geloof zijn opgewekt, en wat behoeft gij meer aan de Hoogeschool, dan dat uw geloof niet ophoude? Daarin toch is alles opgesloten, wat gij noodig hebt voor uw akademisch leven. — Bekoorlijk is de loopbaan der wetenschappen, dien gij intreedt, en vol van genoegens zijn die dagen des akademischen levens; maar zal deze belangrijke leeftijd u duurzaam voldoening

verschaffen, dan moet liefde tot God, liefde tot de deugd, u ten gids zijn. Dan eerst zullen de wetenschappen waardig worden beoefend, wanneer zij geheiligd worden aan liefde tot de deugd en tot het zedelijk schoone.

Want als Évangélie-prediker voor de Hoogeschool mag ik het u heden niet verbergen: in den akademischen leeftijd zal uw geloof aan CHRISTUS en het Christendom niet zelden worden geschokt. Door gesprekken en geschriften, door ligtzinnigheid en twijfelzucht, en den geest der eeuw, kan uw geloof aan de waarheid en goddelijkheid van CHRISTUS en Christendom, van Bijbel en Evangelie, worden geschokt, en daar wordt gij dan in uwen onervaren' leeftijd, geslingerd, als door de baren der zee, en welligt vindt gij in die jeugdige vermetelheid zeker onrijp genot. — Vooral ook door de verleidingen en tallooze verzoekingén op de gladde bane uwes akademischen levens, door het voorbeeld van ontrouwe vrienden en de zinnelijke begeerten in u, aan welke in uwe jeugd zoo vrijelijk, en, zoo gij meent, ongestoord, kan voldaan worden; — door deze kan uw geloof zoo menigmaal worden geschokt. Daarom bid ik, aan de intrede van het Akademiejaar, dit ééne u allen toe: *jongelingen! dat uw geloof niet ophoude!* Denkt daaraan elken dag; bidt er dagelijks God om; en als er liefde tot JESUS in uw jeugdig hart woont, verblijdt u dan te midden der verzoekingén met dat woord: *»Jongeling! ik heb voor u gebeden, dat uw geloof niet ophoude.»*

Zoodanige kweekelingen, die vast staan op het pad

der deugd, wenschen wij elkander toe, Hooggeleerde Heeren, dierbare Ambtgenooten! — Dan toch zullen alle wetenschappelijke oefeningen door een hooger beginsel worden geheiligd. Dan leert de aanstaande Arts met gemoedelijkheid aan het krankbed te verkeerē, en getrouwe pligsbetrachting en het ware belang der menschheid weegt den aanstaanden Regent, Regter en Staatsman zwaar op het hart. Dan klimt de beoefenaar der Wijsgeerte van de slotsommen der menschelijke wijsheid op tot het Christendom, en wil als kind gelooven, om waarlijk wijsgeer te worden; dan zoekt de beoefenaar der Letteren ook de opvoeding der jeugd tot vorming van het hart dienstbaar te maken, en de Godgeleerde oefent zich in eerbied voor Bijbel en Christendom, en zoekt zijne Broederen te versterken.

Die vrucht van uw onderwijs schenke u onze God! Hij behoedde u in de zomerruste en bragt u herwaarts terug. Hij beschermde onze Hoogeschool. Hem zij de dank! — Aan die hand treden wij den nieuwen jaarkring in. Zijn oog wake in denzelfen over onze Hoogeschool! over uwe hoofden en huizen, over uwe letteroefeningen en onderwijs, en hij doe ons allen, ook in onze bijzondere lotgevallen, het geloof aan God en **CHRISTUS** behouden!

Die vastheid des geloofs zij ook uw deel, Edelachtbare Verzorger van onze Hoogeschool! in mannelijken leeftijd en in den ouderdom, en onder alle omstandigheden des levens, waarin gij aan dezelve ook thans behoefte gevoelt. — Zoo moogt gij in staat gesteld worden, om, met het oog op God, de belangen onzer

Hoogeschool te behartigen. Zoo moogt gij regtgeaarde Raadsmannen zijn voor den Koning, onder wiens regering dezelve bestendig bloeije. Die zegen van God bekroone uwe pogingen, opdat de Utrechtsche Akademie bloeije in dezen jaarkring; maar wat meer zegt, opdat deze kweekplaats der wijsheid tevens eene leerschool der deugd zij!

Dat wenscht gij toch allen, Ouders voor uwe zonen! Regenten en Burgers! voor het heil der maatschappij; Landgenooten! voor het heil des Vaderlands; Medechristenen! voor den bloei van het Godsrijk. — Van uit de Hoogeschool ga dat geloof uit en werke in de Maatschappij. Tracht dan elk in uwen kring, in uwe huisgezinnen, in de maatschappij, hetzelfde te bevorderen. Bidt God dagelijks voor uwe kinderen; voor de leden der Christelijke Gemeente, opdat zoo het Godsrijk kome. Zoo leve dat beginsel in de geheele Maatschappij!

Gevoelt daartoe allen het hooge belang, om door dat geloof uw leven te laten leiden, en uw bestaan te bezielen. — Zondaren! die de ongerechtigheid bemint! Zoudt gij dien vasten steun niet voor u wenschen, en benijdt gij niet vaak hun, die daardoor worden gesterkt in hun leven en bemoedigd bij hunnen dood? Kweekt dan liefde voor God en christus aan in uwe harten; want waar liefde tot Hem woont, daar bidt christus voor u, dat uw geloof niet ophoude. Wilt gij echter niet gelooven, hij zal het dan ook voor u niet bidden; want gij weet het, dat bad hij niet voor een' judas, wien de zonde voerde tot wanhoop. — Zijt er

van doordrongen, dat er buiten dat geloof aan Christus en zijn Evangelie geene rust is voor uwe ziele. En als die gedachte in u opkomt, treedt dan biddende tot den troon der genade. — Daarom heden nog, twijfelaar en Ongeloovige! heden nog, gij, die alleen de zinnelijke begeerten en neigingen huldigt! terwijl gij zijne stem hoort, verhardt uwe harten niet!

Bemoedigt u veel met dat woord, en zoekt daarin verheffing van uw hart, mijn lijdende Broeder en Zuster! dan wanneer uwe kleingeloovigheid u ontmoedigt; vooral gij, die Jezus wenscht te beminnen, maar die, bij de hartstogtelijkheid van uw gemoed, en onder den last der rampen, die u neêrdrücken, uw hart niet zoo, als gij wenschen zoudt, kunt verheffen tot God, en die vaak zoo laag gestemd zijt. Voor u, die Jezus wenscht lief te hebben, staat er geschreven: *»ik heb voor u gebeden, dat uw geloof niet ophoude!»* Elke vernieuwde beproeving moet ons tot loutering en versterking onzes geloofs zijn. Elke duistere weg moet ons te meer doen vasthouden aan de hand van den Onzichtbare; want door die duisternis voert hij ons tot het licht, en het gevoel onzer zwakheid wekt de behoefte aan Gods geest te krachtiger in ons op.

Werkt dat levendige beginsel in de maatschappij en befent het deszelfs heilzame kracht in het dagelijksche leven, of dan blijkt het Evangelie eene kracht Gods tot zaligheid te zijn. — Waar alles rondom bezwijkt, daar steunt het onzen wankelenden voet, en wij blijven staande, te midden der levensstormen rondom ons. Werpt dien staf niet van u, Broeders

en Zusters! want zonder denzelven wordt alles, wat gij aangrijpt op aarde, een rietstaf, die u begeeft, als gij denzelven behoeft. Doch heerscht dat geloof in de Christenmaatschappij; dan eerst wordt de Christen het zout der aarde; dan zouden Christenvolken de kroon en het sieraad der menschheid uitmaken, en het zedelijke Godsrijk op aarde krachtiger worden uitgebreid onder de volken; dan ware de aarde waarlijk voorbereiding voor den hemel!

Gel.! ik eindig met het woord van JEZUS aan PETRUS. — *Gij allen, die uit de onrustige zee van twijfel en ongeloof de veilige haven des geloofs hebt mogen bereiken; gij, die onder de verleidingen des levens, door de zorg van onzen Verlosser, zijt staande gebleven; gij, die door het lijden geoeffend zijt; versterkt gij op uwe beurt uwe Broederen!* — Br. en Z. Dat woord rigt zich ook tot ons. Gevoelen wij daarin onze verpligting en roeping! Zijn wij geholpen door Gods liefde, o! dan blijke het in de kracht van ons geloof, ook bij den aanval van twijfel en bij de verleidingen eener zinnelijke wereld, vooral ook te midden der zwaarste beproevingen en van de rampen des levens, wat het Evangelie vermag, hoe het opbeurt onder lijden, en staande houdt in de bangste oogenblikken; hoe het zegeviert over de kracht des ongeloofs, en krachtige wapenen aanbiedt tegen de begerlijkheid der oogen en des vleesch; hoe het onze eenige troost en onze eenige kracht is in leven en sterven. — Reizenooten op den weg naar de eeuwigheid! bezigt aldus uwe verkregene ondervin-

ding tot versterking van uwen zwakkeren, twijfelenden en lijdenden Broeder. Zoo worden de beproevingen uwes geloofs geheiligd niet slechts aan uw eigen hart, maar ter bevestiging van anderen, opdat deze het aan uw bestaan en gedrag mogen bemerken: *een vaste burg is hun God en hun Verlosser.* — Amen ⁽¹⁾.

(¹) Ten slotte der Godsdienstoefening werden gezongen de vier eerste regelen van Gezang XCIX: 6, als eene bede, welke de gansche Gemeente, staande, optond voor de kweekelingen der Hoogeschool, bij de intrede van den akademischen jaarkring.

L E E R R E D E
OVER
HANDELINGEN XVII: 28^a.

ONZE GEMEENSCHAP MET GOD.

PSALM VIII: 4, 5, 9.

GEZANG LXII: 9.

GEZANG XIX: 6, 8.

LEERREDE ⁽¹⁾

OVER

HANDEL. XVII: 28^a.

„In Hem leven wij, bewegen ons en zijn wij.”

Er is in dit jaargetijde iets opwekkends, hetwelk ons hart naar boven verheft, en ons in de herlevende schepping het beeld van den Schepper doet lezen. Of zoudt gij, Geliefden! terwijl alles u een' liefderijken Vader verkondigt, als de bron van alles, wat bestaat, als de bezielende adem der schepping, nog aan het stof, aan het zinnelijke, willen blijven hangen? Neen! de Natuur is u een boek der openbaring Gods, opgeslagen naast het Evangelie. In beiden spreekt dezelfde God en Vader. — Maar er is nog eene andere Openbaring, Gel.! waarop dat Evangelie u wijst, en in dagen, waarin uwe harten door de natuur geopend zijn voor de stemmen Gods tot u, wilt gij van de schepping rondom u, uw oog ook wel vestigen op die openbaring in u. Gij zelve, Br. en Z.! draagt het beeld der Godheid in u rond; en dat beeld te verwezenlijken, is uwe hooge roeping! — Zietdaar het woord, dat u te midden van de aardsche

(¹) Uitgesproken in de Domkerk, te Utrecht, den 9 Mei 1841.

zorgen, en van den slommer des levens, te midden der stoffelijke belangen, die uwen geest vervullen, hier, in dit huis des gebeds, gemoed en hart doet verheffen, uwen hooger en aanleg doet gevoelen, en uwe heilige verplichting u voor den geest roept, bij de herinnering, dat gij Gods geslachte zijt. — Daartoe zijt gij geroepen door JESUS CHRISTUS onzen Heer, die ons brengt tot de gemeenschap met den Oneindige. Komt, tot Hem hart en mond verheven; en al aanstonds die gemeenschap geoeffend!

PAULUS, de dienstknecht des Heeren, op den Areöpagus te Athene; — hij vertoont ons het eenvoudige Christendom voor de eerste maal optredende, in aanraking met de wijsheid der wereld; hij neemt eene eerste proef om de Christelijke waarheid te brengen onder wijsgeeren en redenaars, en de grieksche beschaving te veredelen door een geheiligd Christelijk beginsel; het is de eerste optreding van de dienst van éenen God tegen over het Veelgodendom. — Langdurig en moeilijk zou de strijd zijn, die de goddelijke waarheid zou strijden met de wijsheid der wereld. Nooit zou die kamp op aarde geheel ophouden, en vele zouden de bezwaren zijn, die de laatste aan de eerste zou in den weg leggen, omdat *het dwaze Gods wijzer is dan de menschen*. — Maar van dien strijd der eeuwen zien wij den aanvang te Athene, dien zetel der grieksche wijsgeerte en beschaving, en die haar aanvoert, is PAULUS, dat uitverkorene vat, om Gods naam te dragen onder de volken. Ook daartoe werd hij op den weg naar Damaskus bestemd. Hij zou

dien strijd openen met wereldwijsheid en wijsgeerte; hij zou het voorbeeld geven aan volgende eeuwen, hoe men aan deze het Christendom moest aanbevelen: maar tevens zou de uitslag zijner prediking eene voorbode zijn van den aanstaanden strijd.

Ook daarom heeft zijn redetwist met de wijsgeeren en zijne rede op den Areöpagus te allen tijde aandacht gewekt en bewondering. Reeds had hij aan de Joden te Athene den Messias verkondigd. Maar gedachtig aan zijne roeping, als Apostel der Heidenen, mogt hij deze gelegenheid niet laten voorbijgaan, zonder aan de wijzen der wereld de ware wijsheid, Hem, die de weg, de waarheid was en het leven, bekend te maken, en zoo de wereld te verlichten. — Op de markt en de openbare wandelplaatsen der Grieken, sprak hij met hen, die hij daar ontmoette, en waar hij Epicurische en Stoïsche wijsgeeren aantrof, welke meenden tot in het heiligdom der wijsheid te zijn doorgedrongen, dáár verkondigde de eenvoudige gezant van Christus hun eene hoogere wijsheid, dan zij bezaten, en, zoo het scheen, eene wijsgeerte, die in strijd was met hunne leer. Hij verkondigt hun Jezus en de opstanding.

Maar die wijsheid was dwaasheid in hunne oogen. »*Wat wil toch die klapper zeggen?*» zoo spraken sommigen, en zij haalden de schouderen op, terwijl anderen zeiden: »*hij schijnt nieuwe Goden te verkondigen;*» dus spraken de voorstanders van het veelgodendom, en nu gaven zij aan den Apostel van den éénen God in de wereld de gelegenheid om zijne leer bekend te maken. Men neemt hem mede, en brengt hem op den heuvel van Mars, waar de

Raad en Regters van Athene vergaderden; waar de verzamelpplaats was van aanzienlijken, wijsgeeren, en dichters, en waar men vaak redevoeringen hield voor het volk. Daar staat hij op de kampplaats der grieksche wijsgeerte, als Apostel van het Evangelie Gods.

En wat zal hij spreken? — Zal hij nu het Evangelie als eene kracht Gods doen zegevieren over de menschelijke wijsheid, en door Gods Geest bezield zegepralen over de wijsgeerte? Neen, Gel.! het Evangelie moet trapswijze inwerken op het verstand en hart der menschen; niet als door Goddelijke kracht overmeesteren. Hij spreekt zoo, dat hij uit hunne eigene stad en godsdienst aanleiding neemt om hen hooger op te voeren; om van het veelgodendom hen op te leiden tot de dienst van éénen God, en van de altaren, die zijn oog troffen, terwijl hij deze bijge-loovige stad doorwandelde, hen te wijzen op dien *onbekenden God*, als wiens Apostel hij optreedt binnen Athene. Terwijl zij allen nieuwsgierig hem aanstaren, om zijne woorden op te vangen, begint hij zijne rede met eene spraakwending tot de Atheners, wier fijne en eenigermate dubbelzinnige voorstelling een trek is der ware welsprekendheid van den Apostel, die op de plaats, waar hij sprak, allezins gepast was. — Hij doet hen opmerken, dat hij geene nieuwe Goden verkondigt, maar dien God, wien zij, onbewust, het altaar gewijd hadden: *Den onbekenden God*. Dat opschrift had hem getroffen, toen hij de straten van Athene doorwandelde, en zijn geest zich te midden dier dienst van zichtbare goden verhief

tot den Ongeziene. Verrassend was deze trek der welsprekendheid, en zij moest, zoo het scheen, een' goeden ingang verschaffen aan zijne woorden in de harten der Atheners. En nu neemt hij van dat altaar, dáár ginds in de stad, aanleiding, om hun den éénen waren God te verkondigen, en om hun daardoor tevens ingewikkeld de nietigheid hunner Goden te doen gevoelen. Hooren wij PAULUS zelven op den Areopagus, vers 24—28.

Hij spreekt: *De God, die de wereld gemaakt heeft; en alles, dat daar in is, deze, zijnde een Heere des hemels en der aarde, woont niet in tempelen met handen gemaakt: en wordt ook van menschenhanden niet gediend. (als.) iets behoevende; alzoo hij zelf allen het leven, en den adem, en alle dingen geeft. Hij heeft uit één bloed het gansche geslacht der menschen gemaakt, om op den geheelen aardbodem te wonen, bescheiden hebbende de tijden, te voren geordineerd, en de bepalingen van hunne woningen; opdat zij den Heere zouden zoeken, of zij hem immers tasten en vinden mogten: hoewel hij niet verre is van een iegelijk van ons. Want in hem leven wij, en bewegen ons, en zijn wij: gelijk ook eenige van uwe Poëten gezegd hebben: want wij zijn ook zijn geslachte.*

»In Hem leven wij, bewegen ons en zijn wij.»
— Deze uitspraak behoort tot de kernvolste gezegden van den Apostel, den Atheenschen Redenaar waardig. — Men heeft, uitgaande van de begrippen eener vroegere en latere wijsgeerte, welke het persoonlijke bestaan der Godheid ontkende, en

dezelve in het heelal oploste, gemeend hier een' wenk te vinden van deze zelfde leer, welke de *Godheid als de wereldziel* zich voorstelt. — Maar de geheele rede van PAULUS is met zulk eene voorstelling in strijd. Overal verkondigt hij een' persoonlijken God, *buiten* de natuur, maar wiens geest tevens de geheele natuur bezielt. Dezelve is, volgens zijne voordragt in deze rede, de Schepper der wereld, van de wereld zelve onderscheiden. Hij is de *Heer van hemel en aarde, die allen den adem en alle dingen schenkt; dien Heer moeten zij zoeken*, en zij vinden Hem, *want Hij is niet verre van een iegelijk onzer*. Hij woont in ons. *Wij zijn zijn geslachte!* — En wanneer hij dan zegt, dat wij *in Hem* zijn, dan lost hij ons zelf niet op in de Godheid, maar dan vinden wij hier eene bij PAULUS gewone spreekwijze, die te kennen geeft, dat alles van hem afdaalt, en met hem verbonden blijft, dat zijn geest alles bezielt. Verre van de wijsgeerige geheimleer der dweepers en geestdrijvers, toont hij de naauwe gemeenschap aan tusschen God en ons.

En wat schrijft hij in ons aan die gemeenschap met de Godheid toe? *Leven, bewegen en zijn*. — Zouden deze woorden slechts onbestemd zijn, of eene afdaling te kennen geven, zoodat *leven*, een gelukkig bestaan, *bewegen*, onze uitwendige handelingen, en *zijn*, onze uitwendige levenskracht zou beteekenen? Neen, Gel.! zonder in den mond van PAULUS te veel wijsgeerigen zin aan zijne woorden toe te kennen, lees ik toch in dezelve meerdere bestemdheid van uitdrukking. *In Hem leven wij*, zegt hij, d. i. van Hem

daalt ons levensbeginsel, ons uitwendig leven, af, en door hem wordt het bezielde; *in hem bewegen wij ons*, onze beweegkracht, onze uitwendige werkzaamheid, komt ons van hem; *in hem zijn wij*; ons hooger leven, ons redelijk en geestelijk leven, waardoor wij eigenlijk *zijn*, het is van God. — Zoo zijn wij ten naauwste met hem verbonden; zoo zijn wij Gods geslachte.

Dat was een gepast woord voor den Griek, voor den Athener, die aan de Godheid zich verbonden achtte. Het was eene uitspraak hunner Dichters en daarmede treedt de Apostel van CHRISTUS voor hen op. — Wat zeg ik? het is een gepast woord voor den Christen, om hem zijne hooge bestemming in de rij der schepselen Gods, zijne goddelijke afkomst, te herinneren. Wij toch zijn schepselen Gods, maar meer dan elk ander schepsel; want er is tevens een goddelijk beginsel in ons. — Komt, Gel.! daarop geheel onze aandacht gevestigd, waar wij in het overige deel onzer Rede, uitgaande van dit woord van den Apostel, ons *onze gemeenschap met God*, zoo als wij de kennis derzelve aan het Evangelie te danken hebben, voor den geest roepen. — Bij drie punten vraag ik verder uwe belangstellende aandacht.

1. God is de bron van ons aardsche leven: *in hem leven wij.*
2. God is het bezielende beginsel van onze uitwendige werkzaamheid: *in hem bewegen wij ons.*
3. God is het beginsel van ons hooger leven: *in hem zijn wij.*

Verhef gij, God en Vader! onzen geest tot u, opdat wij gevoelen, hoezeer wij van uw geslachte zijn!

I.

God is de bron van ons aardsche leven: In Hem leven wij. — Dat dierlijke leven is van God uitgegaan, en zijn wij aan Hem verschuldigd; dat Goddelijke is in ons overgestort. In de oudste oorkonden der menschheid lezen wij: »*God blies in »sijne neusgaten den adem des levens; alzoo werd »de mensch tot eene levende ziele.*» Zietdaar dan het leven, als een goddelijk beginsel in den mensch, en ook de onderhouding van dat leven is Godsbestuur. — Gij weet het toch, Br. en Z.! geen blind toeval, noch willekeurig noodlot, beschikt den loop uwer levensdagen, maar de God, die de wereld geschapen heeft, laat u door het Evangelie zijnes Zoons verkondigen, dat hij ook in dien Zoon onze Vader is. Zoolang wij ademen, genieten wij een Godsge-schenk. Zoo is het begin, de voortzetting, het einde van ons leven. — Ouders! van God ontvangt gij uwe kinderen, en of uw echt zal worden gezegend; of u zonen, dan wel dochteren zullen worden geboren; of gij in derzelver langdurig bezit u verheugen zult, of zij bij derzelver intrede in de wereld zullen blijven leven, dan of derzelver intrede in deze wereld slechts eene doorgang zijn zal naar eene hoogere wereld; neen, dat alles is geen toeval, hetwelk van uitwendige omstandigheden alleen afhangt; want in Hem leven zij van den eersten oogenblik hunnes aanzijns. — Hij eischt wel van u, dat gij alle middelen

aanwendt, die onder uw bereik staan, om dat leven te bewaren, te behoeden, te versterken, en het kwijnende levensbeginsel op te wekken, zo wel in u, als in de uwen; dat is de taak, o mensch! die u is opgelegd, en waarvan gij rekenschap schuldig zijt: maar of die middelen zullen worden gezegend, of gij een werktuig zijn zult in zijne hand ter bewaring en beveiliging van het levensbeginsel; dat alles hangt alleen af van Hem, in wien en door wien gij leeft. — Of wanneer het gif rondwoelt in uwe aderen, kunt gij het dan krachteloos maken? Wanneer de kracht der ziekte zich verheft, trots alle aangewende middelen, kunt gij die bedwingen? Wie bestuurt de hand van den geneesheer en van den wondheeler? Wie bedwingt op dien oogenblik de hevigheid der inwendige krachten? Wie kan alleen u oprigten, wanneer gij, krachtige mensch! daar magteloos ligt uitgestrekt op het ziekbed, en het levensbeginsel onderdrukt wordt? Wie kan u bemoedigen, wanneer gij dáár even magteloos staat rondom het krankbed uwer dierbaren, en de gestoorde natuur hun den heil drank doet weigeren, en gij gevoelt, dat gij, door al de hulp der kunst omringd, geen' polslag kunt verlevendigen, noch doen vertragen, geen wegzinkend leven kunt opwekken? — Wie anders, dan Hij, in wien wij leven, en bij wien onze adem is, die den adem in u houdt, en, op wiens bevel alleen de natuurkracht zich herstelt, het levensbeginsel wordt opgewekt, de wonden worden geheeld, de zwakke krachten worden versterkt, en alle middelen der kunst worden gezegend.

In Hem leven wij. — Zoo heeft eeuwige wijsheid den duur uwes levens en der uwen bepaald. Gij moogt medewerken of tegenwerken, God is de werkende oorzaak daarvan, of gij in uwe jeugd zult worden afgesneden, of in de kracht uwes mannelijken levens bezwijken, of wel eerst in vergevorderden ouderdom wegwijnen. Hij is het, die uwe medewerking wil zegenen, en uwe tegenwerking niet stuit, waar zorgeloosheid, vooroordeel, onnadenkendheid en zonde u het leven doen verkorten. Grijsaards! in Hem leeft gij tot in den ouderdom! Mannen! Vrouwen! gij wenscht een' spaden overgang naar andere en betere gewesten, en uwe betrekkingen bidden het voor u; maar gelijk de ure uwer geboorte, zoo is de ure des doods, waarin gij den laatsten adem zult uitblazen, in de hand van Hem, in wien gij leeft. Want daar boven staat het uur uwer geboorte en de dag uwes doods aangeschreven bij God.

Treffende uitspraak, die ons leven bestuurt en ons troost op aarde! — In Hem en door Hem te leven, is dit dan ook het beginsel, hetwelk u bezielt? en wanneer de herborene lente u in de schepping alom een' Schepper predikt, keert dan terug in u zelve, en erkent ook een' God in u, zoowel als buiten u. — Dat levensbeginsel in ons, Br. en Z.! is dus goddelijk van oorsprong. Acht derhalve uw leven als zoodanig, en dankt er God voor, aan den avond van elken dag, wanneer gij en de uwen bij het leven gespaard zijn, en Hij den adem in u hield, en aan

elken morgen, wanneer gij vernieuwd van kracht moogt ontwaken, om het leven te genieten. Niet, dat gij daarom een angstig genot u zoudt voorbereiden, of bij de kleine kwalen en ongesteldheden des levens u zoudt bekommeren; want wat is meer in staat, om dien angst te verdrijven uit uw gemoed, om ook aan de wieg en aan het ziekbed der uwen, na aanwending van alle zorg en inspanning aller krachten, uw oog hooger te verheffen, en u kalme rust in het hart te storten, dan de gedachte, dat het leven niet afhangt van toevallige omstandigheden, maar dat de adem van u en de uwen bij Hem is, die zich als uw liefderijke Vader heeft willen openbaren in de gifte van zijnen Zoon, en met dien Zoon u alle dingen schenken zal, welke voor u noodig en nuttig zijn. Zonder zijn' wil zal er geen haar van u of hun hoofd vallen, en zal geen ademtogt worden ingehouden. — Doet dan alles, wat uwe hand vindt om te doen, gesterkt in het geloof, dat de kracht der geneesmiddelen en de liefderijke hulp van den geneesheer afhangen van den wil diens Vaders, die de Liefde zelve is. — Zoo gestemd zult gij meer gewapend zijn in den aandoenlijken oogenblik, wanneer Hij uw leven of dat der uwen terug neemt, en Hij den adem doet ophouden. Dan verheffe de gedachte, dat God het doet, uw harte tot Hem!

In Hem leven wij; bedenkt dit ook in het zelfbestuur over uw leven. — Gij hebt het niet van u zelve, en gij zijt geen Heer over uw leven. Vergeet dat niet, gij, die uw levensbeginsel verwaarloost; gij, die de krachten uwes ligchaams ontzenuwt en

ondermijnt door het aankweeken van driften en hartstogten, welke eindigen in het verstompen van den prikkel des levens. Hoort dat woord, gij ontuchtigen en wellustigen! die over uwe lichaamskrachten beschikt, als waren zij uw eigendom, waarover gij willekeurig beschikken kunt. Gij zijt Gods geslachte, maar gij doodt dat levensbeginsel der Godheid in u, en hoort dan PAULUS op den Areöpagus u toeroepen: *dat er eens een dag komt, waarop Hij de wereld regtvaardig zal rigten door een' man, dien hij daartoe gesteld heeft.* Ook u wordt het dan afgevraagd, hoe gij dat leven, hetwelk uit God was, hebt besteed en gebezigd, en wat zult gij dan antwoorden in de ure des gerigts? — Wat zult gij antwoorden, roekelooze! die buiten de stem van pligt en geweten, niet slechts uwe beste levenskrachten, maar uw leven zelf in gevaar brengt; die den prijs des levens niet gevoelt, als uit de bronwel Gods ontsproten, en die het heldenmoed acht, dat leven te durven wagen, als of gij over uw eigendom beschiktet? Ik bedoel minder hen, die toonen, hoezeer zij de valsche eer boven het leven stellen, door deelneming aan dwaze tweegevechten; want die kinderachtige overblijfselen der middeleeuwen hebben reeds derzelver kracht verloren bij elk, die gevoelt, dat de gedachte aan de eeuwigheid moet zijn uitgestorven in hem, die zich aan een tweegevecht waagt; ten zij het alleen een ijdel vertoon van heldenmoed zij, hetwelk in den grond vermomde zwakheid ver-raadt; maar ik bedoel u allen, wie het leven niet heilig is, en die geen' eerbied gevoelt voor dat goddelijke beginsel in u. — Maakt gij zelve de

toepassing van dit gezegde op uw bestaan. — Br. en Z.! dat leven aan Hem te wijden, die het u schonk; elken levensdag ter zijner eer te besteden; den tijd des levens kostelijk te achten; uw leven te beschouwen, als de oefenplaats ter voorbereiding, dat is uw Christelijke adel op aarde.

II.

Zijt gij daarvan overtuigd, vergeet het dan vooral niet, dat *God het bezielende beginsel is van onze uitwendige werkzaamheid; want in en door Hem bewegen wij ons.*

Er schijnt ons vaak niets willekeuriger toe, dan de bewegingen onzes ligchaams, en het gebruik van deszelfs leden, en dus onze geheele uitwendige werkzaamheid door het ligchaam. Wáár en hoe wij ons bewegen willen, welk gebruik wij van onze voeten en armen, van onze oogen en ooren, van onzen mond en ons spraakvermogen maken willen, staat toch aan ons, en of de mond zwijgen zal, dan wel sprekende of zingende klanken zal uitbrengen, het hangt af van onzen wil, die daarover gebiedt; en of wij gaan nederliggen op onze rustplaats, dan wel ons verwijderende, zwerven over wateren en landen; dat toch staat in uwe magt, o mensch!

Zoo is het; maar de Apostel van het Evangelie roept u toe: » *In God bewegen wij ons!* » — Van Hem niet alleen ontvingen wij die leden en de kracht tot beweging, maar Hij ook geeft ons het gebruik derzelve, en de vermogens om dezelve te bezigen, Hij, die den adem en alle dingen geeft. — Of zijt gij daarvan niet overtuigd? Wie toch deelt eene ver-

schillende mate van lichaamskracht aan den een boven den anderen? Wie doet den eenen een sterk, gespierd en krachtig, ligchaam omdragen, terwijl een ander eene broze hutte met zich omvoert? Wie geeft aan den eenen kracht om alles te verduren, hitte en koude, vermoeijenis en afmatting, terwijl de andere voor den geringsten tegenstand moet wijken? Wie bezoekt u, mijn lijdende Br.! met smarten en lichaamslijden, en weigert u het gebruik uwer ledematen, waarin gij anderen zich ziet verheugen? Wie bindt u aan uwe legerstede, weken, maanden en jaren, terwijl de bedaagde grijsaard, in wien het leven schijnt te verstalen, geene smarten kent of kwalen?

Dat kunt gij zelf u niet geven, gij, die alle hulpmiddelen vruchteloos te baat neemt, terwijl een ander alle voorzorgen straffeloos versmaadt. Neen, het is God, door wien wij ons bewegen. Hij, die uw leven bepaald heeft, regelde ook welk gebruik gij van uwe lichaamskrachten en lichaamsdeelen maken zoudt. Hij weegt ook die krachten u toe; want van Hem is elke beweegkracht en al uwe uitwendige werkzaamheid. Zijn geest bezielt den magteloozen vorm, en geeft u, of onthoudt u het gebruik uwer leden. Van Hem is de scherpte van het oor en het oog en de gladheid der tong; van hem de rapheid uwer leden, en de beweegbaarheid uwer gewrichten; van Hem de kracht van uwen arm, en de buigzaamheid uwer vingers en de gezwindheid uwer voeten; van Hem elke spierkracht en de meerdere of mindere prikkelbaarheid uwer zenuwen. Van Hem ontvingen uwe kinderen een sterk of een zwak

gestel; van Hem ontleent gij, ouden van dagen! al uwe levenskracht; want in Hem bewegen wij ons.

Is dat waar, mijne Br. en Z.! dan *stemme die gedachte* en die overtuiging u tot *stille tevredenheid, dankbaarheid en onderwerping*. — Een hooger oog waakt ook over het gebruik en het gemis uwer leden en derzelver bewegingen, maar eischt tevens van u, dat gij ook, elk voor u zelven, zult medewerken aan de bevordering van die Goddelijke zorg. Elke zorg toch voor lichaamskrachten is bevordering van het groote oogmerk Gods; die u dezelve schonk. Zij zijn u verleend, opdat gij door oefening en versterking, en door al die hulpmiddelen, welke de ondervinding en de kunst u aanbieden, derzelver gebruik zoudt verhoogen. Dan eerst zijt gij medewerkers Gods; dan eerst toont gij, dezelve, te willen bezigen, als van God u verleend. — Maar vooral, weest dan *te vreden* met elke mate van uitwendige lichaamskracht, welke God u verleende. Dat alleen is in staat u tot onderwerping te brengen, wien de Hemelsche Vader veel heeft geweigerd, wat Hij anderen schonk. Gedenkt dan, dat geen blind toeval uwe ledematen bestuurt en derzelver gebruik regelt, maar dat Hij, die de wereld geschapen heeft en aan allen weldoet van den hemel, hij, die werelddeelen en de lotgevallen der volken bestuurt, ook het oog gevestigd houdt op uw lichaam en deszelfs leden, en u naar zijne wijsheid derzelver gebruik schenkt. Bukt derhalve voor zijne magt en wijsheid in droefgeestige oogenblikken, bij de gedachte: Hij, die in JESUS CHRISTUS mij lief had, en mij zijne genade laat ver-

kondigen, die mij de grootste weldaad van genade en vergeving niet onthoudt, noch mij deze in mindere mate, dan anderen, doet genieten, hij weet, wat ik behoef in deze school mijner opvoeding, en weegt mijne krachten mij toe; en in dat gevoel vinde uwe ziele rust en verlevendige zich de moed in uw hart.

Maar bovenal, in *Hem bewegen wij ons: zoo moeten dan al de krachten van uw ligchaam Hem te-wijd zijn.* — Ook uw ligchaam is een tempel Gods; heitigt hem daartoe al uwe uitwendige bewegingen. Of heeft hij er geene aanspraak op, dat die allen aan Hem gewijd worden, die dezelve bezielen wil? — Die gestolen heeft, stele niet meer, noch misbruike zijne voeten en handen tot het kwade. — Jongelingen! dat uwe voeten u niet brengen naar de plaatse der verleiding, maar gedenkt in dien oogenblik aan de uitspraak: In Hem bewegen wij ons! Of is dan het goede u de dood geworden? — Huichelaar en geveinsde! lasteraar en leugenaar! die gedachte weerhoude u, dat gij de tong en het spraakvermogen, door God u geschonken, zoudt misbruiken tot het kwade; of dat gij, zorgeloze en onnadenkende! door zouteloze redenen, door nietige gesprekken, dat edele vermogen zoudt onteeren, hetwelk God moet loven, en uwen broeder zegenen. — Verspit de krachten uwes ligchaams niet, onmatige! want die krachten zijn van God u gegeven. — Neen! elk uwer heilige veeleer derzelve gebruik aan God en den Verlosser. Neem, even als PAULUS, elke gelegenheid waar, om tot eer van God en den Verlosser te spreken,

om zijn' lof te vermelden, en zijne kennis te verbreiden; dat uwe voeten u daar henen voeren, waar gij, als zendingen Gods, kunt werkzaam zijn, om woorden te spreken van troost en van opwekking; en uwe hand gereed zij, om tranen te droogen en anderen bij te staan.

Bedenkt bij alles, wat gij verrigt, waartoe die leden des ligchaams u verleend zijn, en strijdt tegen derzelver misbruik. Dan wordt u ligchaam een tempel Gods, en waar die gevoelens in de huisgezinnen worden opgewekt, daar wordt elk gezin een heilichdom des Heeren. Dan eerst zou de Christelijke maatschappij zich onderscheiden van elke andere, en men zoude niet slechts Christenen in naam zijn. Er leefde dan op aarde een uitverkoren volk, een koninklijk Priesterdom, wanneer ouderen en jongeren ook hun ligchaam en al hunne leden aan God en den Verlosser toewijdden. — Br.! ziet daartoe op het beeld van *Jesus*, uwen Heer. In zijn persoön staat het uitgedrukt, hoe men al de leden des ligchaams en alle uitwendige werkzaamheden aan den Vader in de hemelen kan wijden. Ziet het in Hem, den volmaakten mensch, in wien de Geest Gods woonde, hoe hij al zijne leden wist dienstbaar te maken aan de eer van zijnen Vader. Dat beeld zij u een levend Evangelie, opdat hetzelfde gevoelen in u zij, dat in *Christus* was. Dan doodt gij de leden, die op aarde zijn, en, naar *Christus* beeld gevormd, wordt de menscheit in u verhoogd, veredeld en gereinigd; want levendig staat u die gedachte voor den geest: *in Hem bewegen wij ons!*

III.

En toch hebt gij daarmede uwe bestemming nog niet bereikt, Gel.! — Neen! nog leeft er in u een hooger beginsel, dan hetgeen van het ligchaam uitgaat. Door hetzelfde zijt gij verwant aan de aarde, maar door dat hoogere beginsel aan de wereld der geesten, waar uwe bestemming ligt. Dat is de sprank der Godheid in u, en bij deze gedachte roepen wij u toe: *God is het beginsel van ons hooger geestelijk leven: in Hem zijn wij.* — Met de ontwikkeling van dit derde hoofdpunt eindig ik mijne Rede.

»*Laat ons menschen maken naar onzen beelde,*» zoo sprak de Godheid bij de schepping van den mensch, en daar trad hij op, begaafd met een' hooger aanleg, dan dat hij, even als de dieren, alleen een aardsch leven zou slijten. Er is ook een hooger, een geestelijk leven in ons, het leven onzer ziel; een beginsel, hetwelk ons verbindt aan de geestenwereld, en waarin de hoofdtrekken van het goddelijke beeld zijn opgesloten.

Daartoe zijn ons *vermogens* en *krachten* geschonken, die *met de hoogere wereld in verband* staan. Daartoe gaf Hij u dien redelijken geest met een' aanleg voor verdere ontwikkeling; daartoe kennis, oordeel, geheugen, verbeelding; vermogens, welke tot ons redelijk verstand behooren. Maar, meer dan deze, gaf God ons ook zedelijke vermogens, welke in onzen wil zich openbaren, en allen bezielde worden door één beginsel, dat der liefde. Want gelijk God liefde is, gelijk JESUS CHRISTUS ons Hem openbaarde,

zoo is eene sprank van dat goddelijke wezen overgestort in den mensch, en in den Verlosser op aarde zien wij ons dat beeld van Goddelijke liefde, zoo als die in menschen werken en zich openbaren moet, levendig en aanschouwelijk voor oogen gesteld. Daarin, mijne Br.! openbaart zich uwe ware bestemming; daarin leeft de ware menschheid, naar Gods beeld gevormd.

Wie uwer kent die hoogere vermogens niet in zich zelve, en heeft ze niet in meerdere of mindere mate geoefend van zijne jeugd af? In derzelver aanwending nu bestaat uw eigenlijk *wezen*, uw *zijn*, en in dien geest sprak PAULUS te Athene tot die wijsgeeren: *min God zijn wij.* — Ja! van God dalen ook die vermogens af, en door Hem zijn dezelve beziel. God is het, die deze vermogens in het algemeen aan de menschelijke natuur verbond, maar die ook eene verschillende mate derzelve in elk uwer plantte. Hij was het, die bij den een' eene hoogere vatbaarheid voor het eene, dan voor het andere vermogen schonk; die bij den één' het geheugen, bij den anderen het oordeel, bij een' derden het gevoel scherper en levendiger deed werken; die den één' boven den anderen meer gelegenheid schonk ter ontwikkeling van dat hoogere leven in den mensch, en daartoe omstandigheden deed medewerken. — Maar hoe verschillend die mate zijn moge, hij plantte in allen gelijkelijk een godsdienstig beginsel, hetwelk eigenlijk het geestelijke leven kenmerkt. In u allen spreekt het geweten, die stemme Gods in uw binnenste. Zij is de plaatsvervangster der Godheid, en waar dit hoogste be-

ginsel in den mensch zich laat hooren, daar vooral, o mensch! hoort gij dat woord van PAULUS bevestigd: »in Hem zijn wij." Daardoor toch bezielt Hij, als eene Godheid in u, uw verstand en uw gevoel en uw wil, en wordt gij Regter over u zelve.

Zou het niet noodig zijn, die waarheid, welke PAULUS te Athene predikte, vooral ook in onzen tijd te verkondigen? — Er leeft in de huisgezinnen en bij velen een godsdienstig beginsel, dat op velerlei wijze zich uit, en met nieuwe kracht in deze dagen schijnt te ontwaken; maar er is ook eene andere tegenovergestelde karaktertrek, welke zich in de maatschappij en den staat openbaart. Wij beleven den tijd, waarin de maatschappij, in welke wij verkeeren, vaak door stoffelijke belangen bezielt wordt; waarin velen geen hooger leven kennen, en geene hoogere ontwikkeling hunner vermogens zoeken, dan welke in de werktuigelijke wereld wordt geoeffend, en het verstand wordt dienstbaar gemaakt aan het stof en de wetten der Natuur. — Broeders! wij bewonderen de voortgangen van den menschelijken geest, welke aan de natuur hare geheimen weet te ontwringen, de afstanden van ruimte doet verdwijnen, en menschenhanden kan ontberen, opdat werktuigen die plaats innemen. Maar wij beklagen hen, die daarbij van de wetten der Natuur niet opklimmen tot den Schepper, die immer spreken van de krachten der Natuur, en den Schepper voorbijzien. Wat zeg ik! Wij beklagen hen, die al hunne vermogens dienstbaar maken aan dien Afgod onzer eeuw. — Van dien Afgod roepen

wij u op tot den u onbekenden God! van de stof-felijke, werktuigelijke, wereld tot de wereld der geesten! — Waarlijk, ontwikkeling van al de vermogens, door God ons gegeven, is plicht van den mensch; maar ijdel is al uwe werkzaamheid, indien uwe vermogens niet door een hooger beginsel worden geheiligd; indien gij, het menschenlijke beginsel in u tot eene verbazende hoogte ontwikkelende, het hoogere, het waarlijk goddelijke, verzuimt en ongebruikt laat liggen. Dan rijpt gij wel voor de aarde, maar niet voor uwe hoogere bestemming, en de hoogere menschheid wordt niet in u ontwikkeld.

Acht gij dat beneden uwe waardigheid, Br.! die door CHRISTUS tot eene levendige hope geroepen zijt, denkt dan veel aan dat woord van PAULUS: »in Hem »zijn wij." — *Wekt dikwerf*, te midden van de hulpmiddelen ter vordering in kennis en wetenschap, *dat hoogere leven in u op*. Tracht uw verstand en uw geheugen, uw oordeel en vooral uwen wil veel dienstbaar te maken aan de heiliging van uw gemoed. Bezigt ze om u zelve te leeren kennen, en een' blik te leeren slaan in uw eigen hart en deszelfs schuilhoeken. Peilt dáár den grond van het kwade, en van uwe begeerten en neigingen, en veinst niet voor u zelve. Weest daar binnen geen vreemdeling, terwijl gij de wereld en de maatschappij, buiten u, onderzoekt. Leert het bederf en de zonde, die in u woelt en u bestormt, doorgronden, dan neemt gij de toevlugt tot CHRISTUS en zijne genade, in het Evangelie u geopenbaard; dan bidt gij Hem om zijnen

Geest, die u het hart vernieuwt en het verstand verlicht; dan oefent gij u, daardoor gesterkt, in den strijd tegen zondige beginselen en neigingen, en zoo zeer gij de ontwikkeling des verstands door kennis der aarde zoekt te bevorderen, zoo strijdt gij tegen elk misbruik derzelve, hetwelk uwe hoogere roeping onwaardig is.

Gel! Die opwekking van het hoogere en goddelijke leven in u zijt gij alleen aan het Evangelie van JESUS verschuldigd, daarbij staat zijn beeld u levendig voor den geest, en Christelijke liefde is dan de bezielende adem, die geheel uw bestaan in het huisgezin, in de maatschappij, in den staat heiligt. — Broeders! dan leeft gij niet te vergeefs op aarde, en op uw sterfbed, bij al de bewustheid uwer verkeerdheid en de bede om vergeving, uit nog de veege mond deze taal: »*Vader! ik heb getracht u te verheerlijken op »aarde,*» en, met die bede op de lippen, beveelt gij uwen geest in des Vaders handen.

Christenen! daarin bestaat uwe gemeenschapsoefening met God, zoo als zij blijkbaar is in geheel uw leven! Tot die hooge bestemming leidt het Evangelie u op, en om u dat beeld voor oogen te stellen, kwam CHRISTUS op aarde; daartoe leidt u zijne leer op, en om u de kracht daartoe te verwerven, daartoe leefde, leed en stierf hij den dood, en verzoende hij ons met God. — Wilt gij dan nog alleen voor deze aarde blijven leven, gij, bestemden voor de eeuwigheid! nog voortgaan een leven te slijten in nietig-

heid en zorgeloosheid, alleen in aardse zorgen en werkzaamheden? Neen, Gel! hooger het oog gerigt, en steeds gemeenschap geöfend met God; dagelijks dat hoogere, dat Goddelijke beginsel in u opgewekt! Zoo eerst gevoelt gij de waarde van het Evangelie, en tevens de waarde der menschheid, met God verzoend door JESUS CHRISTUS; zoo gevoelt gij het, dat gij Gods geslachte zijt.

Dan wordt net u hier reeds voorsmaak van een beter leven. Immers dan maakt gij u zelven vatbaar voor die hoogere ontwikkeling in eene betere wereld, waarvoor de aanleg in u is. — Het is toch een heerlijk denkbeeld, dat gij vermogens bezit, die, hier nog door het stof gekluisterd, eens voor hoogere ontwikkeling vatbaar zijn; gelijk gij daarvan de bewijzen nu en dan op aarde, ook aan de sterfbedden, bemerkt. — O! Geliefden! wat zal het ons zijn, als eens de geheele menschheid in ons ontwikkeld wordt, en wij opklimmen van trap tot trap, in verstand, gevoel en will!

Maar nog zijn wij op aarde, en daarom moeten wij hier elkander dagelijks herinneren, dat, wanneer de Christelijke Gemeente meer naar dit doel streefde, en het Evangelie meer het rigtsnoer was uwer huislijken, burgerlijken en maatschappelijken levens, dan het hoofddoel van CHRISTUS meer zou worden verwezentlijkt. *Dan vestigde zich in volle kracht het Koninkrijk der Hemelen op aarde;* het Godsrijk daalde dan neder onder menschen. Dan oefende men op aarde meer gemeenschap met de hoogere we-

reld der geesten; dan woonde **CHRISTUS** met zijn' Geest in u, en bezielde de Geest Gods uw bestaan en gedrag. —

Broeders en Zusters! dat kon de wijsgeer aan de Atheners niet geven; maar **PAULUS** verkondigde het hun; dat kan de wijsgeerte aan onze tijden niet aanbieden: maar het is de genadegifte Gods, in wien wij leven, ons bewegen en zijn. — Die gifte zij uw deel op aarde en in de ure des doods! — Amen.

